

895.911

พว 15๑

6๐2

วิเคราะห์พร้อมกรอบเบื้องต้นในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม

ปริญญาบัตร

ของ

พันทิพา สังข์เจริญ

16 พ.ย. 2538

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2528

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

178148

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปัญหานี้นับ
 นับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

..... ประธาน

..... กรรมการ

..... กรรมการ

..... กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์โมรี
ชื่นสำราญ ประธานกรรมการ อาจารย์สุภา ปานเจริญ กรรมการ และอาจารย์
สมเกียรติ ภู่วิฑูล กรรมการสอบ ที่ได้ให้ข้อคิด คำแนะนำ ตลอดจนเสียสละเวลา
ตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง จนปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จด้วยดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ
อาจารย์ทั้งสามท่านไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนได้รับคำแนะนำที่มีคุณค่าและความช่วยเหลือด้านวิชาการจาก ศาสตราจารย์
ดร.วิภา กองกะนันท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป ชุมพล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงศักดิ์
ปรางค์วัฒนากุล และอาจารย์จรัสศรี ศรีภิรมย์ ซึ่งผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบคุณทุกท่านไว้
ในโอกาสนี้ด้วย นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ห้องวารสารชั้นดี หอสมุดแห่งชาติ ยังได้อำนวย
ความสะดวกในการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง ผู้เขียนจึงใคร่ขอ
ขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ เช่นกัน

ผู้ซึ่งให้ความช่วยเหลือตลอดระยะเวลาที่มาศึกษา ซึ่งผู้เขียนขอจารึกความขอบคุณ
ไว้ ณ ที่นี้ คือ อาจารย์วรภักดิ์ วัดเจ้าหลาม อาจารย์บุญพิน วัดเจ้าหลาม อาจารย์
สุวิธ อาบัวรัตน์ และอาจารย์สันที อาบัวรัตน์

อนึ่ง ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณกุลพันธ์ สังข์เจริญ พี่ชายที่รักยิ่ง ผู้ให้
ความเอื้ออาทร และให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษาแก่ผู้เขียนตลอดมา ทั้งขอขอบคุณ
อาจารย์นวลศรี จงदार และขอขอบใจ คุณสาวิตรี สังข์เจริญ และคุณอังคณา
สังข์เจริญ ที่ได้เสียสละกำลังกายช่วยเหลือให้ปริญญานิพนธ์นี้ สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ ด้วยความซาบซึ้งในพระคุณ ผู้เขียนขอขอบคุณความดีทั้งหมดที่ปรากฏใน
ปริญญานิพนธ์นี้ แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสาวรัตน์ คาราวงษ์ ผู้ซึ่งเป็นกำลังใจ เป็นผู้
เกื้อกูล และมอบสิ่งที่ดีงามให้แก่ชีวิตตลอดจนเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จทุกประการ ของ
ผู้เขียนเสมอมา

พันทิพา สังข์เจริญ

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	9
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	9
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	10
	ค่านิยมคัมภีร์เฉพาะ	12
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	14
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	16
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือการรองฯ ในด้านเนื้อหา และ	
	แนวคิดเกี่ยวกับทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร	16
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์การวิเคราะห์	18
2	วิเคราะห์รูปแบบคำประพันธ์ การใจโวหาร และวิธีการนำเสนอ	25
	ตอนที่ 1 รูปแบบคำประพันธ์เดี่ยว	25
	กลอน	26
	โคลง	36
	ฉันท	46
	กาพย์	57
	ร่าย	59
	ตอนที่ 2 รูปแบบคำประพันธ์ผสม	60
	รูปแบบคำประพันธ์ผสมที่ปรากฏในตำราฉันทลักษณ์	60
	รูปแบบคำประพันธ์ผสมที่ไม่ปรากฏในตำราฉันทลักษณ์	63

การใช้โวหาร	75
นามนัย	76
อุปลักษณะ	82
อุปมา	90
ปฏิรูปพจน์	98
สมพจน์	102
บุคลาธิษฐาน	103
อติพจน์	105
ปฏิบัติ	106
อุทาหรณ์	107
สัญลักษณ์	109
วิธีการนำเสนอ	113
การนำเสนอด้วยวิธีลำดับความตรงไปตรงมา	114
การนำเสนอด้วยวิธีสร้างเรื่อง	118
3 วิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนม-	
พรรษา 5 ธันวาคม	128
การถวายพระพร	137
พระราชกรณียกิจ	142
การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ทหารและตำรวจ	143
การส่งเสริมอาชีพของราษฎร โดยเฉพาะก้านการเกษตร	151
การบำเพ็ญกุศลบำรุงสุขแก่ราษฎร	161
การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม	170
การส่งเสริมการศึกษา	173

ความจงรักภักดีและความห่วงใยของประชาชนที่มีต่อ	
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	174
ความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ...	174
ความห่วงใยของประชาชนที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	180
ฎีกากราบบังคมทูลความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชน	184
4 แนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร	200
การสรุปว่าทรงมีทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร โดยไม่จำแนก	
องค์ประกอบ	205
จำแนกองค์ประกอบของทศพิธราชธรรมไว้อย่างครบถ้วน	209
จำแนกเนื้อหาตามความสอดคล้องระหว่างพระราชจริยวัตร และ	
พระราชกรณียกิจกับทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร	214
จำแนกเนื้อหาตามความสอดคล้องระหว่างพระราชจริยวัตร และ	
พระราชกรณียกิจกับทศพิธราชธรรม	214
จำแนกเนื้อหาตามความสอดคล้องระหว่างพระราชจริยวัตร และ	
พระราชกรณียกิจกับจักรวรรดิวัตร	227
5 สรุป และเสนอแนะ	240
บรรณานุกรม	250

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงความดีการไ้ค่าแพนพระนามในโวหารนามนัย	80
2	แสดงความดีการไ้ค่าเพื่อให้เกิดจินตภาพในโวหารอุปลักษณ์	87
3	แสดงความดีการไ้ค่าอุปมาเดียว ในโวหารอุปมา	91
4	แสดงความดีการไ้ค่าเพื่อให้เกิดจินตภาพในโวหารอุปมา	96
5	สรุปพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร	
	พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2524	146

ภูมิหลัง

วันที่ 5 ธันวาคม ถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญยิ่ง คือเป็นวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช และในวโรกาสนี้ทางราชการกำหนดให้จัดงานเฉลิมฉลองเป็นพิธีการสำคัญ ซึ่งเรียกกันว่า "พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา"

พระมหากษัตริย์ไทยในสมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ไม่ได้ทรงมีพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาในวันตรงกับวันพระราชสมภพ เถິงจะมีขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว¹ พระราชทานพระบรมราชธิบายว่า การทำบุญวันเกิดเมื่อครบรอบตามสุริยคตินั้น เกิดขึ้นโดยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำมาตั้งแต่ยังทรงผนวช การบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวโรกาสวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงผนวช คือ เจริญพระพุทธมนต์ และเลี้ยงพระจำนวนสิบรูป เมื่อเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ ก็ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเหมือนเมื่อครั้งทรงผนวช แม้ว่าในขณะนั้นราชการและประชาชนทั่วไปจะทำบุญวันเกิดกันอย่างใหญ่โต มีการเลี้ยงและการมหรสพแบบจีน ก็มีได้ทรงกระทำ

การพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทำเป็นพระราชพิธีใหญ่ เมื่อพระชนมายุครบ 60 พรรษา ในปี พ.ศ. 2407 การพระราชพิธีดังกล่าวสรุปความได้ว่า² มีพระสงฆ์ 60 รูป เจริญพระพุทธมนต์ มีเสกข์ออกพระที่นั่งอนันตสมาคม เจ้านายและขุนนางอ่านคำถวายพระพรชัยมงคลที่ละคราว แล้วพระราชทาน

¹พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชพิธีสิบสองเดือน หน้า 148 - 155

²ดู หน้า 157 - 159

การพิธีถวายพระพรชัยมงคลนี้ ผู้เขียนบทความพิเศษหนังสือพิมพ์สยามรัฐ¹ แสดงความคิดเห็นโดยสรุปไว้ว่า การพิธีในวันนั้นนอกจากเป็นเครื่องแสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว คำกราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคล ยังเป็นการทบทวนพระราชกรณียกิจซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงปฏิบัติว่า พระราชกรณียกิจอันใดเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและปวงชนเพียงใดควม เพื่อจะได้ทรงหาทางปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกรให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ส่วนกระแสพระราชดำริสทอนก็จะมิขอเตือนใจให้ปฏิบัติราชการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เต็มกำลังความสามารถ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนถ้วนหน้า ทั้งยังได้ทรงเตือนให้ทุกฝ่ายสมัครสมานสามัคคีเพื่อความเป็นปึกแผ่นของบ้านเมือง ดังนั้นการถวายพระพรชัยมงคลนี้ จึงมิได้เพื่อพระราชพิธีสวัสดิ์เพียงประการเดียว หากแต่เพื่อความวัฒนาถาวร และความร่มเย็นเป็นสุขของปวงประชาด้วย

การพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษานี้ ก่อให้เกิดโอกาสแก่ประชาชนชาวไทยได้ร่วมแสดงความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ โดยการถวายพระพรชัยมงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งโดยสำนักอยู่ในกระแสความคิด ทั้งโดยเปล่งวาจาตามพิธีการ และโดยประพันธ์บทถวายพระพรพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ

การที่พิมพ์บทถวายพระพรเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ผู้เขียนค้นคว้าหาหลักฐานจากหอสมุดแห่งชาติได้เก่าที่สุด คือ ใน พ.ศ. 2456* แต่ผู้เขียนสันนิษฐานว่า น่าจะมีการพิมพ์บทถวายพระพรของคณะผู้จัดทำหนังสือพิมพ์มาตั้งแต่สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว ทั้งนี้เพราะผู้จัดทำหนังสือพิมพ์ในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ห้า และสมัยรัชกาลที่หกเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกัน บทถวายพระพรที่ตีพิมพ์ใน พ.ศ.

¹ "พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา" สยามรัฐฉบับพิเศษ 4 ธันวาคม 2525

หน้าพิเศษ 5

* หนังสือพิมพ์ที่หอสมุดแห่งชาติ อยู่ในสภาพชำรุดเสียหายมาก การสืบหาหลักฐานการพิมพ์บทถวายพระพร จึงศึกษาจากหนังสือพิมพ์ฉบับที่อยู่ในสภาพดีพอที่จะใช้ค้นคว้าได้เท่านั้น

2456 ใช้คำประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว อยู่ในส่วนท้ายของข่าวการฉลองและเฉลิมพระชนมพรรษา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า

... แลด้วยความชื่นชมยินดีในการอภินิหารนี้ ข้าพระพุทธเจ้าพร้อมกันตั้งสัตยาธิษฐาน
ขออัญเชิญอำนาจคุณพระไกรรค์ และเทพานุภาพ ทั้งสรรพสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก
จงเพิ่มความอภิบาลบำรุง สมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร
ขอให้ทรงพระเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ประสงค์สรรพความเจริญดีทั่วประเทศสยาม
มาปราศสรรพอุปสรรค ภัยพิบัติทั้งปวงเทอญ¹

การเขียนบทถวายพระพรที่พบในช่วง พ.ศ. 2462 - พ.ศ. 2463 จากหนังสือพิมพ์
สยาม (สยามออบเซอร์เวอร์) และหนังสือพิมพ์กรุงเทพ ฯ เกล็ดเม็ด เนื้อหาในบทถวาย
พระพร ส่วนหนึ่งจะเป็นคำถวายพระพรและอีกส่วนหนึ่งจะกล่าวถึงพระราชกรณียกิจของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงกระทำในสมัยที่ผ่านมา ตัวอย่างจากหนังสือพิมพ์สยาม-
ออบเซอร์เวอร์ ตอนหนึ่งว่า

... สิ่งใดอันเป็นอุปสรรคกีดขวางแก่ความเจริญ หรือเป็นทางหายชะงักประชาชน
แลบ้านเมือง เช่น โรงบ่อนการพนันเป็นอาทิ ก็ให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้
กำจัดจัดการอันนั้นเสียโดยถ้วน อบรมความเจริญให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น²

¹"คำถวายพระพร" กรุงเทพ ฯ เกล็ดเม็ด 1 มกราคม 2456 หน้า 6

²"คำถวายพระพรไชยมงคล ในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา" หนังสือพิมพ์สยาม
(สยามออบเซอร์เวอร์) 31 ธันวาคม 2-62 หน้า 2

ส่วนหนังสือกรุงเทพ ฯ เดลิเมล์ ซึ่งเขียนมาถวายพระพรด้วยคำประพันธ์ประเภท
ร่ายยาว นอกจากจะกล่าวถึงพระราชนิพนธ์แล้ว ยังได้กราบบังคมทูลถึงความปรารถนาของ
ประชาชนที่หวังพึ่งพระมหากรุณาธิคุณ ให้ทรงกวักชันการฟางงานของข้าราชการ ดังความว่า

อีกประการหนึ่งซึ่งการพาณิชย์ กำลังนานาประเทศมุ่งกิจเผยแผ่อย่างแพร่หลาย สำหรับ
ประเทศสยามก็ไ้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ขยายทางที่จะทำกิจ มีสภาเผยแผ่
พาณิชย์ขึ้นไว้นั้น รวบรวมแบบแผนราชกิจที่ติดต่อกับต่างประเทศในส่วนนี้ ให้มีเจ้าหน้าที่รวม
กันปรึกษาหาทาง ที่จะเผยแผ่ แต่ทั้งนั้นยังอยู่ที่เจ้าพนักงาน จะสามารถบันดาลเกื้อกูล
ประชาชนได้ฉันใด ต่างก็คาดหวังคอยสลับตบรับฟัง ประกอบด้วยความหวังที่จะได้เห็น
การเผยแผ่จากเจ้าพนักงาน¹

นอกจากนั้น ในบทถวายพระพรยังมีข้อความในลักษณะที่เป็นคำร้องทุกข์เกี่ยวกับราคา
ที่ดิน และให้ระงับจากพ่อค้าต่างชาติ ว่า

... แลส่วนที่ดินนั้น คงมีราคาขึ้นสูงลิบ แลด้วยไหวหวั่นของพ่อค้าต่างชาติที่รุมรุมมาแล้ว
ยังคาดเห็นการถ่วงน้ำหนัก ว่างริบซื้อหาที่ดินดี ๆ ไว้เป็นสิทธิ์ คงเป็นความคิดที่กว้างขวาง
หาทางไว้นั้นเนื่องในเชิงพาณิชย์ได้อีกชั้นหนึ่ง...²

จากข้อความที่ยกมา จะเห็นได้ว่า คณะผู้จัดทำหนังสือพิมพ์กรุงเทพ ฯ เดลิเมล์ ได้
ตระหนักในหน้าที่และบทบาทของตนในฐานะสื่อมวลชนเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมาย

¹"คำถวายพระพรเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา"

กรุงเทพ ฯ เดลิเมล์ 30 ธันวาคม 2493 หน้า 10

²ก

หลักของการที่พิมพ์ถวายพระพรก็เกิด มุ่งแสดงความจงรักภักดี และแสดงความกตัญญูทดแทนที่
ต่อพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถึงความว่า

เนื่องมาจากกตัญญูทดแทน	ดินแดนจักรี
จึงข้าพระบาททูลเกล้าฯ	มนสิการสถิตถาวร
พิมพ์บรรณเพื่อเผยแพร่	กิจวาทกิจวัตรวิสาสน์
ช่วยให้ได้รับนิกรพาล	หินกลับประพาศิตี ¹

การเขียนบทถวายพระพรเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวที่พิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ได้อธิบายถึงสืบทอดออกมาจนถึงรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันได้เสด็จเถลิงถวัลราชสมบัติเป็นเวลา
ยาวนานได้ถึง 37 ปี ตลอดระยะเวลาดังกล่าวได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจที่เป็นประโยชน์
อันไพศาลแก่ประเทศชาติและประชาชนชาวไทย ความจงรักภักดีของปวงพลนิกรชาวไทย
ที่มีต่อองค์พระประมุขของชาติ ย่อมประทับแน่นอยู่ในความรู้สึกมากมายมหาศาล และ
ความจงรักภักดีนี้เองได้เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดวรรณกรรมที่เป็นอมตะมาแล้วหลายยุคหลายสมัย
นายวงศ์ เขาวนงศ์ ได้กล่าวถึงเรื่องความจงรักภักดีไว้อย่างน่าฟังว่า

ความจงรักภักดีนั้น ถือกันว่าเป็นอุดมคติที่ถาวรมั่นคง เป็นธรรมเครื่องเชิดชูมนุษยชาติ
ประการหนึ่ง เพราะฉะนั้น เมื่อเกิดขึ้นในจิตใจของผู้ใดแล้ว ย่อมฝังอยู่แนบแน่นใน
จิตใจของผู้คนนั้น อย่างไม่เสื่อมคลาย และมักไม่สูญสลายไป มีแต่จะเพิ่มพูนยิ่งขึ้นเป็น
ลำดับกาล ตามกรณีแวดล้อม เมื่ออ้อมหัวเต็มที่แล้วย่อมหลั่งไหลกระแสน้ำไปสู่สิ่งที่เป็น

¹"คำถวายพระพรชัย ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาแห่งพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาประชาธิปก" เจริญกรุง 8 พฤศจิกายน 2473 หน้าภาพพิเศษ

นาถหรือสรณะ ของแต่ละบุคคล เช่น ประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์...¹

ความรู้สึกเช่นนี้เอง ทำให้ นายวงศ์ เขาวนงศ์ ได้แต่งบทอาศิรวาทราชสดุดี ฯ
พิมพ์ขึ้นชุด กล่าวสดุดีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช โดยกล่าวไว้ใน
ตอนท้ายคำปรารภว่า "แท้จริงโดยยิตถความจงรักภักดีเป็นที่ตั้ง"²

ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา หนังสือพิมพ์ได้มีส่วนเสริมสร้างโอกาสให้ประชาชน
ได้ร่วมแสดงความจงรักภักดี ทั้งยังมีส่วนสำคัญในการเผยแพร่พระเกียรติคุณให้ปรากฏ โดยจัด
ทำหนังสือฉบับพิเศษเฉลิมพระชนมพรรษาอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์เป็นภาพปก มีบทความและ
สารคดีเกี่ยวกับพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ มีบทความพระพร และบทสดุดีพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ทั้งที่เป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้วและคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง

บทร้อยกรองที่แต่งเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ซึ่งปรากฏใน
หนังสือพิมพ์ประเภทต่าง ๆ นั้น ผู้เขียนสังเกตเห็นว่า เป็นงานที่มีลักษณะน่าสนใจทั้งส่วนที่เป็น
เนื้อหา แนวคิดและวิธีการนำเสนอ ในด้านเนื้อหานั้น ด้วยเหตุที่ผู้แต่ง บทร้อยกรองสรรคสร้าง
ผลงานขึ้นจากความรู้สึกประทับใจในพระราชจริยาวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงมัก
สะท้อนให้เห็นพระราชคุณานุสรณ์ พระราชกฤดาธิการ พระราชกรณียกิจ พระเกียรติยศ และ
อุดมการณ์ของผู้แต่ง ที่มุ่งเทิดทูนพระเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
ทั้งยังสอดแทรกภาวะเหตุการณ์บ้านเมือง สภาพการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นใน
แต่ละช่วงรอบวันที่ 5 ธันวาคม ปีหนึ่ง ถึงช่วงรอบวันที่ 5 ธันวาคม อีกปีหนึ่ง เช่น บทถวายพระพร
ในปี พ.ศ. 2514* ได้กล่าวว่า

¹วงศ์ เขาวนงศ์ บทอาศิรวาทราชสดุดีเนื่องในมหามงคลสมัย พระราชพิธีรัชมากิจ
วันพุธที่ 9 มิถุนายน 2514 หน้าคำปรารภ

²ก

*จอมพลถนอม กิตติขจร ปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองเพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่กำลัง
เป็นภัยแก่ชาติ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514

๐ ขณะทีรถถึงจอกจังก้า

ทอแพแพพายอายแฉนดิน

เขาและป่าแอมพัยกวกมือเรียว

ถึงกรรมอำลาพระนกร

๐ แกลงการณกราบกรานพระผ่านเกล้า

รุ่งขึ้นวาวพระผ่านฟ้า

ทั้งสทิตุมจิตก็คิดได้

แม้ถึงคราวความเป็นไทยต้องไถ่

แฉนดินนี้ใครแบ่งแยกก็มิได้

เป็นสายใยสอคมสมกลมเกลียว

เห็นความจริงข้อนี้ก็มีดี

กราบพระฉายาลักษณ์อย่างอายอาย

๐ สยามรัฐน้อมเกล้าถวายพระพร

อริราชไพรีนานา

ความคึกอานก็เหมือนว่าถูกฆ่าสิ้น

เกรียมดินหน้าพราจจากจร

ร้องเพรียกในวังคัลลังทรณ

แต่ถ้าไม้มวยมรณะจะกลับมา

ความรู้ลึกลึกเราพระเจ้าชา

เสด็จเยี่ยมปวงประชาเมืองปราจีน

เมืองไทยต้องเป็นไทยอยู่ทุกถิ่น

ว่าพระเจ้าแผ่นดินเมืองคึกเกี่ยว

เป็นแผนเกี่ยวตลอดไปสายใยเหนียว

ที่เกี่ยวเกี่ยวจะบันดาลพาลมลาย

มิจนาทิจริก็เหือกหาย

พระภาสลายโปรกทรงพระกรุณา

เกษมสุขสโมสรแกรงกล้า

ทางมาสบบแทมพระบาทเทอญ ฯ¹

เมื่อพิจารณาบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ผู้เขียนพบว่า คำสุกีสรรเสริญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เขียนขึ้นด้วยความศรัทธาในสิ่งที่พระองค์ได้ทรง ปกป้องปฏิบัติอย่างแท้จริง บทร้อยกรองที่สร้างจากความก้มก่าประทับใจเช่นนี้ ย่อมมีความไพเราะ งดงาม ควรค่าแก่การนำมาศึกษา นอกจากนั้น ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ยังมีวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ เช่น เขียนบทร้อยกรองในรูปของ จดหมาย บทสัมภาษณ์ หรือสร้างเรื่องทำนองเรื่องเล่า เป็นต้น

ด้วยเหตุที่บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม มีลักษณะ น่าสนใจหลายประการดังกล่าวมาแล้ว ทั้งยังได้มีผู้ศึกษาวิเคราะห์มาก่อน ดังนั้นผู้เขียนจึง

¹บรรณกิจ บุนปาน "ถวายพระพร" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 24:1 ธันวาคม 2514

สนใจศึกษาวิเคราะห์พร้อมกรอบเนื้อหาในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ดังกล่าวนี้นี้ ในด้าน รูปแบบ การใช้ภาษา กลวิธีในการแต่ง เนื้อหา และ แนวคิดเกี่ยวกับทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร โดยศึกษาจากบทพร้อมกรอบเนื้อหาในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ที่ลงพิมพ์ ในหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 - 2526 ทั้งนี้เพราะช่วงเวลาดังกล่าว มีเหตุการณ์สำคัญ เกิดขึ้นในประเทศ อาทิ เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อย่างเด่นชัด

ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน และวิชาวรรณคดีสุคติ เพราะจะแสดงให้เห็นว่า แรงบันดาลใจที่เกิดจากความรัก ความศรัทธา และความเทิดทูนบูชา จะช่วยให้นักเขียนสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมที่มีคุณค่า นอกจากนั้นผลการศึกษายังชี้แนะให้ทราบว่า บุคคลที่สมควรจะได้รับการยกย่องสรรเสริญในฐานะผู้นำหรือผู้ปกครองที่ดีได้นั้น จะต้องเป็นผู้มีจิตใจสูง กอปรด้วยทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร อันเป็นธรรมะที่ผู้ปกครองในอุดมคติจะต้องยึดถือปฏิบัติ เพื่อนำความร่มเย็นและสันติสุขมาสู่ปวงชนโดยทั่วกัน

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์พร้อมกรอบเนื้อหาในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ในด้านรูปแบบ การใช้โวหาร และวิธีการนำเสนอ
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในบทพร้อมกรอบเนื้อหาในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม
3. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตรที่ปรากฏในบทพร้อมกรอบเนื้อหาในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบรูปแบบ การใช้โวหาร และวิธีการนำเสนอของบทพร้อมกรอบเนื้อหาในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม

2. ทำให้ทราบเนื้อหาสาระที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม
3. ทำให้ทราบถึงพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิด คุณคดียของการปกครองด้วยทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร
4. ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ที่มีต่อชาติ และประชาชนชาวไทย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ข้อมูลปฐมภูมิที่นำมาศึกษา ได้แก่ บทร้อยกรองซึ่งแต่งเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช 5 ธันวาคม เก็บรวบรวมจากหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2526
 2. การศึกษาวิเคราะห์บทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ...
ครั้งนี้ ศึกษาจากบทร้อยกรองซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ต่อไปนี้
หนังสือพิมพ์รายวันได้แก่	
ชาวสด	พ.ศ. 2524 - พ.ศ. 2526
ชาวไทย	พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2524
ก้าวสยาม	พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2526
เดลินิวส์	พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2524
เดลินิวส์	พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2526
เดลินิวส์	พ.ศ. 2522 - พ.ศ. 2526
ตะวันสยาม	พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2524
ไทยรัฐ	พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2526
แนวหน้า	พ.ศ. 2523 - พ.ศ. 2526
บ้านเมือง	พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2526
ประชาชาติ	พ.ศ. 2517

ประชาธิปไตย	พ.ศ. 2516
มติชน	พ.ศ. 2522 - พ.ศ. 2526
มาตุภูมิ	พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2526
สยามรัฐ	พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2526
เสียงปวงชน	พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2526

นิตยสารและวารสาร รายสัปดาห์ รายักษ์ และรายเดือน ได้แก่

กานดา	พ.ศ. 2526
การศึกษาเอกชน	พ.ศ. 2522
กุลสตรี	พ.ศ. 2514
ขวัญเรือน	พ.ศ. 2513 - พ.ศ. 2526
คุณหญิง	พ.ศ. 2513 - พ.ศ. 2515
ขอฟ้า	พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2526
ธาวกรุง	พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2522
เกลิเมดวันจันทร์	พ.ศ. 2523 - พ.ศ. 2524
ที. อาร์.	พ.ศ. 2526
นารัก	พ.ศ. 2523
ไปรษณียากร	พ.ศ. 2516
ฟ้าเมืองไทย	พ.ศ. 2518 - พ.ศ. 2524
มติชนสุดสัปดาห์	พ.ศ. 2526
เมืองโบราณ	พ.ศ. 2523
รัฐสภาสาร	พ.ศ. 2514
ลดนา	พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2526
สกุลไทย	พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2526
สตรีสาร	พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2526
สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์	พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2526
สยามใหม่	พ.ศ. 2525

สามอนงค์	พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2522
ชูอนาคท	พ.ศ. 2524 - พ.ศ. 2526
อนุสาร อ.ส.พ.	พ.ศ. 2514 - พ.ศ. 2526

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม หมายถึง วรรณกรรมที่แต่งด้วยคำประพันธ์ในรูปแบบฉันทลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งแต่งเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ วันที่ 5 ธันวาคม
2. รูปแบบ หมายถึง ลักษณะคำประพันธ์ในฉันทลักษณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เขียนใช้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม มีทั้งการใช้ฉันทลักษณ์ประเภทเดี่ยวและฉันทลักษณ์ผสม
3. ไวยากรณ์ หมายถึง ศิลปะการเรียบเรียงร้อยคำเพื่อให้เกิดภาพที่แจ่มชัดและลึกซึ้งขึ้นในใจของผู้อ่าน โดยใช้กลวิธีต่าง ๆ ในรูปของอุปมา (simile) อุปติพจน์ (metaphor) อธิพจน์ (hyperbole) ปฏิรูปพจน์ (allusion) บุคลาธิษฐาน (personification) ปฏิพจน์ (rhetorical question) สัญลักษณ์ (symbol) นามนัย (metonymy) สมพจน์ (synecdoche) อุปาทาน (analogy)
4. วิธีการนำเสนอ หมายถึง วิธีการถ่ายทอดเรื่องราวความคิดอาจใช้วิธีลำดับความตรงไปตรงมา หรือใช้วิธีอื่น ๆ
5. เนื้อหา หมายถึง เรื่องราวและ/หรือ ข้อคิดที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม เช่น พระราชกรณียกิจ ความจงรักภักดี เป็นต้น
6. แนวคิดเกี่ยวกับทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร หมายถึง ความคิดเห็นของผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ที่เกี่ยวกับทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร

7. ทศพิธราชธรรม¹ หมายถึง ธรรมะที่พระมหากษัตริย์พึงทรงยึดถือปฏิบัติ มี 10 ประการ ได้แก่

1. ทาน - การให้
2. ทิฐ - การสำรวมในศีล
3. บริจาค - การบริจาคทรัพย์เพื่อการกุศลและอำนวยความสะดวกแก่ราษฎร
4. อหิงสา - ความอดทน
5. มัทวะ - ความอ่อนโยน
6. ทปะ - การเผากิเลสเครื่องเศร้าหมอง
7. อโภช - ความไม่โกรธ
8. อวิหิงสา - ความไม่เบียดเบียน
9. อหิ - ความอดทน
10. อวิโรธนะ - ความไม่ประพฤติกฎประเพณี และตั้งมั่นอยู่ในบุญธรรม

8. จักรวรรดิวัตร² หมายถึง ข้อประพฤติกฎปฏิบัติสำหรับพระเจ้าจักรพรรดิ มี 12 ประการ ได้แก่

1. ควรอนุเคราะห์คนในราชสำนักและคนภายนอกให้มีความสุข
2. ควรผูกไมตรีกับประเทศอื่น
3. ควรอนุเคราะห์พระราชมารดาและพระนาง
4. ควรเก็บรักษาพรหมณ์อันศักดิ์สิทธิ์
5. ควรอนุเคราะห์ประชาชนในชนบท
6. ควรอุปการะสมณพราหมณ์ผู้มีศีล

¹ สำนักนายกรัฐมนตรี "พระผู้ทรงทศพิธราชธรรม" เฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2520 เนื่องในมหามงคลสมัย พระชนมายุ 50 พรรษา ไม่มีเลขหน้า

² กาญจนา ธรรมเมธี วิเคราะห์วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2525 - 2541) หน้า 89 - 92

7. การจักษุรักษา ผูกเป็น นก และสัตว์ทั้งหลาย มิให้สูญพันธุ์
8. การห้ามชนทั้งหลายมิให้ประพฤติผิดกรรม และชักนำตัวอย่างให้อยู่ในกุศลสุจริต
9. การให้การอุปการะเจือจางจนจนให้เลี้ยงชีพด้วยวิธีอื่นเหมาะสม เพื่อมิให้ประกอบการทำทุจริตอันเป็นภัยต่อสังคม
10. การเข้าใกล้สมณพราหมณ์ เพื่อศึกษาบุญ บาป กุศล อกุศล ให้ประจักษ์ชัด
11. การห้ามจิตไม่ให้ต้องการไปในที่ที่พระมหากษัตริย์ไม่ควรเสด็จ
12. ควรค้ำความโอบมีให้ปรารภนาลาภที่พระมหากษัตริย์ไม่ควรจะได้

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมหรือยกร่องเนื้อหาในโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม จากหนังสือพิมพ์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2526
2. ศึกษาเกณฑ์เกี่ยวกับการเขียน ในด้านรูปแบบ การใช้โวหาร และวิธีการนำเสนอ จากเอกสารที่ปรากฏใน "เอกสารที่เกี่ยวกับเกณฑ์การวิเคราะห์การเขียนหรือยกร่อง" และมาสรุปเป็นเกณฑ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์
3. ศึกษาสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองจากสิ่งพิมพ์ ในช่วง พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2526 เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในหรือยกร่องเนื้อหาในโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม
4. ศึกษาเรื่องทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร จากเอกสารที่ปรากฏใน "เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า" เพื่อประโยชน์ในการศึกษาแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตรที่ปรากฏในหรือยกร่องเนื้อหาในโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
การศึกษาวินิจฉัยข้อมูล ทำดังนี้
 - 5.1 วิเคราะห์รูปแบบ การใช้โวหาร และวิธีการนำเสนอ
 - 5.1.1 วิเคราะห์รูปแบบ

5.1.1.1 บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
5 ธันวาคม ที่ใช้คำประพันธ์ประเภทเดียว

5.1.1.2 บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
5 ธันวาคม ที่ใช้คำประพันธ์ผสม

- บทร้อยกรองที่ใช้คำประพันธ์ผสมตามที่ปรากฏในตำรา
ต้นหลัก เช่น กิลิต กาพย์เห่เรือ เป็นต้น

- บทร้อยกรองที่ใช้คำประพันธ์ผสมแตกต่างจากที่
ปรากฏในตำราต้นหลัก

5.1.2 วิเคราะห์การโวหาร

5.1.2.1 นามนับ

5.1.2.2 อุปลักษณะ

5.1.2.3 อุปมา

5.1.2.4 อธิพจน์

5.1.2.5 ปฏิรูปพจน์

5.1.2.6 บุคลาธิษฐาน

5.1.2.7 ปฏิปุจฉา

5.1.2.8 สมพจน์

5.1.2.9 อุทาหรณ์

5.1.2.10 สัญลักษณ์

5.1.3 วิเคราะห์วิธีการนำเสนอ

5.1.3.1 การนำเสนอด้วยวิธีลำดับความตรงไปตรงมา

5.1.3.2 การนำเสนอด้วยวิธีสร้างเรื่อง

5.2 ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
5 ธันวาคม ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.2.1 เนื้อหาที่เกี่ยวกับการถวายพระพร

5.2.2 เนื้อหาที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

5.2.3 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความจงรักภักดีและความห่วงใยของประชาชน
ที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

5.2.4 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญกุศล ความซื่อสัตย์สุจริตของ
ประชาชน

5.3 ศึกษาแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตรที่ปรากฏในบท
ร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม

6. เสนอผลงานแบบพรรณนาวิเคราะห์

7. สรุปและอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา
5 ธันวาคม ในด้านเนื้อหาและแนวคิดเกี่ยวกับทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม
โดยตรงนั้น ยังไม่เคยมีผู้ศึกษามาก่อน เท่าที่ปรากฏ จะเป็นการเขียนถึงพระราชประวัติ และ
พระราชกรณียกิจในด้านต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ เอกสารที่ผู้เขียนใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าส่วน
หนึ่ง จึงศึกษาจากสิ่งพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2526 โดยศึกษาจากข่าว บทความ
และสารคดีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทร้อยกรองฯ ตามที่ผู้เขียนตีความมุ่งหมายไว้
เอกสารอีกส่วนหนึ่งที่ผู้เขียนใช้ประกอบการค้นคว้า ได้แก่

กาญจนา ธรรมเมธี¹ วิเคราะห์วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ สมัยรัตนโกสินทร์
ตอนต้น (พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2411) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ ที่มา, จุดมุ่งหมาย, รูปแบบ
แนวการเขียน, ประติสฐการ, คุณลักษณะและคำศัพท์ที่คว้านำมาสรรเสริญพระมหากษัตริย์,

¹กาญจนา ธรรมเมธี วิเคราะห์วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
(พ.ศ. 2325 - 2411) 211 หน้า

ทุนทรัพย์, คุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษาจากเอกสาร และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ เป็นผลงานที่เกิดจากแรงบันดาลใจของกวี เนื่องจากความกตัญญู อันเป็นผลของค่านิยม ความเชื่อ และความชื่นชมในพระจริยาวัตรของ พระมหากษัตริย์ที่กวีสรรเสริญ เมื่อคุณลักษณะที่เกิดจากกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบ ปรากฏว่า ได้ผล ตรงกัน คือ กลุ่มตัวอย่างเชื่อว่า กวีเขียนเพราะได้รับแรงคลาไจน์จากความรักในพระราช กรณียกิจ มีจำนวนถึง ร้อยละ 91.16 และกลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นว่า สถาบันกษัตริย์ยัง คงจำเป็นสำหรับประชาชนชาวไทย มีจำนวนสูงถึงร้อยละ 99.65 การศึกษาในจุดมุ่งหมาย อื่น ๆ ผู้วิจัยพบว่า กวีได้เทิดทูนพระมหากษัตริย์ไว้ในฐานะสมมุติเทพ กวียังยึดถือธรรมเนียม ขียนในการแต่ง แต่ก็มีประติมากรรมบ้างเล็กน้อยในทางฉันทลักษณ์และมีการเพิ่มพูนราศเข้าไป บรุงแต่งเรื่อง ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาไว้ในตอนท้ายว่า วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติเป็นหนังสือ ที่ให้คุณค่าทั้งข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และให้คุณค่าทางค่านิยมและการประพันธ์

สำนักราชเลขาธิการ¹ ได้ประมวลพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงเดือน กันยายน จักรพรรดิขึ้น เป็นราชินีในงานเฉลิมพระชนมพรรษา โดยเริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2511 - 2512 จนถึงปี พ.ศ. 2523 - 2524 หนังสือพระราชกรณียกิจประกอบด้วย คำบรรยายพระราชกรณียกิจทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ พร้อมด้วยพระบรมฉายาลักษณ์ ซึ่งช่างภาพส่วนพระองค์บันทึกไว้ นอกจากนั้น ยังมีบันทึกพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ จึงนับเป็นหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับ พระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่งเล่มหนึ่ง

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์² รับพระราชทานพระธรรมเทศนา กวายเป็นการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

¹สำนักราชเลขาธิการ พระราชกรณียกิจ ไม่มีเลขหน้า

²สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ทศพิธราชธรรมและหลักพระพุทธศาสนา

วันจันทร์ที่ 6 พฤษภาคม 2493 เนื้อหาพรรณนาถึงหลักศีลราชธรรม 10 ประการที่
พระมหากษัตริย์พึงยึดถือปฏิบัติเพื่อการเป็นปกครองที่ดี หลักธรรม 10 ประการ ได้แก่
1. ความ, 2. สัจ, 3. ปริจาค, 4. อหิงสา, 5. ขุททก, 6. ศบ, 7. อปโกธ, 8. อวิหิงสา, 9. ขนุน, 10. อวิโรธ จากนั้น ได้พรรณนาขยายความ
หลักธรรมทั้ง 10 ประการ โดยละเอียด

ทัศนีย์ ลินสกูล¹ ศึกษาเรื่องจักรพรรดิราชในคติอินเดีย มุ่งศึกษาระบบการ
ปกครองของผู้นำในอุดมคติ จากวรรณคดีมาลีละวรรคคีสันสกฤต ผลการศึกษาสรุปว่า
ผู้ปกครองอุดมคติซึ่งได้แก่ พระจักรพรรดินั้น ใช้หลักศีลธรรมและจริยธรรม ซึ่งเรียกว่า "ธรรมะ"
เป็นหลักในการปกครองประเทศ "ธรรมะ" ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หมายถึง ข้อผูกมัดตลอดจน
ถึงการปฏิบัติหน้าที่อันบุคคลพึงทำเพื่อตนเองและเพื่อผู้อื่น ในวรรณคดีมาลีเรียกหลักปฏิบัตินี้ว่า
จักรพรรดิวัตร ส่วนวรรณคดีสันสกฤตเรียกว่า ราชธรรม สารสำคัญของจักรพรรดิวัตรและ
ราชธรรม ก็คือ ผู้ปกครอง หรือพระราชพึงกระทำหน้าที่ของพระองค์ให้สมบูรณ์เพื่อเป็นที่พึ่ง
ของประชาชน ผู้วิจัยชี้แนะว่าธรรมะในจักรพรรดิวัตรและราชธรรม มิใช่ปฏิบัติขึ้นเพื่อตำแหน่ง
และจักรพรรดิโดยเฉพาะ แต่เป็นข้อธรรมะ ซึ่งผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในการปกครองทุกชั้น ทุก
ตำแหน่ง ทุกประเทศ จะนำมาใช้ได้ทั่วกัน และใช้ได้กับระบอบการปกครองทุกจัด

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์การวิเคราะห์

1. รูปแบบ

กุหลาบ มัลลิกะมาส² กล่าวว่า บทประพันธ์ประเภทร้อยกรองนั้น อาจนำ
เสนอได้เป็นรูปแบบต่าง ๆ โดยแบ่งตามลักษณะการแต่ง เป็น กาพย์ กลอน โคลง ฉันท์ ร่าย

¹ทัศนีย์ ลินสกูล จักรพรรดิราชในคติอินเดีย 216 หน้า.

²กุหลาบ มัลลิกะมาส วรรณกรรมไทย หน้า 163.

งานที่ และยังมีชนิดของภาพ กлон โคลง ฉันท ร่าย เช่น ภาพขานี้ กลอนกลบทกบเต้น
กอบหอบ โคลงสี่สุภาพ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีการแต่งรวมคำประพันธ์ เช่น นิยมแต่ง
โคลงกับร่ายให้มีสัมผัสต่อเนื่องกันเรียงกันไป เรียกว่า ลิลิต และนิยมเขียนภาพร่วมกับฉันท

สรุปได้ว่า รูปแบบอาจกำหนดได้เป็นคำประพันธ์แต่ละชนิดตามฉันทลักษณ์ และ
รูปแบบอาจพิจารณาจากศิลปการประพันธ์ที่ใช้ฉันทลักษณ์หลายชนิดแต่งรวมกัน อาทิ ลิลิต
ภาพเห่เรือ ภาพห่อโคลง หรือเลือกใช้ฉันทลักษณ์ตามใจผู้เขียน

โดยหลักการศึกษาวรรณคดี ผู้วิจัยจะต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและ
เนื้อหา ว่าเหมาะสมกันอย่างไร และเนื่องจากบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนม-
พรรษา 5 ธันวาคม มีรูปแบบหลากหลาย ทั้งชนิดที่เลือกใช้คำประพันธ์ในฉันทลักษณ์ต่าง ๆ
เพียงชนิดเดียว และคำประพันธ์ในฉันทลักษณ์ผสม ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดศึกษารูปแบบของบท
ร้อยกรองที่แต่งในโอกาสนี้มาก่อน ผู้เขียนจึงวิเคราะห์รูปแบบบทร้อยกรองฯ ทั้งจุดมุ่งหมาย
ที่ตั้งไว้

2. โวหาร

เมื่อได้ศึกษาเรื่อง "โวหาร" จากเอกสารต่าง ๆ แล้ว พบว่า มีผู้ทรงคุณวุฒิ
หลายท่านได้ให้ความรู้เกี่ยวกับโวหารไว้คล้ายคลึงกันมาก ผู้เขียนจึงเลือกขอเขียนเฉพาะ
บางท่านมาเสนอไว้เพื่อประกอบการศึกษา ดังนี้

ความหมายของโวหาร

เอนไซโคลพีเดีย นิวสแตนดาร์ด¹ ได้ให้ความหมายโวหารไว้ว่า เป็นศิลปะ
การใช้ภาษาที่เขียนหรือพูดแตกต่างจากที่ใช้กันตามปกติ เป็นการใช้ภาษาเปรียบเทียบให้เกิด
จินตภาพเพื่อเน้นหรือย้ำความ เพื่อให้เห็นภาพที่งดงาม หรือเพื่อแสดงอารมณ์ขึ้น การใช้
โวหารจะช่วยให้มีความหมายหนักเบา เข้มข้น คลุมเครือ หรือกำกวมได้

¹ New Standard Encyclopedia V.5 p.F90

ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้คำจำกัดความโวหารไว้ว่า "โวหาร น. หันเหหรือดำนวนแต่งหนังสือหรือพูด, ถ้อยคำที่เล่นสำบัดสำนวน (ป)!"

จุฬาลง มัลลิกะมาส² อธิบายไว้ว่า กวีโวหาร คือการใช้ชั้นเชิงในการแต่งให้มีรสของถ้อยคำลึกซึ้งประทับใจ มุ่งเอาความรู้สึกล้านอารมณ์เป็นสำคัญกว่าข้อเท็จจริง

วิภา กงกะนันทน์³ กล่าวถึงโวหารไว้ว่า เป็นศิลปะของการใช้ภาษาอย่างหนึ่ง เป็นวิธีการพูดหรือเขียนที่กล่าวถึงอย่างหนึ่ง แต่มีความหมายเป็นอย่างอื่นบ้าง มีความหมายกำกวม หนักเบา คลุมเครือ หรือเข้มข้นต่างกันไปบ้าง นอกจากนั้น ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า การตัดสินว่าภาษานิโคเป็นโวหารหรือไม่ให้ดูที่วิธีการ ใช้คำ วลี ประโยค ในข้อความต่าง ๆ ไม่ใช่ดูที่ลักษณะของคำ วลี หรือประโยคตามลำพัง

ชลธิรา สัตยาวัฒนา⁴ ใช้คำ "ภาพพจน์" แทนโวหาร และอธิบายความหมายว่า เป็นการสร้างมโนภาพโดยอาศัยถ้อยคำสำนวนแบบต่าง ๆ การเสนอภาพพจน์ที่ดีทำให้มโนภาพของผู้อ่านเด่นชัดขึ้น ซึ่งถือเป็นคุณค่าที่สำคัญยิ่งทางวรรณศิลป์---

ลัทธา พิณภูวกุล⁵ ใช้คำภาพพจน์เช่นเดียวกับของชลธิรา สัตยาวัฒนา และอธิบายความหมายไว้คล้ายกันว่า เป็นสำนวนโวหารที่ผู้เขียนใช้ในการสร้างภาพในใจของผู้อ่านให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ภาพพจน์เป็นวิธีการทางฝ่ายผู้เขียนเท่านั้น

¹พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หน้า 753

²จุฬาลง มัลลิกะมาส วรรณกรรมไทย หน้า 168

³วิภา กงกะนันทน์ วรรณคดีศึกษา หน้า 37 - 39

⁴ชลธิรา สัตยาวัฒนาและคณะ การใช้ภาษา หน้า 217

⁵ลัทธา พิณภูวกุล และคณะ การเขียน หน้า 164

แนวทางการศึกษาเรื่องโวหาร

กุหลาบ มัลลิกะมาส¹ กล่าวว่า โวหารเป็นท่วงท่าของการแต่งเฉพาะตัวผู้แต่ง อาจแยกย่อยได้สองประเภทใหญ่ คือ

1. การสร้างภาพในจิต (imagery) เป็นวิธีการที่แบบบิลที่ช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเห็นจริง เสมือนได้สัมผัส ได้กลิ่น ได้กลิ่น เป็นการเน้นให้เกิดความรู้สึกซึ่งประทับใจ เป็นการบรรยายที่ไม่เน้นความจริง แต่จะเน้นให้เกิดภาพในจิตแก่ผู้อ่าน

2. ภาพพจน์ (figure of speech) เป็นวิธีการเปรียบเทียบหรืออุปมาอุปไมย ที่ช่วยให้สิ่งที่ผู้รู้กันอย่างลางเลือนมาปรากฏเป็นภาพที่กระจ่างชัดในจินตนาการ วิธีเปรียบเทียบมีหลายวิธี เช่น

2.1 การเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย

2.1.1 เปรียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง (simile) โดยใช้คำว่า หนัก เหมือน คั่ง ประดุจ เป็นคำแสดงการเปรียบเทียบ

2.1.2 เปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง (metaphor) เป็นการเปรียบเทียบโดยตรงจากสิ่งหนึ่งไปยังอีกสิ่งหนึ่ง โดยไม่มีคำแสดงการเปรียบเทียบ ในข้อ

2.1.1 ปรากฏอยู่

2.1.3 เปรียบเป็นรูปสัญลักษณ์ (symbol) คือการใช้สัญลักษณ์แทนภาพจริงที่เกิดขึ้น

2.1.4 เปรียบเทียบโดยการสมมุติให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตสามารถทำซ้ำกับกริยาได้เหมือนคน (personification)

2.2 การใช้ภาษาของอารมณ์ (emotive language)

2.2.1 การกล่าวแสดงอารมณ์ที่ขัดแย้งกันอย่างคู่ขนานกัน (paradox)

2.2.2 การกล่าวเกินจริง (hyperbole)

¹กุหลาบ มัลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 95 - 105

2.2.3 การกล่าวน้อยคำ แต่กินใจความกว้างขวาง

(understatement)

2.2.4 การใ้รูปคำถามที่รู้คำตอบอยู่แล้ว โดยไม่ต้องการคำตอบ

(rhetoric question)

2.2.5 การเรียบเรียงความที่มีเสียงสัมผัส มีคู่ลงความหมายและ

น้ำหนักของเสียงเท่าเทียมกัน

วิชา กงกะนันท์¹ ได้รวบรวมโวหารลักษณะต่าง ๆ ที่มีผู้ใช้ในชีวิตประจำวันและ
ในวรรณคดี จำแนกเป็นประเภทย่อย ๆ ไว้ดังนี้

1. Metaphor (เมตาเฟอร์) เป็นโวหารเปรียบเทียบของสองสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องนำมาเปรียบเทียบกันว่าเป็นสิ่งเดียวกัน หรือเท่ากันทุกประการ โดยใช้คำเป็น, เทา, เป็น ฯลฯ ในการเปรียบเทียบ

2. Simile (ลิมิลี) เป็นโวหารเปรียบเทียบของสองสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องนำมาเปรียบเทียบกันว่าเป็นเหมือนกัน คำที่ใช้โวหารประเภทนี้ใช้เปรียบเทียบ คือ คำว่า เหมือน คล้าย ดูจ
ดูราว อด ประหนึ่ง เพียง คึง ราวกับ ฯลฯ

3. Synecdoche (สมพจน์) คือการดึงส่วนใดส่วนหนึ่งของส่วนทั้งหมดเพียง
บางส่วน แต่ให้มีความหมายครอบคลุมทุกส่วน

4. Metonymy (นามนัย) การใช้โวหารแบบนี้ คือ การเอ่ยถึงสิ่งหนึ่ง แต่
ให้มีความเป็นอย่างอื่น มีวิธีใช้หลายวิธี เช่น

4.1 เอ่ยชื่อคน แต่หมายถึงผลงานของเขา

4.2 เอ่ยชื่อสถานที่ แต่หมายถึงคนที่อยู่ที่นี่

4.3 เอ่ยชื่อผลิตภัณฑ์หรือวัตถุ เมื่อหมายถึงผลผลิตประเภทเดียวกัน หรือ
หมายถึงสิ่งอื่น

4.4 การใช้คำที่มีความหมายอย่างหนึ่ง ให้มีความหมายอีกอย่างหนึ่งในลักษณะ
คล้ายสัญลักษณ์

4.5 การพูดหรือเขียนอย่างหนึ่งให้มีความหมายอย่างอื่น

5. Oxymoron (ปฏิวาหะ) คือการนำคำที่มีความหมายตรงกันข้าม หรือคำกันมา
รวมกัน เพื่อให้ได้คำซึ่งมีความหมายใหม่ เช่น ความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้งบ้าง หรือให้
ความเข้มให้แก่ความหมายของคำแรกบ้าง

6. Paradox (ปฏิกาลพจน์) คือข้อความที่มีความหมายขัดกัน ไม่ว่าผู้ใช้จะ
จงใจหรือไม่ก็ตาม เป็นข้อความที่กล่าวถึงสิ่งที่แปลกแต่จริง หรือไม่น่าเป็นไปได้ แต่เป็นไปได้

7. Synesthesia (อวักพหุภพ) คือการใช้คำแทนผลของสัมผัสที่ผิดไปจาก
ธรรมดา

8. Hyperbole (อติพจน์) คือ การพูดเกินความจริง เพื่อเน้นความรู้สึก มีไว้
เพื่อหลอกลวง

9. Overstatement (อวิพจน์) คือ การพูดหรือการเขียนประหนึ่งโอ้อวด
โดยมีเจตนาจะให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังรู้สึกขัน

10. Allusion (ปฏินิพจน์) เป็นการใช้อรรถาธิบายที่คัดแปลงมาจากข้อความ
ที่เป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว เช่น วาหะของนักปราชญ์ รัฐบาล กวี หรือสุภาพชน คำพังเพย หรือผลงาน
ของผู้อื่น

11. Personification (บุคลาธิษฐาน) คือการใช้ภาษาให้สิ่งไม่มีชีวิต
แสดงอาการปฏิกิริยาต่าง ๆราวกับเป็นคน

12. Analogy (อุปมาพจน์) เป็นวิธีการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์
หรือความคิดสองอย่างที่ไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบว่าคล้ายกัน โดยการยกข้อความที่ง่ายแก่การเข้าใจ
เปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้เขียนต้องการอธิบายต่างกับ Simile ตรงที่ Simile เป็นการ
เปรียบเทียบอย่างคำในขณะที่ยุพาพจน์เป็นการเปรียบเทียบข้อความ

13. Rhetorical question (ปฏินิพจน์) เป็นศิลปะของการใช้คำถามที่
ไม่ต้องการคำตอบ ผู้ถามมีเจตนาเรียกร้องความสนใจของผู้อ่านเป็นประการสำคัญ

เมื่อได้ศึกษาความหมายและแนวทางในการศึกษาโวหารจากเอกสารของผู้ทรงคุณวุฒิ
หลายคนแล้ว สามารถสรุปเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์โวหารของบทหรือกรอนึ่งในวโรกาสอัน
เฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ได้ดังนี้

ความหมายของโวหาร

โวหาร หมายถึง ศิลปะการเรียบเรียงถ้อยคำ เพื่อให้เกิดภาพที่แจ่มชัด และลึกซึ้ง
 ผู้มีใจของตนเอง

เกณฑ์ในการวิเคราะห์โวหาร

การวิเคราะห์โวหารจากบทหรือกรอนึ่งในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม
 จะวิเคราะห์โวหารที่พบว่ามีที่ใดบ้าง ดังต่อไปนี้

1. นามนับ
2. อุปลักษณะ
3. อุปมา
4. อคติพจน์
5. ปฏิรูปพจน์
6. บุคคลาธิษฐาน
7. มนุษยบุพการี
8. สมพจน์
9. อุทานพจน์
10. สัตว์ลักษณะ

วิเคราะห์รูปแบบคำประพันธ์ การใช้โวหาร และวิธีการนำเสนอ

รูปแบบคำประพันธ์

บทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม เท่าที่รวบรวมได้จากหนังสือพิมพ์รายวัน นิเทศสารและวารสาร ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 ถึง พ.ศ. 2526 มีจำนวนทั้งสิ้น 330 บท บทร้อยกรองฯ ดังกล่าวไว้รูปแบบคำประพันธ์เดี่ยว และรูปแบบคำประพันธ์ผสม คำประพันธ์ประเภทเดี่ยว ได้แก่ กลอน โคลง ฉันท์ กาพย์ และร่าย ส่วนคำประพันธ์ผสม มีทั้งที่กล่าวไว้ในตำราอันหลักเกณฑ์ คือ ลิลิต และ กาพย์ห่อโคลง และเป็นคำประพันธ์ผสมที่ไม่ได้ปรากฏในตำราอันหลักเกณฑ์

การศึกษาวเคราะห์รูปแบบคำประพันธ์ที่ปรากฏในบทร้อยกรองฯ นี้ ได้จัดลำดับการศึกษาไว้เป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 รูปแบบคำประพันธ์เดี่ยว

ตอนที่ 2 รูปแบบคำประพันธ์ผสม

รายละเอียดในการวิเคราะห์รูปแบบคำประพันธ์ มีดังนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบคำประพันธ์เดี่ยว

เมื่อศึกษาบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม จากข้อมูลเท่าที่รวบรวมได้ พบว่า บทร้อยกรองฯ ปรากฏรูปแบบคำประพันธ์เดี่ยวทุกชนิด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ กลอน 189 บท, โคลง 67 บท, ฉันท์ 41 บท, กาพย์ 15 บท, และร่าย 2 บท

รูปแบบคำประพันธ์แต่ละชนิด มีรายละเอียดที่น่าสนใจ ดังจะได้นำเสนอในอันถัดต่อไป

1. กลอน กลอนเป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่ผู้แต่งบทหรือกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม นิยมใช้มากที่สุด จำนวนบทที่ใช้ในการแต่ง มีจำนวนตั้งแต่ 1 บท ถึงจำนวน 44 บท แต่ที่นิยมแต่งอยู่ในระหว่างจำนวน 1 บทถึงจำนวน 6 บท เมื่อศึกษาข้อมูลจากผู้พบข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่นำสนใจประการหนึ่งคือ ผู้แต่งบทหรือกรองฯ นิยมใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทกลอนเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ในช่วง พ.ศ. 2512 ถึง พ.ศ. 2516 มีบทหรือกรองฯ ที่แต่งด้วยกลอน 21 บท ในช่วง พ.ศ. 2517 ถึง พ.ศ. 2521 มี 59 บท และในช่วง พ.ศ. 2522 ถึง พ.ศ. 2526 มีบทหรือกรองฯ ที่แต่งด้วยกลอนถึง 105 บท เมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบคำประพันธ์ประเภทอื่นที่ใช้ในบทหรือกรองฯ จะไม่พบอัตราเพิ่มมากเป็นพิเศษเช่นนี้

รูปแบบคำประพันธ์ประเภทกลอน ที่ใช้แต่งบทหรือกรองฯ มีทั้งกลอนที่เรียบเรียงเข้าเป็นกวี มีสัมผัสกันตามลักษณะบัญญัติเป็นฉันทลักษณ์ แต่ไม่มีบังคับเอกโท และครุद्ध¹ อันได้แก่ กลอนสุภาพ กลอนลำนำ และกลอนตลาด รวมถึงกลอนไร้สัมผัส ที่เรียกว่า กลอนเปล่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 กลอนสุภาพ กลอนสุภาพที่พบในบทหรือกรองฯ มี 2 ชนิด คือ กลอนแปด และกลอนหก

1.1.1 กลอนแปด กลอนแปดที่ใช้ในบทหรือกรองฯ จำนวนคำในแต่ละวรรค จะเป็น 8 หรือ 9 คำ มากกว่าจำนวน 8 คำ อย่างสม่ำเสมอทุกวรรค บทหรือกรองฯ ใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทกลอนแปดในลักษณะเช่นนี้มากที่สุด ดังจะเสนอตัวอย่างจากบทหรือกรองฯ ชื่อ "เฉลิมพระเกียรติ" อันเป็นบทหรือกรองฯ ที่ชนะเลิศการประกวดกลอนเฉลิมพระเกียรติ* ดังต่อไปนี้

¹กำชัย ทองหล่อ หลักภาษาไทย หน้า 570

* ผู้จัดประกวด ได้แก่ ชมรมวิจิตรศิลป์สยาม สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย และสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่องห้า เมื่อเดือนธันวาคม 2518 บทหรือกรองฯ บทนี้ ได้อื้อ สุนทรสนาน ได้ทำนองเป็นเพลงเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

คาวดวงหนึ่งซึ่งกระจ่างอยู่กลางฟ้า
 จูฬมาประทับใจไทยทั้งอง
 เป็นดวงแก้วอยู่เมืองงามเรืองรอง
 เป็นโพธิ์ทองปกเกล้าของชาวไทย
 พระองค์คือดวงมณีของชีวิต
 เป็นเข็มทิศชี้ทางสว่างไสว
 เป็นโคมทองส่องสว่างอยู่กลางใจ
 เป็นผู้ให้ความนับสับียมกรัธธา
 ประกายเพชรว่าไศหาโคเปริบบ
 ยังไม่เทียมหน้าพระทัยน้องไศกว่า
 เหนือห้วงแห่งชลาลัยใหญ่กว่าฟ้า
 คือบุญญาที่เป็นเอกอนันต์
 พระขวัญเอยขวัญเกล้าชาวสยาม
 ธาติถึงความร่มเย็นเป็นสุขสันต์
 ความร่มบุญบารมีคุ้มชีวิต
 รามรพรหมกันเพิกขุนไว้คู่ไทยเอย¹

ตัวอย่างบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ซึ่งใช้รูปแบบคำประพันธ์
 ประเภทกลอนแปด ที่จะนำเสนออีกตัวอย่างหนึ่งนั้น ได้แก่ บทถวายพระพร ซึ่งจินตนา ปิ่นเฉลียว
 เป็นผู้แต่ง จำนวนคำในแต่ละวรรคมักเป็น 9 คำ เป็นส่วนใหญ่ มีจำนวนคำ 8 คำ แทรกอยู่
 บ้าง ดังต่อไปนี้

¹อรอนงค์ ทรานันทวรวงศ์ "เฉลิมพระเกียรติ" สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2518

หนึ่งรู้ดีที่พระบาทพระยาตรยาง
ก็เหมือนอย่างละอองทองของความหวัง
ไปรษณีย์ว่า พระราชวิ สุขีจริง
โศลกก็ยัง เรายังก็ยับ ชื่นน้ำตา
ณ ที่ซึ่งรุ่งรอนกับรอนเรา
พระยาตรเข้าประคองขวัญให้บรรดา
ณ ที่ไหนว่าวทุกขุภักดูรา
กลับจนควยเกศาพระบาภิ
ขอละคร ฝ่าละอองธุลีพระบาท
วโรกาส อันเป็นที่หา กลราสี
เชิญไถ่รักและเหวาทหัวอาศรี
ถวายพระพร ภูบดี ทรงพระเจริญ¹

1.1.2 กลอนหก บทร้อยกรองฯ ที่ใช้รูปแบบกลอนหก มีทั้งหมด 4 บท
ได้แก่ บทร้อยกรองฯ ชื่อ "กษัตริย์เกษมทร ปกเกล้ากลีกรม", "ทรงพระเจริญ",
"พระคุณ ธิ มากพัน รำพัน" และ "ถวายพระพร", ตัวอย่างบทร้อยกรองฯ ที่ใช้รูปแบบ
กลอนหก มีดังนี้

ดูจกแว่นหน้าพรายแสง	บอกแห่งดวงมณีในหล้า
สว่างและกระจ่างแก่ตา	ประชานิยมยินดี
ดูจกวงตะวันวารวิบ	งามระยับเจ็กจรัสรัศมี
อันทั่วอาณาประชานี	ปราณีชีวาประชาชน ²

¹จินตนา ปิ่นเฉลียว "เจ้ายุก โทตุ มหาราช" กานดา 15 : 3 ธันวาคม 2526

²ศิริพงษ์ จันทน์หอม "ถวายพระพรเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 23 : 17 ธันวาคม 2519

นอกจากการแต่งบทร้อยกรองฯ ด้วยกลอนแปดและกลอนหกเดี่ยว ๆ แล้ว ยังมีการนำ
กลอนแปด และกลอนหกมาแต่งรวมกัน โดยแต่งด้วยกลอนแปด 3 บท และกลอนหก 1 บท ถึง
ประมาณ 2 บทสุดท้าย ของบทร้อยกรองฯ ชื่อ "บรรพเมืองบุคลบาท" ดังนี้

เสมอให้โดยธรรมอันล้ำลึก
ไม่ทันนึกก็เนิ่นแน่แต่แรกเริ่ม
หนึ่งแห่งหนึ่งนบพิลไม่ฉีกเกม
วันเฉลิมวันนี้ ... เป็นศรีวัน

เลื่องราย	จงรัก	หลักหล้า
เก็จเกล้า	กองเกล้า	เร้าล้น
ล้วนแล้ว	รอโหม	โรมรัน
เพื่อธรรม	เพื่อให้ ...	ในวันนี้ ¹

1.2 กลอนลำนำ กลอนลำนำที่พบในบทร้อยกรองฯ ได้แก่ กลอนสี่ก้า และ
กลอนเสกฯ ซึ่งพบอย่างละ 1 บท ตัวอย่างบทร้อยกรองฯ ที่ใช้กลอนสี่ก้า มีดังนี้

สี่ก้าที่หาอันวาคม
ถวายบังคมบรมบาทอภิศร
ข้าพระพุทฺธเจ้าเหล่านิกร
ถวายพระพรให้พระองค์ทรงสราญ
พระพลานามัยแจ่มใสสด
พระเกียรติยศเกริกไกรแผ่ไพศาล
ขอทรงดำรงพระพรชการ
ยังยืนนานอย่างนอญร้อยมีเอย²

¹ฉันทะ พุ่มสุทัศน์ "บรรพเมืองบุคลบาท" ลาวสยาม 5 ธันวาคม 2518 หน้า 1

²อ. ราชศิริ สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2521 หน้า 5

ส่วนบทร้อยกรองฯ ที่ใช้รูปแบบกลอนเสกานัน พิจารณาจากการใช้คำว่า "ครานั้น" ในฉันทลักษณ์ ตามเกณฑ์ที่ว่า "ฉันทลักษณ์ของกลอนเสกานัน เมื่อจะขึ้นเริ่มต้นกลอนแรกที่ 1 หรือ 2 ในจำนวนใหม่ จะต้องมีการยืมคำยืม (คือ ครานั้น) เป็นคำนำไว้นวนวรรค, (หรือต้นกลอน) ที่ 1 ของบท"¹ บทร้อยกรองฯ ที่ใช้รูปแบบกลอนเสกานันนี้ ใช้คำว่า "ครานั้น" ขึ้นต้นบทไว้ด้วย

ครานั้นมีสองยายชรา

งกเงินเงินผ่านถวฬหาร
เพี้ยมเฝ้าประณมมืออันหยอนยาน

กราบถวายรายงานพระภูธร

ในป่าสูงร่มสนบนภูเข

ลวนหม่มเฝ้าสาวสวยสโมส

หลบอยู่ใต้อกกระดาน

หนีร้อนพึ่งพิงในคงเป็น

ฝากมากราบฝ่าพระมาทราชาสยาม

ยังเพ็ดคนามจอมไฉนให้แจ้งเห็น

มันคงจงรักภักดีเป็น

ข้าแผ่นดินเฝ้าเดิวนักทุกคน²

1.3 กลอนตลาด กลอนตลาดที่พบในบทร้อยกรองฯ มี 2 ชนิด คือ กลอนเพลงยาว และกลอนเพลงพวงมาลัย

1.3.1 กลอนเพลงยาว ลักษณะบังคับที่สำคัญของกลอนเพลงยาวทั้งที่สรุปได้จากหนังสือหลักภาษาไทย³ คือ กลอนเพลงยาวขึ้นต้นด้วยวรรค รับ ได้แก่วรรคที่สอง

¹ รองอำมาตย์เอกหลวงธรรมวิมล (ถึก จิตรถึก) ประชุมสำเนา หน้า 179

² สุจิตต์ วงษ์เทศ สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2513 หน้า 1

³ กำชัย ทองหล่อ หลักภาษาไทย หน้า 584

เพลงมาไท และในตอนจบ คำสุดท้ายของบทสุดท้าย จะต้องลงด้วย "เอ๋ย" เสมอ
บทร้อยกรองๆ ชื่อ "ทรงพระเจริญ" มีลักษณะการขึ้นต้นเช่นเดียวกับกลอนเพลงยาว แต่
ผู้แต่งวางด้วยคำว่า "เอ๋ย" เมื่อได้พิจารณาเนื้อหาที่ปรากฏในร้อยกรองบทนี้ ผู้เขียนพบว่า
เนื้อหาก็คือเป็นการพรรณนาความรู้สึกรักภักดีและเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้เขียน
จึงได้ร้อยกรองบทนี้ ใ้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทกลอนเพลงยาว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โอ้ผู้ลกระหม่อมพระเจ้าอา	ขอถวายภักดีด้วยปรีดา
ถวายความศรัทธาที่แตกกอ*	
ผ่านวันวิปโยคกำโศกเศร้า	ย่างเข้าปีแล้วนี้หนอ
น้ำตาประชวรราษฎรหยาดกลอ	ระทดทอดดูจะยิ่งอย่างงังใจ
พระบาททุกว่เฑาะวยู่เต็มต้น	ทั้งยามคืนยามบรรทมโหมกระหน่ำ
โอมิเคยรับสั่งสักครั้งคำ	มีแต่น้ำพระทัยไหลลงดิน ¹

1.3.2 กลอนเพลงพวงมาลัย กลอนเพลงพวงมาลัย เป็นกลอนเพลง
มีลักษณะชนิดหนึ่ง ลักษณะสำคัญของกลอนเพลงพวงมาลัย คือ วรรคแรกซึ่งมีคำจำนวนห้าคำนั้น
จะต้องมีสร้อยนำหน้าบททุกบท ซึ่งใช้เป็นประจำ จำนวน 5 คำว่า "เออระเหยลอบ" ส่วน
คำที่ห้านั้น ไม่จำกัด จะใช้ว่า ไป, มา, ลีว, ล่อง สุดแต่จะเหมาะ ในตอนจบ วรรคแรกใน
บทสุดท้ายใช้คำจำนวนห้าคำ ตามคำแรกใช้ว่า "พวงเจ้าเอ๋ย" ส่วนอีกสองคำจะใช้อะไร
ก็ได้² บทร้อยกรองๆ ที่รวบรวมได้ มีกลอนเพลงพวงมาลัยอยู่ 1 บท ซึ่งมีความยาวทั้งสิ้น
9 บท ดังตัวอย่าง

* เขียนตามก้นฉบับ ผู้พิมพ์ได้เลื่อนวรรคทองขึ้นมาอยู่ในวรรคสุดท้าย ทำให้กลอน
อีกสองวรรค ต้องเลื่อนตำแหน่งตาม จึงเว้นว่างในวรรคท้ายแทนวรรคต้น

¹"ทรงพระเจริญ" เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2523 หน้า 5

²กำชัย ทองหล่อ หลักภาษาไทย หน้า 599

เออระเหยลอยมา
 ลอยมาที่ระอิกวันท์
 วันเฉลิมพระชนมพรรษา
 พระมหาบรมราชันย์
 อภิลักขิตสมัย
 ชนชาวไทยถวายพระพรทั่วกัน
 พระกฤษณาอุทุมพร
 แผ่นดินกรุงเรื่องลาวชัย
 พวงเจ้าเอย อัญเชิญ
 พระนางพรตจำเริญยิ่ง อย¹

นอกจากจะมีการใจรูปแบบกลอนแต่ละชนิดแต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา แล้ว ยังมีการนำ กลอนสุภาพ กลอนคอกสร้อย และกลอนดึกว่า มาแต่งร่วมกันในบทร้อยกรองชื่อ "ขอพรวันเฉลิม" ซึ่งประกอบด้วย กลอนสุภาพจำนวนสองบท กลอนคอกสร้อยจำนวนหนึ่งบท กลอนดึกว่าจำนวนหนึ่งบท และกลอนสุภาพอีกจำนวนสามบท ถึงตัวอย่างซึ่งเริ่มต้นจากกลอนบทที่สอง ดังต่อไปนี้

¹ รัตน์ ทัศนาศิริ "เพลงพวงมาลัยถวายพระพร" เกล็ดใหม่ 5 ธันวาคม 2520

.....
 ขอเฑาะพระอาญาหมื่นเกล้า
 ข้าพระพุทธเจ้าชาวกรุงสุโขทัย
 จักคอกสรอยรอบคอกรักสักกรา
 น้อมถวายตามประสาข้าแผ่นดิน ฯ

เจ้าเอ๋ยเจ้าชีวิต
 แผ่นพื้นพลูชาจะราดิน
 ทามกลางพายุร้ายกลายพัก
 พระกรุณาธิคุณจงจุนเจือ
 สักกราฝ่าละอองธุลีพระบาท
 พสกนิกรชายหญิงหมายพิงพัก
 หลับตาลืมตาพะว้าพะวัง
 เคือนควงเคียวลอบระหว่างกลางโพยม
 อานทวนน้ำดอยรอบถวาย
 สักประโยชน์หรือลืไม่มีเลย
 สำนึกหนึ่งครั้งแน่นพระเจ้าข้า
 จึงขอพรเพราะมิไถ่ถวายพระพร
 พระบารมีที่บำเพ็ญเห็นเต็มแล้ว
 ศักดิ์สารทิศศิคราวี

คุ้มครองป้องปิดไปทุกถิ่น
 พระสุรเสียงส่งยินก็สิ้นเชื้อ
 โบกสะบัดขงแคงจากแหล่งเหนือ
 โอบเอื้ออุ้มไทยปลอดภัยเอ๋ย
 ซาติหังชาติพึ่งพระองค์ผู้ทรงศักดิ์
 มีหลักหลักเคียวเหนียวโน้ม
 รอบบ้านเรากำลังไฟลูกไหม
 ไฟไหมแพเคือนเหมือนคิกเอ๋ย
 ข้าพระพุทธเจ้าอาลัยเหลือจะเอ๋ย
 ที่จะเผยพร่องพจน์เป็นบทพร
 พระบารมีเกินกว่าร้อยอักษร
 ให้ไทยสุขสโมสรวสันต์
 เป็นจักรแก้วป้องไทยทุกวิถี
 พ่ายพระบารมีจักรีวงศ์ ฯ¹

¹บรรทัด ขุนปาน "ขอพรวันเฉลิม" ชาวกรุง โดยบุญมีอ ชนบท (นามแฝง)

ผู้แต่งรอยกรองบทนี้ ต้องการเสนอสาร (message) สองประการ ประการแรก
 เกี่ยวกับพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประการที่สอง ต้องการแสดงความรู้สึกส่วนตัว
 ว่า ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ควรจะได้อวยพรราชทานคำพรจากพระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว แทนการถวายพระพร สารสองประการนี้ผู้แต่งใช้รูปแบบคำประพันธ์เป็นเครื่อง
 ช่วยให้การสื่อสารคมชัดขึ้น โดยใช้กลอนคอกสร้อย และกลอนสุภาพ แต่งบทสวดก็ และใช้
 กลอนสุภาพแสดงความรู้สึกของผู้แต่ง จะเห็นได้ว่า การใช้รูปแบบคำประพันธ์ต่างร่วมกัน
 อย่างมีจุดหมายเช่นนี้ ช่วยเพิ่มรส เพิ่มคุณค่า ให้แก่รอยกรองฯ มากยิ่งขึ้น

1.4 กลอนเปล่า กลอนเปล่าเป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่ได้รับอิทธิพลจาก
 กวีประเทศ ศรีอินทราวุธ อธิบายลักษณะของกลอนเปล่าไว้ดังนี้

... กลอนเปล่า ก็คือ แบบวิธีการเขียนกาพย์กลอนอย่างใหม่ ซึ่งไม่เอื้ออาศัย
 ต่อกฎข้อบังคับที่กหนดจำกักรูปแบบวิธีต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ในขณะนั้น กลอนเปล่า
 หรือกลอนปลอดลัษณียล มิได้หมายถึงแต่เพียงกลอนที่ละทิ้งลัษณียลแต่อย่างเดียว
 หรือละทิ้งลัษณียลอย่างสิ้นเชิง แท้จริงกลอนเปล่านอกจากจะละทิ้งกฎแห่งการ
 วางลัษณียลแล้ว ยังได้ละทิ้งกฎอื่น ๆ เป็นกัณฑ์ว่า จังหวะเสียงสูงต่ำ และ
 น้ำหนักเปรียบเทียบของคำด้วย ; แต่จะเกี่ยวกัน กลอนเปล่าก็มีได้หมายถึง
 การละทิ้งลัษณียลหรือลักษณะอื่น ๆ อย่างหนึ่งอย่างใด โดยสิ้นเชิง กลอนเปล่า
 ที่ว่าไม่อาศัยต่อลัษณียล ก็ยังมีลัษณียลในที่บางแห่ง, เพียงแต่ว่าผู้แต่งได้จัดระบบ
 เสียใหม่, ไม่ได้ถือกฎการวางลัษณียลแบบเก่าเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ถ้าจะกล่าวให้
 ถูกต้องแท้, กลอนเปล่าก็คือ กลอนที่มีแบบวิธีการเขียนอย่างใหม่สุดแต่ผู้เขียน
 จะเห็นดี...¹

¹ อ้น พลจันทร์ ศิลปการแห่งกาพย์กลอน โดย ศรีอินทราวุธ (นามแฝง)

บทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ที่ใช้รูปแบบกลอนแปด มีจำนวน
ได้แก่ บทร้อยกรองฯ ชื่อ "ลำบากยิ่งแห่งองค์พระมหากษัตริย์ อันหามิไคในปฐพี
มิว่าที่ใด" และบทร้อยกรองฯ ชื่อ "15 ธันวาคม วันบิดาผู้ทรงธรรมของชาวไทย" บทร้อยกรองฯ
กลอนแปด มีการเลือกใช้คำที่ให้ความหมายนิยม ใช้คำว่า ไชยสงคราม ใต้ร่มพระบารมี
เพื่อแสดงความจงรักภักดี มีการส่งสัมผัสในบางช่วง และใช้เครื่องหมายวรรคตอนช่วยให้การอ่าน
และฟังบทร้อยกรองฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แผ่นดินรักของไทยทุกผืนเฝ้าไทย

แผ่นดินทองอันนอบเนื่องกษัตริย์

กวบเคชะพระบารมีแห่งพระมหากษัตริย์

ผู้ทรงใช้ธรรมเป็นอำนาจ

ผู้ทรงนำคุณประโยชน์มหาศาล

.....

แผ่นดินรักอันห่วงแทนของไทย

ลำบากยิ่งแห่งองค์พระมหากษัตริย์

กวบเคชะพระบารมีแห่งพระองค์นั้นแล

แผ่นดินอันกว้างใหญ่ด้วยคุณ

แผ่นดินนี้จะนับ — ที่ใดเหมือน

นั่นแล....

ผู้ทรงนำชาติเดินด้วยธรรม

ผู้ทรงนำความเจริญอนุเนกประการมาสู่...

.....

ร่มเย็นเป็นสุขหาที่ใดเหมือน

อันหามิไคในปฐพีมิว่าที่ใด

ขอจงทรงพระเจริญ ฯ¹

บทร้อยกรองฯ บทนี้ จำนวนคำที่ใช้ในแต่ละวรรคใกล้เคียงกัน และยังมีการเล่น
สัมผัสในและสัมผัสนอกในบางช่วง นับเป็นกลอนแปดที่ยังเชื่อถือกฎเกณฑ์เก่า ๆ อยู่มาก

บทร้อยกรองฯ ชื่อ "15 ธันวาคม วันบิดาผู้ทรงธรรมของชาวไทย" จะมีลักษณะ
ของการ "ไร้สัมผัส และไร้กฎเกณฑ์" มากกว่าบทแรก ดังตัวอย่าง

¹ จาโน (นามแฝง) "ลำบากยิ่งแห่งองค์พระมหากษัตริย์ อันหามิไคในปฐพี
มิว่าที่ใด" บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2522 หน้า 13

ก่อน "ความหวัง" จะจบกับ

ก่อน "อะวัน" จะลาฉัน

ก่อน "แสงไต้ยน" จะรีบหนี

ก่อน "ชาวไทย" จะไร้ที่พึ่ง และ

ก่อนที่ "หัวใจ" จะไร้แล้วซึ่งความอบอุ่น

กาลเวลาที่นำวันนั้นมาเยือน "5 ธันวาคม" เหมือนการมาถึงของทุกสรรพสิ่ง
คือการมาของ "อ้อมแขน" อันการุญที่ช่วยปกป้องผองภัย

เหมือนการมาเยือนของความอบอุ่นที่จุก ประกายไฟ ในดวงใจของชาวไทย

เป็น ความประเสริฐ และเลิศสิ่งเดียวที่ทวยราษฎร์ยังยึดหวัง

หวังให้ทรงเป็น "พระบิดา" แห่งชาวไทยตลอดไป

นำ "ไทย" ไปสู่ความเป็น "ไท" ตลอดกาล!

ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา บทนี้ พยายามเลือกสรรคำมา
เพื่อชวนให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกประทับใจ และเกิดจินตนาการกว้างขวาง อาทิเช่น ใช้
คำว่า "อ้อมแขน" และ "ประกายไฟ" เป็นต้น นอกจากนี้ผู้แต่งยังได้แสดงความกตัญญูและ
ความนับถือร้อยต่อเนื่องถึงแต่ต้นจนจบ ลักษณะทั้งสองประการดังกล่าวเป็นวิธีที่นิยมใช้กันใน
บทร้อยกรองเปล่า ส่วนข้อความที่ขีดเส้นใต้ขึ้น ในต้นฉบับจะใช้ตัวพิมพ์ตัวใหญ่ เพื่อเพิ่ม
น้ำหนักให้แก่ออกคำ ซึ่งเป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ในคำประพันธ์ประเภทนี้

2. โคลง โคลงเป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่ใช้แต่งบทร้อยกรองฯ มากเป็นอันดับสองรอง
ลงมาจากกลอน โคลงที่ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ ได้แก โคลงสี่สุภาพ จำนวน 60 บท และโคลงฉันท์
จำนวน 6 บท นอกจากนี้ยังพบบทร้อยกรองฯ ที่แต่งด้วย "โคลงสี่ฉันท์สุภาพ" อีก 1 บท
ขนาดความยาวในการแต่งบทร้อยกรองฯ ด้วยรูปแบบคำประพันธ์ประเภทโคลง มีความยาว
ตั้งแต่ 1 บท ถึง 13 บท แต่ที่นิยมแต่งความยาวอยู่ในระหว่าง 1 - 6 บท

¹ เรียงชัย กุลยไพศาล " 1.5 ธันวาคม : วันบิดาผู้ทรงธรรมของชาวไทย"
เครือมิเรอร์ 5 ธันวาคม 2523 หน้า 13

2.1 โคลงสี่สุภาพ โคลงสี่สุภาพที่ไม่แบ่งบทร้อยกรองเป็นองในวโรกาสเฉลิม
พระชนมพรรษา มีทั้งโคลงสี่สุภาพอาทรี และโคลงสี่สุภาพพิลิต หนังสือประชุมลำน้า¹ ใ้
คำอธิบายไว้ว่า โคลงสี่สุภาพอาทรี คือ โคลงสี่สุภาพที่ไม่ต้องลงสัมผัส ร้อยโคลงระหว่างบท
โคลงสี่สุภาพพิลิตนั้น ต้องร้อยโคลงโดยให้คำสุดท้ายของบทหนึ่งสัมผัสกับคำที่หนึ่งหรือสอง
หรือสาม ในบาทต้นของบทต่อไปทุก ๆ บทจนจบเรื่อง

ตัวอย่างโคลงสี่สุภาพอาทรี ได้แก่ บทร้อยกรองฯ ต่อไปนี้

จงเจตนจรงรักยาว	ทรงธรรม
ธ ปิ่งกว่าสุริย์จันทร์	สองหล้า
เมตตาพระเกินสร	สนิท
รักราษฎร์รานทุกอณู	ก่อเกิดไมทศยาม
ชีวิตวางแทบเบื่อง	บาบงสุ
ทางบุญปมาลัยผจง	จักแล้ว
ถวายพร ธ ประสงค์	สถิตย์ค้ำ หทัยเฮ
นีนยงธรมชีตแนว	มองพนกับผอง ²

ตัวอย่างโคลงสี่สุภาพพิลิต ได้แก่ บทร้อยกรองฯ ต่อไปนี้

เป็นศรีเป็นศักดิ์ก้าว	แคนสยาม
เป็นมิ่งมงคลคาม	เขตนี
เป็นปิ่นปลื้มสาม	ภพศักดิ์ สิทธิพอ
ปวงประชาชาติ	เชิดไว้เหนือหัว

¹ รองอำมาตย์เอกหลวงธรรมาภิรมย์ (ถึก จิตรถึก) ประชุมลำน้า หน้า 5

² ตัวคนธ จงตระกูล "ทรงพระเจริญ" บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2524 หน้า 1

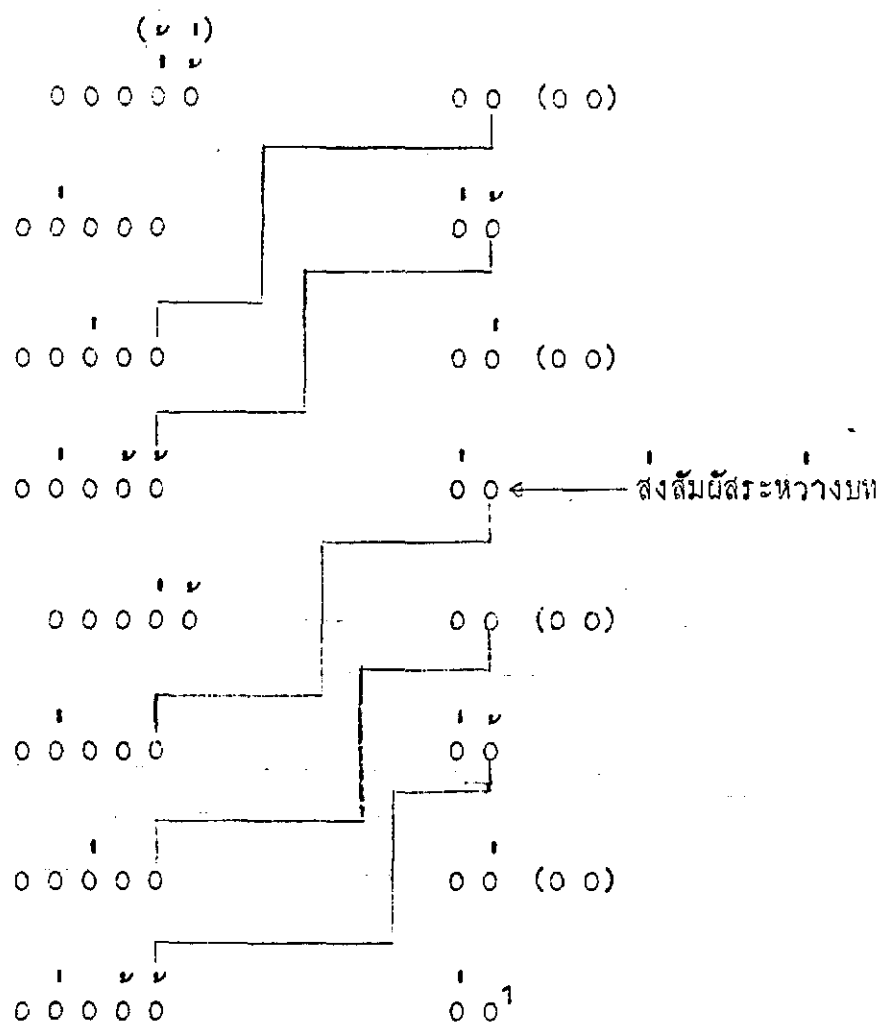
รวีพิรุณรวีพาหุบรอง	ระบือชาน
เฉลิมพระชนม์ชีพาล	วิเบศร์ไท
มาลัยเล่ห์ทวงมาน	มังกเลศ
ใจทอใจไทยไว	กระหวัคึกเียวพระกร <u>ขวัญ</u>
สัญญาสัญญาจักรณณ	ประนังถวาย
โดยภักดิ์แพนธิบาย	มกรู
ประโยชน์ประอาถาย	ขยสวัสดิ์
ธนสุธ ๖ สุขภู	ก่อเกื้อเกลียว <u>กระแสด</u>
แกรสังขแกรชนะกอง	กาหล
เพื่อพระองค์ทรงพล	ให้สุทธิพร้อม
มะลิวราษกรรายหน	ราวพระหัตถ์
หอมแห่งหัตถ์มาหอม	หมแควนคามสยาม ¹

โคลงสี่สุภาพบทนี้ ผู้แต่งเล่นคำที่รับสัมผัส ในบาทแรกของบทต่อไป ทั้งในคำที่หนึ่งและคำที่สาม ดังคำที่ขีดเส้นใต้ไว้ นับเป็นบทร้อยกรองฯ บทหนึ่งทั้งคงงามด้วยเสียงและความหมาย

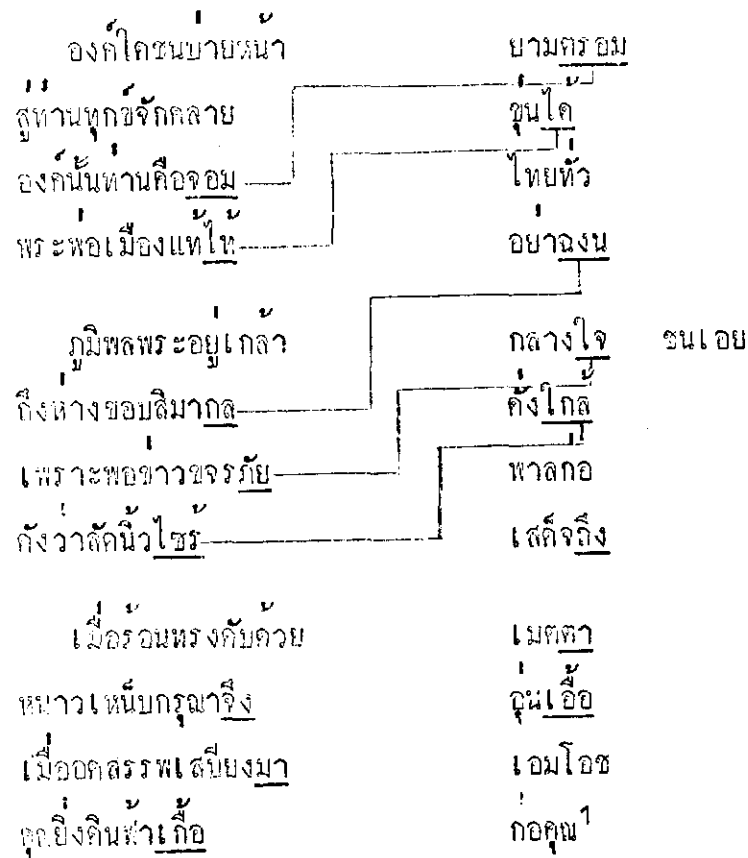
2.2 โคลงสี่สุภาพ บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ที่แต่งด้วยโคลงสี่สุภาพทั้งหมด แต่งด้วยโคลงสี่สุภาพวิจิตรมาลี มีบทร้อยกรองฯ ชื่อ "ปัญดาลพรรษาเสี้ยวราชน" เพียงบทเดียว ที่แต่งด้วยโคลงสี่สุภาพบทกวี

ตัวอย่างบทร้อยกรองฯ ที่แต่งด้วยโคลงสี่สุภาพวิจิตรมาลี มีดังนี้

แผนภูมิโคลงกันวิหิมาลี

ตัวอย่าง

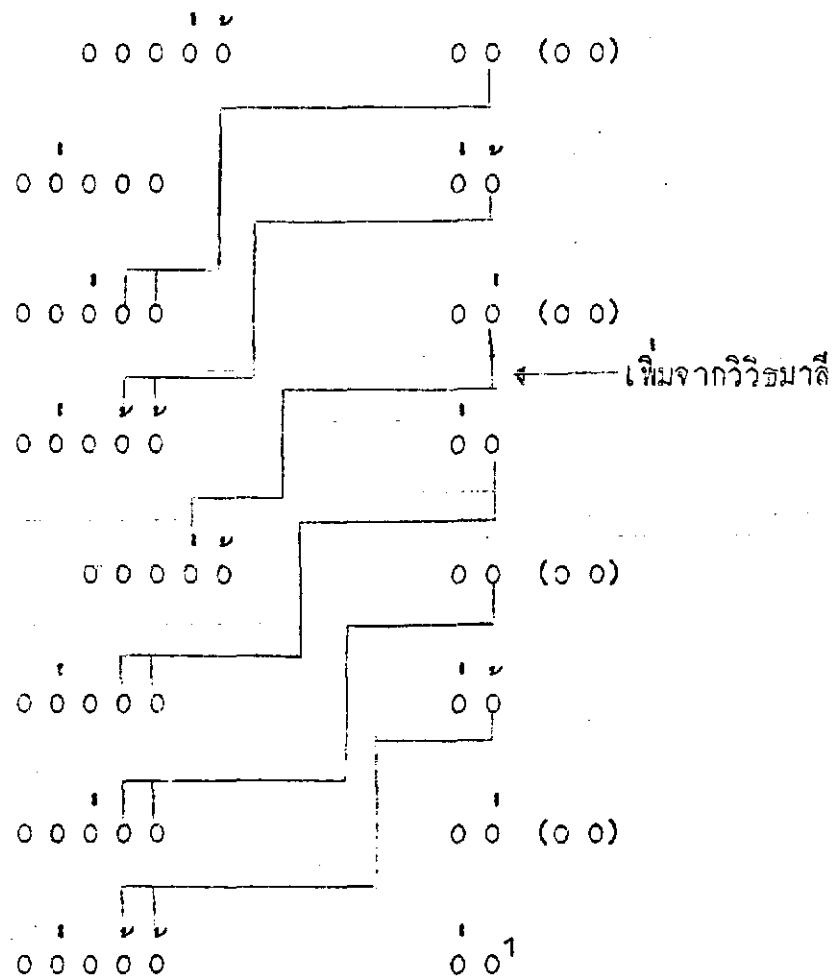

¹ศุภร มุขนาค "คำรำลึกพระบารมีปกเกล้าฯ สมัยเฉลิม 5 ธันวาคม 2513"
 สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 24 : 20, 44 ธันวาคม 2513

ตัวอย่างบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ที่แต่งด้วยโคลงกั้น-

บทกวี

แผนภูมิโคลงกั้นบาทกวี

ตัวอย่าง

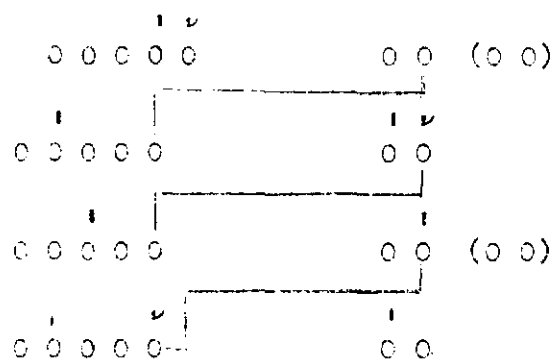
เอกกษัตริย์กระแสน์เอ็กอ้อ	อภิไธย
เอกนเรศแห่งนารี	รัตนเจ้า
เอกราชราไช-	ทวเรยศ
เอกพลณฐานเข้าเฝ้า	ภักดี
ทวิชาติพิเชษฐไธ	ชัตติยา
ทวิวิธรรมคัมภี-	รภาพของ
ทวิคุณชกขรรมา	ครองโลก
ทวิภาพณธมื่อพรอง	ภิกษุ ๑ ¹

2.3 โคลงสี่กัณสุภาพ โคลงสี่กัณสุภาพปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องใน
วโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ชื่อ "ปัญญาสพรรษาเศียรวาทา" โดยผู้แต่งใช้ร่วมกับ
โคลงกัณบาทกฤษณร ดังได้นำเสนอไปแล้ว ผู้แต่งตั้งชื่อคำประพันธ์ "โคลงสี่กัณสุภาพ"
กำกับไว้

โคลงสี่กัณสุภาพ เป็นโคลงที่มีลักษณะผสมระหว่างโคลงสี่สุภาพ
กับโคลงกัณ กล่าวคือ วิธีการสัมผัสมีสและตำแหน่งคำเอกโท คล้ายโคลงสี่สุภาพ คือ
ใช้คำเอก 7 คำ คำโท 3 คำ แต่จำนวนคำในบาทสุดท้าย บรรทัดท้ายมี 2 คำ
เหมือนโคลงกัณ รูปแบบโคลงสี่กัณสุภาพ ปรากฏดังแผนภูมิต่อไปนี้

¹ ถวัลย์ มงคลรัตน์ "ปัญญาสพรรษาเศียรวาทา" เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนม-
พรรษาห้าสิบนานกาล" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2520 หน้า 5

แผนภูมิโคลงสี่กัณสุภาพ

ตัวอย่าง

เจดิม	ฉลองสมภพไฉน	รามาว	วตารดา
พระ	นวมินทรา	ปกเกล้า	
ชนม	สวัสดิวรราช-	ธัมม	
พรรษา	ปัญญาสระ	ชวณคล	า
ภูมิพล	ภูมิพลธิเบศ	"มหิศ"	
อดุลยเดช	กัณสุริย-	เขียนหล้า	
มหา	ปิเชศนพ-	ทเกริก	
ราช	เชษฐาธิราช	สกุณี	า ¹

2.4 โคลงกระทุ้ โคลงกระทุ้ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา มีทั้งโคลงสี่สุภาพกระทุ้ และโคลงกัณกระทุ้ เพื่อความสะดวกในการอ่าน ผู้เขียนจึงนำมากล่าวไว้รวมกันในประเภทโคลงกระทุ้ โดยยึดลักษณะของ "กระทุ้" เป็นสำคัญ ถึงแม้จะนำเสนอในลำดับต่อไปนี้

ใจวัลย์ มงคลรัตน์ "ปัญญาสพรรษาจารวาท เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา
เจ้าลูกเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2520 หน้า 5

คำว่า "กระทุ้" แปลว่าหัวหรือข้อกระดูก โคลงกระทุ้คือโคลงสี่ ที่
เป็นข้อความในกระทุ้ไว้อย่างหมายของมาททั้งสี่ แล้วแต่งด้อยคำต่อไปให้มีเนื้อความอธิบาย หรือ
ขยายความของกระทุ้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จำนวนคำกระทุ้ที่วางไว้อย่างหมายมาท แบ่งเป็นสี่ชนิด คือ
กระทุ้เดี่ยว, กระทุ้สอง, กระทุ้สาม และกระทุ้สี่¹

เมื่อพิจารณา "ความ" ของกระทุ้ ตามที่ เจื้อ สตะเวทิน² แบ่งไว้
คำว่า "ความ" ของกระทุ้ แบ่งเป็น 3 แบบ คือ กระทุ้มีความ, กระทุ้ไม่มีความ
และ กระทุ้รำคำ โคลงกระทุ้ที่ใส่แถมหรือยกรองฯ มี 2 ประเภท คือ โคลงกระทุ้มีความ
และ โคลงกระทุ้รำคำ ซึ่งมีลักษณะการแต่ง ดังนี้

2.4.1 โคลงกระทุ้มีความ คือ โคลงกระทุ้ที่อ่านคำกระทุ้แล้วได้ความ
อันเป็นข้อความสั้น ๆ ที่มีความหมาย จำนวนกระทุ้ข้างหน้า อาจเป็น กระทุ้เดี่ยว, กระทุ้
สองคำ หรือ กระทุ้สามคำ ก็ได้ ดังตัวอย่างกระทุ้มีความซึ่งใช้กระทุ้เกี่ยวกับ "เย็น, คี,
ระ, เพราะ, พระ, บ, ริ, มาล" ต่อไปนี้

เย็น	บุญพระร่มเกล้า	ราชบุรุษราชู
คี	วิพระนภบาล	สง่างาม
ระ	ป้อกิดการ	ทุกทวีป
เพราะ	ศุภกิจฉวน	เพื่อเกื้อนิกร
พระ	นครและหัวก้าว	คอยคง กิจ
บ	หน้ายพระเสด็จจง	เยี่ยมไกล
ริ	เริ่มสิ่งดีทรง	นำพล
มาล	บุรีราชบุรุษไร	สุขด้วยราชธรรม ³

¹กำชัย ทองหล่อ หลักภาษาไทย หน้า 552 - 553

²เจื้อ สตะเวทิน คำอธิบายกรอง หน้า 17 - 18

³สุภาษิต 91: นารองปลกหัง ธันวาคม 2525

ขร้อยกรองฯ ชื่อ "จีณาบุโก โหตุ ปรมินทรมหาราชฯ" ใช้โคลงกระทู้ มีความ
ว่า "ถวาย พระ พร ชัย กราว รบ สลับแปก รบ พระเจริญ ยิ่ง ยิ่ง นาน"
จะเห็นว่าจำนวนคำกระทู้ที่ใช้มีทั้งกระทู้เดี่ยว กระทู้สอง และกระทู้สาม ทั้งข้อความที่ยกมา
โคลง 1 บท ดังนี้

กราว	เฉลิมพระชนม์ถกนี้	กองกา - หลอย
รบ	เชกแถวช่วยประชา	แซวรอง
สลับแปก	พระอนมา-	บุเลศ ลำแล
รบ	สยามปวงราชบุรีทั้ง	จิตพร้อมถวายพร ¹

2.4.2 โคลงกระทู้คำ คือโคลงกระทู้ที่ใช้กระทู้เป็นคำเดียวกัน
โคลง 4 บท ดังตัวอย่าง

พระ	ชนม์ขึ้นยิ่งถน	พันพรรษ
พระ	วรวณะเจมจรัส	เจ็ดฟ้า
พระ	เกษมสุขะมณัถ	มโนเนื่อง
พระ	พละฤทธิรุมอกลา	รมเกล้าจาวไทย ²

ขร้อยกรองฯ ชื่อ "บัญชาตกรรนาเกียรติ" ผู้แต่งใช้กระทู้คำ ในแต่ละบท
เรียงคำกระทู้ตามลำดับว่า "เอก ทวี ไทร จตุ ษัฏ จ ลักธ อัฐ นพ" ดังตัวอย่าง
ใช้ระบกลองคั่นที่ใช้กระทู้ว่า ษัฏ และ จ มาแสดง ดังต่อไปนี้

¹คำเรียง ภูมิราพันธ์ "จีณาบุโก โหตุ ปรมินทรมหาราชฯ" ดาวสยาม
ธันวาคม 2516 หน้า 3

²สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2517, หน้า 17

ปัญจ	ประสาทสังขี	สัมบูรณ์
ปัญจ	พละ อารมณ	รวกไสร
ปัญจ	พิณ นีวรณัฐ	สลายรุก
ปัญจ	สกนัม บคทาวโท	ฉบสม
ฉ	เหตุ , กุณฺณโร	ถ่ากล
ฉ	พัลลภอิฏฐารมณ	หลากลวน
ฉ	การพลาธูป-	บุคลิก
ฉ	นิวรณเวณฉวน	ถองธรรม ฯ

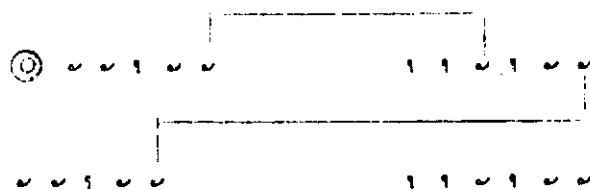
ข้อสังเกตเกี่ยวกับบทร้อยกรองฯ ที่แต่งด้วยโคลงกระทู้ นั้น พบว่า ผู้แต่งนิยมใช้
 ความยาวมากกว่ากระทู้คำ และพบว่า นอกจากจะมีบทร้อยกรองฯ ที่แต่งด้วยโคลงกระทู้
 ในบทร้อยกรองแล้ว ยังนำโคลงกระทู้มาแต่งนำ หรือแต่งเป็นบทท้าย อีกด้วย

3. ฉันท รูปแบบคำประพันธ์ประเภทฉันทที่พบในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิม
 พระชนมพรรษา มีหลายชนิด ส่วนใหญ่เป็นฉันทที่นิยมแต่งอยู่ในปัจจุบัน แต่ก็มีบทร้อยกรองฯ
 บางบทแต่งด้วยฉันท ที่ปรากฏชื่อ และตัวอย่างในหนังสือจินกามณี และพบรูปแบบฉันทชนิดใหม่
 คือ "ภูมิพลอดุลยเดชฉันท" การใช้ฉันทแต่งบทร้อยกรองฯ นั้น มีทั้งการใช้ฉันทประเภทเดียว
 และใช้ฉันททั้งแกสองชนิดขึ้นไปแต่งร่วมกัน ดังรายละเอียดที่จะได้นำเสนอตามลำดับ จากฉันท 11
 บท ฉันท 21 ดังต่อไปนี้

3.1 ฉันท 11 อินทริวิเชียรฉันท อินทริวิเชียรฉันท เป็นคำฉันทที่พบในบท
 ร้อยกรองฯ มากเป็นอันดับสาม คือ มีจำนวนทั้งสิ้น 5 บท ดังตัวอย่างจากบทร้อยกรองฯ
 คือ "5 ธันวาคมรำลึก" ดังนี้

1 ถวัลย์ มงคลรัตน์ "ปัญญาสพรรษาเสียวราท" ไพบร 5 ธันวาคม 2520

แผนภูมิอินทวิไลยบรรณ

ตัวอย่าง

ธันวาคมหาญ
กรรพ น ราชันย์
เลิศล้ำสง่าจักร
นามรื่อง ช ก้องไกร

นกเบิกสุมคือขวัญ
ฉ กษัตริย์เฉลิมชัย
คิยรัฐประชาไทย
ภทราธยาminster¹

มากล้นพระคุณนั้น
น้ำหนึ่งพระทัยนำ
ดวงใจประจักษ์
ถึงแสงรวีกล
ซึ่งนักพระเมตตา
กับร่อนสยามเป็น
คุณธรรม จ รักษา
สากลประเทศฐาน

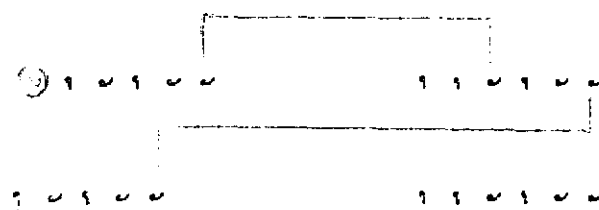
กิริธันตุศลธรรม
ทพชาติประชาชน
ปิตีพลันพระเยี่ยงมรด
คมหายสว่างเห็น
กรุณาสุมาเพ็ญ
พุดกนิแฉวพาน
จะเสาะหาพระภูบาล
ฤ จะเพียบบิดาเรา²

¹คึก จินดาภร "5 ธันวาคม ราจักร" เกลินิวส์ 5 ธันวาคม 2521 หน้า 7

²สุระ จันทรศรีธรรมา ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2526 หน้า 11

3.2 ชั้นที่ 11 อุเพนทรวีเฐียรฉันท มีมทรอยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิม-
พระชนมพรรษาเพียงมตเดียว ที่แต่งถวายอุเพนทรวีเฐียรฉันท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แผนภูมิอุเพนทรวีเฐียรฉันท

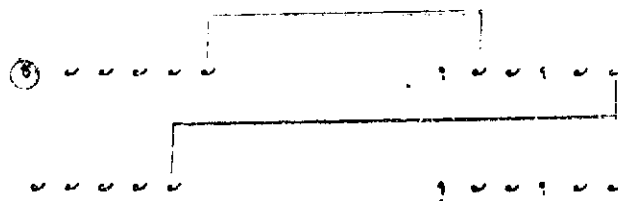

ตัวอย่าง

สุวรรณเฉลิมชนม์	พระบุคฉนรากร
ประชาสมาพร	ศิริกรามพระภูมิ
พระคุณพระเมตตา	กรุณาตยาภิ
ถนอมประชาธิ	ระอุทุกขระหมภัย
นิภาพลีกลุณ	พระอศุสยเกษไกล
ศิริโรเมศวรายชัย	ธนะศุภาวามจร
จำเริญพระชนมา-	บุศตาดนำทรง
สถลฐีประสงคกรง	มนราชปรารภนา - โสคติ์ใหญ่ ¹

3.3 ฉันท์ 11 สาธิตีฉันท์ มีบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา
เพียงบทเดียว ที่ใช้รูปแบบคำประพันธ์ สาธิตีฉันท์ ดังตัวอย่าง

แผนภูมิสาธิตีฉันท์

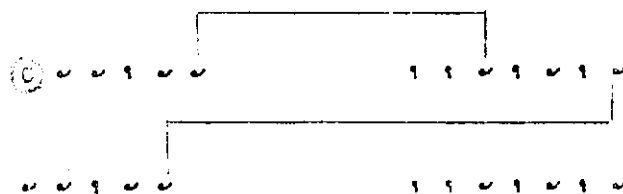

ตัวอย่าง

ภูมิพลมหาราช	กษัตริย์ชาติมิคาไทย
ทรงเป็นศูนย์รวมใจ	ผดุงไทยเจริญศรี
ดำเนินในถิ่นใด	มลายูเชิดชูประชาธิ
หน่อนาถราชจักรี	วิเทศระมิเปรียบองค์
เสริมศาสนจำเริญรุ่ง	๕ ทรงมุ่งจะบรรจง
ผดุงไทยกราบบาทมงคล	พระชนมถึงนิรันดร์เพอญ ๖ ¹

3.4 ฉันท์ 12 อินทรวงศ์ฉันท์ บทร้อยกรองฯ ชื่อ "พินายุก โทตุ มหาราช"
ใช้อินทรวงศ์ฉันท์ แต่งร่วมกับ อินทรวีเชียรฉันท์ โดยใช้รูปแบบ อินทรวงศ์ฉันท์ 3 บทแรก
อินทรวีเชียรฉันท์ 5 บท และจบลงด้วยอินทรวงศ์ฉันท์ 2 บท ในตัวอย่างนี้จะแสดงเฉพาะ
อินทรวงศ์ฉันท์ 2 บทสุดท้าย ดังนี้

แผนภูมิอินทรวงศ์อันท์

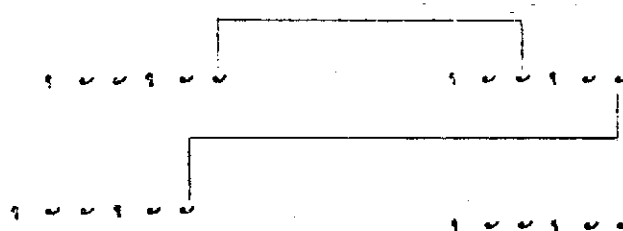

ตัวอย่าง

องค์ใดไทย	อติภัยพิเศษนิศาต
ครองราชย์พิลาสนาน	รุจิโรจน์พระภูมิพล
องค์นั้นพระพรมา	ปฐกราประสิทธิผล
หัตถิพระชนม์ชน	สทไทยก็ธัชโย - เพอญ ¹

3.5 ฉันท 12 ภุชงคประยาตฉันท มีบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา จำนวน 2 บท คือ "ภูมิพลสยามินทราธิราชสุคติ" และ "อาเศียรพาทมหา-
ปฐไมทวารสุคติ" แต่งด้วย ภุชงคประยาตฉันท ดังตัวอย่าง

แผนภูมิภุชงคประยาตฉันท

¹ธมฺมาสาโร ภิกขุ "จีฬายโก โททุ มหาราช" บ้านเมือง 5 ธันวาคม

ตัวอย่าง

ประณมศักดิ์มนัสฉนวน
 ประจวบวราภิกิธัย
 ประจวบหาวนมาส
 ประมุข "ภูมิพล" สม

ประณตจอมนรินทร์ไทย
 มหาฤกษ์มโหกรรม
 ประชาวาทิกิธัย
 "มหาราช" สมัญญา¹

และ

ประนังหะษณัตถุ-
 ๗ เบื้องโหลสุมาทวงศ์
 จุลกมลฉนวนบรมราช-
 ฉนวนพประจบใน
 คะบึงไ้พระคุณ
 ๘ อวยสุขหะนุกสัน-

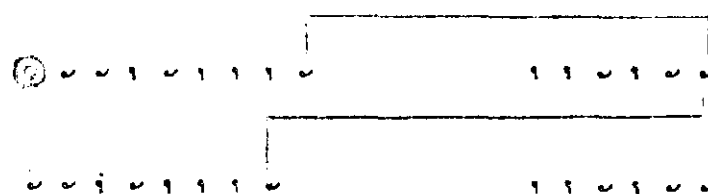
ขลิวันหะเบญจางค์
 จุฑาธิปไตยไทย
 ประสูตินาถนเรนทร์ชัย
 บวรวาระห้านว
 อเนกพันจะร่าพัน
 ติภาพปกพลกณอง²

3.6 ฉันท 14 วสันตศีลฉันท วสันตศีลฉันท เป็นคำประพันธ์ประเภทฉันท
 ที่ใช้ลงบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา มากเป็นอันดับสอง รองจาก
 บัญญัติฉันทฉันท คือมีจำนวน 8 บท ตัวอย่างบทร้อยกรองฯ ซึ่งแต่งถวายวสันตศีลฉันท ได้แก่

¹กร.อุทัย แสงพิจิตร "ภูมิพลสยามินทราราชสุคติ" สกุลไทย 1416 : 29
 ธันวาคม 2524

²รพีพร พันธุโรทัย "อำเภียรพาทมหาภูมิพลราชสุคติ" ไพบูลย์
 ธันวาคม 2513 หน้า 1

แผนภูมิวิสันตติลลกันท์

ตัวอย่าง

อ้างอิงพระคฤศน์ศรี
อบอุณและวันมนสหาย
บุญบารมีพระอภิชาติ
เพื่อบงสายสิริคุณธิจะกระเซ็น

ปฐพีสวางพราย
บมิทุกขมิชุกเรณู
อุระรานภักดิ์ขึ้นเป็น
กรุณานิกรไทย¹

และ

๐๐ รัฐเรืองประเทืองฤทธิศาล
เลขาณภาพพรกฤดา
ปรากฏทุกขตมกมลรัฐ
แจ่มหลาณภาพระภูมิพล
จักรีจรรุญประยูรวงศ์
น้อมไถ่บรประณตณขบวร

สุตราณเพราะบุญญา
ภินิหารเลกิงคด
สุรทัศนสถานล
นิรทุกขนิรันดร์
วรพจน์กนิทร
มนภักดิ์ประจักษ์ไท²

¹"ทรงพระเจริญ" เกลินิวส์ 5 ธันวาคม 2523 หน้า 15

²"ทรงพระเจริญ" คุณหญิง 92 : 16 ธันวาคม 2514

และ

อ้างอิงพระเปรียบสุริยศรี	ปู่สีสว่างเรือง
บุญบารมีจะประเพื่อง	นกราสอาพร
ยามทุกว้พระปลอมมนประชา	อริกล้าก็เรีกรอน
เมตตาคะเปรียบอุจิตร	กรุลานิกรไทย
หาอื่นจะหาภิรมย์เทียบ	ฯ จะเปรียบพระทรงชัย
ยิ่งเอยพระปิงสุริยโค	กับปิงพระจอมคน
ขององค์พระภูมิพลไท	กิติไกร ณ สากล
ถูกแก้วประทับอุระกมล	บมิเสื่อมมิสิ้นศรี
ขอทรงเกษมมนสราญ	ภพพาลพิบัติหนี
เป็นนึ่งและขวัญ ณ ปฐพี	ประดุจกาลนิรันคร์เทอญ ¹

3.7 ฉันท 14 ภูมิพลอดุลยเดชฉันท ฉวธิ์ นวลลักษณ์กวี เป็นผู้แต่งบท
โศกทรงเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา โดยใช้รูปแบบ ภูมิพลอดุลยเดชฉันท เมื่อ
ก่อนหรือทรงฯ ที่รวมรวมได้ พบว่า มีบทหรือทรงฯ จำนวน 4 บท ที่แต่งถวายฉันท
ฉันทนี้ โดยแต่งบทหรือทรงฯ ถวาย ภูมิพลอดุลยเดชฉันทประเภทเดียว จำนวน 2 บท
ได้แก่ บทหรือทรงฯ ชื่อ "มหาจากุพจน์" ที่พิมพ์ในหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ เมื่อ พ.ศ. 2514
และบทหรือทรงฯ ชื่อ "อาเศียรวาท" ที่พิมพ์ในหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ เมื่อ พ.ศ. 2519
และนำมาแต่งร่วมกับคำประพันธ์ชนิดอื่นอีกจำนวน 2 บท ได้แก่ บทหรือทรงฯ ชื่อ
"ภูมิพลมหาราชาเศียรวาท" ที่พิมพ์ในหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ และในหนังสือพิมพ์ตะวันสยาม
เมื่อ ปี พ.ศ. 2521 โดยใช้ชื่อเดียวกัน แต่ใช้คำประพันธ์ที่แต่งร่วมกับ ภูมิพลอดุลยเดชฉันท
ต่างกัน

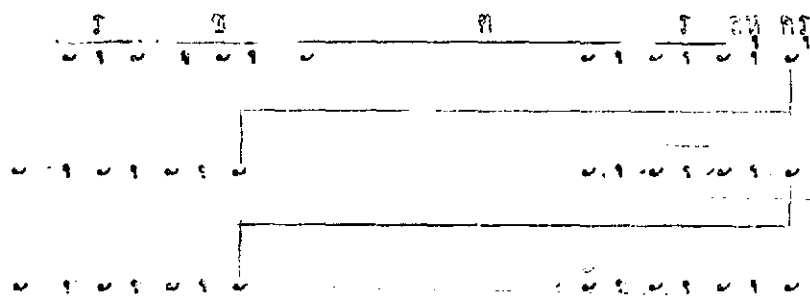
ตัวอย่างภูมิพลอดุลยเดชฉันท จากบทหรือทรงฯ ชื่อ "อาเศียรวาท" มีดังนี้

¹"ทรงพระเจริญ" เกลินิวส์ 5 ธันวาคม 2524 หน้า 11

เบญจมาสกิติธนู
 ปิ่นนรินทร์พระภูมีบาล
 วิปยุบบรมพระหนัก
 ปลอกวิปยุบ บัญ ก็งาม
 บัจุบันสมัยสมัย
 ราชพิสุทธิคุณศุภตรา
 ผ่องพลกกระหนกสยอน
 พลันฉายสรีราพระพัก
 บารมี ๒ กลีประลัย

มาศคำรุประสู - ทิการ
 สุธยามคำรงค์พระจัก-
 กณฐาพระนุกสยาม
 เกรงพระอาณุกาหมพิธิ
 ไ้พระภัทรมหา-
 ทรงประทานอเนกนิกร
 เกณฑ์กับแสงงดลย
 หังระให้กระหวยกหัย
 ภัยประลาตพินาศพิณศ¹

ตัวอย่างฉันทภูมิพลอกุลยเคชข้างกัน สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

จากแผนภูมินี้ จะเห็นได้ว่า ภูมิพลอกุลยเคชฉันท์ ประกอบด้วย ร คณะ ๓
 คณะ ๓ คณะ ร คณะ ล ห ล ห และกรุลอย มีลักษณะเป็นแบบแผน ดังนี้
 คณะ บาทหนึ่งมี 14 คำ แบ่งเป็น 2 วรรค วรรคละ 7 คำ นับหนึ่งบาท
 เป็นหนึ่งบท

สัมผัส มีสัมผัสบังคับระหว่างบท (บาท) ที่เกี่ยว คือ คำสุดท้ายในวรรคท้ายของบท
 (บาท) กับ สัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่งในบทถัดไป

3.6 ฉันท 19 สัพทวิกรกัณฐิฉันท นพร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิม
พระชนมพรรษา ที่แสงฉายฉันทนั้น ผู้แต่งนิยมใช้ฉันท 19 ได้แก่ สัพทวิกรกัณฐิฉันท มากที่สุด
มีจำนวนทั้งสิ้น 18 บท นอกจากจะใช้ชื่อนี้แล้ว ยังมีผู้แต่งนพร้อยกรองฯ ใช้ชื่อฉันทว่า
การุณวิกรกัณฐิฉันท อีกชื่อหนึ่งด้วย ดังตัวอย่าง

มณณภูมิ สัพทวิกรกัณฐิฉันท หรือ การุณวิกรกัณฐิฉันท

๑) ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~

ตัวอย่าง สัพทวิกรกัณฐิฉันท

ถึงสุริยสองฟากวิสาขสิริสมัน	
เจ็กแจ่มกระจ่างใจ	จิรา
ควมจอมราชอนุรักษพิทักษ์สุธา	
การุญและเมตตา	นิกร
กับรณผอนภมุกษ์ประสาตสุขขจร	
ทวยไทยสถาพร	พิเศษ
สำนึกคุณวรภูมิพลอุลลภเณ	
รมเกล้าพระปกเกล้า	วิกรานต์ ¹

¹วนิกา สติทานนท์ "คำถวายพระพรเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา

๒ ธันวาคม 2514" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6 ธันวาคม 2514

ตัวอย่างการประดิษฐ์คิดค้น

แหล่งทองแห่งรัตนสว่างสถลภาค

ถือครองทรัพย์สินจาก

สุวรรณ

รูปสุวรรณฤทธิวิเศษคุณิษฐ์

สหประชาการวรรณา

ประกา

เปรียบราชธานีราชสยามกะสุริยา

ฉายฉิน, พระเกศา

ก็ปาน

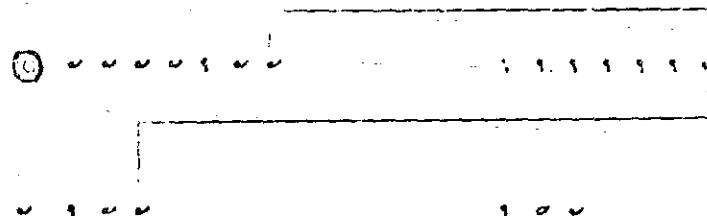
บานเบิกหล้าเพราะพระเกศาพระคุณ ๑ บริบาล

ปวงจนเกษมสถาน

ประโมทย์¹

3.9 ฉันท 21 สัทธาฉันท บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา
ในรัชกาล สัทธาฉันท มีเพียงบทเดียว ได้แก่ บทร้อยกรองฯ ชื่อ "เป็นสิริเพราะพระบริบาล"
ดังต่อไปนี้

แบบภูมิฉันทฉันท

¹ม.ล.เฉลิมจิตร คเนจร "ทรงพระเจริญ" เคล็ดใหม่ 5 ธันวาคม 2519

ตัวอย่าง

ฟ้าใหม่ไฉนอรุณฉาย	กษณะศุริยกราย
เขียนนภาพราย	พระพรางพรหม
ทำชันวากมเจิมวันชัย	ทศนชกัวันท์
องค์พระทรงธรรม	กษัตรา
ทวยราษฎร์เริ่มเย็นเพราะบุญญา	รนิภพมหา
ราช ๑ เมศดา	กะปวงชน
เห็นโอไศโยยเซกเสกจกค	ทศกมทศพน
ไฉนียอน	เสกจ ๑ ไป
เหตุร้ายร้ายรานประการใด	๑ วินิจนัยได้
สรรพพะเภทภัย	สลายรอน ¹

4. ภาพ ภาพที่ใช้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ได้แก่ ภาพยานี้ 11 จำนวน 15 บท และภาพย้ง 16 จำนวน 8 บท ส่วนภาพสุรางคนางค์นั้น แต่งบทร้อยกรองฯ เพียง 1 บท ในชื่อ ปทุมฉัตร ซึ่งจะกล่าวถึงในรูปแบบคำประพันธ์สม เพราะแต่งรวมกับคำประพันธ์อื่น

ตัวอย่างภาพยานี้ 11 ที่ใช้แต่งบทร้อยกรองฯ มีดังนี้

ผูกไฉนเอาไว้	ผูกกวีขึ้นกล่าววอน
เฝ้า ขลุ่ยเป็นเพลงกลอน	ถวายพรพระทรงชัย

¹ ัญญา วิเศษแพทยา "เป็นกิริยาเพราะพระบริบาล" สตรีสาร 36 : 21

ชันวากม 2521

คนเกี่ยวจะเกี่ยวคำ
 คั่นนายก็คั่นใจ
 กิ่งพันก็พันหว
 ลมหอมมาหอมเมือง
 มหาฤกษ์ประจักษ์
 มหาชัยโยมี
 ดวงดาวประจำเมือง
 ถองแท้แก่ใจน

และ

อภิลักขิตกาล
 ขอร้อยลอมงคล
 ก็ขอพระราชกรณียกิจ
 วิเคราะห์เพราะเหตุใด

ชาตินี้ชื่อที่ชาติ
 วันเวียนเบียดถึงवार
 ขอคุณพระศรีรัตน
 มหาราชของชาติไทย

มารอรับมาเป็นมาลัย
 ที่รักก็กระดกเงือง
 หูกวางราวระยาเหลือง
 กระพุ่มไม้ไผ่ไฉ่
 มหาชาติประจักษ์
 เพราะพระช่วยอำนวยจน
 ก็ระเรื่อระยับนวล
 มังคมกราม ณ ถาปนี้ ฯ¹

หูกเวียนवार เกลิมพระชนม์
 เรืองจนเกล้าฯ ของชาวไทย
 ที่ทรงกึกก้องชัย
 ทรงแก้ไขโลกทาง

ขอเป็นราชบริพาร
 เกลิมพระชนม์คลลชัย
 อวยลวาศศิษย์รับ
 ขอพระองค์ "ทรงพระเจริญ"²

¹เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ "ขอจงทรงพระเจริญ" เกลินิวส์ 5 ธันวาคม 2517
หน้า 4

²จันทิมา วัชรภรณ์ "มหาราชของชาติไทย" เกลิเมล์วันจันทร์ 0083 : 7
ธันวาคม 2524

ตัวอย่างภาพยักมึง ที่ใช้แทนพร้อยกรองฯ มีดังนี้

เป็นศรีสยามรัฐมณฑล	เป็นปิ่นนิกรชน
เป็นหลักแม่เฝ้าเฝ้าเอาการ ฯ	
ทรงพระเกษมสำราญ	มิ่งขวัญภูบาล
มหาราชภินิหาร ฯ ¹	

และตัวอย่างภาพยักมึง บทต่อไป ได้แก่

ภาพนี้ให้ท่านว่า	คมมาตเวียนมา	เป็นมิ่งมุนุตอุทกม
ราบรื่นพร้อมถวายมิ่งคม	พระบาทบรม	บพิตรพิสิษฐุทธธรรม
ขอทรงโสมนัสนานอนา	ทรงเกษมเปรมนา	สวัสดิสุขสุไทย
โคมุงจงสถกัโดยไว	โคมุงจุงไกล	อย่ากล้าพระราชบาทมิ่งสุ
โคปองทองพระราชจำนง	จูงมิ่งปิ่นม	สถิตสถาพร เทอญ ²

5. ราย พร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ที่รวบรวมได้ มีเพียง
ภาพ ที่ตั้งถวายคำประพันธ์ประเภทยักสุภาพ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างจากพร้อยกรองฯ
คือ "เฉลิมพระเกียรติในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา" ดังต่อไปนี้

วรคุณหนุนเนื่องกิจ	วรกิจเกริกเกรียงไกร
ผดุงไทยแดนจตุทิศ	ทำนุถุณิกรชน
พนระทมกรมเชษฐ	เป็นพิภพมอหงษา
ทุกหย่อมหญ้าทรงเปื้อน	ทุกถิ่นทองทรงเปี่ยม
เปี่ยมเมตตาอนุภาพ	อาบเอิบสุข ร สว่าง
พระคุณจักเอิบอาบ	อรรดเอื้อนโคปาน เปรียบธา ³

¹ดูทรัพย์ เกษมณกิจ "ภูมิพจนมหาราช" บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2524 หน้า 1

²วนิดา สถิตานนท์ "พินิจโก โทกุ มหาราช" อนุสาร อ.ส.ท. 5:6 ธันวาคม 2520

³วนิดา สถิตานนท์ "เฉลิมพระเกียรติในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา" อนุสาร อ.ส.ท.

๒. รูปแบบคำประพันธ์ผสม

คำประพันธ์ผสมหมายถึง การนำคำประพันธ์เกี่ยวตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปมาแต่งร่วมกัน
 รูปแบบประพันธ์ผสมที่รู้จักกันมาแต่โบราณ คือ ลิลิต ระกาพย์ห่อโคลง บทร่ายกรอง
 แต่งในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา เพื่อให้รวมกันได้ นอกจากจะใช้รูปแบบคำประพันธ์เดียว
 มาแต่งไว้แล้ว ยังใช้รูปแบบคำประพันธ์ผสม ทั้งเรื่องอาจวางไว้ในตำราชั้นหลักชั้น โคลง
 ระกาพย์ห่อโคลง และใช้รูปแบบคำประพันธ์ผสมตามความพอใจของผู้แต่งบทร่ายกรองฯ
 ดังจะนำเสนอในอันถัดต่อไปนี้

1. รูปแบบคำประพันธ์ผสมที่ปรากฏในตำราชั้นหลักชั้น

2.1 ลิลิต ลิลิต คือ การนำร่ายและโคลงมาแต่งร่วมกัน บทร่ายกรองฯ
 แต่งรวมกันได้ ใช้รูปแบบลิลิตสุภาพ จำนวน 2 บท ได้แก่ บทร่ายกรองฯ ชื่อ "มหา-
 ชาติมหาเกียรติยศ" ซึ่งใช้ร่ายนำ 1 บท ตามด้วยโคลงสุภาพ ความยาว 1 บท ดัง
 นี้ แต่งขึ้นทรงรูปตามต้นฉบับ ดังนี้

๑ ศรีธำมัญญ

จุ มหาอภิมง

กล, พระพงศจักริน

นวมินทร์อุปนาถ

บรมราชลภพ

เวียนนภรบท้าธวั

สรวนซีพธัญลิลิต

นอมอาศิสสุพรรณ

ยอพระยาเลื่องเล่า

เกริกพระเกียรติทองฟ้า

โลกของสรรพเสริญ

อัญเชิญไตรรัตนคุณ

ครองสภณ พระเอย

สรพสิ่งมงคลกล

แก่ไท

เทียบรายณะพระชนม

ชีพศักดิ์- วรรณเทอญ

พูนพระปารเมศโก

กับรอนราชฎ์เกษม

บทร้อยกรองฯ ที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทลิลิตอีกบทหนึ่ง ชื่อ "ถวายพระพรชัย
ในสมัยมงคล เณลิมพระชนม์พรรษา" ใช้นัยสุภาพหน้า 1 บท แต่งร่วมกับโคลงสี่สุภาพอีก
1 บท เช่นเดียวกัน ดังตัวอย่าง

สรรวมชีพกรประนม	บังคมบาทบดินทร์	นวมินทร์จักรี
ธ หวีวิชธรรม	บำเพ็ญราชวัตร	จักรวรรดิวัตร
ทศรรมมาทรงมั่น	คุณานันท์ทรงมั่ง	บำรุงนรากร
รอนปรจงภัยพิบัติ	ขจัดความยากจน	ท้าวณฑล ฐ เยี่ยม
เปี่ยมการุณย์ ฐ เบือน	ถึงชานเรือนทวยราชฎ์	ภูวนาทแก้ไข
ปัญหาไคไคมี	พลีพระกายพระจิต	อุทิศพระปัญญา
ทั้งเวลานานนาน	มีโครงการพระคำว	เพื่องดลถึงอกงาม
เพื่อสขามยินยง	คงพระศาสน์ยังยืน	มวลชนชื่นใจกาย
ขอถวายพระพรชัย	ในสมัยมงคล	เณลิมพระชนม์พรรษา
จุ่งพระจักราชองค์แล้ว	พระโรคภัยจุงแคล้ว	คลาแคล้ว พระเทอญ

รพินทร์ พันธุโรทัย "มหาภูมิพลดาเศียรพาท" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2526

อัญเชิญเทพทั้ง	ชาติวี
มัจฉาประจักษ์	เกริกหล้า
ขุนเฒ่าพระขรรค์	ก่งมื่น
พระคุณเจ้า	คู่ฟ้าดินสยาม ¹

1.2 ภาพหอโคลง ภาพหอโคลง คือ การนำคำประพันธ์ประเภทโคลง
มาแสดงรวมกับ ภาพยานี้ มหรรณกรงาที่แต่งภาพหอโคลง มีจำนวนทั้งสิ้น 2 บท
ภาพหอโคลงบทหนึ่ง ใช้รูปแบบภาพหอโคลงเหวเรือ ส่วนอีกบทหนึ่งใช้รูปแบบสมระหว่าง
ภาพหอโคลงกับภาพเหวเรือ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 ภาพหอโคลงเหวเรือ มหรรณกรงา ชื่อ "พิณายุโก โทตุ
พระภัทรมาหาราช" ใช้คำประพันธ์ประเภทโคลงดีสุภาพแต่งนำ 1 บท แล้วแต่งขยายเนื้อ
ความด้วยภาพยานี้ อีก 6 บท รูปแบบคำประพันธ์ตรงกับภาพหอโคลงเหวเรือ บทประพันธ์
เจ้าพระมณีนีเศตร ดังนี้

พระเอษพระมณีนี	กรุงไทย
เพ็ญพระโศภิตองใส	อุณหหล้า
บุษพระเนตรใจ	จนท้าว
พระอมฟ้าลิมคำ	คู่ฟ้าดินสยาม
ลือร่ำพระนามราช	ก็ประกาศทุกครุฑ
เลิศภูมิพลนาม	สามโลกครองสุกัศ
เกรียงไกรในพระเศว	บวรเมศร์ปองธานี
พระยศปรากฏมี	ศรีโลกนั้นสรรเสริญ ²

¹วนิดา สถิตานนท์ "ขอถวายพระพรชัย ในสมัยมงคล เฉลิมพระชนม์พรรษา"
นิตยสาร อ.ส.ท. 5 : 8 ธันวาคม 2526

²"พิณายุโก โทตุ พระภัทรมาหาราช" ขวัญเรือน 24 : 11 ธันวาคม 2513

1.2.2 ภาพหล่อโคลงที่ใช้ภาพย่น 11 แขนงนำและแขนงทองท้าย

บทร้อยกรองฯ ชื่อ "5 ธันวาคมหาราช" แขนงด้วยภาพย่น 11 หน้า 1 บท ถอดด้วยโคลง
ภาพ 1 บท และตามด้วยภาพย่น อีก 6 บท บทร้อยกรองฯ บทนี้ จึงมีรูปแบบคำประพันธ์
ที่แตกต่าง ภาพหล่อโคลงของพระศรีมโหสถ กับภาพหล่อเรือ ดังตัวอย่าง

ภูมิพลมหาราช	ยุรยาตร์ทั่วแดนไทย
ทุกถิ่นเสด็จไป	หวยราษฎร์สุจริตไมตรี
ภูมิพลเป็นเกล้า	ชาวไทย
สันติพิภพทรงชัย	เทิดทูน
พันผูกพระหทัย	ทรงหวง ราษฎร์ไทย
กอบปรกนิทรธำ	ทั่วแคว้นแดนสยาม
สามสิบแปดवारแล้ว	บัลลังก์แก้วมัทรีไทย
อำนาจอธิปไตย	ธ ทรงผ่านรัฐสภา
สืบสันติพิภพ	เป็นเอกองค์กษัตริย์
พระทรงเชื้อศาสนา	ทุกถ้วนทั่วแผ่นดินทอง ¹

2. รูปแบบคำประพันธ์ผสมที่ไม่ปรากฏในตำราฉันทลักษณ์ รูปแบบคำประพันธ์ผสม
นี้จะหมายถึง รูปแบบคำประพันธ์ที่ใช้คำประพันธ์ตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป แขนงร่วมกัน ยกเว้น
บางรายแขนงร่วมกับโคลง และใช้ภาพย่น 11 แขนงร่วมกับโคลง ในลักษณะของฉิลิต และ
ภาพหล่อโคลง ดังที่ได้นำเสนอไปแล้ว

บทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา มีการใช้รูปแบบคำประพันธ์
ผสมกันมาแขนงร่วมกับหลายบท เพื่อความสะดวกในการศึกษาวิเคราะห์ ผู้เขียนจึงแบ่งรูปแบบ
คำประพันธ์ผสมที่ไม่ปรากฏในตำราฉันทลักษณ์ ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ บทร้อยกรองฯ ที่ใช้

* ภาพหล่อโคลงแขนงนำด้วยภาพย่น 11 1 บท ตามด้วยโคลงสี่สุภาพ 1 บท

¹ "5 ธันวาคมหาราช" เกร็ดปฏิทินบ้านเมือง 5 ธันวาคม 2526 หน้า 1

รูปแบบคำประพันธ์ 2 ชนิด , รูปแบบคำประพันธ์ 3 ชนิด , รูปแบบคำประพันธ์ 4 ชนิด และ
รูปแบบคำประพันธ์ 5 ชนิด ถึงรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 บทร้อยกรองฯ ที่ใช้รูปแบบคำประพันธ์ 2 ชนิด

2.1.1 กลอนแปดกาพย์ยานี 11

บทร้อยกรองฯ ที่แต่งนำด้วยกลอนและลงท้ายด้วยกาพย์ยานี 11
จำนวน 3 บท ถึงตัวอย่างที่ยกมาแสดงเพียง 1 บท ถึงต่อไปนี้

ดูกลิ่นรายละอองรองพระบาท	ทิวาวันเฉลิมนิริศสัย
เป็นวันวันฉ่ำหวานมันดาลใจ	ให้เห็นฟ้าแจ่มใสเต็มชั้นนภา
ให้เห็นแพร่สามสีที่นอกเสา	สวยพริ้งเพราเนนานอย่างหาญกล้า
จำรงชาติศาสน์กษัตริย์วัฒนา	ขอพรน้ำเย็นนั้นหมั่นอาบพร
การพลั้งพระหทัย	พลานามัยนิรันดร์
ปองเหล่าประชากร	สภาวะถวายชัย ฯ ¹

บทร้อยกรองฯ ที่แต่งนำด้วยกาพย์ยานี 11 ต่อด้วยกลอนสุภาพ และลงท้ายด้วย
กาพย์ยานี 11 มีปรากฏเพียง 1 บท ได้แก่ตัวอย่างต่อไปนี้

ชาติยังเพราะยังกาสกร์
กรรมนงาดเพราะเจ้าครอง
เจ้าโชติเพราะรณปอง
และชนมองรวมชาติยัง

¹ ทีวีสุด หองถาวร "เป็นกวีระประชาติไทย" ขวัญเรือน 144 : 3 ธันวาคม 2520

อคุลย์เกษตรกรรมหาราช
 คำว่าชาติจึงคมเข้มเต็มและขลัง
 ภูมิพลภูมิภาพภูมิพลัง
 กาลประคองเป็นแดนเจ้าแผ่นดิน

.

คำกลอนนี้คือคำกรองรองพระบาท
 อาจ - มีอาจ ล่วงอาญา - พ้า - สูงส่ง
 ทุกสิ่งอันฝ่าละอองทองจาง
 สมประสงค์เกิดมหาราชไชย
 ชาติยังเพราะยังศาสตร์
 ธรรมงาคเพราะใครไหน
 ใครแทนเป็นแทนใจ
 คณะไทยกราบไชโย¹

ตัวอย่างข้างต้น บทแรกเป็นคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี สองบทต่อมาเป็นคำ
 ประพันธ์ประเภทกลอน และบทสุดท้ายเป็นกาพย์ยานี

2.1.2 โคลงและกลอน บทร้อยกรองที่ใช้โคลงแต่งร่วมกับกลอน
 มีเพียง 1 บท โดยแต่งโคลงนำ 1 บท และกลอนอีก 1 บท ดังนี้

๑) เคือนกาวคาเรศพรอบ	คึกคึก
ว่าฉานำคางพฤษ	คังคาง
มนัสมนิก	มนสิ การพ้อ
โกนุทโกเมศสร้าง	เปรียบแก้ววีศรี

¹ชั้นเชิง พุฒิสหัตถ์ "ทรงพระเจริญ" ทะวันสยาม 5 ธันวาคม 2520

๑) อาจจะเหมือนวันอื่นอื่นคั่นก่อนก่อน
ทรงดาวเคลื่อนเคื่อนจรประจำที่
แต่ถาเล็งแลหล้ายามราตรี
ปีทั้งปีมีเพียงวันห้าธันวา ๖¹

2.1.3 โคลงสี่และกาพย์ฉบัง มีบทร้อยกรองฯ เพียงบทเดียวที่ใช้
คำประพันธ์ประเภทโคลงสี่และกาพย์ฉบังร่วมกัน ได้แก่บทร้อยกรองฯ ชื่อ "ภัทรมหาราชา-
อาศิรพา" ซึ่งแต่งนำด้วยโคลงสี่สุภาพ ๑ บท และตามด้วยกาพย์ฉบัง ซึ่งมีความยาวทั้งสิ้น
๘ บท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

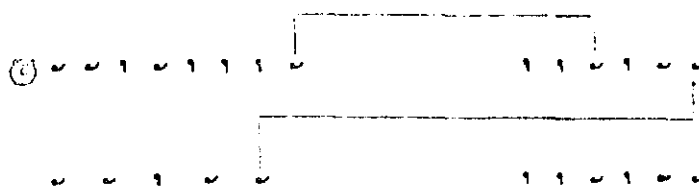
พระประจักษ์สุริยาเจ้า	จักรวาล
น้ำพระทัยประจักษ์ธาร	ทิพย์แท้
บารมีประจักษ์ลาญ	โลกแหลก ลงเอย
พระเกียรติพระคุณแด่	เลิศล้ำภาสรวง
ดวงที่หาอันความมาศ	องค์พระจอมปราษฎ์
พระราชสมภพเพื่อไทย	
อุทิศทั้งดวงสุริย์โน	จักรวาลไกล
โคมไล้โลกหล้าชาติ ²	

2.1.4 ฉันทและโคลง บทร้อยกรองฯ ที่ใช้คำประพันธ์ 2 ชนิด
แต่งร่วมกัน มีจำนวนทั้งสิ้น 2 บท เป็นผลงานของนักเขียนคนเดียวกัน ได้แก่ บทร้อยกรองฯ
ชื่อ "จักรวิญญาเศียรวาทา" ซึ่งใช้ฉันท 3 ชนิด คือ ภูมิพลอดุลยเดชฉันท ความยาว 5 บท
วิเชียรภักกฉันท ความยาว 1 บท ภักกวิเชียรฉันท ความยาว 1 บท และลงท้ายด้วย

¹ จุฑิต วงษ์เทศ และบรรดิษฐ์ บุนปาน ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2515 หน้าพิเศษ 3

² ส. เชื้อหอม "ภัทรมหาราชาอาศิรพา" กุลสตรี 226 : 3 ธันวาคม 2514

แผนผังกลวิธีเขียนฉันท

ตัวอย่าง

โอม "วิษณุ" ไทสุรมนิต

ธีประสิทธิ์ เกษมลาภ

โอม "อัลเลาะห์" บันดาล

พิพะพร้อม "ยะโฮวา"¹

2.2 บทร้อยกรองา ที่ใช้รูปแบบคำประพันธ์ 3 ชนิด บทร้อยกรองา ชื่อ "ภูมิพลมหาราชาภิเษกราช" เพียงบทเดียวที่ใช้คำประพันธ์ดังกล่าว 3 ชนิด คือ ฉันทลักษณ์ และ โคลง คำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์ ได้แก่ ภูมิพลอสุภเลขฉันทลักษณ์ จำนวน 4 บท คำประพันธ์ประเภท กาพย์ ได้แก่ กาพย์สุรางคนางค์ ในชื่อ "ปฐมฉันท" และ กาพย์ฉันทลักษณ์ "โคลงฉันทลักษณ์" คำประพันธ์ประเภทโคลง ได้แก่ โคลงสี่กัณฐภาพระทุ "ภูมิ - พล - อสุภ - เลข" จำนวน 1 บท

ปฐมฉันท และ โคลงฉันทลักษณ์ เป็นชื่อคำประพันธ์ที่ปรากฏในหนังสือ "ความดีโดยกล่าวถึง คำประพันธ์ชื่อ "๑๘ สุรางคนา ปฐมฉันทกลอน ๕" ² ซึ่งมีตัวอย่างของรูปแบบของกาพย์สุรางคนางค์ และ อ้างถึง "โคลงฉันทลักษณ์" ³ ว่า "มิได้กำหนด ๑, ๘ และนิยมแต่กลอนพักกันอย่างกาพย์" ⁴ จึงมีรูปแบบตรงกับฉันท 16 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

¹ กล้วย นวลักษณ์ "ภูมิพลมหาราชาภิเษกราช" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2521

² ภูมิพลมหาราชาภิเษกราช หน้า 285

³ ก

⁴ ก

ภูมิพลอดุลยเดชฉันท

๑ เวียนเฉลิมพระชนมพรรษา	รัฐและราชวงศ์ฉันท
๒ การประธาประมุขโย	โทและอัครราชทูต
๓ จูงเสวยสวัสดิ์บรร	บรรพชาประลาตประดิษ
๔ ทรงประมุขพิธีรัฐพิธี	โหมและเทศจรวิตรุง

ปฐมฉันท (จินคามณี)

๑ โคมฉันท	ฉันทวิตรุง	รศตริงฉนุง	ฉนุงฉนุง
๒ ปรองฉนุง	ฉนุงฉนุง	ฉนุงฉนุง	ฉนุงฉนุง

โกลฉนุงฉนุง (จินคามณี)

๑ กิจฉนุงฉนุง	ฉนุงฉนุง	ฉนุงฉนุง
๒ โกลฉนุงฉนุง	ฉนุงฉนุง	ฉนุงฉนุง
๓ ฉนุงฉนุง	ฉนุงฉนุง	ฉนุงฉนุง

โกลฉนุงฉนุงโกลฉนุงฉนุง

๑ ภูมิ	ฉนุงฉนุง	โกลฉนุง	โกลฉนุง
๒ ภูมิ	ฉนุงฉนุง	โกลฉนุง	โกลฉนุง
๓ ภูมิ	ฉนุงฉนุง	โกลฉนุง	โกลฉนุง
๔ ภูมิ	ฉนุงฉนุง	โกลฉนุง	โกลฉนุง

2.3 บทร้อยกรองฯ ที่ใช้รูปแบบคำประพันธ์ 4 ฉนุง บทร้อยกรองฯ ที่ใช้คำ

ประพันธ์ 4 ฉนุง มีอยู่ 2 บท ดังนี้

บทร้อยกรองฯ ชื่อ "พินัยุโก โทศ มหาราช 5 ฉนุง" ใช้รูปแบบคำประพันธ์เรียงลำดับดังนี้ โกลฉนุงฉนุง ความยาว 2 บท, ฉนุงฉนุงฉนุง ความยาว 2 บท, ฉนุงฉนุง ความยาว 2 บท และกลอนความยาว 2 บท ดังตัวอย่าง

๑ วิทยาลัย นวลฉนุงฉนุง "ภูมิพลมหาราชเกียรติวาท" ฉนุงฉนุง 5 ฉนุงฉนุง 2521

โคลงสี่สุภาพ

เป็นขวัญเป็นฉัตรกั้ง
เป็นประทีปสองอุทัย
เป็นรัตนวิไล
บารมีพระเลิศล้วน
รามภูรระกะเฝ้า
หวังพระบารมีคง
เป็นศรีจักรีวงศ์
ชูชาติศาสน์เลื่องหล้า

วสันตกลอนกัณฑ์

ถวายเฝ้าพระจอมมณเฑียร
ศักรมิกลาดีจะประจัญ
เพียงเงาพระยางงูคณา
เล็กก็จะมี ๗ หิโศ

กาพย์ยานี ๑๑

พระเอยพระอยู่เกล้า
ดับทุกข์ดับร้อนคลาย
นำพระทัยเลิศหล้า
หาใดในจักรวาล

กลอนสุภาพ

วันที่หาอันวามหาขวัญ
พระจุติจากลวรร์อันสูงส่ง
มาสู่ภพสุศรีจักรีวงศ์
ขอพระทรง เกษมสันต์นรินทร์ กาล

กันภัย
รามภูรกวาน
วรเมิง สยามเอย
รมเกล้าอาวณคร
ชมองค์ กษัตริย์เอย
คู่ฟ้า
วีรราช
รุ่งเรืองนรินทร์

ปฐมพิภพสันต์
ทูลทุกขนิราศไกล
มนรามภูรก็เริงชัย
ก็จะเฝ้าจะรางหาย

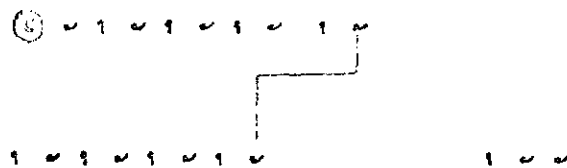
ปกป้องเหล่าไทยทั้งหลาย
ประหนึ่งสายอุพุกธาร
กว้างกว่าฟ้าหาใดปาน
ก็มีหาญเท่าพระองค์

ข้าพระพุทธเจ้าชาวสยาม
ยังมีความปรีดีเปรมเกษมศานต์
ขอพระคุณคุณเกล้านานเท่านาน
โรคภัยพลาอภัยทององค์ระหงชัย^๑

บรรดากรองเมืองในโรกาตเฉลิมพระชนมพรรษา ที่ไว้คำประพันธ์ 4 ธนิก อีกหนึ่ง
ใน "ไทย" บรรดากรองฯ ชื่อ "ถวายฎีกาหารา" ประกอบด้วย ราชสุภาพ 1 บท
ราชวัตร 4 บท โคลงสี่สุภาพ 7 บท และกลอน 2 บท คำประพันธ์ที่กล่าวถึงที่สุกใน
ในบทกลอน บทนี้ คือ อีหัตถ์อันนี้ ซึ่งมีลาลักษณ์และสละสลวย ใจสำหรับความเอะอะถึงตั้ง
ผู้ได้รับทราบ เป็นที่น่าตระหนกตกใจ แต่ก็มีที่นำมาไว้คงบทรัก ถึงปรากฏในบทพระ-
ราชโอรสของรัชกาลที่ 6 เรื่อง มัทนะพาธา

ด้วยเหตุที่เนื้อหาของบรรดากรองบทนี้ นอกจากกล่าวสดุดีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
แล้ว ผู้แต่งยังกราบบังคมทูลถึงเหตุแห่งความเดือดร้อนทุกข์ยากของราษฎร ดังนั้น การที่
ผู้แต่งเลือกไว้ที่หัตถ์อันนี้ ในบรรดากรองฯ นี้ จึงให้อารมณ์เข้มข้น ด้วยดีลาของอันนี้ ที่เหมาะ
กับเนื้อหาเป็นอย่างยิ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แผนภูมิอีหัตถ์อันนี้

ศิริพงษ์ จันทน์หอม "พิมพ์โก โทษุ มหาราชา" สยามรัฐฉบับพิเศษ

๑ : 17 ธันวาคม 2515

ตัวอย่าง

บุปผชาติระกา ๗ พฤษะไฟ
 จะเกิดประคิมฐ์และร้อยมคัย วิจิตรพลัน
 ถวายพระผู้เวยบะปุระยัศวรร์
 ลยามลิตยรัทญัน ๖ การุณ
 ราชฎ์ประจักษ์และซึ่งมหาธิคุณ
 นิพทุภธัหังจะพึงพระพุ- ๗ มารมี^๑

2.4 บทร้อยกรองฯ ที่ไว้รูปแบบคำประพันธ์ 5 ชนิด บทร้อยกรองฯ ที่ไว้
 คำประพันธ์ 5 ชนิด มีอยู่เพียง 1 บท ชื่อ "เรียมุกโก โทศ มหาราช" แต่งด้วยคำประพันธ์
 ทั้งหมดดังนี้ ร่ายสุภาพ 1 บท , โคลงสี่สุภาพ 1 บท , ฉันท์กฤษณิศาเวลิตา* 2 บท,
 กวีนิพนธ์ 1 บท และกลอน 2 บท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ร่ายสุภาพ

ถึงข้าอันวามาส	ฤทธิวิลาสเจนิมม
จอมกนสยามินทร์	ไทยพุทธกีนถวายพระพร
แกศวรวิราศเจ้า	พุทธชุกเข้โรดเสว
ทางขาวไท้เพอญ ฯ	

^๑ โอง เวยความคี่ (นามแฝง) "ถวายฎีกามหาราช" สยามใหม่ 56 : 56
 ปีวาม 2525

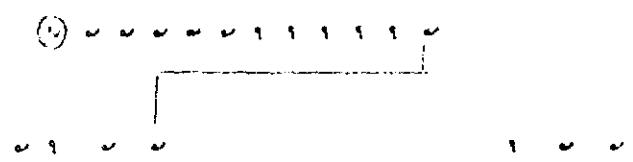
*ฉันท์กฤษณิศาเวลิตา 18 นั้น กำชัย ทองหล่อ อธิบายความหมายของชื่อไว้ใน
 หนังสือ หลักภาษาไทย หน้า 642 ว่า "เป็นฉันท์ที่มีลีลาอันงดงามประดุจไม้เกรือเถาที่
 แผงไปก้วยคอก" ฉันท์นี้ปรากฏอยู่ในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง มัทนะพาธา

โคลงสี่สุภาพ

อัญเชิญศรีรัตนเรือง	เลอสร่าง
พรหมกษัตริย์เรศปาง	ปกฟ้า
รักไท่จุจกัถวง	แคลเหพ เองเอย
เฉลิมพระชนม์เจ้าหล้า	เลิศพร้อมคู่ขานที

ฉันทะสุมิถลกาเวสธิตาณันท์ 18

แผนภูมิ

ตัวอย่าง

ทรงราชย์บรมเกล้าหลานรชนวิวัฒน์	
เจกแก้วจักร	ขจิตทาส
เพ็ญเพ็ญมกัถกัถเคระอริกตระกูล	
ปกประเวศกษาน	นิรันดร์

กาพย์ยานี 11

วางใจไทยทั้งชาติ	รองพระบาทเสกัจจร
ถึงคินกีนไทร้อน	ก็ทรงผอนให้หยอนเย็น

กลอน

อยู่อีสานเหนือใต้ไทยทุกที่
 ทุกชีวีเป็นคนไทยให้โลกเห็น
 จะไม่ว่าจะไม่แยกแตกกระเซ็น
 เพราะทรงเป็นที่รวมใจไทยทุกคน¹

¹ทวีสุข ทองถาวร "ที่ผาสุโก โทศ มหาราช" ขวัญเรือน 216 : 7 ธันวาคม 2523

เมื่อได้พิจารณาการใช้รูปแบบคำประพันธ์ในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา พบว่า ใช้รูปแบบคำประพันธ์ทุกชนิดที่ปรากฏในฉันทลักษณ์ และมีผู้ประดิษฐ์รูปแบบคำประพันธ์ชนิดใหม่ ได้แก่ ภูมิพลอกลยเลขฉันท และโคลงสี่คั่นสุภาพ รูปแบบที่ผู้ทรงนิยมนิยมใช้มากที่สุด และเสนอเนื่องความเป็นจำนวนมากที่สุดได้แก่ กลอนสุภาพ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะ เป็นคำประพันธ์ที่นิยมเขียนกันแพร่หลายในปัจจุบัน และข้อบังคับในฉันทลักษณ์มีส่วนเอื้อให้สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดได้ละเอียดถี่ถ้วน ข้อควรสังเกตเกี่ยวกับการใช้รูปแบบคำประพันธ์ในบทร้อยกรองฯ อีกประการหนึ่ง คือ การใช้รูปแบบคำประพันธ์ผสม ที่นอกเหนือไปจาก ลิลิต และกาพย์ห่อโคลง ซึ่งกวีโบราณเคยใช้ พบว่า มีการนำคำประพันธ์เกี่ยวเนื่องมาแต่งร่วมกันหลายลักษณะตามความพอใจของผู้แต่ง นับเป็นการแสวงหารูปแบบใหม่เพื่อสร้างสรรค์บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

การใช้โวหาร (figure of speech)

การใช้โวหารเป็นศิลปะของการใช้ภาษาอย่างหนึ่งของบุคคล หรือผู้เขียน ที่ใช้ให้เสียงโน้ตสั้น หรือจินตภาพได้ชัดเจน หรือกว้างขวางกว่าภาษาตรงไปตรงมา กล่าวคือ เป็นวิธีการพูดหรือเขียนอย่างหนึ่ง แต่หมายความว่าเป็นอย่างอื่นบ้าง ให้มีความหมายกำกวม ซ้ำกัน ซ้ำคำ หรือซ้ำขั้นตอนบ้าง ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อจะขยายความให้ชัดเจนขึ้นบ้าง หรือเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความฝัน หรือความรู้ ให้กว้างขวางลึกซึ้งมากขึ้น หรือน้อยลง ตามภูมิปัญญาของผู้อ่าน หรือผู้ฟัง

ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม นิยมใช้โวหารเป็นอย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่า ในบทร้อยกรองฯ ทุกบทจะปรากฏการใช้โวหารใดโวหารหนึ่งเสมอ ยิ่งกว่านั้น ยังมีบทร้อยกรองฯ จำนวนมากใช้โวหารหลายชนิดในบทร้อยกรองบทเดียวกัน โวหารที่พบในบทร้อยกรองฯ ซึ่งจะนำมาศึกษา มีจำนวน 10 ชนิด ได้แก่ นามนัย

ลักษณะ อุปมา อธิพจน์ ปฏิรูปพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ สัมพจน์ อุทาหรณ์ และ
อุปมา กังจะนำเสนอรายละเอียดตามลำดับไป ดังนี้

1. นามนัย (Metonymy) หมายถึงภาพพจน์* ที่ใช้เรียกขานบุคคลโดยใช้
นามหมายกว้าง ๆ รวม ๆ เป็นสัญลักษณ์แทนบุคคลนั้น ได้แก่โวหารที่ใช้กล่าวแทนพระมหากษัตริย์¹
ในท่อนร้อยกรองฯ ที่รวบรวมได้ มีการใช้โวหารประเภทนี้มากที่สุด คือ มีจำนวนความถี่สูงถึง
27 ครั้ง ตัวอย่างโวหารนามนัย ที่ปรากฏในบทร้อยกรองฯ เช่น จอมราชา มียะราชา
พระบรมมหาราช ภัทรมหาราช กษัตริย์แก้ว นวมินทร์จักรี พระศรีอาทิ พระมณเฑียร
บรมรัฐ ฯลฯ เมื่อศึกษาโวหารนามนัยอย่างละเอียด พบว่า มีโวหารนามนัยที่ใช้ซ้ำกัน
เนื่องลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย 5 อันดับ ได้แก่ โวหารนามนัย ต่อไปนี้

ลำดับที่ 1	พระทรงชัย	จำนวนความถี่	22	ครั้ง
	มหาราช	จำนวนความถี่	22	ครั้ง
ลำดับที่ 2	บรมเกล้า	จำนวนความถี่	12	ครั้ง
ลำดับที่ 3	ทรงธรรม	จำนวนความถี่	10	ครั้ง
ลำดับที่ 4	พระจักรี	จำนวนความถี่	9	ครั้ง
ลำดับที่ 5	พระทรงศรี	จำนวนความถี่	8	ครั้ง

เมื่อผู้เขียนนำโวหารนามนัยในบทร้อยกรองฯ มาพิจารณา พบว่าโวหารนามนัย
ข้างบนได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ คือ

1.1 โวหารนามนัยตามธรรมเนียม ได้แก่โวหารที่นิยมใช้กันมาแต่โบราณ
อันเคยคู่ที่ประมุขของประเทศทรงเป็นพระมหากษัตริย์ ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทรงมี

*คำว่า ภาพพจน์ นี้ ใช้ในความหมายเดียวกับคำว่าโวหาร

¹ชลธิรา กลักอยู่ วรรณคดีของปวงชน หน้า 111

ความยากในการปกครองประเทศโดยทั่วไป จะเป็นอย่างวิปริตนักกรม ที่ไม่มีใครมีโอกาสใกล้ชิด
 ความเป็น ทั่วอย่างโวหารนามนี้ในกลุ่มนี้ โทณ เจ้าชีวิต เจ้าช้าง ปันกษัตริย์
 จอมจักรพรรดิ พระมุนีฟ้า เจ้าเหนือหัว าลา กังเขน

ห้าวันวันศุกร์ฤกษ์ประสูติสิริสวัสดิ์

จอมจักรพรรดิรัตน

ดำรง¹

และ

พระเอยพระมุนีฟ้า

ปวงประชานมน์สมณัตถ์เกล้า

ทรงหทัยทุกวงของปวงเรา

น้อมลงเฝ้าที่ทรงพระทรงเมือง²

และ

น้อมเก็บรอกีวาท

มหาราชพระจอมไทย

จวนสุภฤกษ์ใน

พระพิธีสมภาร

ขอเกษพระไกรรัตน์

สุจริตพิรุณทัศน์

ปกป้องพระนเรศวร

และประสาทพระพรชัย³

¹ เพลง วิเชียรชม "ภัทรมหาราชกัษัตริย์" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2525
 ก. ภาณุ

² พระศรศักดิ์ สุวรรณธาดา "อาทิวาท" สกุลไทย 1416 : 29 ธันวาคม 2524

³ ประกอบ สิวายะวิโรจน์ "มหาราชอาทิวาท" บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2523

และ

ขอเฑาะ ฝาดะออง ฐิติระบาท		
ภัทรมหาราช	ล้นเกล้า	เจ้าเหนือหัว
ข ปกป้อง	มองเฝ้าไทย	ไม้มองมัว
มีสุขหัว	หน้าไพร่ฟ้า	ข้าแผ่นดิน ¹

และ

ความแสงสุริเขตเจ้า	เจ้ดวง
ออกโลกประลัยลง	ลมกลาง
เจือมันมัจจาทิเบง	เจียวจ่อ จุกแอ
ศาลพระเคอเจ้าขวาง	อย่าเสรา เลื่อมกลาย ²

1.2 โวหารนามนับสร้างสรรค์ ได้แก่ โวหารนามนับที่ผู้แต่งใช้ความนึก
 เพื่อในการสรรหาคำมาใช้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสนพระทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น เลือกใช้ "กิตมหาราช" เพื่อแสดงถึงพระปรีชาญาณในการกนกร
 ถึงปรากฏในบทร้อยกรองฯ ต่อไปนี้

สว่างแล้ว	สวรรคตลง	องค์อุปถัมภ์
โพรงนำ	การกนกร	ทวีผล
กิลมิน	จึงพร้อม	นอมกมล
สกุติ	ภูมิพล	<u>กิตมหาราช</u> ³

¹มรกด มงคล เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2520 หน้า 9

²แนวหน้า 5 ธันวาคม 2524 หน้า 9

³"มองกิลมินในแง่ดี" เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2519 หน้า 13

หรือผู้ใดได้อีกใช้โวหารนามนัย "พระมหากษัตริย์เกษมทร" ด้วย ทรงสนพระทัย
ในคำที่พระสหายได้พัฒนาการเกษมทร อันเป็นคำศัพท์หลักของประชากรามบุรี ดังตัวอย่าง

พระเอม	พระมหากษัตริย์	เกษมทร
กุมเกศ	ฉวีกรรม	ชาวสยาม
สุสุช	บุณดิน	พุทธาม
พุกมู	วิทอง	พระเกียรติคุณ ¹

อนึ่ง โดยที่พระราชกรณียกิจสำคัญ คือ การเสด็จเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นต่าง ๆ
แล้วทรงกล่าวแทนพระนามพระเจ้าอยู่หัวของประชาราชนิตต่าง ๆ เช่น "รายอ" เป็นคำแทน
ความที่ชาวไทยมุสลิมมี และ "เจ้าพอลวง" เป็นคำที่ชาวไทยภูเขาและชาวกินเหนือ
มี เป็นต้น คำแทนพระนามดังกล่าว ปรากฏในบทร้อยกรองฯ ชื่อ "โค โค ๖ ประสงค์
และอื่น ๆ" ดังต่อไปนี้

๖	จึงเป็น	"รายอ"	ชนร่อเฝ้า
๗	เป็น	"เจ้าพอลวง"	จนทวงหา
๘	เป็น	"รวมเกล้า"	ปกเกล้าแม่เมตตา
๙	เป็น	นิการาบุญ	อบอุ้มใจ ²

เมื่อศึกษาคำที่ใช้แทนพระนามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโวหารนามนัย
แล้วคำหรือกลุ่มคำไม่มีความหมายเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน เว้นแต่คำที่จากมากไปหาน้อย
ดังนี้ ดังต่อไปนี้

¹"กษัตริย์เกษมทรปกเกล้าฉวีกรรม" เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2522 หน้า 23

²วนิดา สติตานนท์ "โคโคประดงกิ่งงสุณีย์" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 8

ตาราง 1 แสดงความถี่การใช้คำแทนพระนามในโวหารนามนัย

ลำดับ	คำที่พบรวม	กลุ่มศัพท์ที่ใช้	ความถี่
	"ทรง"	ทรงธรรม พระทรงธรรม ผู้ทรงธรรม ผู้ทรงธรรม ทรงชัย พระทรงชัย ผู้ทรงชัย ทรงฤทธิ์ พระทรงฤทธิ์ ทรงศักดิ์ พระทรงศักดิ์ ทรงรัฐ พระทรงภพ ผู้ทรงภพ พระทรงภูมิ พระทรงยศ พระทรงศรี พระทรงเมือง พระทรงเดช องค์ทรงยศมหาราช รวม	20
	"ราช"	ราชะ ราชา ราชัน องค์ราชา จอมราชา องค์ราชัน พระราชา ปิยะราชา มหาราช สุราชัน พระบรมราชา พระมหาราช พระราชาธิบดี ราชันย์แห่งอาณาจักร พระราชมหาราช ราชอาชริราชสยาม พระมหากษัตริย์ ราชย์ ราชย์นิพนธ์ รวม	19
	"จักร"	แก้วจักรี จักรีแก้ว พระจักรี พระจักรีศรีสยาม นวมินทร์จักรี จักรินทร์ เจ้าจักรินทร์ พระจักรินทร์ พระพงศ์จักรินทร์ องค์จักริน พระจักรา พระจอมจักรา เจ้าจักรหล้า จอมจักรพรรดิ เจ้าจักรพรรดิ พระจักรพรรดิแก้ว รวม	16

ตาราง 1 (ต่อ)

ชนิด	คำกริยารวม	กลุ่มศัพท์ที่ใช้	ความถี่
4	"เป็น"	เป็นเกษตร เป็นเกษตร เป็นเกษตรกร เป็นเกล้า พระเป็นเกล้า เป็นใจ เป็นรินทร์ เป็นปกครองกรมการราช เป็นประเทศ เป็นรัฐ เป็นราชันย์ เป็นสยาม รวม	12
	"ฉัตร"	ฉัตรกลม ฉัตรเกว ฉัตรคุ้มฟ้า ฉัตรราช ฉัตรชีวิ ฉัตรธานี ฉัตรไธส ฉัตรผ้า ฉัตรเหนือเกล้า ฉัตรทองคำ เศวตฉัตรรวมฟ้า รวม	11

2. อุปลักษณ์ (metaphor) เป็นโวหารเปรียบเทียบของสองสิ่งที่ไม่จำเป็น
 ให้นำมาเปรียบเทียบกันว่าเป็นสิ่งเดียวกัน หรือเท่ากันทุกประการ โดยใช้คำ "เป็น"
 "เป็น" "คือ" ในการเปรียบเทียบ¹ แตกต่างที่นำลักษณะเด่นของสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบ
 มาแทนที่โดยไม่มีคำเชื่อมโยง²

จากการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้เขียนพบว่า โวหารอุปลักษณ์เป็น
 โวหารที่ใช้มากเป็นอันดับสองรองจากโวหารนามนัย กล่าวคือ ปรากฏความถี่ในการใช้
 โวหารอุปลักษณ์นี้มีคำเชื่อมโยง "เป็น" "เท่า" "คือ" รวม 189 ครั้ง โดยมีการใช้
 คำเชื่อม "เป็น" มากที่สุด จำนวน 143 ครั้ง รองลงมาใช้คำว่า "คือ" จำนวน
 6 ครั้ง ส่วนคำว่า "เท่า" ใช้เพียง 2 ครั้ง การใช้โวหารอุปลักษณ์ชนิดไม่มี
 คำเชื่อม มีที่ใช้น้อยกว่าชนิดที่มีคำเชื่อม

ตัวอย่างโวหารอุปลักษณ์ ลักษณะต่าง ๆ มีดังนี้

โวหารอุปลักษณ์ที่ใช้คำเชื่อม "เป็น" ได้แก่

ของจงทรงพระเจริญยิ่ง	ทรงเป็นมิ่งขวัญเมืองเรืองศักดิ์ศรี
ทรงเป็นร่มโพธิ์ทองของปฐพี	ไผ่ไทยผืนนี้ชั่วกาลนาน ³

ตัวอย่างข้างต้น ผู้แต่งอาจ "ของสองสิ่ง" ที่ใช้เปรียบเทียบกัน แสดงไว้
 อย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้แต่งเปรียบเทียบพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยใช้คำว่า "ทรง"
 ใช้คำว่า "มิ่งขวัญ" และ "ร่มโพธิ์ทอง"

¹วิภา กงกะนันทน์ วรรณคดีศึกษา หน้า 42

²ชลธิรา ลัทยาวพัฒนา "การอ่าน" การโฆษณา หน้า 202

³"ของจงทรงพระเจริญ" สยามรัฐ 5 ธันวาคม 2523 หน้าพิเศษ 4

และ

<u>เป็นขวัญเป็นฉกรทั้ง</u>	กันภัย
<u>เป็นประทีปสองอุทัย</u>	ราชบุรณ
<u>เป็นรัตนวิไล</u>	วรวิมิง สยามเฮย
บารมีพระเจ็ดล้าน	รมเกล้าชวกร ¹

ตัวอย่างนี้ ผู้แต่งใช้โวหารอุปลักษณ์ โดยขึ้นต้นด้วยคำเชื่อมว่า "เป็น" ตามด้วยคำที่ใจเปรียบเพื่อให้เกิดจินตภาพทันที ได้แก่คำว่า "ขวัญ" "ฉกร" "ประทีป" และ "รัตนวิไล" โดยให้เป็นี่เข้าใจกันว่า ถ้อยคำเปรียบอีกส่วนหนึ่งที่จะไว้อาลัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การใช้โวหารอุปลักษณ์เช่นนี้ ปรากฏในบทร้อยกรองของไม้น้อย ดังตัวอย่าง

<u>เป็นศรีเป็นศักดิ์</u>	แดนสยาม
<u>เป็นมิ่งมงคลคาม</u>	เขตนี
<u>เป็นปิ่นประทีปสาม</u>	ภพศักดิ์ สิทธิพอ
ปวงประชาชาติ	เชิดไว้เหนือหัว ²

ตัวอย่างการใช้โวหารอุปลักษณ์ที่ใจคำเชื่อมว่า "เป็น" ตัวอย่างสุดท้ายนี้ การใช้โวหารอุปลักษณ์ ที่เปรียบเทียบ "ของสองสิ่ง" ไว้อาลัย ในวรรคแรก ใช้คำว่า "ธ" ซึ่งหมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับคำว่า "ศูนย์รวมใจ" โดย 3 ววรรคหลัง แล่งการใช้โวหารอุปลักษณ์ โดยละคำที่ใจเปรียบส่วนหนึ่งไว้แล้วขึ้นต้นใหม่ด้วยคำเชื่อม ดังนี้

¹ศิริพงษ์ จันทน์หอม "วิมลายุโก โทษุมหาราชา" สยามรัฐฉบับพิเศษ 24 : 17 ธันวาคม 2515

²เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ วารสารเมืองโบราณ 1 : 6 ธันวาคม 2523 - ธันวาคม 2524

๖ เป็น ศูนย์รวมใจไทยทั้งชาติ เป็นแสงหยากของตะวันอันแจ่มจ้า
เป็นร่มฉัตรคุ้มภัยให้ประชา เป็นสถาบันในหัวใจคน¹

ไฉนหารูปลักษณ์ที่ใจคำเชื่อม "ถือ" ไก่แก้ว

พระคือแก้ว เจียรวิไลก็มี สองชีวิตขึ้นสู่ทุกแห่งหน
พระคือ ฉัตร ร่มหลาประชาชน เย็นและอุ่นดวงมลทุกคนไทย²

ตัวอย่างข้างต้น ผู้แต่งใช้ไฉนหารูปลักษณ์โดยอ้าง "ของสองสิ่ง" ที่ใจ
เชื่อมโยงกัน ไก่แก้ว "พระ" กับคำว่า "แก้ว" และ "ฉัตร" โดยใช้คำเชื่อมว่า
"คือ" ก็จะไฉนยกตัวอย่างการใช้ไฉนหารูปลักษณ์ ท่านองนี้อีกครั้ง ดังนี้

พระองค์คือร่มฟ้าอาณาจักร

ทรงพิทักษ์พิชิตบนความหมอง

พระหัตถ์ทรงโอบอุ้มและคุ้มครอง

สุขสนองทุกคนบนแผ่นดิน

พระองค์คือประทีปทองส่องสยาม

ทรงค้ำความมืดมนจนหมดสิ้น

พระบุญญาบารมีเหนือวิวิน

แผ่ทั่วถิ่นไทยมั่นนิรันดร³

¹ อุด จันทร์ศักดิ์ "เฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" บ้านเมือง
ธันวาคม 2516 หน้า 6

² สยามรัฐ 5 ธันวาคม 2520 หน้า 16

³ ทวีสิทธิ์ ประคองศิลป์ "มหาราชอาภาภิเษก" ข่าวตะวัน 5 ธันวาคม 2524

ตัวอักษรหรือกรองฯ อันถัดต่อไป ผู้แต่ง ใจโหวตอุปถัมภ์ โดยละความ
 ด้วยส่วนหนึ่งไว้ ให้เข้าใจกันว่า หมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และต้นต้นกล้วย
 ชื่อว่า "คือ" นำความเปรียบอีกส่วนหนึ่ง ดังต่อไปนี้

คือ - จอมเทพจากสถานพิมานสรวง

คือ - เอกกวงประทีปปลุกวิญญูศรี

คือ - ผู้ให้เอ็นดูระทั่งปฐพี

คือ - ผู้ที่เป็นอินเกล็ดของเฒ่าไทย¹

โหวตอุปถัมภ์ที่ใจคำเชื่อม "เห่า" โด่แก่

ทวนหนาวทนเหนียวร้อน	ทางไกล
นิยมนะย่อไป	ถิ่นนั้น
ทุกขรามฤกษ์ทุกขราใจ	ทุกขเห่า เฝ้ามอง
๓ กรีก ๓ กรองปั่น	สุขป่วนป่วนประชา ²

ตัวอักษรข้างต้น ผู้แต่งเปรียบความรู้สึกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับ
 ความรู้สึกของราษฎรว่า คราวใดที่ราษฎรมีทุกข์-พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงมีความ
 ปรารถนาเป็นราษฎร การใช้โหวตอุปถัมภ์มีคำเชื่อม "เห่า" ปรากฏในบทหรือกรองฯ
 เพียง 2 ครั้ง ดังบทหรือกรองฯ ที่เสนอแล้ว กับบทหรือกรองฯ ต่อไปนี้

มีทรงหล่ออยู่กับทุกถ้าน
 ทองละหาน ... เกลินสำเนา ... ข้ามเขาใหญ่
 กลางเปลวแดด ... สายฝน ... กันกันไป
 น้ำพระทัยใครจะเห่า เจ้าชีวิต³

¹ หมายเหตุ โทศ มหาราช "กาวสยาม" 5 ธันวาคม 2525 หน้า 9

² "เฉลิมพระชนมพรรษา" ขอไข่ 12 : 2 ธันวาคม 2524

³ "ภ.ป.ร.ทรงพระเจริญ" เกล็นิวส์ 5 ธันวาคม 2514 หน้า 5

อาหารอุปถัมภ์ไม่ใช้คำเชื่อม ให้นำการรวมประโยคเข้าเป็นกลุ่มคำ เช่น
 ... ๓๔๑ ในยุคนั้นเริ่มมีปาก^๑ ในบทร้อยกรองฯ ปรากฏการใช้โวหารในลักษณะเช่นนี้
 ... ถึงกับอย่าง

อาหารอุปถัมภ์ไม่ใช้คำเชื่อม ให้นำ

นามชานพระองค์ผู้ทรงยศ
หลักใจไทยทั้งธรินทร์

ปรากฏเก็บรึก้องทุกห้องดิน
 ภูมิพล ฯ ภูมินทร์แผ่นดินไทย^๒

และ

อารมณ์แห่งหัวใจไทยทั้งชาติ
 มุทธปาหภูมิพลมงคล
 บารมี ฯ ประทับประทับดิน
 เสมอเป็นประดับเกล้าชาวประชา^๓

^๑วิภา กงกะนันทน์ วรรณคดีศึกษา หน้า 43

^๒"เฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2523" สดนา 190 : 21 พฤกกิจกายน 2523

^๓"ทรงพระเจริญ" เดลินิวส์ 5 ธันวาคม 2520 หน้า 12

เมื่อศึกษาคำผู้แต่งเลือกไว้ในโวหารอุปมาเพื่อให้เกิดจินตภาพ จะพบกลุ่มคำ
ผู้แต่งเลือกใช้คำร่วมกัน ปรากฏอยู่อย่างน่าสนใจ เช่น ใช้คำรวมตรงกันว่า "ฉัตร"
ผู้แต่งจะอธิบายคำที่ขยายต่อจากคำนี้ออกไปตามความพอใจของตน เป็น ฉัตรทอง
ฉัตรแก้ว เป็นต้น การเลือกใช้คำในโวหารอุปมาเช่นนี้ มีลักษณะน่าศึกษา ดังจะได้นำเสนอ
ลงตามความที่ปรากฏจากมากไปหาน้อย ในการร่างต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงความถี่การใช้คำเพื่อให้เกิดจินตภาพในโวหารอุปมา

ลำดับ	คำศัพท์รวม	คำที่ใช้	ความถี่
1	"มิ่ง" กับ "ขวัญ"	มิ่งขวัญ	12
		ขวัญ	2
		ขวัญแก้ว ขวัญมิ่ง ขวัญมิ่งเมือง	
		มิ่ง มิ่งเมือง มิ่งขวัญเมือง	
		มิ่งขวัญชาติ มิ่งขวัญร่มเกล้า	
		มิ่งมหาขวัญ มิ่งแก้ว มิ่งมงคล	
		พระมิ่งขวัญ พระมิ่งพระขวัญ	
		(ปรากฏคำละ 1 ครั้ง)	13
		รวม	27
2	"ฉัตร"	ฉัตรแก้ว	5
		ฉัตร	2
		ฉัตรทอง	2
		ฉัตรชัย ฉัตรรัศมี ฉัตรคุ้มเกล้า	
		ขวัญฉัตร ร่มฉัตร	
		ร่มฉัตรแก้ว ร่มฉัตรไวย	
		(ปรากฏ คำละ 1 ครั้ง)	7
		รวม	16

ภาพ (ต่อ)

ภาพ	คำศัพท์รวม	คำที่ใช้	ความถี่
"หลัก"		หลักชัย	5
		หลัก	3
		หลักสำนักใจ	
		หลักป้องกัน	
		หลักตามคัล	
		หลักชัยวัด	
"โพธิ์"		หลักชัยปกพัน	(ปรากฏคำละ 1 ครั้ง)
		รวม	5
			13
		รวมโพธิ์ทอง	4
		รวมโพธิ์รวมไพร	2
		รวมโพธิ์ไพร	
"ศูนย์"		รวมโพธิ์	
		โพธิ์ทอง	
		พระโพธิ์ทอง	(ปรากฏคำละ 1 ครั้ง)
		รวม	4
			10
"ศูนย์"		ศูนย์รวมใจ	2
		ศูนย์ใจ	
		ศูนย์รวมพลัง	
		ศูนย์รวมรัก	
		ศูนย์พลังรัก	
		ศูนย์ตามคัล	
		ศูนย์รวมจิตไทย	
		ศูนย์แรงเกลียวกลม	(ปรากฏคำละ 1 ครั้ง)
		รวม	7
			9

จากการศึกษาและสังเกตการใช้โวหารอุปลักษณ์ในข้อมูลทุกอัน ผู้เขียนพิจารณาเห็นว่า
แบบที่ผู้แต่งเลือกสรรมาใช้ล้วนให้ความหมายที่งดงามสูงส่ง เหมาะแก่การเขียนเพื่อ
พระเกียรติพระมหากษัตริย์ นิตติ้งการเขียนเลียนแบบโวหารอุปลักษณ์ที่ไว้มาก่อนโบราณ และ
มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ และสภาพสังคมในปัจจุบัน จึง
ว่าโวหารอุปลักษณ์ที่มีความแปลกใหม่ หลากหลาย และมีลักษณะเด่นเฉพาะตัว เป็น
แบบที่ผู้เขียนใช้จินตนาการกว้างไกลกว่าที่เคยใช้กันมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ช คือ เชื่อนเมตตามหาศาล
กันสายธารกระแสน้ำทุกหยกอย่างไ้
คือ ชลประทานทองของไทย
พลพระกรุณาไปทุกทิศทุกทาง¹

โวหารอุปลักษณ์ในตัวอย่างข้างต้นนี้ ผู้แต่งเลือกใช้คำว่า "เชื่อน" กับ
"ชลประทาน" มาเป็นความเปรียบ เพื่อเทิดพระเกียรติ พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงมีพระราชดำริริเริ่มโครงการชลประทานเพื่อพัฒนาชนบท
เป็นผลให้การเพาะปลูกมีประสิทธิภาพขึ้น ความเปรียบนี้จึงนับว่าเกิน และเหมาะสมอย่างยิ่ง
ตัวอย่างโวหารอุปลักษณ์อีกสำนวนหนึ่ง ซึ่งจะนำเสนอเป็นอันถัดไปนั้น ผู้แต่งกล่าว
ถึงการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใคอย่างซาบซึ้ง
และเข้าใจ และมองเห็นนาฏการ นับว่าเป็นความเปรียบที่แปลกใหม่ ไม่มีผู้ใดเขียนมาก่อน
ตัวอย่าง

รมจักรแห่งเมืองมหาอาณาจักร
 นานวันอันเหนียวหนึ่กมานักหนา
ทุกวงกาวที่รอบบาทพระยาตรา
คือการกาวเข้าหาประชาชน¹

สรุปได้ว่า โวหารอุปลักษณ์ในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา มี
 โวหารใดแก่ โวหารอุปลักษณ์ ที่เปรียบเทียบของสองสิ่ง โดยมีคำเชื่อม "เป็น" "คือ"
 "เท่า" โวหารอุปลักษณ์ที่ใช้ "เป็น" "คือ" "เท่า" ขึ้นต้นวรรคโดยละคำเปรียบอีก
 อย่างหนึ่งไว้ว่า หมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และอีกลักษณะหนึ่งเป็นโวหารอุปลักษณ์
 ใช้คำเชื่อม ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ นอกจากจะใช้โวหารอุปลักษณ์เลียนแบบกวีโบราณแล้ว
 ยังพยายามพัฒนาโวหารอุปลักษณ์ให้มีลักษณะเด่นหลากหลายออกไป ด้วยการใส่วลีความคิดริเริ่ม
 ของตนให้เหมาะแก่กาพย์สมัย

3. อุปมา (simile) เป็นโวหารเปรียบเทียบของสองสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องนำมา
 เปรียบกันว่าเหมือนกัน คำที่ผู้ใดโวหารประเภทนี้ใช้ในการเปรียบเทียบ คือคำว่า เหมือน
 เช่น อรุณ สุราว กล. ประหนึ่ง เลียง กิ่ง รวากับ เจก ฯลฯ²

โวหารอุปมานี้ ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ นิยมใช้รองมาจากโวหารอุปลักษณ์ กล่าวคือ
 ใช้โวหารอุปมาทั้งสิ้น 154 ครั้ง คำที่ใช้ในการเปรียบเทียบแบ่งได้ 2 ชนิด คือ

3.1 คำอุปมาเดี่ยว คือ คำอุปมาที่ใช้คำมูล 1 คำ อาจมี 1 หรือ 2 พยางค์
 โดยคำอุปมาจึงจะเรียงตามลำดับความนิยมใช้จากมากไปหาน้อย ดังจะได้นำเสนอในตาราง
 ต่อไปนี้

¹ อุดล จันทศักดิ์ บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2521 หน้า 13

² วิชา กองกะนันท์ วรรณคดีศึกษา หน้า 43

ตาราง 3 แสดงความถี่การใช้คำอุปมาเกี่ยวกับอาหารอุปมา

ลำดับ	คำอุปมาเกี่ยวกับ	ความถี่
1	ดุจ	34
2	ดั่ง	13
3	เหมือน	12
4	ถึง	11
5	เพียง	11
6	เฉก	9
7	ปาน	7
8	เปรียบ	7
9	ประดุจ	6
10	ประหนึ่ง	5
11	เพียง	4
12	ราว	3
13	เสมือน	3
14	เสมือน	2
15	▼ แมน	2
16	▼ คล้าย	2
17	เทียบ	1
18	▼ เล่ห์	1
19	▼ ละม้าย	1
20	▼ ทาง	1
21	ป่วน	1

ตัวอย่างการใช้โวหารอุปมา ซึ่งใช้คำอุปมาเกี่ยว ไก่แก่

พระเกษวาง ดูจ ดวงสุริย์ฉาย
พระคุณ กล้าย จันทร์ไต้ เกลนเวหน
พระเมตตา ละม้าย พระพวยชล
พระกรุณา เอก ผ่านกลั่นกาย¹

โวหารอุปมาตามตัวอย่างข้างต้นนี้ ผู้แต่งใช้ คำอุปมา 4 คำ คือ ดูจ กล้าย
เอก เปรียบพระคุณอุปการทั้งสี่ คือ พระเกษ กับ ดวงสุริย์ พระคุณ กับ
จันทร์ไต้ พระเมตตา กับ พระพวย และพระกรุณา กับ ผ่าน ไก่อย่างเหมาะสมยิ่ง นับเป็น
การเปรียบที่ดีเกิน ความเปรียบหนึ่ง

ตัวอย่างการใช้โวหารอุปมา ซึ่งใช้คำอุปมาเกี่ยวว่า "ดั่ง" กับ "เพียง" ไก่แก่

ดั่งดาวเหนือเฝ้าทางหว่างเดือนมีก
เพียงน้ำจืดเย็นจักยามพลัดหลัง
เป็นพระมิ่งพระขวัญจึงมั่นคง
ประชาชนของพระองค์ ร่วมจงรัก²

¹ถวัลย์ มงคลรัตน์ "จิตวิญญาเกี่ยววาท" ดาวสยาม 4 ธันวาคม 2518 หน้า 2

²ทวีสุข ทองถาวร "ทิวาบุโก โทตุ มหาราช" ขวัญเรือน 73 : 3 ธันวาคม

ตัวอย่างการใช้โวหารอุปมา ซึ่งใช้คำอุปมาเดี่ยว ว่า "กึ่ง" "ราว" "จุจ"

เช่น

<u>เป็นพระยศ</u>	<u>กึ่งโสม</u>	<u>บรรลโสมหล้า</u>
<u>พระเมตตา</u>	<u>ขึ้นฉ่ำ</u>	<u>รำนน้ำใส</u>
<u>พระบารมี</u>	<u>ปกเกล้า</u>	<u>เหล่าชาวไทย</u>
<u>จุจโพธิ์ไพร</u>	<u>แผ่สาขา</u>	<u>หล้าร่มเย็น</u> ¹

ตัวอย่างการใช้โวหารอุปมาซึ่งใช้คำอุปมาเดี่ยวว่า "เหมือน" โดยผู้แต่งละความ
เปรียบเทียบหนึ่งไว้ว่าหมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใต้ถ

เหมือนสายฝนเป็นฉ่ำชุ่มน้ำจิต
เหมือนอาทิตย์แผ่แสงแรงคุณค่า
เหมือนพอพระปราณีมีเมตตา
เหมือนบิดาคนไทยในแผ่นดิน²

3.2 คำอุปมาซ้อน คือคำอุปมาที่ใช้คำมูล 2 คำ ที่มีความหมายเหมือนกัน
หรือคล้ายคลึงกัน ในการเปรียบเทียบ ใต้ถ เสมือนกึ่ง จุจหนึ่ง พางเพียง จุจเพียง
เหมือนมั่น เหมือนต่าง เปรียบปาน ปานเปรียบ คำอุปมาซ้อนนี้ ปรากฏใช้คำละหนึ่งครั้ง
ในบางโวหารอุปมาที่ใช้คำอุปมาซ้อน ใต้ถ

¹"จิตโสมหัส" (นามแฝง) "พระบารมีปกเกล้าเหล่าชาวไทย" ไทยรัฐ

วันวาคม 2519 หน้า 7

²สุทิน ทิพย์พิมล "จีณาบุโก โทฤ มหาราช" สตรีสาร 36 : 29 วันวาคม 2522

พระเชษฐาพระอินเกล้า	ชาวไทย
พระเกียรติเกริกก้องไกล	จางแพ้ว
สมการบองอำไพ	ขุนเฒ่า
ปานเบ็ญจประทีปแก้ว	สองสีพนิกชน ¹

ตัวอักษรในโวหารอุปมา ที่ใช้คำอุปมาซ้อน "จุจกั" โค้ง

ลวงที่หาธรรมาศ	องค์พระจอมปราศรัย
พระราชมณฑปเพื่อไทย	
จุจกัวงสุริย์ใน	จักรวาลไกล
โสมไฉโลกหล้าชาติ ²	

เมื่อผู้เขียนศึกษาคำที่ใช้สร้างจินตภาพในโวหารอุปมา พบว่า คำที่มีความหมาย
ใกล้เคียง "น้ำ" เป็นคำที่ผู้แต่งมหรรณพกรองฯ นิยมใช้สูงสุด ดังตัวอย่างที่จะนำเสนอต่อไปนี้

หยกน้ำค้างกลางดวงจันทร์
ขุนพระทัยใสสะอาดมิเปรียบใด
 หยกน้ำค้างหนึ่งค้างพลกไทย
 ค้างอยู่กลางหัวใจประจำจำ³

¹ กุศตรักษ์ รุ่งฤดี "พินัยุโก โทศ มหาราช" สกุลไทย 1520 : 1
 ธันวาคม 2526

² ส.เชื้อหอม "กัทรหมหาราชากิรพาท" กุศลศรี 226 : 3 ธันวาคม 2514

³ สุริยศักดิ์ วงษ์เทศและบรรณรักษ์ บุนปาน ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2515
 หน้า 3

และ

ขจรทุกแหล่งหล้า
นพาราวประกายคุณ
พระอุรุษยาคีรี
จักรวิชัย

คือบุญ พระเอย
เลิกลน
เป็นโลก
ราชภูมิตระกูล

และ

พระเอยพระอยู่เกล้า
กับบุญชัยรอนกลาย

ปกป้องเหล่าไทยทั้งหลาย
ประหนึ่งสายอุทกธาร²

จากตัวอย่างโวหารอุปมา ทั้งสาม ข้างต้นนี้ จะสังเกตเห็นว่า ผู้แต่งบทร้อยกรอง
ได้เลือกโวหารกลอนเฉลิมพระชนมพรรษา พยายามอย่างยิ่งที่จะสร้างสรรค์โวหารอุปมาอย่าง
ละเอียด บรรจง แม้จะเลือกกลุ่มคำที่มีความหมายว่า "น้ำ" เช่นเดียวกัน แต่ก็ได้กล่าวถึงน้ำ
ในหลายหลากลักษณะ อาทิ "หยกน้ำค้าง" อันเป็นหยกน้ำบริสุทธิ์กลางหาว มีขนาดเล็ก
เมื่อได้ "หยกพิรุณ" ซึ่งเป็นน้ำที่มีขนาดใหญ่ขึ้น มีปริมาณมากขึ้น สูงกว่าคุณความดีอื่น
เมื่อได้ "สายอุทกธาร" ก็เป็นน้ำธรรมชาติอีกลักษณะหนึ่งที่ได้คุณประโยชน์มากกว่าปริมาณ
รูปภาพ

เมื่อศึกษาคำที่ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ เลือกใช้เพื่อให้เกิดจินตภาพในโวหารอุปมา จะ
เห็นกลุ่มคำที่มีความหมายเดียวกันหรือความหมายใกล้เคียงกันเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย
ดังนี้ ดังจะเห็นว่าเสนอในตารางต่อไปนี้

¹ กุศกรพิชัย รุ่งฤดี "อาถรรพ์" สดุดไทย 1416 : 3 ธันวาคม 2524

² ศิริพงษ์ จันทน์หอม "พินัยโก โทตุ มหาราช" สยามรัฐฉบับพิเศษ

4 : 17 ธันวาคม 2515

ตาราง 4 จำนวนความถี่ในการใช้คำใช้เกิดจินตภาพในโวหารอุปมา

คำใช้	ความหมายรวม		ความถี่
	น้ำ	คำที่ใช้	
1	น้ำ	ฝน	2
		หิวน้ำ วรรณ หยากหิวน้ำ หยากสายน้ำไหล หยากฝน ฝนพรำ สายฝน ธาริน ธาร หิวน้ำ ธาร ธาร มหาหิวน้ำ น้ำใส น้ำจืด น้ำทิพย์ น้ำมนต์ หยากอมฤต (ปรากฏคำละ 1 ครั้ง)	18
		รวม	20
2	พอ	บิคา	6
		บิกร พอ พระบิคา พระบิกร ฝนก พอพระ บิตุ (ปรากฏคำละ 1 ครั้ง)	4 3 2 .
		รวม	19
3	ดวงอาทิตย์	อาทิตย์	3
		สุริย์ ดวงสุริย์ ตะวัน สุริยา สุริยัน สุริยน ดวงสุริย์ (ปรากฏคำละ 1 ครั้ง)	3 2 2 4
		รวม	14

ตาราง 4 (ต่อ)

คำที่ใช้	ความหมายรวม	คำที่ใช้	ความถี่
4	ดวงจันทร์	จันทร์	3
		โคม	2
		จันทร์หา พระจันทร์งาม	
		แสงเพ็ญ เพ็ญเดือน	
		(ปรากฏคำละ 1 ครั้ง)	4
		รวม	9
5	ฉัตร	ฉัตร	3
		ร่มฉัตร	2
		ฉัตรรัทนะ กนกฉัตร เศวตฉัตร	
		(ปรากฏคำละ 1 ครั้ง)	3
		รวม	8

จากตารางข้างบนนี้ จะเห็นได้ว่า คำที่ใช้เพื่อให้เกิดจินตภาพในโวหารอุปมาทั้ง
 5 อันดับ ผู้แต่งเลือกใช้คำเกี่ยวกับธรรมชาติที่อ่านง่ายและคุ้นเคย 3 กลุ่ม คือ
 ดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์ ส่วนคำอีก 2 กลุ่ม คือ พ้อ และ ฉัตร เป็นคำที่ใช้เพื่อ
 เปรียบเทียบบุคคล กลุ่มคำที่มีความหมายรวมว่า พ้อ แสดงให้เห็นความรู้สึกของผู้แต่งที่มีต่อ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประดุจผู้ให้กำเนิด ส่วนกลุ่มคำว่า ฉัตร ซึ่งใช้เป็นเครื่องสูง
 ของสมเด็จพระมหากษัตริย์ เป็นการแสดงความยกย่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ให้มีฐานะอันสูงส่งยิ่ง

4. ปฏิรูปพจน์ (allusion) เป็นการใช้ข้อความที่ดัดแปลงมาจากข้อความ
อันเป็นที่รู้จักกันอยู่แล้ว เช่น วาหะของนักปราชญ์ วัลมูคุม กวี หรือ สุภาวดี คำพังเพย
และงานของผู้อื่น¹

โวหารปฏิรูปพจน์ ที่พบในบทร้อยกรองฯ จำแนกตามที่มาของข้อความได้ 3 ชนิด
1. ปฏิรูปพจน์ที่ดัดแปลงมาจากกระแสพระราชดำรัส ปฏิรูปพจน์ที่ดัดแปลงมาจากบทเพลง
2. ปฏิรูปพจน์ที่ดัดแปลงมาจากวรรณคดีต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ปฏิรูปพจน์ที่ดัดแปลงมาจากกระแสพระราชดำรัส กระแสพระราชดำรัส
ในปฏิรูปพจน์ ในบทร้อยกรองฯ ได้แก่ "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุข
แก่มหาชนชาวสยาม" * ผู้แต่งได้นำเสนอไว้ในบทร้อยกรองฯ ดังตัวอย่าง

"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"

เป็นข้อความศักดิ์สิทธิ์นิตินัยหมาย
ให้มั่นคงทรงคุณไม่เสื่อมถอย เสมอต้นเสมอปลายทุกเดือนปี²

¹ วิชา กงกะนันท์ วรรณคดีศึกษา หน้า 53

* กระแสพระราชดำรัสนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเป็น
พระปฐมบรมราชโองการ เนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ใน
พระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2493

² วิชา สกิตานนท์ "อาศิรวาทมหามหาราชสุตติ ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา
วันที่ 5 ธันวาคม 2524" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 8 ธันวาคม 2524

และ

"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม" พระคำรัส
 ก่อคำสัจจะราชาวาจาสิทธิ์
 ประชาธิปไตยทั่วทุกทิศ
 ทศพิธราชธรรมพระดำรัส¹

และ

สมพระเจดีย์ จอมนง ทรงประกาศ
 "จะครองราชย์ โดยธรรม" นำสยาม
 แม่ทุกข์โศก โจนู สูโหยงาม
 พระปองปราม ทุกข์คลาคล่ำ นิราศครัน²

4.2 ปฏิรูปพจน์ที่คัดแปลงมาจากบทเพลง ปฏิรูปพจน์ชนิดนี้ ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ
 ได้เอาร้อยความที่ติดอยู่ในบทเพลงซึ่งเป็นที่ยุติกันดี มาเรียบเรียงไว้ในบทร้อยกรองอย่าง
 ใหม่ เช่น เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงสดุดีมหาราชา เป็นต้น
 ตัวอย่างปฏิรูปพจน์ ซึ่งคัดแปลงมาจากบทเพลงสรรเสริญพระบารมี ได้แก่

พระเกียรติเกริกก้องล้าโลกราช ฤทธากษัตริย์พระทัยแผ่ไพศาล
"เป็นศิระเพราะพระบริบาล" ไพบูลย์พลด้วยพระบารมี³

¹สมมาศ ม่วงใหญ่ "เป็นศิระเพราะพระบริบาล" สุกฤทัย 947 : 36

ธันวาคม 2515

²ทวนธน คำปรีดิ์ "5 ธันวาคมหาราช" แนวหน้า 5 ธันวาคม 2524 หน้า 13

³อหิเทพ รอดฟังผา "ชีมาบุโก โหตุ มหาราชา" สามอนงค์ 16 : 32

ธันวาคม 2521

และ

กรมรอบวันเนลิ้มพระวันษา
 โดยกรัษากอมารบีที่ผู้ส่ง
 ทุกดวงใจไทยกระพือเจตน์จำนง
 จักมั่นคงต่อราชันย์วันครีกาล
นารพทุเเจ้า
เอามโนและศิริกราน
 อัญเชิญดาวทิพย์นิมาน
 มาขึ้นชานพระถวาชชัยโย¹

ปฏิรูปพจน์ในบทร้อยกรองฯ ชื่อ "ชีมาบุโก โททุ มหาราช" ได้ดัดแปลง
 เพลงสดุดีมหาราชฯ ซึ่งมีข้อความว่า

ราชาเป็นสง่าแห่งแคว้น
 อยู่เป็นอัญมณีแห่งของปวงประชา
 มีขวัญโพธิ์ทองของชนทั่วหล้า
 ราชนันต์ดุจชาติเพราะพระบารมี

จากข้อความดังกล่าว ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ ดัดแปลงมาเป็นปฏิรูปพจน์ ดังนี้

พระราชาทรงสง่าแห่งแคว้นแคว้น
 เป็นมิ่งขวัญทั่วแดนของไทยทอง
 นำพระทัยใสสะอาดกราบทูลปอง
 ราชนันต์เรื่องรองทั่วหน้าเพราะบารมี²

¹บริบูรณ์ จันทร์เพ็ญ เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2521 หน้าพิเศษ

²พลตรี เจริญพงษ์ "ชีมาบุโก โททุ มหาราช" ข้อฟ้า 12 : 3 ธันวาคม 2523

4.3 ปฏิรูปพจน์ที่ดัดแปลงมาจากวรรณคดี ปฏิรูปพจน์ชนิดนี้ดัดแปลงมาจาก
วรรณคดี 2 เรื่อง คือ บทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ใต้แก
ทพนางลอบ และ บทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง
ลิ้นจี่ราชกริต

ผู้แต่งบทร้อยกรอง ชื่อ "ข เจ้าผู้ครองแคว้น เสด็จแดนทุกแห่งหน" ดัดแปลงมาจาก
บทพระราชนิพนธ์กาพย์นางลอบ ตอนที่กล่าววาท

๑ จะหาโฉมให้เหมือนนุช	จนสุดฟ้าสุราลัย
ตายแล้วและเกิดใหม่	ไมไ่เหมือนเจ้านกมด

ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ ดัดแปลงมาเป็นปฏิรูปพจน์ ดังนี้

หากหาได้เหมือนแล้ว	รมฉัตรแก้วของฟ้าใส
ตายแล้วแลเกิดใหม่	มีเหมือนองค์ราชันย์ ¹

ปฏิรูปพจน์ที่ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ ดัดแปลงมาจากบทพระราชนิพนธ์ เรื่อง ลิ้นจี่ราช-
กริต ใต้แกทศพรเสริปัญหกริช อัครมุน อัครราชกริต ซึ่งมีข้อความว่า

บารมีพระมากพัน	ร่าพัน
พระพิทักษ์บุษยธรรม	กองแท
บริสุทธ์ดุจดวงตะวัน	ส่องโลก ไร้แร
ทวยราษฎร์รักบาทแม่	ยิ่งควยบิตุรงค์

ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ ได้ดัดแปลงข้อความดังกล่าว มาเป็นปฏิรูปพจน์ ดังนี้

1 รัชชชัย บั๊กลี "ข เจ้าผู้ครองแคว้น เสด็จแดนทุกแห่งหน" วารสารข้าราชการ
: หน้าปกใน ธันวาคม 2521

<u>บารมีพระมากแสน</u>	<u>ร่ำพัน</u>
<u>พระคุณดวงตะวัน</u>	<u>สองหลา</u>
ราชครูพุทธพระเล็งจลัน	ประสาตสุข
ถวายพระพรมานหลา	สขจวนลึงคี ¹

และ

<u>พวยราชครูรักษาหมั่น</u>	<u>นิทรวงค์</u>
พลีชีพเพื่อพระบงค์	สละให้
พระเอยพระผู้ทรง	ธรรมให้ยง
ข้าพระบาทเกิดให้	ประเสริฐแท้เกินเทียม ²

5. สมพจน์ (synecdoche) คือการกล่าวถึงส่วนใดส่วนหนึ่งของส่วนทั้งหมด
ในบางส่วน แต่ให้ความหมายครอบคลุมทุกส่วน³ ในบทร้อยกรองฯ พบว่า โวหาร
สมพจน์ ได้แก่ คำแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า "พระบาท" โดยมีคำขยาย
อื่น ๆ กันออกไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทศพิธธรรมนิคมหาราช	ถวายพระบาทสมัญญาอนุสรณ์
เนื่องวาระประสูติกาลเวียนมานจร	ประนมกรถวายพระนามจากความจริง ⁴

¹แนวหน้า 5 ธันวาคม 2523 หน้า 6

²"ทรงพระเจริญ" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2526 หน้า 11

³วิภา กองกะนันท์ วรรณคดีศึกษา หน้า 45

⁴"เป็นศูนย์ พลังรักสามัคคี และแบบอย่างความดีนี้วันคร" ขวัญเรือน 264 : 9

และ

ประจักษ์กษัตริย์บิลาประหารราชย์
เวื้ออาหารนิกรอนันพระทัย

บุญเบื้องบาทบันกาลสุททุกสมัย
ประหนึ่งพิ้งใจไทยหึงปวง¹

และ

ไถ่มุ่งจงสฤษดิ์โดยไว ไถ่มุ่งรุ่งไกล อย่างล้ำพระราชนาบท²

เมื่อศึกษาสมพนธ์ที่ปรากฏในบทร้อยกรองฯ จะพบกลุ่มคำที่มีคำคล้ายกันว่า "พระบาท" ในบททั้งหมด เช่น บาทฐิติ บาทพิตร บาทบุคล พระบาทแก้ว พระบาทบุคล บุญพระบาท ไถ่มุ่งสู่ ไถ่มุ่งพระบาท ฝ่ายละออสุริพระบาท เป็นต้น ลักษณะการใช้คำเช่นนี้ เป็นเรื่องชี้ให้เห็นว่า ผู้แต่งมุ่งแสดงความเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างสูงสุด

6. บุคลาธิษฐาน (personification) ไวยากรณ์ประเภทนี้ เป็นการใช้ภาษาแสดงสิ่งที่ทำให้ดูเหมือนว่า สรรพสิ่งทั้งหลายที่มีใจคนเป็นตน โดยให้สรรพสิ่งเหล่านั้นแสดงออกปฏิกิริยาต่าง ๆ ราวกับเป็นคนบ้าง เช่น ทุ่งโล่ ร้องไห้ได้ รุกข์ได้ หรือกำหนดบุพชาติฐานะให้สรรพสิ่งเหล่านั้นทั้งรูปธรรมและนามธรรม จนอุปประหนึ่งว่า เป็นคนบ้าง เช่น เมื่อกล่าวในว่า "แม่โพสพ" เรียกความตายว่า "พระยามัจจุราศ" เรียกแผ่นดินว่า "แม่พระธรณี"³

ในบทร้อยกรองฯ มีการใช้ไวยากรณ์บุคลาธิษฐานในลักษณะที่กำหนดให้ สรรพสิ่งที่มีรูปธรรมทั้งรูปธรรมและนามธรรม แสดงออกปฏิกิริยาราวกับคนและกำหนดฐานะให้อุปประหนึ่ง

¹ ใผายุก โหตุ มหาราชฯ" ขวัญเรือน 288 : 2 ธันวาคม 2526

² วนิดา สติทานนท์ "ใผายุก โหตุ มหาราชฯ" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6
ธันวาคม 2520

³ วิภา กองกะนันท์ วรรณคดีศึกษา หน้า 54

บท สัตว์บาง ขวัญกรองฯ ต่อไปนี้

เพียงพระสรวลนวลละไมในพระพักตร์
พระอมฤตกรก่เกลื่อนแล้วเลื่อนหาย
พระพิรุณหล่นโรยทั่วไพรยปราย
ก็อมอาบสายระมารมี¹

บท ขวัญกรองฯ ข้างบนนี้ ผู้แต่งแสดงความรู้ลึกประทับใจในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า เพียงรอยพระสรวลก็แสงระยิบระยับแห่งดวงอาทิตย์และหยกยิ่งสายฝนลงได้ จึงกำหนดฐานะให้ดวงอาทิตย์ เป็น พระลบ ผน เป็น พระพิรุณ พระอม ท่ากริยา "อมก่เกลื่อนแล้วเลื่อนหาย" เปรียบได้กับแสงพระอาทิตย์ที่เลื่อนแสงลงไป ส่วนพระพิรุณ ใช้นา "หล่นโรยทั่วไพรยปราย" "แอม" และ "อาบ" บอมแพแก่มารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

บท ขวัญกรองฯ ชื่อ "อาเคียรวาท" ได้พรรณนาถึงพระราชนิพนธ์ในคราวน้ำท่วม พ.ศ. 2526 โดยใจไวหารบุคลาธิษฐานว่า

เมื่อฟ้านอมล้ำผาก	ดังฝน
กินท้าวทุกข์เกินทน	ท่วมได้
เมื่อขลกเจ้าพระยาชล	เปี่ยมฝั่ง
ยังพระเมตตากันไว้	วิเศษแก้วกำแพงหลวง ²

ผู้แต่งได้กำหนดสรรพสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ฟ้า กิน และ แม่น้ำเจ้าพระยา ให้นึกถึงและความรู้สึก เป็นสิ่งมีชีวิต และกำหนดฐานะให้นามธรรม คือ "พระเมตตา"

¹สยามรัฐ 5 ธันวาคม 2514 หน้า 8-9

²อารักษ์ กะนาค "อาเคียรวาท" ที.อาร์ 6 : 6 ธันวาคม 2526

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท้ากริยา "กั้น" ลายน้ําไว้

เมื่อศึกษาการใช้โวหารมุขลางิยาในบทร้อยกรองฯ พบว่า มีจำนวนน้อยเมื่อ
เปรียบโวหารนามนัย อุปลักษณ์ และอุปมา

7. อतिพจน์ (hyperbole) คือการพูดเกินความจริง เพื่อบ่งชี้ความรู้สึกมี
อย่างสุดขีด¹ เมื่อศึกษาโวหารอติพจน์ในบทร้อยกรองฯ พบว่า มีอยู่จำนวนไม่มากนัก แต่
โวหารอติพจน์ที่ผู้แต่งเลือกสรรนำมาใช้ได้อย่างงดงามยิ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หนึ่งรูสีที่พระบาทพระยาตรยาง
ก็เหมือนอย่างละอองทองของความหวัง
ไปรยรีว่า ประราวี สุวีรัง
โลกก็ยิ่ง เกร่าก็ยับ ชัยน้ำตา²

ร้อยกรองบทนี้ ผู้เขียนเปรียบ "หนึ่งรูสี" ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินผ่าน เป็นเช่น "ละอองทองของความหวัง" ซึ่งสร้างความสุขและ
ความโล่งให้กับประชาชน

รอยแ้มพระสรวลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นที่ประทับใจความรู้สึกของ
ข้าพเจ้าเมื่อพระบารมีเสมอ โวหารอติพจน์ ในบทร้อยกรองฯ บทหนึ่ง ได้พรรณนาความ
ประทับใจนี้ว่า

ยามพระสรวลโลกก็สรวลสำราญรับ ยามประทับก็คล้ายแสงทุกแห่งหน
อันใดทุกข์แค้นผลาญรานทุรน ภาพมองหม่นแทบพระบาทก็เบิกบาน³

¹ วิชา กงกะนันท์ วรรณคดีศึกษา หน้า 51

² จินตนา ปิ่นเฉลียว "พัฒนาโก โทคุ มหาราช 5 ธันวาคม 2526"

³ วิชา 15 : 3 ธันวาคม 2526

³ สุนาคต 39 : 2 ธันวาคม 2524

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระเจ้าอยู่หัว ที่มีต่อพสกนิกรนั้นมีมาก
 ราชอาณาจักร เป็นที่ชื่นชมแก่ใจชาวไทยทั้งปวง ความซาบซึ้งเช่นนี้ปรากฏเป็นโวหารอภิพจน์
 ในพระบรมราชโองการฯ ดังนี้

พระคุณพระบิณฑุ	ภคินา	
หนักกว่าแผนพสุธา	ภากยพน	
ฤทธิงมหินหา	มหรณพนาน	น้ำเอย
กว้างกว่าอากาศณ	โลกฉวน	สยคเสยง
ตราแสงสุริเยศเจ้า	เจ้ทวง	
ลอกโลกประลัยลง	ลมนลาง	
เจื้อน้นมัจจติมิงง	เจียวจอ	จุคแธ
กาลพระเกษเจ้าฉาง	อยาเสรา	เลื้อมคลาย ¹

8. ปฏิพจน์ (rhetoric question) เป็นศิลปะของการใช้คำถามคือ
 เป็นคำถามที่มีใจหวังคำตอบ ผู้ถามมีเจตนาจะเรียกร้องความสนใจมากกว่า ต้องการคำตอบ
 ใดก็ตามที่มีคำตอบ คำตอบนั้น ก็มักจะเป็นคำตอบปฏิเสธ²

จากการสำรวจโวหารปฏิพจน์ ในพระบรมราชโองการฯ พบว่า มีการใช้โวหารประเภท
 ปฏิพจน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

มีในหลวงชาติใดที่ไพบ้าง
ประกอบกิจการกว้างอย่างไพบ้าง
 เป็นกษัตริย์ แต่ตราครุฑงานล้ำเคญ
 โลกทั้งโลกหิบบประเคนไปรำลือ³

¹ แนวหน้า 5 ธันวาคม 2524 หน้า 9

² วิภา กองเกษม วรรณคดีศึกษา หน้า 57

³ แนวหน้า 5 ธันวาคม 2525 หน้า 1

โวหารอุปมาตามตัวอย่างข้างบน ผู้แต่งใช้วิธีตั้งคำถามในวรรคแรกของ
 วรรคกรองฯ โดยใจคำถามว่า "ไหน" ซึ่งเป็นการตั้งคำถามอย่างตรงไปตรงมา นอกจาก
 วิธีนี้แล้วผู้แต่งบทกรองฯ ยังมีการสมมุติเหตุการณ์ แล้วตั้งคำถาม ด้วยการใช้คำว่า
 "ถ้า" และ "หรือ" ดังตัวอย่าง

ถ้าพระองค์ทรงประทับกับระเฑียร สัตย์แค้นไพร่ไพร่ตรึงรั้ง
 ตามกลางดาวสนมกรมวัง เมืองสยามหรือจะบังนัยง¹

9. อุทาหรณ์ (analogy) เป็นวิธีการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์ หรือ
 ความคิดสองอย่างที่ไม่ว่าจะเป็นต้องเปรียบเทียบว่าคล้ายกัน โดยการยกข้อความที่เรารู้จักแยก
 แยกเข้าใจ เปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้เขียนหรือผู้พูดต้องการจะอธิบาย คล้ายวิธีใช้ อุปมา ความ
 คล้ายอยู่ที่ว่า อุปมา เป็นการเปรียบเทียบโดยคำในขณะที่ อุทาหรณ์ เป็นการเปรียบเทียบ
 ความ²

การใช้โวหารอุทาหรณ์ ในบทกรองฯ มี 2 แบบ คือ ผู้แต่งเปรียบเทียบ
 ความเชื่อ และเปรียบเทียบเหตุการณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

9.1 อุทาหรณ์ที่เปรียบเทียบความเชื่อ ผู้แต่งบทกรองฯ อ้างถึงความเชื่อ
 ที่เป็นที่นิยมของคนแต่โบราณว่า โลกดำรงอยู่ด้วยองค์ประกอบที่เรียกว่า ธาตุสี่ ได้แก่
 ดิน น้ำ ลม ไฟ เปรียบได้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงเป็นเสมือนธาตุทั้งสี่
 ที่ช่วยให้ประชาชนดำรงดีอยู่ได้อย่างสันติสุข ดังตัวอย่าง

¹ วรา จันทกุล "5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" ฟ้าเมืองไทย 455 : 3
 5 ธันวาคม 2520

² วิภา กองกะนันท์ วรรณคดีศึกษา หน้า 56

องค์ราชันขวัญเกล้าเจ้าชีวิต	ทั่วทุกทิศเทิดไว้เด่นเป็นมิ่งขวัญ
พระองค์คือราชันแห่งวัน	สร้างสิ่งสันติสุขให้ทุกกาล
คือดินทองรองรับทุกสรรพสิ่ง	จกรวมมิ่งขวัญรักสมัครสมาน
พระบารมีรวมขวัญกับภัยพาล	จักเนานานหนักแน่นคงแน่นอน
คือผู้นำเหล่าสุขทุกถิ่นที่	ชุบชีวิตชีวิตรเป็นนิรันดร์
พระเมตตาไหลหลั่งถึงวาริน	ล้างมลทินทุกข์ร้อนให้หมดคลาย
คือลมพัดพัดเป่าบรรเทาโศก	ที่เหี้ยมโหดเดือนดับให้ดับหาย
พระการุญอุ้มไถนใจกาย	คุณต้องสายลมวันทุกคืนวัน
คือไฟส่องนำทางสรรพสร้างชาติ	ให้พิลาศเลิกลิงทุกสิ่งสรรพ
พระปรีชาแห่งชาติสามารถรัน	คุณแสงฉานโรยทั่วแห่งดวงไฟ ¹

การไหว้พุทธหรือตั้งถ้วยอย่างข้างต้น ผู้แต่งหยิบยืมผลงานธรรมชาติในก้านที่เป็น
พระโยชน์ มากล่าวเปรียบเทียบกันอย่างเหมาะสมยิ่ง นับเป็นโวหารที่มีลักษณะสร้างสรรค์
มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวอีกโวหารหนึ่ง

9.2 อุทาหรณ์ที่เปรียบเทียบเหตุการณ์ มหรรณกรองฯ ชื่อ "อัญชลี" ได้ยก
เหตุการณ์ครั้งไทยพ่ายแพ้กับพม่ามากล่าวอ้างว่า ถวายพระเถรานุเถระของพระมหากษัตริย์ จึง
ทำให้ไทยดำรงรักษาเอกราชมาได้จนถึงปัจจุบัน และเปรียบเทียบเหตุการณ์ครั้งนั้นกับกราว
เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงทำให้บ้านเมืองปกติ
ปรองดองขึ้นเกี่ยวกับบุรพกษัตริย์ไทย ดังตัวอย่าง

¹ เสาร์วัน จะบุญ "5 ธันวาคม ร่มเกล้าฯ ชาวไทย" สตรีสาร 36 : 5

ปางพม่าอาทิตยาราย	สยามสยาม
ท่าแพงเมมหากษัตริย์งาม	เล็กแล้ว
ผู้เฝ้าทุกสงคราม	เพื่อราตี
ไทยอยู่เอกราชแก้ว	กอดูสยามขลัง
ตั้งแนววีรบุรุษแก้ว	อุดมการ งามแธ
สร้างชาติดุจเกษมสถาน	เลิศสน
พระคุณนั้นสถิตนาน	ในชาติ โขยนา
ถ้าเกียรติยศถนอม	เพื่อฟ้าสยามจรรรค์
ปัจจุบันพม่าเกิดแล้ว	ในสยาม ไครฤา
ประกาศ ถนอม อรรถพราม	สัตวร้าย
มหากษัตริย์รวยปราปราม	ขับไล่
สดุดเถื่อนนรกหมกไหม้	ห่างไร้อันตราย
พระบารมียิ่งไซ้	วิเศษนาน เทอญนา
จุฬามงกุฎจะงาน	กาไร
พระวงศ์จักรีปาน	เนาวรัตน์
ประดัมชาติไทยไว้	วางรุงวิเศษสมัย ¹

10. สัญลักษณ์ (symbol) สัญลักษณ์ คือ สรรพสิ่งใด ๆ ที่มีความหมาย
 ของสิ่งอื่นที่มีคุณสมบัติร่วมกันหรือเกี่ยวข้องกัน เช่น พระพุทธรูป เป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา
 ไฉนทางเขน เป็นสัญลักษณ์ของคริสต์ศาสนา ในเรื่องของวรรณคดี สัญลักษณ์ คือ คำที่ใช้แทน
 สรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งรูปธรรม และนามธรรม อันมีความหมายนอกเหนือจากความหมายตามตัวอักษร²

¹ อังคาร กัลยาณพงศ์ "อัญชลี" ลลนา 23 : 32 ธันวาคม 2516

² วิภา กองกะนันท์ วรรณคดีศึกษา หน้า 60

เมื่อศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในรอยกรองฯ พบว่า ส่วนใหญ่ ผู้แต่งใช้สัญลักษณ์แทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และใช้สัญลักษณ์แทนการกล่าวถึงเหตุการณ์บ้านเมืองอย่างตรงไปตรงมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ริ้วหนึ่งในไครรงค์อันทรงกักดิ์	คือ ออกลักษณะอันงามงดเหนือจกใต้
กลางดีให้เรียบผืนผากกลางฟ้าไทย	กลางดวงใจหูกวางแห่งปวงชน ¹

สัญลักษณ์ในรอยกรองฯ บทนี้คือ "ริ้วหนึ่งในไครรงค์" ซึ่งได้แก่แถบสีน้ำเงินที่เห็นเครื่องหมายแทนสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่รู้จักและเข้าใจในความหมายโดยทั่วกัน นอกจากนี้ ยังมีการใช้สัญลักษณ์ว่า "แก้ว" ซึ่งหมายถึงความดีงาม และ "ฟ้า" หมายถึงความสูงส่งแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังตัวอย่าง

โอ้นุญแล้ว <u>แก้ว</u> เกิดกับกรุงสยาม	ช่วยด้วยความร้อนรุ่มระส่ำระสาย
พอร่มเป็นเป็นสุขตบถุกลสมาย	ควมประกายจาก <u>แก้วจักรี</u> ²

หลายครั้งแล้วกินฟ้าเกิดอาเพศ
ชาติประเทศก็รอกมาอย่างปาฏิหารย์
โอ้พระคุณบุญญาพระบริบาล
กินจะลาญฟ้าก็ยังให้อ่อนเย็น³

¹สาบพร บัณฑิตเรขา "พระครองใจไทยประจามาทุกยาม" สกุลไทย

13 : 6 - 8 ธันวาคม 2516

²วรา จันทกุล "5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" ฟ้าเมืองไทย

14 : 3 ธันวาคม 2520

³ธัญญา ธัญญามาต "ทรงพระเจริญ" เกอิมีเอร์ 5 ธันวาคม 2524

ร้อยกรองฯ บทนี้ ใช้คำว่า "ดิน" เป็นสัญลักษณ์แทนประชาชน ส่วน
 "ฟ้า" แทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 บทร้อยกรองฯ บางบท ผู้แต่งใช้สัญลักษณ์เก่าในความหมายใหม่ เช่น
 ร้อยกรองฯ ชื่อ "ขอพรวันเฉลิม" ผู้แต่งใช้คำว่า "เคื่อน" เป็นสัญลักษณ์แทน
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยใช้ในความหมายที่แสดงถึงพระบุญญาธิการที่สามารถดับ
 "ไฟ" ซึ่งในที่นี้จะหมายถึงความรุนแรงของสงครามที่เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้าน การใช้
 สัญลักษณ์ "เคื่อน" คู่กับ "ไฟ" ในความหมายที่ปรากฏ ในบทร้อยกรองฯ บทนี้ จึงนับเป็นการ
 ใช้สัญลักษณ์เก่า ในความหมายใหม่ ดังความว่า

ลักรวาล่าละออธงสีพระบาท	ชาติหังชาติพึงพระองค์ผู้ทรงศักดิ์
พลนิกรชายหญิงหมายพึงพัก	มีหลักหลักเคียวเหนียวโน้ม
หลับตาลืมตาพะว้าพะวัง	รอยบ้านเรากำลังไฟดุกโหม
<u>เคื่อนดวงเคียวลอระหว่างกลางโพยม</u>	<u>ไฟโหมแผ่เคื่อนเหมือนคิกเคย</u> ¹

บทร้อยกรองฯ ชื่อ "ทรงพระเจริญ" เลือกใช้ "ดวงดาวประจำเมือง"
 เป็นสัญลักษณ์แทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนี้

มหาฤกษ์ประชาชาติ	มหาราชประชาชี
มหาชัย ชโย มี	เพราะพระช่วยอ่านวยชน
<u>ดวงดาวประจำเมือง</u>	ก็จะเรืองระบับขล
ดองแห่แก๊ใจคน	บังคมกราบ ณ คาบนี้ ²

การใช้สัญลักษณ์แทนการกล่าวถึงเหตุการณ์บ้านเมืองอย่างตรงไปตรงมานั้น
 ทั่วไปจะเป็นสัญลักษณ์ที่รู้จักกันโดยทั่วไป ดังตัวอย่าง

¹บรรทัดนี้ ขุนปาน "ขอพรวันเฉลิม" ชาวกรุง โดย บุญมีอ ชนบท
 (นามแฝง) 3 : 5 ธันวาคม 2514

²เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ "ขอจงทรงพระเจริญ" เกลินิวส์ 5 ธันวาคม 2517 หน้า 4

ท่ามกลางพายุร้ายกรายพิศ โบกสะบัดขึงจากแหล่งเหว
พระกรุณาธิคุณจงขุนเจื้อ โอบเอื้อคุ้มไทยปลอดภัยเอย¹

บทร้อยกรองฯ ตามตัวอย่างข้างต้น ผู้แต่งใช้สัญลักษณ์ "พายุร้าย กรายพิศ"
 เช่น การแทรกแซงทางการเมือง ใช้สัญลักษณ์ "ขึง" แทน ลัทธิคอมมิวนิสต์ และใช้
 สัญลักษณ์ "แหล่งเหว" แทนประเทศเจ้าของลัทธิคอมมิวนิสต์

การใช้ธรรมชาติ เช่น "พายุ" มาเป็นสัญลักษณ์ ยังปรากฏในร้อยกรองฯ
 เช่น ดังตัวอย่าง

<u>แผ่นดินร้อน</u>	<u>พายุโหม</u>	<u>โซกผาแยก</u>
ความกึกก้อง	เมฆอุ่มหนา	ปัญหาใหม่
พระทรงราช	ทรงธรรม	ทรงนำไทย
เบญจกัณ	อุรุรอก	ตลอดมา ²

สัญลักษณ์ที่ใช้ในร้อยกรองฯ บทนี้ ได้แก่ "แผ่นดินร้อน" "พายุโหม" และ
 "โซกผาแยก" สัญลักษณ์ทั้งสามผู้แต่งใช้แทนสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองในช่วงระยะเวลาหนึ่ง
 แผ่นดินร้อน น่าจะหมายถึงความเดือดร้อนที่ประชาชนได้รับ พายุโหม น่าจะหมายถึง
 ความเคลื่อนไหวของ "บางสิ่งบางอย่าง" ที่ไม่จีรังและมีพลังรุนแรง ซึ่งส่งผลร้ายมาถึง
 ประชาชน ส่วน โซกผาแยก น่าจะเป็นผลมาจาก แผ่นดินร้อน และพายุโหม จึงทำให้
 ความหนักแน่นแข็งแกร่งมั่นคง แตกทลายลง การใช้สัญลักษณ์ดังกล่าวให้ภาพรวมของเหตุ-
 การณ์บ้านเมืองว่าอยู่ในสภาพไม่น่าไว้วางใจ ส่วนรายละเอียดต้องอาศัยการศึกษาความ ซึ่งขึ้นอยู่กับ
 ภูมิหลัง ประสบการณ์ และความรู้ของผู้อ่านแต่ละคนเป็นสำคัญ

¹บรรทัด ขุนปาน "ขอพรวันเฉลิม" ชาวกรุง โคม บุญมือ ขนบท (นามแฝง)

3 : 5 ธันวาคม 2514

²มติชน 5 ธันวาคม 2521. หน้า 1

บทร้อยกรองว่า "ถวายพระพร" ไว้ "รุดถึง" เป็นสัญลักษณ์แทน
อาหาร และการปฏิบัติ ถึงหัวข้อย่าง

และที่รุดถึงจอกจังก้า
ห่อแพรแพรขาวอาบแดดกิน

ความลึกอ่านก็เหมือนว่าถูกฆ่าสิ้น
เตรียมดินหน้าพราจจากจร¹

จะเห็นได้ว่า การใช้สัญลักษณ์ในบทร้อยกรอง มีทั้งการใช้สัญลักษณ์ซึ่งเป็น
ที่คุ้นเคยหลาย เข้าใจตรงกัน และมีทั้งการสร้างสัญลักษณ์ใหม่ ซึ่งมีความหมายเฉพาะ ใน
บทร้อยกรอง นั้น

เมื่อได้ศึกษาการใช้โวหารในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา
แล้วผู้ที่มีอยู่พบว่า ผู้แต่งเลือกใช้โวหารหลายประเภท แต่โวหารที่ผู้แต่งใช้มากเป็นพิเศษ
คือ โวหารนามนัย โวหารอุปมาอุปไมย และโวหารอุปมา ลักษณะการใช้โวหารแต่ละประเภท
ในการใช้โวหารตามแบบอย่างที่ดีที่โบราณเคยใช้ และมีการสร้างสรรค์ใหม่ ซึ่งมีความคิด
สร้างสรรค์กับยุคสมัย มีลักษณะน่าสนใจอย่างหนึ่ง ที่ยังมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านได้ภาพรวม
ของความลึกของผู้แต่งที่ไม่ทอดตามันพระมหากษัตริย์อีกด้วย

3.1 วิธีการนำเสนอ

วิธีการนำเสนอ หมายถึงวิธีการถ่ายทอดเรื่องราว ความคิดของผู้แต่งบทร้อยกรอง
เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา มาถึงผู้อ่าน เมื่อศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้จำนวน
หนึ่งบท ผู้เขียนพบว่า วิธีการนำเสนอของบทร้อยกรอง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

- 3.1 การนำเสนอด้วยวิธีลำดับความตรงไปตรงมา ปรากฏข้อมูลจำนวน 325 บท
- 3.2 การนำเสนอด้วยวิธีการสร้างเรื่อง ปรากฏข้อมูลจำนวน 5 บท

¹ วรรณคดี ขุนปาน "ถวายพระพร" สยามรัฐศึกษาวิจารณ์ 24 : 2
พฤษภาคม 2514

ถึง การนำเสนอด้วยวิธีลำดับความตรงไปตรงมานั้น ยังแบ่งวิธีการเขียนออกเป็น
 ๒ คือ การใจบทพรรณนา และ/หรือ บทบรรยายโดยตลอด ปรากฏข้อมูล จำนวน 305 บท
 ๓ การใจบทสนทนารวมกับบทพรรณนา และ/หรือ บทบรรยาย จำนวน 20 บท วิธีการนำ
 มาแต่ละประเภท มีรายละเอียดทั้งจะนำเสนอเป็นลำดับไป ดังนี้

3.1 การนำเสนอด้วยวิธีลำดับความตรงไปตรงมา การนำเสนอด้วยวิธีลำดับความ
 ตรงไปตรงมา ได้แก่ การนำเสนอ บทหรือกรองๆ เพื่อถวายพระพร หรือเพื่อเฉลิมพระเกียรติ
 ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาอย่างตรงไปตรงมาตามจุดมุ่งหมาย โดยไม่ใช้กลวิธีการนำเสนอ
 ที่แฝงซ่อนให้บทหรือกรองๆ ตัวอย่างการนำเสนอด้วยวิธีลำดับความตรงไปตรงมา ตามจุด
 มุ่งหมายเพื่อถวายพระพร จากบทหรือกรองๆ ชื่อ "ทรงพระเจริญ" ดังต่อไปนี้

ขอ	องค์พระผ่านเฝ้า	ภูบาล
ทรง	พระยศไท่กา	แซ่ครอง
พระ	อนมิ่งยืนนาน	เป็นมิ่ง ราชูเอย
เจริญ	พระบารมีป้อง	ปกเกล้าฯ ปวงชน ¹

หรือ ตัวอย่างบทหรือกรองๆ ซึ่งเป็นบทเฉลิมพระเกียรติ ดังต่อไปนี้

มากล้นพระคุณนั้น	กิริธันกุลธรรม
น้ำหนึ่งพระทัยนำ	หนูชาติประชาชน
ดวงใจประชามัน	ปิตุพลันพระเยี่ยมยศ
ดังแสงวิมล	คมหายสว่างเห็น
ซึ่งนักพระเมตตา	กรุณาสุภาเพ็ญ
กับรอนสยามเย็น	ทูลมุขมิแผ้วพาน

¹"ทรงพระเจริญ" เลียงปวงชน 5 ธันวาคม 2522 หน้า 7

คุณธรรม อธิบาย
สากลประเทศฐาน

จะเสาะหาพระภูบาล
จะเห็นบิดาเรา¹

การนำเสนอหรือกรองฯ ด้วยวิธีใดก็ตามตรงไปตรงมา ผู้เขียนสังเกต
ว่า ในการสื่อสารถึงผู้อ่านด้วยวิธีการดังกล่าว ผู้แต่งหรือกรองฯ อาจระบุชื่อผู้แต่งหรือ
บรรณาธิการ หรือระบุเป็นคณะบุคคลใดคณะบุคคลหนึ่ง หรือระบุรวมว่า หมายถึงประชาชน
ทั่วไป หรือไม่ปรากฏนามผู้แต่งก็ได้ ดังตัวอย่าง
หรือกรองฯ ที่ปรากฏบรรณานุกรมได้แก่

ข้าพเจ้าน้อมกราบทูลพระบาทสมเด็จพระปรเมนทร์

"ภูมิพลอดุลยเดช"

กษัตริย์²

ตัวอย่างหรือกรองฯ ที่ระบุผู้แต่งในนามคณะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ได้แก่

๑) จึงประณมทั้งสิบนิ้ว

ในนามหนังสือสรีดสาร

ขอจงทรงพระเจริญ

เป็นลัทธิชัยมงคล

ถวายบังคมก้มกราบ

ถวายพระพรพระเจ้าแผ่นดิน

เสด็จองค์อมรินทร์

พระพุทธรูปเจ้าอาเย³

¹ สุระ จันทศรีธรรมา และกลุ่มสยามวิทยา เถลิงนิวส์ 5 ธันวาคม 2526 หน้า 10

² เพ็ญ วิเชียรสม "ภัทรมาหาราชเจ้าบรรพต" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2525
หน้าพิเศษ ก

³ สุจิตต์ วงษ์เทศ "สังคมนิยม" สตรีสาร 35 : 23 ธันวาคม 2515

ตัวอย่างบทร้อยกรองฯ ที่ระบุถึงชาวไทยทั้งปวง แทนผู้แต่ง ได้แก่

สุภาวราวาระนี้	ชาวไทย	กวนนา
รวมถวายพระพรชัย	แด่ไท้	
อิทธิมนมัย	ทวยราษฎร์	ร่วมแอ
จิตมุ่งอธิษฐานให้	บพิตรท้าวสถาพร ¹	

ตัวอย่างบทร้อยกรองฯ ที่ไม่ระบุนามผู้แต่ง

ขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่ง	อยู่เป็นมิ่งขวัญสยามงามสกลไศ
พระภูมิพลเป็นพลังยังชาติไทย	ให้พ้นภัยเลิศวิวัฒน์สวัสดิ ²

อนึ่ง นอกจากข้อสังเกตเกี่ยวกับผู้แต่ง ผู้เขียนยังสังเกตเห็นว่า การนำเสนอในวิธีลำดับความตรงไปตรงมานั้นใช้วิธีการเขียน 2 วิธี ได้แก่ การใช้บทพรรณนา และ/หรือ บทบรรยายโดยตลอด และ การใช้บทสนทนาร่วมกับบทพรรณนา และ/หรือ บทบรรยาย และจะเลือกต่อไปนี้

3.1.1 การใช้บทพรรณนา และ/หรือ บทบรรยายโดยตลอด วิธีการเขียน ดังนี้ ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ นิยมใจมากที่สุด ดังตัวอย่างบทเฉลิมพระเกียรติ และบทถวายพระพรต่อไปนี้

๑) เอกองค์พระภูมิพลมหาราช
ทรงประกาศเกียรติไทยให้โลกเห็น
ทรงค้ำชูทุกข์ร้อนให้ม่อนเ็น
ทรงบำเพ็ญประโยชน์โปรดประชา

¹เทพยสาริกบุตร "ชีมาบุญโก โทฤ มหาราชภูมิพล" รัฐศาสตร์ 1 : 1 ธันวาคม

²มาตุภูมิ 4 ธันวาคม 2525 หน้าพิเศษ 7

๑) ทรงเป็นจอมทัพที่เลิศพิสดาร
 ทรงเป็นจตุรรวมใจไทยทั่วหน้า
 ทรงเป็นดวงตะวันและจันทร์รา
 ทรงเป็นช้างลึงค์บนทนต์โกเมน

๒) ทรงเป็นปราชญ์พัฒนาอาณาจักร
 ทรงเป็นนักดนตรีที่ท้าวศิลป์
 ทรงเป็นบุรุษพร้อมจอมขานินทร์
 ทรงเป็นมียศนามนามเกริกไกร

๓) พระบุญญาภรณ์ที่ปรากฏ
 ตามโลกหมกรวมมาหาเกินไม่
 ขอพระองค์ทรงพระเจริญชัย
 ปกเกล้าไทยทั่วทิศนิรันดร์^๑

3.1.2 การโสมนสนพราหมณ์กับพุทธศาสนา และ/หรือ บทบรรยาย

การโสมนสนพราหมณ์ เป็นไปในลักษณะคำกราบบังคมทูล ซึ่งมักใช้คำกราบบังคมทูลว่า
 "ขอเดชะไท้ฟ้าละองค์ธุลีพระบาท" โดยมากนิยมเขียนไว้ต้นวรรค ตัวอย่างบทร้อยกรอง
 ที่ใช้วิธีการเขียนดังกล่าว ได้แก่

ขอเดชะไท้ฟ้าละองค์ธุลีพระบาท	ชาวไทยทั้งชาติปรารภนา
ให้สยามสงบสุขทุกเวลา	และอย่าไค้มีผองภัยพาน
ปรารภนาทั้งหลายในวันนี้	ก็ไค้มีไค้มาหลายสถาน
ลงบสุขสงบศึกที่ลี้ภรรณ	เหตุร้ายก็ผ่านและคลี่คลาย

^๑ละออ โรจน์สุพจน์ "ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน" สตรีสาร 35 : 41 ธันวาคม 2518

ถวายพระมหากรุณาธิคุณ	อนันต์ไม่จางและทางหาย
สำนึกแล้วจากนี้ไปจนตาย	จะไม่หมายที่สิ่งอื่นใด
ขออยู่ใต้เบื้องยุคลบาท	เป็นคนไทยตลอดชาติตลอดสมัย
ในระบอบประชาธิปไตย	ซึ่งมีองค์พระทรงชัยเป็นราชันย์
ถวายเกลากวดยกระหม่อมขอเฝ้าฯ	ขออยู่พระโอษฐ์คุ้มคุ้มวัญ
ปกเกล้าประชาธิปไตยนิรันดร์	อย่ารู้วันจืดจางรางลา
ขอพระองค์ทรงอนุเคราะห์ราชบุตร	กูรู้รักษาศาสนา
เป็นแสงสุริยส่องสว่างกลางมรรคา	นำประชาอื่นสู่สันติสุขไทย ¹

3.2 การนำเสนอด้วยวิธีสร้างเรื่อง คือวิธีที่ผู้แต่งกำหนดโครงเรื่องโดยลำดับ
เหตุการณ์และเหตุการณ์ มีการสร้างตัวละคร กำหนดบทบาทให้ตัวละครมีการสร้างจาก ตลอด
การทวนวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ ท่านเองก็เขียนงานเขียนประเภทบันเทิงคดี นับว่าเป็น
การนำเสนอทวนพระพรแสวงสรรค์ซึ่งน่าศึกษา ทั้งรายละเอียดที่จะกล่าวถึงในฉบับ
ต่อไป

3.2.1 การนำเสนอด้วยวิธีเล่าเรื่อง บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิม-
ฉลองพรรษา ที่นำเสนอด้วยวิธีนี้ได้แก่ บทร้อยกรองฯ ชื่อ "ความคิดของชาย" และ
"ขอจงพระเจริญยิ่งยืนนาน" บทร้อยกรองฯ ทั้งสองบท มีแนวเรื่องใกล้เคียงกัน กล่าวคือ
ถึงความชื่นชมและยกย่องเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยผ่านตัวละครซึ่งเป็นหญิงสาว
ซึ่งได้มีการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้น โดยผู้แต่งเป็นผู้บรรยายบุคลิกลักษณะของตัวละคร
โดยรวม ตลอดจากความคิดและความรู้สึกอย่างละเอียด บทร้อยกรองฯ ชื่อ "ขอจงพระ-
เจริญยิ่งยืนนาน" มีวิธีการนำเสนอถึงต่อไปนี้

¹ศิริพงษ์ จันทน์หอม "พระเจ้าอยู่หัวของเราชาวไทย" ชาวกรุง 3 : 16

คอกม้าจาก	มือยาย	สายวันนี้
เก็บจากมึง	ทรงที่	หายบ้านสวน
เพราะตาหมอ	ที่ข้างบ้าน	มาชวนชวน
"รีบไปควน	เถอะยาย	ที่หมายไกล"
พร้อมคอกม้า	คอกนี้	ที่บายถือ
เกินจูงมือ	มากับหลาน	จากบ้านใต้
ควนความหวัง	อันท่วมพัน	ลนกวังใจ
ยายจะได้	ชมบุญญา	พระบารมี
และเมื่อ อ	ทรงทรุคองก	ลงมาไกล
รับคอกไม้	คอกหนึ่ง	ซึ่งจางลี
รอยพระสรวล	ที่ทรงแย้ม	แจ่มใจก็
กับผู้	เห็นภาพ	ซาบซึ้งนั้น
ใจเอยาย	ผู้	ที่จงรัก
หัวอาภา-	จักรประเทศ	ทั้ง เขตชั้น
กางน้อมพิศ	ชีพถวาย	ตายพร้อมกัน
เพียงเพื่อ "พูด	กระหม่อมขวัญ"	นิรันคร์เทอญ ¹

บทร้อยกรองฯ ตามตัวอย่างข้างต้น ผู้อ่านจะมองเห็น ผู้เล่าเรื่อง
ผู้แต่ง ในบทสุดท้าย เพราะเป็นส่วนที่ผู้แต่ง แสดงความกตัญญูในส่วนตัวไว้ในช่วงต่อจาก
บทเล่าเรื่อง แต่ในบทร้อยกรองฯ ชื่อ "ความกตัญญูของยาย" จะไม่ปรากฏตัวตนของผู้เล่าเรื่อง
ผู้แต่งเด่นชัด เช่นตัวอย่างแรก ผู้แต่งบรรยายบุคลิกลักษณะตัวละคร ภูมิหลัง และพฤติกรรม
ของตัวละคร เพียงส่วนหนึ่ง และให้ตัวละครแสดงความกตัญญู ความรู้สึก ตลอดจนพฤติกรรมของ
ตัวละครเอง อีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

¹ จันทิมา วัชรภรณ์ "ขอจงทรงพระเจริญยิ่งเป็นนาน" เกล็ดนิวาส 5 ธันวาคม 2522

ทั้งสองตาฝ้าฟางหันห่างหัก
 นึกกร้านแก่ฉวยนไปจนสิ้น
 ขยายอยู่ถึงวันนี้ . . . สิ้นแผ่นดิน
 อยู่จนวันชาติทุกๆวัน
 กระพุ่มไกลเป็นเพียงเสียงโกรรร้าย
 ชีวิตขยายจากจนหนขาดมัน
 อยู่ไม่มีความหมาย . . . ทายเห่าถัน
 ไม่สำคัญสำหรับใครจะไยก็
 วันก่อนทั้งคนเฒ่าเจ้าหลวง
 ทรงเป็นหวังจะมาดูคนอยู่
 พังแล้วขึ้นขึ้นกันพันทวี
 ความทุกข์ที่ถมทับแทบกับลง
 ขยายนั่งรอแถวหน้าคอยหาทาน
 ไม่มีพานดอกไม้ถวายส่ง
 มีแต่ใจมุ่งสมัครรักพระองค์
 พระผู้ทรงรักประชาทั่วหน้าจริง

ทานเกินมาน . . . ทานมอง . . . ขยายจองทาน
 ลงกราบกรานปลามปล้มลิ้มทุกสิ่ง
 ทานยื่นมือมาใกล้ให้ขยายอิง
 เท็จเป็นมิ่งมงคลไปจนตาย
 เฒ่าแล้วแล้วขวามาหลายครั้ง
 หัวใจยังปล้มอยู่ไม่รู้หาย
 อยู่มาถึงวันนี้ชีวิตขยาย
 มีความหมายเพราะเจ้าหลวงทานห่วงใย

วันเกิดท่านเฉลิมฯ เติมความหวัง
 ขยายขอต้งพิธีฐานกรามกราบให้
 ถวายพระพุทธรูปธรรมสงฆ์
 เพื่อหัวใจบายจะขึ้นสักหนึ่งปี¹

3.2.2 การนำเสนอด้วยวิธีการเขียนจดหมาย บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาส
 ของพระชนมพรรษา ชื่อ "ที่สาธุโก โหตุ มหาราช" เขียนบทสวดดี พระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว โดยใช้รูปแบบของจดหมาย ผู้แต่งสร้างเรื่องให้ทหารชายแดนคนหนึ่งได้รับ
 เริ่มจากการปะทะกับผู้ออกการร้าย ทหารผู้นั้นเขียนจดหมายเล่าเรื่องราว ความคิด ความ
 ห่วงงวนให้แม่พี่ ท่อนท้ายบทร้อยกรองฯ ผู้แต่งแสดงความคิดเห็นว่า ความจงรักภักดีต่อ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของทหารผู้นั้น ตรงกับความรู้สึกของคนไทยทั้งชาติ และจบลงด้วย
 ความสรวล การนำเสนอบทร้อยกรองฯ ด้วยวิธีการเขียนจดหมาย มีลักษณะการนำเสนอ
 ดังนี้

"กราบถักแมกนลิที่เคราฟ
 จันประสมเคราะห์ร้ายที่ชายป่า
 เป็นเคราะห์ของทหารที่ด่านธา
 จันถูกยิงทะลุขาตอนจุมที

เพื่อนร่วมฐานเจ็บตายไปหลายศพ
 แต่ทุกคนพร้อมรบไม่หลบหนี
 กำลังใจคงมั่น - ที่ฉันมี
 แม้รู้ที่ . . . ฉันยอมตายได้เพราะ "ใคร"

¹"ความคิดของยาย" มาตุภูมิรายวันฉบับพิเศษ 5 ธันวาคม 2526 หน้า 9

พุทธานที่อ้างวางอยู่กลางป่า
 ฉันทิกถึงพระเมตตาอันสกลไศ
 ฉันทสงสารในหลวงที่ดวงโย
 พระองค์ให้โยเกินไป - เพื่อแผ่นดิน

ถึงช้ามากล้าบนฉันทนไศ
 ความเจ็บปวดในกายมันนายสิ้น
 ชีวิตฉันทเป็นเพียงรูสีดิน
 หากจะสิ้นก็ยอมฉันท . . . ฉันทยินดี

ก็มีบางที่ฉันทพอทอชีวิต
 แดวพาลศักดิ์ใจพอทอหน้า
 ฉันทรำคาญการแก่งแย่งการชิงดี
 จนบางที่ฉันททวนทบทวน . . . "รบเพื่อใคร ? ?"

แล้ววันนี้ฉันทคิดไศและไม่พอ
 จิตใจจ่อไม่เขาเหไปไหน
 จะเกินหน้ารักษาวาติให้ปลอดภัย
 เพื่ออื่นไศ . . . ฉันทยอมตายเพื่อพระองค์"

.

คือจดหมายของทหารจากฐานรบ
 ผู้เป็นแม่อ่านจบสมประสงค์
 เป็นจดหมายบอกเหตุเจตจำนง
 วาชาติไทยยังยืนยง "เพราะอะไร"

และตรงกับหัวใจไทยทั้งชาติ
ที่ประกาศความจริงอันยิ่งใหญ่
ความจริงว่า ถ้าไม่มีพระทรงชัย
ประเทศไทยจะประสบภัย - นาประการ

วโรกาสราชมงคลในวันนี้
ปวงประชา สดุดี องค์ประธาน
ขอพระองค์ทรงเจริญนานเทอญ
เป็นหลักป้องกันชาติให้ปวงชน¹

3.2.3 การนำเสนอด้วยวิธีการเขียนบทสัมภาษณ์ มหรรณพกร่องเนื่องใน
วโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ชื่อ "รักในหลวง - ห่วงในหลวง - ชีวิตนี้ยกให้ในหลวง"
เป็นต้นบทกรอกร่องฯ ด้วยการตั้งคำถามสัมภาษณ์คนไทยและคนต่างด้าวที่เข้ามาตั้งรกราก
ในพม่าในไทย ว่า มีใครในแผ่นดินนี้ที่เราทั้งหลายรักเทิดทูน และพร้อมจะอุทิศชีวิตให้ได้
ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบมาได้ว่า คนไทยทั้งชาติ เคารพรักและเทิดทูน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ของชาติมาตลอดมา ผู้แต่งแสดงความคิดเห็นว่า คนไทยควรมีความรัก
และความสามัคคี ควรตั้งมั่นอยู่ในสามมาอาชีวะ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และพร้อมที่จะร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน
เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวาระเฉลิมพระชนมพรรษา
บทกรอกร่องฯ ดังกล่าวใช้วิธีนำเสนอด้วยการเขียนบทสัมภาษณ์ ซึ่งมี
การนำเสนอ ดังนี้

¹สุภาพ คลังราย "พัฒนาบุโก โหตุ มหาราช" แนวหน้าฉบับพิเศษ
ธันวาคม 2523 หน้าพิเศษ 1

.... "นี่ใจเอง ... ลืกรักใครในราตรี
 หึ่งหึ่งที่กลางว๊อแฉะและวงศา
 มีใครที่ยิ่งใหญ่ในสายกา
 แม่เกีย - มา - ขาย - กง จงตอบความ

... โนมป่าแมน แสนเวีย พุกเย็นเจ้า
 ทอกลดววยแซกแลกขาว เราชอถาม
 "ป่าแมนแทนหวงใครในเขตคาม"
 ถึงแบกหามหลังแอน "แมน" ก็ยอม

... นั้นไอเวก เอกอัครอันรพาล
 เกกมะเหรก เกินกาล จะเก็ยกล่อม
 ลาม "ไอเวก ชีวิตนี้ เอ็งพลียอม
 และเอ็งพร้อมจะแคคยให้กับใคร"

ถาม ... ถาม ... ถาม ... ถาม ...
 ถาม ... ถาม ... ถาม ... ถาม ...
 ถามเด็กถาม ... ถามไม่หัวโขนชาติ
 ว่าใจไทยยังองอาจเพราะไหน
 แม่ทุกระฆ่า กรรมเกาะ ผู้เพราะใคร
 ถึงจนไร ไม่จนรัก จนรักคือ

... "รักในหลวง"
 ... "หวงในหลวง"
 ... "ชีวิตนี้ยกให้ในหลวง"

ทุกคำตอบจากทุกทรวงเป็นเช่นนี้
 กวายเป็นไทย เป็นศิระ เพราะพระบารมี
 ควรแล้วที่ ไทยจงรัก จักสร้างศ

มาเถอะมา เพื่อนไทย - ในวันนี้
 กวายเป็นไทย ราวพลี ตามพระราชประสงค์
 "รัก สามัคคี มีใจตรง
 และมั่นคง ในลัทธิมา อาชีวะ

ทั้งแก้อกุล อภัยกัน จันไทยไทย
 รวมใจ รวมรัฐ กวายเป็นไทย
 แบ่งทุกข์ แบ่งสุข ทุกวรรณะ"
 กราบท่าน วันวาระ เจริญพระชนม์¹

3.2.4 การนำเสนอด้วยวิธีการเขียนเป็นคำปฏิญาณ การนำเสนอด้วยวิธีนี้
 กำหนดให้บุคคลแต่ละกลุ่มอาชีพ กวายเป็นไทยปฏิญาณที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดเพื่อความเจริญ
 รุ่งเรืองของประเทศชาติ และเพื่อให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระทัยโสมนัส ใน
 โอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา การนำเสนอด้วยวิธีดังกล่าว ในบทร้อยกรองฯ ชื่อ "กวายเป็นพระพร
 ราชลัทธิปฏิญาณ" นี้ นั้น เป็นที่สังเกตว่า ผู้เขียนมุ่งประนามพฤติกรรมอันน่าละอายของบุคคล
 แต่ละกลุ่มอาชีพ ซึ่งล้วนแต่เป็นเครื่องบ่อนทำลายชาติ และเสนอให้ปรับปรุงแก้ไข ด้วยการถวาย
 คำปฏิญาณว่าจะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมแก่อาชีพ ดังปรากฏในบทร้อยกรองฯ
 ดังต่อไปนี้

¹อำนาจ สิงห์แพทย์ "รักในหลวง - ห่วงในหลวง - ชีวิตนี้ยกให้ในหลวง"

เมือง 5 ธันวาคม 2524 หน้า 13

เรื่องวาระเฉลิมขวัญ พระพรยา
 "กนิษฐ" วรณาภิรามประยูร
 ปวงชาพระพุทเจ้าเหล่าบาบ
 ตอนอมถวายกายเงินทองนิตินทรีย์
 เหล่าชาฯ คณะปกครองฉลองบาท
 ถิ่นสยามอวามรวันทุกคืนวัน
 ไร่โลโก, โหตะ, อกทิ
 เลิกอำนาจบาทใหญ่เยี่ยงโจฬาล
 ชาพระพุทเจ้าเหล่า ส.ส.
 เหมือนถูกสนตะพายหมายเงินตรา
 ขอเกื้อกูลเมื่อแผ่เมตตาจิต
 ช่วยพิทักษ์เงินหลวงกระทรวงคลัง
 ชาพระพุทเจ้าเหล่าพหาร
 จะเป็นรั้วเหล็กกล้ากันพาลา
 นิยมมิให้ใครหยามเหยียดความเหี้ยม
 พังการเมืองการบ้านบานตะไท
 เหล่าชาฯ ผู้ให้กันสันติราษฎร์
 โจรเล็กใหญ่ ไก่ - จะระวัง
 พวกคมเหงเบงชวามานรานกลาก
 เพื่อพิชิตศักดิ์ศรีชนไทยคนลื้อ
 ปวงเหล่าชาฯ คณะครูบูรพา
 นอมถวายดีจะพระภุช
 เรื่องแป๊ะเจี๊ยะจ้องรื้อคอกบกรักเกื้อ
 เลิกประเมินเกินค่า, ค่าเสรี

พระจักรากกรุงไทยในกรุง
 ทรงเพิ่มพูนบุญฐานารมี
 อภิวัตน์แห่งลัทธิพระสงฆ์
 คางมาลีรินรินขึ้นสู่
 จักให้ราษฎรร่มเย็นเป็นสุขสันต์
 มีแต่ธรรมทั่วหน้าตาธาร
 หึงหิมธูปวิจิตรประการ
 ขอปฏิญาณถวายสัตย์ - ชาติสยาม...
 จะไม่ขอขายตัวชั่วช้าหนา
 ถูกลินทา "หน้าม" เป็นคนคัง
 พลเมืองไม่คิก ... ราชินหวัง
 ไม่เบียดเบียนก่อนขุนขึ้นประจำ ...
 เป็นปรการการแกะกราดนา
 เพื่อรักษาอิสระอธิปไตย
 ว่าเอาเกียรติที่ "เริ่งดี" ใหญ่
 พอเกิดภัยใกล้ตัว ... ร้วแห่มพัง
 ถลองบาทมุสิกามาแล้ว
 หลายวังรบสู้ให้อยู่
 จะพันฟากไต่บันไต่บัน
 ว่าเราคือคนของชาติ - ราษฎร ...
 จะทำขอให้อิสรเสรีระดอน
 จะตั้งสอนศิษย์ทำกรรรมดี
 เอาเลือดเนื้อสสารหักกินบัลลือ
 จะมุ่งมีเมตตาเข้าหากัน ...

เนื่องวาระเฉลิมชนมมงคลศรี	ทั่วธานีในแดนไทยเขตจังหวัด
ขอทำกนิษฐถวายไม่วายวัน	เป็นมิ่งขวัญเฉลิมองค์พระทรงชัย
เหล่าข้าบาททั้งหลายถวายสัตย์	จงรัฐแหลมทองให้ผ่องใส
ตามรอยบาทบุคลองค์, จ้านงใจ	เพื่อพระทัยทรงเกษมปรีดิ์เปรมเทอญ ¹

จากการศึกษาหรือกรองเนื้อในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา พบว่า ผู้แต่ง
หรือกรองฯ ใช้วิธีการนำเสนอ 2 วิธี คือการนำเสนอด้วยวิธีลำดับความตรงไปตรงมา
และการนำเสนอด้วยวิธีสร้างเรื่อง ผู้เขียนพิจารณาเห็นว่า การนำเสนอด้วยวิธีสร้างเรื่อง
มีลักษณะที่น่าสนใจศึกษา เนื่องจากมีการนำเสนอหลายหลากลักษณะ แสดงความคิดสร้างสรรค์
ของผู้แต่ง ทั้งช่วยเพิ่มสีสันให้หรือกรองฯ และสร้างความประทับใจให้แก่ผู้อ่าน นอกจากนี้
ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นความจงรักภักดีของพลนิกรที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในวโรกาสหนึ่งด้วย

¹ อันเจิง พุ่มสุทัศน์ "ถวายพระพรชอนดัตถ์ปญญาณา" สยามรัฐฉบับพิเศษ

วิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม

บทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม นั้น มีจุดมุ่งหมายหลักในการแต่ง เพื่อถวายพระพรและเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนั้นเนื้อหาสาระที่สำคัญจึงประกอบด้วย การถวายพระพร พระราชกรณียกิจ ความจงรักภักดีและความกตัญญูของประชาชนที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และวิพากษ์วิจารณ์ความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชน

โดยที่เนื้อหาที่ปรากฏในบทร้อยกรองฯ ส่วนใหญ่ กล่าวถึงพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิบัติเพื่อประโยชน์อันไพศาลแก่พสกนิกรไทย และเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ อันประชาชนรำลึกถึงด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น จึงควรที่จะได้ประมวลพระราชกรณียกิจซึ่งปรากฏในเอกสารหน่วยงานราชการหลายแห่งที่ สำนักราชเลขาธิการ สำนักนายกรัฐมนตรี สโมสรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น ได้ขอพระราชทานจัดพิมพ์ขึ้น มากล่าวไว้ ก่อนที่จะเสนอเนื้อหาตามที่ปรากฏในบทร้อยกรองฯ ในตอนต่อไป ถึงเนื้อหาที่จะกล่าวถึงพระราชกรณียกิจในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นต้นมา ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่เอื้อประโยชน์สุขต่อประชาชนอย่างกว้างขวาง ซึ่งอาจจำแนกพระราชกรณียกิจได้เป็น 2 ประการ ดังนี้

1. การปกครองบ้านเมืองในฐานะพระมหากษัตริย์
2. การดูแลทุกข์สุขของราษฎรเป็นการส่วนพระองค์

พระราชกรณียกิจทั้งสองประการดังกล่าวนี้ มีอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อความสะดวกในการศึกษา ผู้เขียนได้ขอประมวลพระราชกรณียกิจต่าง ๆ มากล่าวไว้โดยสังเขป ดังนี้

1. การปกครองบ้านเมืองในฐานะพระมหากษัตริย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย ทรงใช้พระราชอำนาจปกครองประเทศผ่านองค์กรต่าง ๆ ตามบทบัญญัติแห่ง

รัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ทรงใช้อำนาจนิตินิติทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางรัฐบาล และ
อำนาจตุลาการทางศาล ซึ่งในฐานะประมุขของประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
ทรงมีพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับงานทั้งสามนี้อยู่ไม่น้อย ในการปกครองบ้านเมืองในฐานะ
พระมหากษัตริย์ ทรงวางแนวทางปฏิบัติไว้งดงามเหมาะสม ตลอดจน เช่น

- 1.1 ทรงวางพระองค์เป็นหลักอันมั่นคง ไม่โอนเอียงกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- 1.2 ทรงยึดมั่นต่อหลักการและระเบียบแบบแผน ซึ่งทำให้ทุกคนต้องคำนึง
ยอมพระบุคคลบาท ทำให้บ้านเมืองอยู่ในระเบียบแบบแผนอันดีงาม
- 1.3 ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอันมากมายด้วยพระวิริยอุตสาหะ และ
ทรงมีความอดทนอย่างยิ่ง

1.4 ทรงสนับสนุนงานของฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ในทุกวิถีทาง
เมื่อมีการอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินหรือประกอบพิธีใด ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
พยายามที่จะเสด็จพระราชดำเนินด้วยพระองค์เองเสมอ

พระราชกรณียกิจทางด้านการปกครองบ้านเมือง ในฐานะพระมหากษัตริย์ นับเป็น
พระมหากรุณาธิคุณที่สำคัญประการหนึ่ง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานสู่พสกนิกร
ชาวไทย เพื่อให้ได้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข

2. การดูแลทุกข์สุขของประชาชนเป็นการส่วนพระองค์

พระราชกรณียกิจในข้อนี้ นับว่าสำคัญยิ่ง และมีความสำคัญต่อจิตใจประชาชน
เป็นอย่างสูง ในที่นี้ผู้เขียนขอกล่าวถึงพระราชกรณียกิจในด้านการดูแลทุกข์สุขของประชาชน
เป็นการส่วนพระองค์ไว้เพียง 3 ประการ ดังต่อไปนี้

2.1 การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม
ราษฎรในจังหวัดต่าง ๆ เกือบทั่วพระราชอาณาจักร ซึ่งนับว่ายังไม่เคยมีพระมหากษัตริย์ของ
ประเทศไทยพระองค์ใด ได้ทรงปฏิบัติไ้มากเท่า ในการเสด็จเยี่ยมราษฎรทุกครั้งจะทรงมี
พระราชปฏิสันถารกับราษฎรอย่างใกล้ชิด ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ในทุกข์สุขของราษฎร หา
ทางบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้พสกนิกรทุกวิถีทางและทุกโอกาส ไม่ว่าจะเป็นด้านการแพทย์ การเกษตร

การศึกษา และการอาชีพอื่น ๆ หากทรงพบผู้ใดมีเรื่องเดือดร้อน ถ้าทรงช่วยเหลือได้ก็จะทรงช่วยเหลือ หากเป็นเรื่องใหญ่ ก็ทรงรับเป็นพระราชธุระนำมาหาหรือกับรัฐบาลในภายหลัง เมื่อมีใบบอกถามความเป็นอยู่ของอาณาประชาราษฎร์ ก็จะทรงรับเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยียน พระราชนัดดาเครื่องอุปโภคบริโภค และยารักษาโรค ทรงปลอมขวัญและให้กำลังใจผู้ประสบภัยเหล่านั้น ด้วยพระเมตตาธิคุณ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงถือเป็นพระราชกิจส่วนพระองค์ ในอันที่จะเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎร ของพระองค์ทุกวาระที่ทรงมีโอกาสดัง การเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานทุกครั้งไม่ว่าจะเป็นพระราชวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภูหินกระษณิเวศน์ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ภูพานราชนิเวศน์ ที่จังหวัดสกลนคร และทักษิณราชนิเวศน์ ที่จังหวัดนราธิวาส มิใช่การเสด็จพักผ่อนพระราชอิริยาบถ ดังที่คนธรรมดาทั่วไปปฏิบัติกันโดยนัยว่า แต่ทรงใช้เวลาที่ว่างจากพระราชกิจประจำวันในกรุงเทพฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามจังหวัดต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงที่ประทับในการแปรพระราชฐานดังกล่าวแล้ว

การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ท้ารวจ และ ทหาร อย่างใกล้ชิดนี้เอง ทำให้ทอดพระเนตรเป็นสภาพความเป็นจริงและทรงเข้าใจพระราชเหตุผลในปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร โดยเฉพาะผู้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม อันเป็นราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศ นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2498 ซึ่งได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พระองค์ได้ทรงทราบถึงชีวิตที่แร้นแค้นของราษฎร จึงได้ทรงมีพระราชนิธานที่จะทรงหาหนทางให้ราษฎรไต่พ้นจากความอดอยากจน ให้พ้นจากความเจ็บไข้ ไขว่คว้า และให้พ้นจากความไม่รู้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้ทรงกำหนดโครงการพัฒนาขึ้น โดยมีการร่วมมือกันระหว่างราษฎรกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ และพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย ผลพลอยได้ที่ได้รับคือ ทำให้ราษฎรกับข้าราชการรู้จักทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความเข้าใจอันดี และเกิดความสามัคคีขึ้นด้วย

2.2 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว น่าจะ

โคกแก้ว โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กว้างขวางมีแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท เพื่อให้ประชาชนกินคือยู่ดี ตลอดจนถึงการพัฒนามุคคอด เพื่อให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของชาติ และจะทรงเน้นการพัฒนาชนบทเป็นสำคัญ

ด้วยเหตุที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริประเภทต่าง ๆ มีชื่อเรียกต่างกัน จึงใคร่ขอทำความเข้าใจในโครงการประเภทต่าง ๆ เป็นอันคับแรก ดังต่อไปนี้

ประเภทที่หนึ่งโครงการตามพระราชประสงค์ คือโครงการที่ทรงศึกษาเป็นการส่วนพระองค์ ทรงศึกษาไป ปฏิบัติไป พัฒนาไป ส่งเสริมไป แก้ไขคักแปลงวิธีการไป ทั้งในพระราชฐานและในท้องที่ต่าง ๆ อาทิ ในพระราชฐานทรงศึกษาเรื่องข้าวและการทำนาในพระราชวังจิตรลดา ขณะเดียวกันทรงส่งเสริมให้ความรู้แก่สมาชิกสหกรณ์หนองโพ จังหวัดราชบุรี เป็นต้น

ประเภทที่สองโครงการหลวง คือโครงการที่ทรงดำเนินการพัฒนาและบำรุงรักษาต้นน้ำลำธารในบริเวณป่าเขาในภาคเหนือ เพื่อบรรเทาอุทกภัยและถนอมน้ำไว้เลี้ยงแม่น้ำลำคลองในฤดูแห้งแล้ง แหล่งเหล่านี้เป็นแดนชาวเขาจึงทรงมีโอกาศพัฒนาอาชีพชาวเขา โดยร่วมทำผสมผสานกับหน่วยงานของรัฐบาล โครงการนี้ใช้เวลาพัฒนานานนับสิบปี แต่ก็ให้ผลคุ้มค่าทั้งทางเศรษฐกิจและทางการเมือง

ประเภทที่สามโครงการตามพระราชดำริ คือโครงการที่ทรงวางแผนพัฒนาแนะให้รัฐบาลร่วมดำเนินการตามแนวพระราชดำริ ทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร โครงการนี้ในปัจจุบันมีอยู่ทั่วทุกภาคในประเทศ อาทิ โครงการศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน จังหวัดฉะเชิงเทรา โครงการศึกษาการพัฒนาที่กินสวนผลไม้ที่ท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นต้น

ประเภทที่สี่โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ คือ โครงการที่พระราชทานขอแนะนำและแนวพระราชดำริให้เอกชนไปดำเนินการ เช่น โครงการพัฒนาหมู่บ้านสหกรณ์เนินดินแดง อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งดำเนินงานตามแนวพระราชดำริโดยสโมสรโรตารีแห่งประเทศไทย เป็นต้น

โครงการทุกประเภทดังกล่าวแล้ว ล้วนแต่มีกำเนิดเกิดขึ้นจากพระราชวินิจฉัย และพระราชดำริชี้แนะแนวการพัฒนาอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งสิ้น โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการตามพระราชดำริ ที่จะนำเสนอในลำดับต่อไปนี้นี้ ผู้เขียนนำมาจากเอกสารซึ่ง

สำนักนายกรัฐมนตรีได้ขอพระราชทานจัดพิมพ์ขึ้นในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2518 ซึ่งทรงพระเจริญพระชนมายุครบ 4 รอบ และเป็นปีที่ 30 นับแต่เถลิงถวัลยราชสมบัติ โครงการต่าง ๆ ดังกล่าวจะนำเสนอเฉพาะส่วนที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ดังต่อไปนี้

โครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดา

1. โครงการประมง มีจุดประสงค์ที่จะสงวนและเผยแพร่พันธุ์ปลาน้ำจืดต่าง ๆ เพื่อให้จำนวนปลาสมดุลกับจำนวนผู้นับถือ โครงการนี้เริ่มในปี พ.ศ. 2495 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทดลองเลี้ยงและขยายพันธุ์ปลาจากต่างประเทศ ในสวนจิตรลดา แล้วพระราชทานพันธุ์ปลาแก่พลเรือนในภาคต่าง ๆ
2. โครงการนาสาธิต ในปี พ.ศ. 2504 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำพันธุ์ข้าวลงปลูกในสวนจิตรลดา เพื่อเก็บเมล็ดพระราชทานในพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ และเป็นการสาธิตการปลูกข้าวด้วยวิธีต่าง ๆ ตลอดจนการปลูกข้าวไว้ในดินที่นำมาจากจังหวัดต่าง ๆ ทั้ง 4 ภาค ในประเทศไทย
3. โครงการโคนมสวนจิตรลดา เพื่อการเลี้ยงโคนมให้เป็นตัวอย่างแก่เกษตรกร ในปี พ.ศ. 2505 ได้มีบริษัทห้างร้าน และกรมปศุสัตว์นำนมเกตุมาถวายวัวพันธุ์ต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานทุนก่อสร้างอาคารผลิตนมสด เพื่อออกจำหน่ายแก่ประชาชน
4. โครงการนมผงสวนดุสิต มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาและทดลองผลิตนมผงเป็นตัวอย่างแก่ราษฎร ให้สามารถดำเนินการได้เอง ในภาวะที่นมสดเกิดล้นตลาด ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงงานผลิตนมผงขึ้น และได้ออกจำหน่ายแก่ประชาชน
5. ศูนย์โรงนมสดสวนจิตรลดา เป็นศูนย์กลางรับซื้อนมสดจากสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคนม ได้เปิดกิจการในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2516
6. โครงการโรงสีข้าวตัวอย่างสวนจิตรลดา เป็นการทดลองวิธีการสีข้าวให้ได้ผลมากที่สุด รวมทั้งการเก็บรักษาข้าว ส่งเสริมให้มีการศึกษากันโดยตรงระหว่างชาวนากับผู้บริโภคในรูปสหกรณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้

ตั้งโรงสีข้าวตัวอย่างขึ้นในบริเวณสวนจิตรลดา ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2514 แล้วมีการพัฒนากรรมวิธีการสีข้าวให้โดยล็กโดยล็ก และทรงสั่งให้ซื้อขุยมะพร้าวจากต่างประเทศมาทดลองใช้ ปรากฏว่าผลเป็นที่น่าพอใจ

โรงบดแกลบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างโรงบดแกลบในปี พ.ศ. 2518 เพื่อนำแกลบที่เหลือจากการสีข้าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยทดลองนำแกลบที่บดแล้วมาผสมกับปุ๋ย ใช้ปรับปรุงดินสำหรับการเพาะปลูก โครงการนี้อยู่ในขั้นทดลอง

โครงการฟาร์มส่วนพระองค์หาคทรายใหญ่

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทดลองเลี้ยงสัตว์ สำหรับขยายพันธุ์ และเพื่อส่งเสริมการเกษตร สาธิตการปลูกพืชพระราชทานแก่ราษฎรภาคต่าง ๆ กำหนดเมื่อ พ.ศ. 2508 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งฟาร์มทดลองปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ในบริเวณหุบเขาหาคทรายใหญ่ บ้านเขาเต่า อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ค่อนข้างแห้ง แบ่งเป็น 2 โครงการ คือ โครงการฝ่ายการเลี้ยงสัตว์ และโครงการฝ่ายการถนอมถนอม

โครงการพัฒนาที่ดิน ตามพระราชประสงค์

โครงการพัฒนาที่ดิน "บุษบก" อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

โครงการนี้เกิดขึ้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดเพชรบุรี และได้ทอดพระเนตรเห็นความเดือดร้อนของเกษตรกรผู้ยากจน จึงทรงมีพระราชดำริว่าควรมีการพัฒนาที่ดินบริเวณหุบกะพง ให้ราษฎรมีที่ทำกินอย่างพอเพียง และช่วยเหลือทางด้านการเกษตรกรรม รัฐบาลก็ได้สนองพระราชดำรินี้ โดยเริ่มดำเนินงาน โครงการไทย-อิสราเอล ขึ้นในปี พ.ศ. 2507 เพื่อพัฒนาที่ดิน โดยทำงานร่วมกันระหว่างข้าราชการไทย-และที่ปรึกษาจากประเทศอิสราเอล เน้นการเพาะปลูก และได้จัดตั้งสหกรณ์การเกษตรหุบกะพงขึ้น ใน พ.ศ. 2514

นอกจากนี้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นักวิชาการมาฝึกสอนอบรมวิชาชีพแก่กลุ่มสตรีหุบกะพง ให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ในปี พ.ศ. 2518 ได้มีการจัดสร้างสำนักงานสหกรณ์การเกษตรหุบกะพงจำกัด ขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางสำหรับการติดต่อประสานงานของสมาชิกสหกรณ์

โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา

มีจุดประสงค์ที่จะฝึกอบรมหลักวิชาการเกษตรแก่ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งอาศัยอยู่ตามภูเขาในภาคเหนือ ช่วยหาพันธุ์พืชที่ทำการทดลองแล้วว่าสามารถเติบโตได้ในสภาพอากาศภูมิประเทศแถบนั้น เพื่อให้ราษฎรชาวเขานำไปปลูกแทนการปลูกฝิ่น และเป็นการส่งเสริมให้มีพันธุ์พืชสำหรับบริโภคและจำหน่าย สร้างโรงเรียนและพระราชทานพันธุ์สัตว์เลี้ยง

โครงการปลูกป่าบนเขาในภาคเหนือ

เพื่อรักษาแหล่งต้นน้ำและลดอัตราการพังทลายของดิน จึงมีพระราชดำริให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา จัดทำโครงการปลูกป่าบนเขาเหนือฝายห้วยแม่ลาวค ห้วยบ้านแม่หนองหอย ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ปลูกกล้าไม้ 4 ชนิด คือ สนสามใบ คุ้มเกอ ช่อ และยาง

โครงการฝนหลวงพิเศษ

เพื่อช่วยเกษตรกรในช่วงเวลาที่ฝนแล้ง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ บ.ร.ว.เทพฤทธิ์ เทวกุล ทำการค้นคว้าพัฒนาวิธีการทำฝนเทียมให้ได้ผล แต่ในการปฏิบัติการทำฝนเทียมแต่ละครั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง จึงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ส่วนหนึ่งสมทบกับงบประมาณของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และจากที่พสกนิกรได้ทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อกิจการของโครงการโดยเฉพาะ

แพทย์หลวงพระราชทาน

เพื่อให้การรักษาพยาบาลแก่ข้าราชการบริพารและราษฎรที่เจ็บป่วยในต่างจังหวัด ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แพทย์หลวงและพยาบาลได้โดยเสด็จพระราชดำเนินไปทำการตรวจและรักษาราษฎรทั่วทุกครั้ง

หน่วยพันทศวรรษพระราชทาน

เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยเกี่ยวกับโรคฟัน การรักษานามัยของฟันแก่เด็กนักเรียน และประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดาร โดยได้รับความร่วมมือจากทันตแพทย์อาสาสมัครจากหน่วยราชการต่าง ๆ

โครงการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่พระราชทาน นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ จังหวัดนราธิวาส

ทรงมีพระราชปรารภให้จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่มาตรวจรักษาแก่สมาชิกนิคมและราษฎรในเขตใกล้เคียงโดยไม่คิดมูลค่า การออกปฏิบัติงานสัปดาห์ละ 2 ครั้ง

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดทำสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน 1 ชุด และได้ทรงกำหนดหลักการให้บรรจุคำอธิบายเป็น 3 ระดับ ระดับเด็กเล็ก ระดับกลาง และระดับใหญ่ เพื่อให้เหมาะสมกับบุคคลต่างระดับได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน จัดพิมพ์เล่มแรกในปี พ.ศ. 2516 เล่มที่สี่และเล่มที่ห้า ซึ่งเป็นสองเล่มสุดท้าย จัดพิมพ์ในราวปี พ.ศ. 2519

โครงการโรงเรียนร่มเกล้า

เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องการศึกษาเล่าเรียนของเยาวชนในชนบทที่อยู่ห่างไกล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างโรงเรียนขึ้น โดยพระราชทานวัสดุก่อสร้างให้เป็นบางส่วนในจังหวัดนครพนม สกลนคร นราธิวาส

โครงการช่วยเหลือเยาวชนผู้ศึกษาเสพพิศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริสแกคณะกรรมาธิการอันวยการของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้ช่วยเหลือเยาวชนที่ศึกษาเสพพิศให้โทษ พร้อมกับพระราชทานแนวทางในการดำเนินการ

โครงการส่งเสริมอาชีพตามพระราชประสงค์

มีพระราชประสงค์ให้ทางจังหวัดนราธิวาส จัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพของราษฎรเพื่อการกินดีอยู่ดี เช่น โครงการปลูกหญ้าพันธุ์ไวสำหรับเลี้ยงโค กระบือ ส่งเสริมการเลี้ยงไก่พันธุ์ในเมืองและส่งเสริมการเลี้ยงแกะ

2.3 พระราชกรณียกิจด้านศาสนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงฐานะพุทธมามกะ และองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ที่สมบูรณ์แบบ โดยทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจและพระราชริษวัตกรณานัปการเพื่อบำรุงพระศาสนา ที่สำคัญยิ่งคือการเสด็จออกบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2499 จนถึงวันที่ 5 พฤศจิกายน สกเดียวกัน จากนั้นยังทรงมีพระบรมราชานุเคราะห์แก่พุทธศาสนาอีกเป็นอันมาก เช่น เสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินตามวัดวาอารามต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยสม่ำเสมอ

ในฐานะที่ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์แก่ศาสนาอื่นอย่างทั่วถึง เช่น ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปในงานชุมนุมฉลองของศาสนิกชนแห่งศาสนาต่าง ๆ ตามท้องถื่นกราบไหว้บูชาเสด็จ ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ข้าราชการมนตรี ดำเนินการแปลและจัดพิมพ์อัลกุรอาน อันเป็นคัมภีร์สูงสุดของศาสนาอิสลาม จากภาษาอาหรับสู่ภาษาไทย เพื่อชาวไทยมุสลิมได้ศึกษาเล่าเรียนศาสนาของตนโดยสะดวก ทั้งได้พระราชทานพระราชทรัพย์อุดหนุนเริ่มแรกเพื่อการนี้ด้วย

พระมหากษัตริย์คุณที่พระราชทานแก่ศาสนาต่าง ๆ โดยทั่วถึงนั้น เป็นที่เลื่อมใสของศาสนิกชนนานาศาสนาอย่างหาที่เปรียบมิได้ และมีผลทำให้ประเทศชาติร่มเย็นเป็นสุข ไม่เกิดสงครามทางศาสนาเช่นประเทศอื่น ๆ ประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบัน

พระราชกรณียกิจในด้านต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติมีมากมายสุดที่จะพรรณนาได้ครบถ้วน พลิกนิกรชาวไทยล้วนประจักษ์และซาบซึ้งในพระเมตตาธิคุณเป็นที่ยิ่ง ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ประชาชนชาวไทยจึงถือเป็นวันมหามงคล ถวายการสดุดีพระเกียรติคุณ พระเมตตาธิคุณ และพระมหากษัตริย์คุณให้ประจักษ์ ทางพิธีกระทำเพื่อแสดงความจงรักภักดีคือ แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา และเกล้าทูลกระหม่อมถวายแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เมื่อผู้เขียนศึกษาเนื้อหาสาระที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา พบว่า มีเนื้อหาจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. การถวายพระพร
2. พระราชกรณียกิจ
3. ความจงรักภักดีและความห่วงใยของประชาชนที่มีต่อพระบาท-

เจ้าอยู่หัว

4. ปรากฏการณ์ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันของประชาชน
เนื้อหาสาระทั้ง 4 ประเภทยังกล่าว มีรายละเอียดที่จะนำเสนอตาม

ดังต่อไปนี้

1. การถวายพระพร

โดยที่พร้อมกันทั้งนี้ เห็นว่าถึงขณะนี้ เขียนขึ้นในโอกาสเฉลิม
พระชนมพรรษา ผู้แต่งจึงมีจุดมุ่งหมายหลักในการถวายพระพรชัยมงคลแก่พระบาทสมเด็จพระ-
เจ้าอยู่หัวเป็นสำคัญ เมื่อได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ ผู้เขียนสังเกตเห็นว่า ส่วนใหญ่ผู้แต่งจะ
แต่งเนื้อหาที่เกี่ยวกับการถวายพระพรตามธรรมเนียมที่วิจิตรและใช้กันต่อ ๆ
มา และมักถวายพระพรด้วยข้อความคล้ายคลึงกัน เนื้อหาที่เกี่ยวกับการถวายพระพรมีหลากหลาย
ลักษณะ ซึ่งจะยกมาแสดงเพียง 10 ลักษณะ เรียงลำดับตามที่ปรากฏในพร้อมกันทั้งนี้
ดังต่อไปนี้

1. การให้พรพระเกษมศาราช
2. การให้พรพระนามยังยืนนาน
3. การให้พรพระเจริญ
4. การอวยพรรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้รักษาคุ่มครอง
5. การให้พรนิรทุกข์ นิรโรค นิรภัย
6. การให้พรพระเกษมศาราช
7. การให้พรพระเจริญด้วยจตุรพิธพรชัย คือ อายุ วรรณะ สุขะ
พละ
8. การให้พรสมเด็จพระราชทูตในสิ่งทองและราชประสงค์
9. การให้พรราชไพรีพ่ายแพ้แก่พระบารมี
10. การให้พรมีสิริสวัสดิ์และสรรพสิ่งมงคล

เนื้อหาการถวายพระพรทั้ง 10 ลักษณะข้างต้น ผู้แต่งอาจเสนอลักษณะที่
คิดว่าเกินไว้เพียงลักษณะเดียว หรือเสนอไว้รวม ๆ กันหลายลักษณะ ในบทพร้อมกรองฯ บท
เดียวกัน ดังตัวอย่าง

1.1 การถวายพระพรโดยเลือกเสนอเนื้อหาเพียงหนึ่งลักษณะ ได้แก่
พร้อมกรองฯ ที่ปรากฏเนื้อหาการถวายพระพรลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังปรากฏในตัวอย่างข้าง
หรือ นอกเหนือจากที่นำมากล่าวไว้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การถวายพระพรให้ทรงพระเกษมสำราญ เช่น

โอพระเอิบพระรารามหาราช
ข้าพระบาทนอมถวายพระพรศรี
ขอพระองค์ทรงเกษมทรงเปรมปรีดิ์
สืบประวัติกวักจกีนันทร¹

การถวายพระพรให้ทรงพระเจริญ เช่น

วันเฉลิม	พระชันษา	ของฝ่าบาท
ไทยทั้งชาติ	รวมจิต	อธิฐาน
<u>ขอให้ทรง</u>	<u>พระเจริญ</u>	<u>ยั่งยืนนาน</u>
ดังประทีป	ฉวีวาล	ประคัมไทย ²

การถวายพระพรให้ทรงพระเจริญด้วยจตุรพิธพรชัย คือ อาบ
พระสุชะ พละ เช่น

¹ฉัตร เจริญ (นามแฝง) แนวหน้า 5 ธันวาคม 2523 หน้า 1

²อุณจิต วีระปัทม์ "ทรงพระเจริญ" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2519 หน้า 7

พระ	ชนมเป็นบึงพัน	พันพรรษ
พระ	วรรณะแจ่มจรัส	เจริกฟ้า
พระ	เกษมสุขะมนัส	มโนเมือง
พระ	พละฤทธิ์ทุกกล้า	ร่มเกล้าชาวไทย ¹

การถวายพระพรโดยใช้คำถวายพระพรว่า "จีฉายุโก โทตุ มหาราชา"

ฉบับ

จีฉายุโก โทตุ มหาราชา เปรียบจินตหราสองสว่างกระจ่างใส
เปรียบอาภรณ์สูงสง่าอาอาไฟ ราษฎร์ซึ่งในพระมหากษัตริย์คุณ²

เมื่อศึกษาเนื้อหาการถวายพระพรโดยเลือกเสนอเนื้อหาเพียงหนึ่งลักษณะ ดังกล่าว พบว่า ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ได้พยายามสร้างสรรค์การถวายพระพรให้มีลักษณะเด่นและแปลกใหม่ เราความสนใจของผู้อ่าน เช่น เนื้อหาบทถวายพระพรที่เกี่ยวกับการอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในบทร้อยกรองฯ ชื่อ "ภูมิพลมหาราชาเคียรวาท" นอกเหนือจากเทพเจ้าตามคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ซึ่งกวีโบราณมักกล่าวอ้างถึง ได้แก่ พระวิฆณุ³ แล้ว ยังเอ่ยพระนาม "อัลเลาะห์" ศาสดาในศาสนาอิสลาม และ "พระเยซูวา" ศาสดาในศาสนาคริสต์ ให้ร่วมกันประสิทธิ์พรให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเกษมสำราญ อีกประการหนึ่ง ลักษณะการกล่าวพระนามศาสดาในศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์เช่นนี้ เป็นเป็นเครื่องยืนยันถึงน้ำพระทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงความบริสุทธิ์ยุติธรรม และสนาทุกศาสนาที่เผยแผ่อยู่ในประเทศไทย สมกับที่ทรงดำรงตำแหน่งอัครศาสนูปถัมภก และความที่ปรากฏในบทร้อยกรองฯ มีดังต่อไปนี้

¹สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2519 หน้า 17

²อุทัย นุศรี "สดุดีมหาราชา 5 ธันวาคม 2519" สกุลไทย 1155 : 7

ธันวาคม 2519

๑ โอม "วิญญู" ไทสุรมทิต- วิประสิทธิ์โกยมสาเกต์
โอม "อัลเลาะห์" มั่นกาล จิตะพร้อม "ยะโฮวา"¹

และในบทร้อยกรองฯ ชื่อ "เฉลิมพระชนมอภิวาท" มีการกล่าวอ้าง
"คุณูปการ" แทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้ทรงพิทักษ์พระเกียรติยศพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และลูกหลานไทย ดังนี้

ขอวิญญูคุณูปการพิทักษ์เกียรติยศ
ทุกกาลมิเว้นวาย เสถียร²

1.2 การถวายพระพร ซึ่งมีเนื้อหาหลายลักษณะรวมกัน ได้แก่ บทร้อยกรองฯ
ปรากฏเนื้อหาการถวายพระพรมากกว่าหนึ่งลักษณะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การถวายพระพรให้ทรงพระเจริญ และให้ร่ายนิตราวยพ่ายพระบารมี เช่น

เบญจธรรมาศถาน	ศุภวาร
เฉลิมพระชนมัญชาล	ปกเกล้า
<u>ขอทรงพระเจริญนาน</u>	<u>ยืนบึง</u>
<u>ถึงแก่อายุราชมร</u>	<u>พ่ายแพ</u> พระบารมี ³

การถวายพระพรให้ทรงพระเกษมสำราญ ให้ทรงนิรทุกข์ นิรภัย และให้
มีพระเกียรติยศจรรยาย เช่น

<u>ขอพระทรงปรีเปรมเกษมสุข</u>	<u>มองทุกขภัยร้ายให้ห่างหนี</u>
<u>ขอพระเกียรติเกริกไกรในบุรี</u>	<u>คู่ฟ้าชาตรีนิรันดร์เทอญ</u> ⁴

¹ กว๊อญ นวลลักษณ์แก้ว "ภูมิพลมหาราชาสีบรมวาท" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2521 หน้า 9

² พุทธร สกลศักดิ์ "เฉลิมพระชนมอภิวาท" บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2526 หน้า 1

³ กุลกานต์ (นามแฝง) บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2516 หน้า 1

⁴ กวีพงษ์ จันทน์หอม "ถวายพระพร" สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2519 หน้า 1

การถวายพระพร ให้ทรงมีพระชนมายุยิ่งยืนนาน ให้ทรงพระเกษมสำราญ
ทรงนิกรทั้งปวง และให้ทรงสมพระราชนิยมในกิจของพระประสงค์ ดังตัวอย่าง

พระชนมายุไ้	ยืนนาน
ทรงพระเกษมสำราญ	ยิ่งไซ้
ของกับชยาแก้วหลาน	เพียงเท่า รุสี้แล
๖ ประสงค์ใดได้	ถึงไท้ ประสงค์เทอญ ¹

การถวายพระพร ให้ทรงสยสรวลสิ่งมงคล ให้ทรงมีพระพลเพิ่มพูน ด้วย
พระศักดิ์ ให้พระเกษมแห่งพระเมตตาบารมีกลไ้ให้โดยแท้ ให้ทรงไพบูลย์ด้วยจตุรพิชพรชัย
และให้ทรงปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป ดังเช่น

เฉลิมพระชนม์พรรษาเวียนมาครั้ง	พลกซึ่งในพระอภิศัย
ขอทาบเบื้องบาทของสุพระทรงชัย	ด้วยดวงใจจงรักและภักดี
<u>ขอทรงสยสรวลสิ่งมงคล</u>	<u>ขอทรงพลพูนเพิ่มเฉลิมศรี</u>
<u>ขอเกษมพระมหากษัตริย์</u>	<u>กลไ้พรไพยเควพระเมตตา</u>
<u>ขอพิพิพรชัยจงไพบูลย์</u>	<u>ขอเวียงชัยไศศุรย์และศาสนา</u>
<u>มีพระปอองเป็นจักรวัฒนา</u>	<u>สืบสถาพรมั่นนิรันดร์เทอญ²</u>

เมื่อศึกษาบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาที่เสนอเนื้อหา
การถวายพระพรเพียงหนึ่งลักษณะ และเสนอเนื้อหาหลายลักษณะ พบข้อสังเกตว่า บทร้อยกรอง
ขนาดสั้นจำนวน 1 บท หรือ 2 บท มักปรากฏเนื้อหาการถวายพระพรหนึ่งลักษณะมากกว่าหลาย
ลักษณะ ส่วนบทร้อยกรอง ขนาดยาวกว่า 1 หรือ 2 บท มักปรากฏเนื้อหาการถวายพระพร
หลายลักษณะมากกว่าหนึ่งลักษณะ

¹ จลีย์ วรารักษ์ "5 ธันวาคม ทรงพระเจริญ ยิ่งยืนนาน" ฟ้าเมืองไทย 664 : 1

14กม 2524

² วณิกา สถิตานนท์ "บรมราชมิ่งมงคลวิบุลา" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6 ธันวาคม 2518

อนึ่ง เมื่อศึกษาบทร้อยกรองฯ ที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการถวายพระพร ผู้เขียนพบว่า บทร้อยกรองฯ บางบท เขียนขึ้นด้วยความมุ่งหมายที่จะขอพระราชทานพรจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแทนการถวายพระพร ซึ่งการขอพระราชทานพรนี้ แสดงให้เห็น การเทิดทูนพระบารมี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และความรู้สึกอ่อนน้อมถ่อมตนของผู้แต่ง ที่เป็นผู้มอบจะขอพรผู้ใหญ่เพื่อความเป็นสิริมงคลในโอกาสวันเกิดหรือวันขึ้นปีใหม่ อันเป็น วัฒนธรรมของไทยประการหนึ่ง ดังตัวอย่าง เช่น

สำนักหนึ่งตรึงแน่นพระเจ้าข้า	พระบารมีเกินกว่าร้อยอักษร
จึงขอพรเพราะมิไถ่ถวายพระพร	ให้ไทยสุขสโมสรวสันต์ ¹

เมื่อพิจารณาบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการถวายพระพรทั้งที่เขียนตามธรรมเนียมนิยมที่ทวิโบราณได้เคยเขียนไว้ในวรรณคดี ก่อ ๆ และที่ผู้แต่งคิดสร้างสรรค์ขึ้นแล้ว อาจกล่าวได้ว่า บทถวายพระพร ที่ผู้แต่งเลือกใช้ เป็นไปเพื่อคลลสิริสวัสดิ์พัฒนามงคลแก่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อให้ทรงพระเจริญอยู่ใน สิริราชสมบัติไพศาล กว้างพระองค์ทรงเป็นที่พึ่ง ให้คนไทยทั้งชาติอยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข

2. พระราชกรณียกิจ

พระราชกรณียกิจประจำวันของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ให้ทรงกระทำเพื่อประเทศชาติในฐานะที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ตามระบอบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ตามที่ปรากฏในหนังสือ พระราชกิจระหว่างเดือนตุลาคม - กันยายน² ของทุกกรอบปี มีอยู่ เป็นอันมาก อาทิ งานพระราชพิธี รัฐพิธี และพิธีทางศาสนา การเสด็จพระราชดำเนิน ในงานการกุศล การเสด็จพระราชดำเนินในงานเกี่ยวกับการศึกษา การเสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยมราษฎร เยี่ยมสถานที่ต่าง ๆ และการที่ทรงรับราชอาคันตุกะ ทลอคจนเสด็จฯ ออกรับ

¹บรรทัดชัย มุณปาน "ขอพรวันเฉลิม" ชาวกรุง โขยก มุณมื่อ ชนบท (นามแฝง)

3 : 5 ธันวาคม 2514

²สำนักราชเลขาธิการ ก.ป.ร. พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม-กันยายน
รายปี ไม่มีเลขหน้า

การผูกพัน เป็นต้น เมื่อศึกษาพระบรมราชโองการเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในด้านต่าง ๆ ปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ถึงจะได้นำเสนอพระราชกรณียกิจเรียงลำดับตามที่อยู่ทางอ้อมถึงจากมากไปหาน้อย ก็ได้

- 2.1 การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ทหาร และตำรวจ
- 2.2 การส่งเสริมอาชีพของราษฎร โดยเฉพาะด้านการเกษตร
- 2.3 การบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายพระมหากษัตริย์
- 2.4 การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
- 2.5 การส่งเสริมการศึกษา

เนื้อหาเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจดังกล่าว มีสาระและรายละเอียด ดังนี้

2.1 การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ตำรวจ และทหาร

การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ตำรวจ และทหาร นับเป็นพระราชกรณียกิจสำคัญอย่างหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญอยู่เสมอมาเสมอ นับแต่ พ.ศ. 2497^{*} เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของราษฎร ในท้องถิ่น ในภูมิภาคต่าง ๆ เกือบทั่วพระราชอาณาจักร เมื่อศึกษาเนื้อหาบทพระบรมราชโองการเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา พบว่า ในบทพระบรมราชโองการ ได้กล่าวถึงพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ตำรวจ และทหาร ไว้มากเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งจะขอยก

* การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎรในต่างจังหวัด อาจกล่าวได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเริ่มปฏิบัติเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2497 ที่อำเภอโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเกิดอุบัติเหตุร้ายแรง ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรที่ประสบภัย และโปรดเกล้า ฯ พระราชทานสิ่งของแก่ผู้เคราะห์ร้ายเหล่านั้น

มากมายมากกว่าสองแสนปี ดังต่อไปนี้

บทกวีกรองๆ ชื่อ "ทรงพระเจริญ" กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความดวงไวยราชมงคล พระองค์จึงทรงเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรตามชนบทต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ถึงความว่า

หลวงพาราษฎร	ธ ประสาสตระเวนวัน
เยี่ยมเยือน มเหชันหัน	ม มีทางประชาเห็น ¹

การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ทหาร ตำรวจ เป็นพระ-
องค์สืบกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีคฤปิปฏิบัติต่อเนื่องมามิได้ขาด ในชนบทเมือง
ชนบทที่ทรงสนพระราชหฤทัยในความเป็นอยู่ของราษฎรทุกถ้วนหน้า เมื่อทรงทราบถึงความ
ทุกข์ร้อนใด ๆ อาทิ การขาดแคลนเครื่องอุปโภค ในยามอากาศหนาวเย็น ก็ดี ความเจ็บป่วย
ของโรคภัยต่าง ๆ ก็ดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานความช่วยเหลือ บรรเทา
ความเดือดร้อนของราษฎรด้วยน้ำพระทัยเปี่ยมด้วยพระเมตตาตามที่ปรากฏในบทกวีกรองเนื่องใน
โอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ว่า

แม่น้ำกว้างขวางระหกระเหิน
ทอดดำเนินเยี่ยมดูทุกข์หมู่เหล่า
ยามหนาวเหน็บเจ็บป่วยช่วยยอนเพล
หากเราเราเงารมรักหมกมุ่น²

¹ โสว โสขังมี "ทรงพระเจริญ" สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2518 หน้า 1

² "พจนานุกรม" สุริยสาร 37 : 14 ธันวาคม 2526

เป็นเรื่องราวกันที่ว่า ที่ใดก็ตามที่มีภัยร้ายแรงเกิดขึ้นเฉพาะหน้า เช่น
ภัย วาตภัย อุทกภัย พุทธิภัยภัย ตลอดจนอันตรายที่เกิดจากการรุกรานของบุคคลร้าย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานความช่วยเหลืออย่างทันด่วนที่
ให้ความนิ่มนวลหรือกรองๆ ก่อนหนึ่งว่า

แผ่นดินสุกเป็นไฟไผ่ไผ่นั้น
พระเสด็จโดยพลันไม่ดื่มดอง
แม่พระกันดารผ่านปากอง
พระมุงทรงทรงแผพระบารมี¹

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม
ในพระราชวังทุกถิ่นของประเทศไทย หากปรากฏความทุกข์เดือดร้อนของอาณาประชาราษฎร
ในถิ่นแดนทุรกันดารเพียงใดก็ตาม จะทรงมีพระวิริยะอุตสาหะเสด็จไปทรงเยี่ยมเยียน ทรง
จัดปักเปา บรรเทาความเดือดร้อนของพลนิกรด้วยพระเมตตาธิคุณ ดังความว่า

แผ่นดินไทยเขตเสด็จกล	ทุกลม ทุรหน
ไผ่ผืนเย็น	เสด็จไป
เหตุร้ายร้ายรานประการใด	ธ วินิจนได้
สรรพพะเภทภัย	สลายรอน ²

¹"ทรงพระเจริญ" เศรษฐกิจการเมือง 5 ธันวาคม 2526 หน้า 4

²ปัญญา วิเศษแพทยา "เป็นศิระเพราะพระบริบาล" สตรีสาร 36 : 21

และ

ทุกยามทุกหอยงเหยา
พระเสด็จคัมภีลลาม
ทำนุกนิกรยาม
ไทยจึงสูวตัวพื้น

แถมสยาม
ลึกถิ่น
เขื่อนเขื่อน
ผอนรายกับสูญ¹

การเสด็จพระราชดำเนินไปตามภูมิภาคต่าง ๆ นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทรงทราบพระวรกายเป็นอันมาก หลายครั้งหลายคราวที่ทรงพระราชดำเนินเป็นส่วนใหญ่ ด้วยไม่มีทางคมนาคมอื่นใดนอกเสียจากทางเท้า พระองค์ก็มีใ้ทรงขอทอความยากลำบาก เสด็จพระราชดำเนินฝ่าเปลวแดด เสด็จท่ามกลางสายฝน ด้วยน้ำพระเมตตาที่ทรงเอื้ออาทรต่อพลสกนิกรชาวไทย ถึงความที่ปรากฏในหรือทรงองฯ ต่อไปนี้

ทรงครากคร่า	กร่าฝน	ทนแดดเปรี้ยง
ขอเพื่อเพียง	ประชาหาย	คลายทุกอณ
แถมกันการ	ไกลไกล	ไม่อาทร
เสด็จผอน	มสานสุข	ทุกเขตกคาม ²

¹วนิดา สกิตานนท์ "อาภิวาทมหาราชสุทธี" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6

พฤษภาคม 2519

²ทวนภณ คำมีศรี "5 ธันวาคมหาราช" แนวหน้า 5 ธันวาคม 2524

และ

มีทรงห่อหุ้มในคุกคาม

ทองละล่าน . . . เกล็นลำนเา . . . ชามเทาใหญ่

กลางแปวแกล . . . สามปน . . . คั่นกันไป

นำพระทัยไกรจะเหาเจ้าชีวิต¹

ในยามบ้านเมืองถูกรบกวนภัยคุกคามจากผู้ก่อการร้าย พระบาทสมเด็จพระเจ้า-
อยู่หัวทรงห่วงใยถึงความเป็นอยู่ ทั้งของประชาชน ทหาร ตำรวจ ตลอดจนราษฎรอาสาสมัคร
รักษาดินชาติ พระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนพวก เขาเหล่านั้นถึงถิ่นที่อยู่ โดยมิได้
คำนึงถึงอันตรายใด ๆ แม้ถึนั้นจะเป็นเหตุอันกรายจากผู้ก่อการร้ายก็ตาม พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวจะเสด็จไปเยี่ยมเยียนพระราชทานกำลังใจ พระราชทานความช่วยเหลือผู้บาดเจ็บจากการ
รบกัน ตลอดจนพระราชทานสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติ
หน้าที่เพื่อประเทศชาติเป็นที่ยิ่ง ดังปรากฏในเนื้อความของนพร้อยกรองฯ ที่ว่า

ในคำทวงแค้นร้ายกอบร้ายรุก

ก็เกิดป่วยเจ็บกายเคราะห์ร้ายนั้น

เสด็จจุทามกลางหว่างอมิต

ปลอบประโลมมิ่งขวัญกู้ภัย

เลือดไทยทุกหยดสู้ไม่หวั่น

พระทรงธรรมเสด็จเยี่ยมเยียนพระทัย

จะทรงกึกกวดความกล้าหาญ

พลั้งใจยังเกิดจนเล็ด²

ในฐานะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย จึง
มุ่งบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานาประการ เพื่อเป็นการบำรุงขวัญทหารหาญของชาติ พระองค์ได้
เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนข้าราชการตำรวจ ทหาร ตามแนวรบชายแดนเสมอ นับเป็น
พระราชทานขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ปกป้องเอกราชของชาติ ดังความที่ปรากฏใน
นพร้อยกรองฯ ตอนหนึ่งว่า

¹ ศรีวิชัย ทรงสุวรรณ "ภ.ป.ร.ทรงพระเจริญ" เกล็นิวส์ 5 ธันวาคม 2514 หน้า 5

² ชื่นเชิง พุ่มสุทัศน์ "ราวสฤติ" ตบามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 24 : 21 ธันวาคม 2513

อีกตำราจ พหาร
เพื่อป้องกันดินไทย

บางคนก็ยากเจ็บ
บางคนทุกข์ทวี
ในหลวงหน้าบรรณ
ประธานกรบไทย

ธ ทรงออกแนวรบ
วิบอหมอล

ที่สมฐานในป่าไกล
ไม่ให้ไกรมาราวี

และหนาวเหน็บในฤดู
ทองจากฟ้าแสนไกล
ทรงกุมขุมและหวงโย
เทิดเกียรติเยี่ยมวีรชน
เหนือไครยในหลุม
เพียงเพื่อชนกรบไทย¹

ดังได้กล่าวแล้วว่า การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยือนราษฎรนั้น นับ
ว่าพระราชมารชกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ตามหลักฐานที่
ปรากฏในหนังสือสมุดภาพ ก.ป.ร. พระราชมารชกิจระหว่างเดือนตุลาคม - เดือนกันยายน
ได้บันทึกพระราชมารชกิจแต่ละครั้งไว้เป็นรายปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2511 จนถึงปัจจุบัน*
โดยยกพระราชมารชกิจเฉพาะการเสด็จเยี่ยมราษฎร ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2512 ถึง
เดือนกันยายน พ.ศ. 2524 ซึ่งกล่าวสรุปไว้ในช่วงท้ายหนังสือแต่ละฉบับ ดังตารางต่อไปนี้

¹บุษบา ท่าพระจันทร์ (นามแฝง) ไชยรัฐ 5 ธันวาคม 2519 หน้า 5

*พิมพ์ถึง ตุลาคม 2523 - กันยายน 2524

ตาราง 5 สรุปพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรฯ พ.ศ. 2512 - 2524

ช่วงเวลา	พระราชกรณียกิจ ที่เสด็จฯ เยี่ยม ราษฎร	พระราชกรณียกิจที่ ทรงปฏิบัติทั้งหมด
ระหว่างเดือนตุลาคม 2512-กันยายน 2513	76	734
ระหว่างเดือนตุลาคม 2513-กันยายน 2514	47	554
ระหว่างเดือนตุลาคม 2514-กันยายน 2515	78	521
ระหว่างเดือนตุลาคม 2515-กันยายน 2516	56	545
ระหว่างเดือนตุลาคม 2516-กันยายน 2517		ไม่ปรากฏหนังสือ
ระหว่างเดือนตุลาคม 2517-กันยายน 2518	153	584
ระหว่างเดือนตุลาคม 2518-กันยายน 2519	240	826
ระหว่างเดือนตุลาคม 2519-กันยายน 2520	164	681
ระหว่างเดือนตุลาคม 2520-กันยายน 2521	229	730
ระหว่างเดือนตุลาคม 2521-กันยายน 2522	176	637
ระหว่างเดือนตุลาคม 2522-กันยายน 2523	204	818
ระหว่างเดือนตุลาคม 2523-กันยายน 2524	128	510
ระหว่างเดือนตุลาคม 2512-กันยายน 2524 รวม	1551	7143

จากตาราง สรุป พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร
ทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2512 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2524 ที่ยก
มาแสดงข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติพระราชภารกิจด้านนี้
อย่างสม่ำเสมอครั้งใดประมาณ 1 ใน 5 ของพระราชกรณียกิจทั้งหมด ซึ่งเป็นเรื่องยืนยันถึง
พระทัยที่ทรงมุ่งมั่นบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อความสุขของประชาชน ดังปรากฏใน

พร้อมกรอง? ก่อไปนี้

ม. หมายนำแว่นแคว้น	คงเจริญ
ฐานถิ่นแผ่นดินโคเนญ	โชคร้าย
ทรงเสด็จราชดำเนิน	เนื่องนิศย์ โขรกเนอ
เสียดสละพระองค์คล้าย	เทพคุ้มกรองนม ¹

หม่อมราชวงศ์ กีกฤทธิ ปราโมช เคยขอปัญหาประจำวันถึงเรื่องอันเกี่ยวแก่
พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันสืบเนื่องกับพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับ
พระเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ท่าวาง และทหาร มีข้อความที่จับใจยิ่ง ดังนี้

...เท่าที่ผมทราบมา ไม่มีอะไรจะทำให้ทั้งสองพระองค์สำราญพระราชหฤทัย
เกินไปกว่าการที่ได้ทรงพบปะกับราษฎรของพระองค์ แม้จะไกลหรือใกล้ก็ตามที่
ตามที่มีคำพิพากษาแล้วว่า รัชกาลที่ 1 โปรดทหาร รัชกาลที่ 2 โปรดกิจวิ
และศิลปิน รัชกาลที่ 3 โปรดช่างก่อสร้าง (วัด) นั้น ผมกล้าตอบให้ได้ว่า
รัชกาลที่ 9 นี้ โปรดราษฎร และคนที่เข้าเฝ้าใกล้ชิดที่สุดเสมอไป ก็คือ
ราษฎร ไม่ใช่ใครอื่นที่ไหนเลย²

การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ท่าวาง และทหาร ของพระบาทสมเด็จพระ-
เจ้าอยู่หัว เป็นผลทำให้ทรงทราบความทุกข์สุขเดือดร้อน และสภาพความเป็นอยู่ของราษฎร
ท่าวางและทหารอย่างแท้จริง ทรงมีความห่วงใยอาณาประชาราษฎร์ทั้งทรงใฝ่พระทัยที่จะหา

¹สุภเกษม นรสิงห์ "อาศิรวาท สมเด็จพระกนิษฐาธิราช" กุลลศกั 238 : 2-
พฤษภาคม 2523

²ม.ร.ว.กีกฤทธิ ปราโมช "ปัญหาประจำวัน" สยามรัฐ 16 พฤศจิกายน 2504

พระราชกิจความทุกข์ความเดือดร้อนที่ราษฎรประสบในบรรดาเบ็ดเตล็ด หรือหมดสิ้นไป ดังนั้น
ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในด้านต่าง ๆ ในอันที่จะช่วยให้ราษฎรอยู่ดีมีสุขยิ่งขึ้น บทร้อยกรอง
เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาได้ปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจในด้านต่าง ๆ
พระไกรคำแสนอราบระเจียครองเนื้อหาแต่ละด้านตามลำดับต่อไปนี้

2.2 การส่งเสริมอาชีพของราษฎรโดยเฉพาะด้านการเกษตร

บทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ได้เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ
พระราชกรณียกิจด้านการส่งเสริมอาชีพของราษฎรโดยเฉพาะด้านการเกษตร เป็นจำนวนมาก
ในหนังสือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
พระราชทานพระราชนิพนธ์ในพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจในการเกษตร และด้วยเหตุที่ประเทศ-
ไทยเป็นเมืองกสิกรรม อาชีพหลักของราษฎรคือการทำไร่ ทำนา พระองค์จึงทรงมีพระวิริยะ
อุตสาหะ ในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อแก้ไขอุปสรรคและพัฒนามาหาทำกิน และการ
ประกอบอาชีพของราษฎรส่วนใหญ่ในประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ให้ตั้งโครงการในพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตรของราษฎร ซึ่งจะกล่าวโดยสรุป
พอสังเขปคือเรื่อง พระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์กับประชาชน¹ โครงการต่าง ๆ
มีดังนี้

2.2.1 การแก้ไขปัญหาระบบชลประทาน โดยวิธีพัฒนาการใหม่ ๆ

2.2.2 การมีสิทธิในที่ดิน

2.2.3 การรวมตัวกันประกอบการพาณิชย์

เนื้อหาที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ได้
กล่าวถึงพระราชกรณียกิจในแต่ละโครงการไว้ ดังนี้

2.2.1 การแก้ไขปัญหาระบบชลประทาน โดยวิธีพัฒนาการใหม่ ๆ

ดินและน้ำเป็นปัจจัยสำคัญของการเกษตร บทร้อยกรองฯ ได้บันทึก
พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับดินและน้ำไว้ ดังต่อไปนี้

¹สำนักพระราชพิธีการ มหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์กับประชาชน หน้า 135

2.2.1.1 การเอาใจใส่ปัญหาเรื่องกิน

การเอาใจใส่จะได้อะไรมากน้อยอย่างไรขึ้น

ความสำคัญประการหนึ่งก็คือ ที่ดินที่ทำการเกษตร เป็นดินดีหรือไม่ สภาพดินเหมาะสมแก่พืชที่
ปลูกหรือไม่ ดังนั้นโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
กับเรื่อง จึงได้แก่ โครงการพัฒนาที่ดินตามแหล่งน้ำต่างๆ โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ซึ่งรวม
โครงการปลูกผลไม้เมืองหนาว แทนการปลูกฝิ่น และโครงการนาสาธิต

ในบริเวณทรงปลูกในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา
ก็กล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่ช่วยให้ชาวไทยภูเขาได้เพิ่มพูนผลผลิตโดยปลูกพืชที่เหมาะสมแก่สภาพ
ดินอากาศ ทั้งมีการฟื้นฟูดินให้เหมาะสมแก่พืชชนิดนั้น ๆ และปลูกพืชอื่นทดแทนการปลูกฝิ่น ถึง
ขั้นความว่า

บางครั้งเสด็จไกล
เกินพระบาทมิใช่เบา
ทรงให้เลิกปลูกฝิ่น
หันไปไถ่ไร่ไร่สอย

ถวายห่วงใยใหญ่เขา
ตามต้นเขาและยอดดอย
ฟื้นฟูคืนที่แห่งกรวย
ส่งมอบไปปลูกถั่ว¹

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัย
ในเรื่องการเกษตรเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงทำนา ทำไร่ เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์
และทรงกระทำกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในบริเวณสวนจิตรลดาพระราชวังดุสิต เพื่อ
เป็นการทดลองและส่งเสริมเผยแพร่แก่ประชาชน² ในการเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยม
เยือนนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพืชพันธุ์ข้าว ผัก และผลไม้ แก่ราษฎร

¹บุษบา ท่าพระจันทร์ (นามแฝง) ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2519 หน้า 5

²สโมสรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย "พระราชกิจจานุเบกษาการเกษตร" พระราช-
กิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พิมพ์ขึ้นหลายครั้ง ถวายเนื่องในโอกาสวันระกาภิเษก
กันยายน 2514 ไม่มีเลขหน้า

เรือเพาะปลูกข้าพพันธุ์ ทั้งยังทรงแนะนำวิธีการปลูกพืชต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง อันเป็นที่ปลื้ม
พระเกษมศานต์เป็นอย่างมาก ถึงความที่ปรากฏในพระรอบทรงว่า

พระราชทาน พันธุ์ข้าวแก้วขาวเกษม
ทั่วทุกเขตได้ผลงามตามแบบแผน
แนะวิธีปลูกพืชกินทั่วกินแดน
ไทยทั่วแดนขึ้นตงนิยมตาม
"นาสาธิต" ทรงแนะนำทำแบบอย่าง
ตามแนวทางของล้นเกล้าชาวสยาม
ชนชาวเขารูจักถึงพระนาม
ผู้นำความรอบรู้มาสู่ไทย¹

และ

ทรงเลือก	การเกษตร	แก่เห่หมอง
ทุ่งรวงทอง	ของไทย	ไม่คอยผล
พืชพันธุ์พระ	โปรดให้	โคอินยล
เป็นมงคล	คากง	กวรทรงจำ ²

2.2.1.2 การแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ

ปัญหาเรื่องน้ำนับเป็นปัญหาสำคัญยิ่งของประเทศเกษตร-
รวมปัญหาหนึ่ง ทั้งการขาดแคลนน้ำ และมีน้ำมากเกินไปเกินความต้องการ ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่

¹ปริยาภรณ์ หนูสนั่น "เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" ไทยรัฐ
วันวาคม 2522 หน้า 7

²สุขเกษม นรสิงห์ "อาศิรวาทสมเด็จพระภัทรมหาราช" ฤๅสศิริ 238 : 24
วันวาคม 2523

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจัดการแก้ไขทั้งนี้ มหรรณพกร่องเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนม-
พรรษา ไก่บันทึกถึงพระราชมารดาที่งานนี้ไว้ดังนี้

2.2.1.2.1 การแก้ไขการขาดแคลนน้ำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
พระราชหฤทัยที่จะนำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกษตรกร
ประสบอยู่ ในเรื่องการแก้ไขการขาดแคลนน้ำ ไว้เพื่อการเกษตรและบริโภคในท้องถิ่นการ
นี้ ทรงมีพระราชดำริให้มีการนำเอากรรมวิธีทำฝนเทียมมาใช้ กระทรวงเกษตรเริ่มดำเนิน
การศึกษาทดลองตั้งแต่ พ.ศ. 2512 และเริ่มนำกรรมวิธีทำฝนเทียมไปช่วยเหลือราษฎร ตั้งแต่
พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา การนำฝนเทียมมาใช้แก้ไขปัญหการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
และบริโภคนี้ เป็นโครงการหนึ่งในพระราชดำริ เรียกว่า "โครงการฝนหลวง" อันเป็นงาน
ที่ถือว่าหน่วยประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างมหาศาล ดังตัวอย่างที่ปรากฏในมหรรณพกร่องฯ ต่อไปนี้

ราษฎรขาดน้ำกินน้ำใช้	เพื่อเพาะปลูกไร
พืชผลเหี่ยวเฉาเสียหาย	
กระทรวงเกษตรมีเงินดูยาย	ไปรถเกล้าฯ เพื่อกลาย
พุทธมามะรรมราชินี	
จึงไกลคนควาวิธีทำ	<u>ฝนหลวง</u> จึงนำ
จาวนาขาวไรไรแล้ง ¹	

เกษตรกรจังหวัดปราจีนบุรี เป็นกลุ่มเกษตรกรจังหวัด
ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณไปรถเกล้าฯ พระราชทานฝนหลวงมาช่วยบรรเทาความแห้งแล้ง
ในมหรรณพกร่องฯ บันทึกพระมหากรุณาธิคุณนี้ไว้ ดังต่อไปนี้

¹ "ทวยรวมราษฎรรักษาแม่ ปิ้งควยบุตรงค์" แนวหน้า 5 ธันวาคม 2524 หน้า 5

๑) ปราชินบุรีพลึงทุกแห่งเหล่า
ชาวประจักษ์ระหมโมลลวูล
ชาวในนาเรือทสวนไรจะทายลัน
สุดจะนิบนหน้าไปหาไกรกัน

๒) จะอศทายวาวอกทมอศทัว
ทุกกรอมกรัวหมองหมนจนเลียมวัญ
ชาวจะยากหมากจะแพงแรงสำคัญ
ทุกถิ่นวันคอยฝนจนอสนใจ

๓) แด่เกษะพระบารมีมาปกเกล้าฯ
ข้าพระพุทธเจ้าไต่พิงถึงอิงอาศัย
พระโปรกปรานสงสารทวงข้าไท
รับสั่งให้ฝนเทียมมาเตรียมการ

๔) เหมือนพระพิรุณเหวสุรารักษ์
ให้ฝนทะลักตกลงมาคั่งวาخان
เกาอำเภอนึงถึงไม่เนิ่นนาน
บุญบันดาลเห็นหันตาพระปราณี

๕) ชาวในนาพืชไร่ไรไถจะออก
คนไม่จะจอกกลับกลางไม้เป็นผี
เหมือนเทวามาชุบขึ้นคืนชีวิ
เพราะบารมีอันเกล้าฯ ชาวปราชิน¹

พระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ความช่วยเหลือแก่
พระภิกษุสงฆ์ เป็นที่ทราบถึงพระทัยของประชาชนชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง. จึงต่างน้อมรำลึก
ถึงพระเมตตาบารมี ถึงความในโคลงสี่สุภาพบทหนึ่งที่ว่า

¹ สวัสดิ์ กระโสมกุล ข้อห้า 12 : 3, 4, 5 ธันวาคม 2524

เกิดพนเกิดแปงแรง	เหื่อ: เนื
พระโปรกณเฒ่อมเหี	หึ่งพร้อม
พระเมกต์พระมากมี	หาสมค
ชาแปณดินจนอม	นบกรวยดวงฤๅ ¹

2.2.1.2.2 การแก้ไขปัญหาเพื่อให้ราษฎรมี

แก้ไขเพียงขอเป็นการถาวร

โครงการชลประทานเพื่อการเกษตร

เป็นอีกโครงการหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชดำริให้จัดขึ้น เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำไว้ใช้ในการกสิกรรมอย่างถาวร เป็นการขจัดปัญหาขาดแคลนน้ำ ถึงขีดสุดมาแล้ว ในบวรอยุธยา เขียนถึงโครงการนี้ไว้โดยกล่าวถึงการสร้างเขื่อนขนาดเล็กระบุว่า "ฝาย" เพื่อระบายน้ำเข้าไปสู่พื้นที่เกษตรกรรม ดังกล่าว

คำริให้สร้างเขื่อน "ฝาย" ระบายน้ำ
เกษตรกรรมโดยฉะฉานตามวิธี
พสกนิกรสุขเกษมเปรมปรีดิ์
พระภูมิเอื้ออำนวย "ชลประทาน"²

บวรอยุธยา บางมโหฬารสรุปถึงคุณประโยชน์

โครงการชลประทาน เพื่อการเกษตรว่า เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเพิ่มพูนผลิตทางการเกษตร
รวม ดังนี้

¹ สุขเกษม นรสิงห์ "อาเศียรพาท พระบาทสมเด็จพระภัทรมหาราช" ภูสอศรี

๒5 : 24 ธันวาคม 2525

² ปรีชาภรณ์ หนูสนั่น "เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" ไทยรัฐ

๒๕ : ๒๕ ธันวาคม 2522 หน้า 7

พระทรงสร้างทางเกษตรตั้งเกษตร
ชลประทานยิ่งใหญ่งานความหวัง
ทรงพิชิตไถ่เป็นอยู่สุขประดัง
เพื่อชีวิตประชาชนบทไม่ตกคาม¹

2.2.2 การมีที่ดินที่กิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่า ปัญหาความ
เดือดร้อนของเกษตรกรนั้นมีหลายประการ อาทิ ปัญหาเรื่องดิน และน้ำ ดังได้กล่าวมาแล้ว และ
ได้มีพระดำริเกี่ยวกับการไม่มีที่ดินทำกิน ซึ่งเป็นผลให้ราษฎรผู้ยากจนประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน
จนอาจสร้างปัญหาสังคมอื่น ๆ ขึ้นได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า การ
มอบให้ราษฎรให้ถูกจุดคือการให้งาน ให้มีอาชีพสำหรับทำมาหากิน² จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานที่ดินให้แก่ราษฎร ทั้งความในบทกลอนทรงว่า

ปฏิรูปที่ดินขึ้นมา	ขาดการนำพา	จึงโปรดให้จัดแจงการ
ที่หลายหมื่นไร่พระราชทาน	เพื่อสุขไพศาล	เพื่อผ่อนคลายร้อนบางเบา ³

การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานที่ดิน
แก่ราษฎรนั้น ปรากฏใน ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2518
โดย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการปฏิรูปที่ดินในที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหาก
ษัตริย์ ที่กินทั้งหมดมีเนื้อที่รวม 51,967 ไร่ 95 วา แยกเป็นที่ดินในเขตจังหวัดต่าง ๆ

¹ สี่สิ่ง และ ฐานวิท สมิตานนท์ "ทรงพระเจริญ" เศรษฐกิจการเมือง
ธันวาคม 2526 หน้า 4

² สมศักดิ์ โทสกุล "พระมหากษัตริย์คุณต่อราษฎรสามัญ" พระมหากษัตริย์คุณต่อ
ประชาชน หน้า 60

³ วนิดา สถาปัตย์ "พินิจยุค โทศ มหาราช" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6 ธันวาคม

รวม 8 จังหวัด โดยให้รัฐบาลดำเนินการปฏิรูปที่ดินให้ด้วยเหลือเกษตรกรที่ยากจน การ
พระราชทานที่ดินให้ชาวไร่ชาวนาได้มีที่ประกอบอาชีพสุจริต ดังกล่าวนี้อย่างความปลื้ม
แก่เกษตรกรและประชาชนชาวไทยทั้งหลายเป็นที่ยิ่ง ถึงปรากฏในบทร้อยกรองว่า

คนยากไ้ยารมีพระองค์ท่าน
โปรดประทานที่ทำกินอันอุดม
สละทรัพย์ส่วนพระองค์ช่วยเหลือ
พระมหากษัตริย์คุณสุกพรรณมา¹

พระมหากษัตริย์คุณดังกล่าวดังแสดงถึงน้ำพระทัยอันสูงส่งที่ทรงมี
ต่อชนกนิกร ถวาคำแก่การสดุดีสรรเสริญพระเกียรติคุณไว้ปรากฏ ดังความว่า

อาการกรสองไร	เรือนแสง
แสงแห่งพระการุญ	เรือนไค
มีไหนที่ระแวง	เรือนที่
ให้ราษฎรทำกินไว้	เรือน ๗
นามนกลางทั้ง	ทรงมี
ราวทรัพย์อริย	ไว้ทอง
ทรงยกมอบปราณี	คนยาก
เหตุจึงปวงชนของ	ถูกภัย ๗ ²

¹สุทิน นิตยพิมล "สยามบุโก โทฤ มหาราช" สตรีสาร 36 : 29 ธันวาคม 2522

²น.ล.เฉลิมจิตร คเนจร "สยามินทรราช" เกล็ดไหม 5 ธันวาคม 2518

2.2.3 การรวมตัวกันประกอบการพาณิชย์

เพื่อให้เกษตรกรได้ผลตอบแทนเต็มเม็ดเต็มหน่วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระบรมราโชบาย ให้ตั้ง "หมู่บ้านสหกรณ์การเกษตร" ขึ้นและในสหกรณ์การเกษตร ได้กล่าวถึงงานด้านสหกรณ์ไว้ว่า

<u>ทรงเริ่มสหกรณ์</u>	<u>ที่ดินคนหม่บะพง</u>
ถวายทรัพย์สินพระองค์	เพื่อประสงค์ให้อยู่ดี
ทรงจัดวิทยากร	ไปฝึกสอนเลี้ยงชีวิต
พระราชทานที่ดิน	ร่วมโครงการเบิกบานใจ ¹

พระราชดำริเรื่องหมู่บ้านสหกรณ์การเกษตรนั้น เริ่มต้นทดลองแห่งแรก ที่หมู่บ้านบะพง อำเภอสระอ่าว จังหวัดเพชรบุรี รัฐบาลได้ดำเนินการโดยจัดตั้งโครงการหมู่บ้าน - อีสราเอล เพื่อพัฒนาชนบทขึ้นในปี พ.ศ. 2507 และได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรในท้องถิ่น จนสามารถขยายกิจการ ตั้งสหกรณ์การเกษตรหมู่บ้านบะพง จำกัด โดยจดทะเบียนออกเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2514 การดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหมู่บ้านบะพง จำกัด ได้ประสบความสำเร็จก้าวหน้ามาโดยลำดับ โดยสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้นได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในรูปของการสหกรณ์ สมดังพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ผู้ทรงห่วงใย ปราบภายในพระรอยทรง ทั่วถึงต่อไป

"หมู่บ้าน" สถาบันที่มีคุณค่า
พัฒนาเกษตรกรรมนำสมัย
ทรงเห็นปลูกฝังกำลังใจ
ชนใกล้ไกลซึ่งมหากรุณาธิคุณ

¹ มติสภาฯ พระราชทาน (นามแฝง) ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2519 หน้า 5

.....
 ทรงจัดตั้งเป็นกลุ่มชุมนุมร่วม
 สร้างศูนย์รวมให้ประจักษ์เป็นหลักฐาน
 "สหกรณ์" ช่วยจรรโลงคามโครงการ
 ช่วยเหลืองานของประชาชนเกิดผลดี¹

เมื่อศึกษาเนื้อหาสาระของบทร้อยกรองฯ ที่เกี่ยวกับพระราช-

ณัติ ในการบำรุงอาชีพของราษฎรโดยเฉพาะด้านการเกษตร เปรียบเทียบกับโครง-
 พระราชดำริ ผู้เขียนพบว่า ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ ได้ประมวลพระราชกรณียกิจไว้ครบถ้วน
 ว่า พระราชดำริเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาระยะดิน-น้ำ การมีสิทธิในที่ดิน และการรวมตัวกัน
 ประกอบการพาณิชย์ในรูปแบบสหกรณ์การเกษตร โครงการดังกล่าวล้วนเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องซึ่งกัน
 และกัน ทำให้เกิดความเจริญแก่เกษตรกร ทั้งนี้ก็ด้วยพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ที่ทรงเล็งเห็นการณ์ไกล ทรงประยุกต์วิทยาการและเทคโนโลยี ที่ทันสมัยปรับใช้
 ให้เหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองไทย พระราชกรณียกิจในการบำรุงอาชีพของราษฎรโดยเฉพาะ
 ด้านการเกษตรนี้ ขอกล่าวสรุปจาก บทร้อยกรองฯ ชื่อ "ห้าธันวามหาราช อาศิรวาทสกุที"
 ไปได้ดังนี้

ชลประทานโอบเอื้อ	อนรรฆคุณ	ทันวิทยาโลกก้าว	เจริญไกล
ชลเกษตรพอรุ่น	ที่อ้าง	ทรงมุ่งพระฤทัย	ห่อนห่อ
จนหลวงหลังไหลร่น	เจือเกษตร	สสรวพสิ่งทันสมัย	มีเกิด
ในที่ปฏิรูปกว้าง	เกิดพร้อมเพรียงกัน	ประยุกต์ประโยชน์ขอ	กล่าวจำเป็น ²

¹ปริยาภรณ์ หนูสนั่น "เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" ไทยรัฐ
 มีนาคม 2522 หน้า 7

²ไพรินทร์ พันธวงศ์ "ห้าธันวามหาราชอาศิรวาทสกุที" เกลียววันจันทร์
 1 : 1 พฤศจิกายน 2523

2.3 การบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน

เมื่อได้ศึกษาเนื้อหาสาระของบทร้อยกรองฯ ที่รวบรวมได้ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 พ.ศ. 2526 ผู้ศึกษาพบว่า ในช่วงระยะเวลา 15 ปีนั้น บทร้อยกรองฯ ได้บันทึกพระราชกรณียกิจในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนไว้อย่างครบถ้วน ทั้งในยามบ้านเมืองสงบเรียบร้อย และในยามบ้านเมืองประสบภาวะวิกฤต ดังจะนำรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 การบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในยามบ้านเมืองสงบ

พระราชกรณียกิจในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขในยามบ้านเมืองที่ปรากฏในบทร้อยกรองฯ ได้แก่พระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพพลานามัย และช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1.1 สุขภาพพลานามัยของประชาชน

บทร้อยกรองฯ ได้กล่าวถึง "แพทย์หลวง" และ "หน่วยทันตกรรมพระราชทาน" ซึ่งเป็นหน่วยงานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รับตรวจรักษาราษฎรที่เจ็บป่วยในถิ่นทุรกันดาร หน่วยงานแพทย์หลวง เริ่มบริการรับตรวจรักษา ใน พ.ศ. 2508 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดใกล้เคียง โดยให้เบิกค่าใช้จ่าย จากพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แทนงบประมาณแผ่นดินของสำนักพระราชวัง

ส่วนหน่วยทันตกรรมพระราชทานนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เป็นทุนก่อตั้ง โดยทรงมีพระราชดำริว่า

* แพทย์หลวงเป็นหน่วยงานหน่วยหนึ่งของสำนักพระราชวัง มีหน้าที่ตรวจรักษาพยาบาล พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการบริพารที่เจ็บป่วย ปัจจุบันได้ให้บริการแก่ราษฎรตามถิ่นต่าง ๆ ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับแปรพระราชฐานในต่างจังหวัด

... อันต้องการให้หมอช่วยไปดูแลบำบัดทุกข์ให้แก่เด็กนักเรียน
และประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นทางไกลหมอ และจะออกค่าใช้จ่าย
ให้ทั้งหมดตามความจำเป็น โดยให้จัดหน่วยเคลื่อนที่ไปบนรถยนต์ และ
กระเวนไปตามถนนหนทางตามหมู่บ้านที่อยู่ทางไกลในชนบท...¹

บทร้อยกรองฯ กล่าวถึงพระราชนิพนธ์กิจจานี้ไว้

อีกโครงการงานด้านสังคม สมควรให้
พระก่อกำเนิด "แพทย์หลวง" ห่วงขวามือ
"ทันตกรรม" "ประชาชนเคราะห์" เหมาะแก่การ
คือโครงการบรรเทาทุกข์ที่รุกรอน²

2.3.1.2 งานการบรรเทาสาธารณภัย

บทร้อยกรองฯ ข้างต้นนั้น ได้กล่าวถึง "ประช
าเคราะห์" หรือมีชื่อเต็มว่า "มูลนิธิราชประชานุเคราะห์" ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้า-
อยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน
สามล้านบาท เป็นทุนก่อตั้ง และใช้ดอกผลของทุนนี้ ช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนอันเนื่อง
จากสาธารณภัยทั่วประเทศ คือ ปรากฏในบทร้อยกรองฯ ว่า

พระราชทรัพย์อุปถัมภ์ประชนเกิด	ทรงแผ่เผื่อทวยราษฎร์ทุกแห่งหน
แดนทุรกันดารยานรอนรน	เสด็จคลดดับวิบัติแก่ข้าตกลน

¹สำนักนายกรัฐมนตรี "โครงการหน่วยทันตกรรมพระราชทาน" โครงการต่าง ๆ ที่
ดำเนินการตามพระราชดำริ หน้า 81 - 82

²การศึกษาเอกชน 3 : 5 ธันวาคม 2522

พายุกระหน่ำ	ระลอก
น้ำทะเลหนุน	น้ำท่วม
น้ำเหนือหลากไหลวน	น้ำหลาก
สรรพสิ่งเรื้อนหมอกมา	สรรพสิ่งคืนเดิม ๑
ทวยราษฎร์แสนปลื้ม	ทวยราษฎร์ ช โอบ
ทรงหวงพระราชนิพนธ์	ทรงหวง
ภัยอุทกภัยระลอก	ภัยน้ำท่วม งานนา
ซุกดอกกุหลาบ	สีของสร้อยกันคืน ๑
ระบายน้ำสู่ท่ง	ระบาย
ข เล็กทรงตรวจตรา	ข เล็ก
ไพร่ฟ้าหลั่งน้ำตา	ไพร่
น้ำพระราชนิพนธ์	น้ำพระราชนิพนธ์
ทรงกรากตราเมื่อเช้า	ทรงกราก
เพื่อพสกนิกร ถวาย	ถวาย
ดึกดื่นมิรู้คลาย	ความห่วง โยน
พระเมตตาบ่งให้	พระเมตตาบ่งให้

นอกจากนี้ ข้าราชการกองฯ บางบท พรรณนาถึง
พระราชกรณียกิจที่นำความทุกข์ร้อนให้บังเกิดแก่ประชาชน เมื่อเห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้า-
หัว "ทรงลุยน้ำ" เพื่อทรงหาทางช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ประชาชนทุกภัย ดังนี้

¹สมาน นฤนิติญาณ "โคลงเทิดพระเกียรติวันเฉลิมพระชนมพรรษา" สยามรัฐ-
สัปดาห์วิจารณ์ 24 : 1 ธันวาคม 2526

ถึงแนวน้ำท่วมแรงทุกแห่ง
ทั้งน้ำฝน , น้ำหลากจากไทย
แม่น้ำหนึ่งจึงสูงล้ำกว่าน้ำโลก
นั่นก็คือ "น้ำพระทัย" แห่งพระองค์

พระทวารานวัตรทั้งมิตร , ราชบุตร
จึงคิดกันราญกพระประสงก์
กลัวขึ้นพล ใจลดลง
ทรงดูน้ำถวายพระองค์ - พระประสงก์¹

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชนัดดา
ในสมเด็จพระเทพฯ ผู้ประสูติทุกกับ ถวายพระองค์เอง ดังกล่าวแล้ว นับเป็นพระมหากรุณา-
อันล้ำเลิศ ถวายไม่ปรากฏว่ามีพระมหากษัตริย์ประเทศใด เอื้ออาทรต่อปวงชนได้เสมอเหมือน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของชาวไทย ดังปรากฏในบรรณุกรองฯ ที่ว่า

ไม่เคยมีพระมหากษัตริย์ประเทศใด... ที่ห่วงใยประชาชนทั่วหน้าแห่ง
ยามราชวัตรพบอุทกภัยที่ราบแรง... อ. ทรงวางแผนแจกแจงแห่งพื้นที่²

2.3.2 การบำเพ็ญกุศลบูชาในนิมิตบ้านเมืองประสพภาวะวิกฤต

บรรณุกรองฯ เก็บอุทกภัย ในปี พ.ศ. 2516 ได้บันทึกถึง
เหตุการณ์ "วันมหาวิปโยค" 14 ตุลาคม 2516 อันเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง
ครั้งสำคัญครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งขณะนั้นเขียนหนังสือสมุทภาพเหตุการณ์สำคัญของ

¹สุภาพ คลีรฉาย แนวหน้า 5 ธันวาคม 2526 หน้า 1

²"ที่มานุโก โทคุ มหาราช" เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2526 หน้า 12

กรุงรัตนโกสินทร์ ไก่กล่าวถึงเหตุการณ์ครั้งนั้น โดยสรุปว่า

ในเดือนตุลาคม พุทธศักราช 2516 เกิดการชุมนุมเรียกร้อง
รัฐธรรมนูญขึ้น และขณะเดียวกันประชาชนนิสิต และนักศึกษา ร่วมชุมนุมใน
บริเวณถนนธรรมราชที่ 5 ข้างสวนจิตรลดา กำลังจะสลายตัว ได้เกิดการ
ขว้างระเบิดขวดและยิงปืนน้ำตาขึ้น ทำให้กลุ่มผู้ชุมนุมบางส่วนตกใจ และ
พากันว่าความถูกต้องรอบสวนจิตรลดา แล้วเป็นริ้วเข้าไปในบริเวณสวนจิตรลดา
ในทันทีที่ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปิด
ประตูพระราชวังสนามจันทร์ ให้ผู้ที่หนีเหตุการณ์นั้นเข้าวันที่ 14 ตุลาคม ได้เข้า
ไปหลบภัยในเขตพระราชฐาน พร้อมกับเสด็จลงทรงเยี่ยมบุคคลเหล่านั้น และ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จักหาหนะ ให้แยกย้ายกันกลับเคหสถาน ต่อมา
เหตุการณ์ก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้น ถึงขั้นจลาจล เกือบหัวพระนคร เป็นเหตุให้
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำรัสทางสถานีวิทยุ
กระจายเสียง และสถานีวิทยุโทรทัศน์ ทรงขอให้ทุกคนช่วยกันระงับเหตุแห่ง
ความรุนแรงนั้นเสีย ด้วยการตั้งสติยับยั้ง เพื่อให้ชาติบ้านเมืองคืนสู่สภาพปกติ
โดยเร็วที่สุด¹

เสด็จอนันตกุล² แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ อันตอกเนื่อง
เหตุการณ์ข้างต้นไว้ตอนหนึ่งว่า ในระบอบประชาธิปไตยนั้น พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ใน
ฐานะเหนือการเมือง มิได้มีพระราชภาระเกี่ยวกับความอยู่รอดของประเทศชาติโดยตรง
ส่วนในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ในยามบ้านเมืองถึงคราวอันจน พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวทรงเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน ทรงใช้พระบารมีและพระปรีชาญาณ ประกอบ

¹สำนักพระราชวังการ สมุดภาพเหตุการณ์สำคัญของกรุงรัตนโกสินทร์ หน้า 145

²เสด็จอนันตกุล "สถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย" เฉลิมไมเรอร์

ความรักภักดีของประชาชนและรัฐบาล กอบกู้สถานการณ์อันเลวร้ายให้บ้านเมืองคืนสู่ความ
ปกติโดยเร็วขึ้น ด้วยแรงใจของระบอบอำนาจ ราชชนกอำนาจและศักดิ์เอื้อนให้นายก-
มนตรี ในขณะนั้นลาออกจากตำแหน่ง เพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองแต่โดยดี การที่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชกฤษฎีกาให้พระมารดา และพระมารดา บำบัดทุกข์ บำรุงสุข
ประชาชนในบางบ้านเมืองกับฉัน ปรากฏในบทกวีกรองฯ ปี พ.ศ. 2516 เป็นจำนวนมาก
ที่ระบอบกวีอย่างมากมายพอสังเขป ดังต่อไปนี้

บทกวีกรองฯ ที่แสดงความรู้สึกสะท้อนใจในวิกฤตการณ์ใกล้
และแสดงความหวังซึ่งในพระมหากษัตริย์คุณ เช่น

กวีวันวิปโยคโลกเศร้า	ละอานเร้าดูรา น้ำตาไหล
วันประวัติศาสตร์ชาติไทย	จารึกไว้ด้วยเลือดน้ำตา
วันที่ได้เสรีด้วยชีวิต	ของนักเขียน นิสิต นักศึกษา
วิปโยคแสงในใจประชา-	พระราชสั่งฆ่าประชาชน
จลาจลวุ่นวายกันไปทั่ว	ตีนกั่วไร้ดูทุกแห่งหน
ความมืด - วิกฤตของกรุงกมล	ความทุกข์รุกรานแสนพันตัว
วันนี้คนไทยได้ประจักษ์	ความรักของพระเจ้าอยู่หัว
สี่พระพิภพของพระองค์ทรงหมั่นมา	เมื่อทรมานทั่วถึงเหตุเภทภัย ¹

ช่วงระยะที่บ้านเมืองเกิดความระส่ำระสายถึงขั้นจลาจลเพื่อ
หรือคณะใดจะรักษาสถานการณ์ไว้ได้นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมี
พระราชทานกระแสพระราชดำริสยุดิให้เหตุการณ์รุนแรงนั้นไว้ได้ ดังจะได้บัญญัติกระแสพระราช-
ดำริ เมื่อเวลา 19.15 น. ในวันที่ 15 ตุลาคม 2516 มาแสดงไว้ ดังนี้

1. วิพงศ์ จันทน์หอม "ถวายพระพร เนื่องในวาระเฉลิมพระชนมพรรษา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ 5 ธันวาคม 2516" สยามรัฐฉบับพิเศษ
: 19 ธันวาคม 2516

วันนี้เป็นวันมหาวิปโยคที่เฝ้าสาธุถึงในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ตลอด
ระยะเวลา 6 - 7 วัน ได้มานา โภมีการเรือนร้องและเจรจากัน จน
กระทั่งนักศึกษาและรัฐบาลทำข้อตกลงกันได้ แล้วการขวางฟาระเบิด
ชวคและยิงแก๊สน้ำตาเกิดขึ้น ทำให้เฝ้าปะทะกัน และมีคนได้รับบาดเจ็บ
หลายคน ความรุนแรงทวีขึ้นถึงระดับถึงขั้นระจาด และยังไม่มีสิ้นสุด
มีคนไทยด้วยกันต้องเสียชีวิตด้วย ขอให้ทุกฝ่ายทุกคนจงระงับเหตุแห่ง
ความรุนแรงด้วยกัน ทั้งสัทธิย์ยังเพื่อให้อาติ บ้านเมือง กลับคืนสู่สภาพ
ปกติโดยเร็วที่สุด

อนึ่ง เฝ้าจักเหตุภัยนั้น จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ขอลาออก
จากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อค่ำวันนี้ ข้าพเจ้าจึงแต่งตั้งให้ นายสัญญา
ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ขอให้ทุกฝ่ายร่วมกันสนับสนุนเพื่อให้คณะ
รัฐบาลใหม่สามารถบริหารงานแผ่นดินได้ โดยมีประสิทธิภาพเต็มเปี่ยม
และแก้ไขสถานการณ์ให้คืนสู่สภาพเรียบร้อยได้โดยเร็ว ยังความสงบ
ความเจริญรุ่งเรืองให้บังเกิดแก่ประเทศและประชาชนชาวไทยโดยทั่วกัน¹

ในบทอวยกรองฯ ได้บันทึกพระมหากรุณาธิคุณนี้ไว้ ดังความว่า

๑ ถ้าไม่มีบุญฆาหาราช	ความพินาศจะทวีกว่าที่เห็น
น้ำพระทัยคือสายน้ำที่น้ำเย็น	ดับไฟเขี้ยว ไฟแค้น ในแผ่นดิน
๒ ถ้าไม่มีมหากษัตริย์เป็นจักรแก้ว	จะแตกแคว่ทั้งรัตนโกสินทร์
เพียงกระแสพระราชดำรัสตรัสระบิล	ก็หยุดสิ้นความรุนแรงแห่งเหตุการณ์
๓ ยึดได้เพียงพระบารมีเป็นที่พึ่ง	ในวันซึ่งระส่ำระสายไปทุกด้าน
โดยธรรมของบุรุษครองเมืองเบื่องภูบาล	ก่อเกิดศานติสุขให้ทุกไพร่ฟ้า ²

¹สยามรัฐ 15 ตุลาคม 2516 หน้า 7

²อุบล จันทรภักดิ์ "เฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" บ้านเมือง
นิวกม 2516 หน้า 6

บ้านเมืองสงบลงอีกครั้ง เมื่อกลุ่มผู้บริหารประเทศ 3 คน เดินทางออกนอกประเทศ
 ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานคำแนะนำ ทั้งปรากฏในบทร้อยกรองว่า

โอ้ ว่าพระจักรพรรดิแก้ว	คอยส่งบลงแล้วพระเจ้า
แผ่นดินแม่น้ำสายเจ้าพระยา	ที่เคยเกิดจลาจลครวญ
เลื่อนหนามสามหน่อถิ่นราศ	ออกจากประเทศชาติไปถ้วน
เสมือमार ษณูกาลาชวณ	หนีจำนวนประชาชนที่ทนทาน
ที่สามหน่อเสียบหัตถ์อภัย	เพราะพระฤาษยทรงอาชวณ
หอคบารมีมาเป็นปรากฏ	คุ้มเหล่าทหารราชฎ ¹

บทร้อยกรองฯ บางบทกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อ 14
 ตุลาคม 2516 พร้อมทั้งกล่าวถึงคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงแผ่พระบารมีปกป้อง
 ให้เมืองไทยผ่านพ้นวิกฤตการณ์นั้นมาได้ ดังตัวอย่าง

ใครเลยจักเรีกร้าง	ลืมนเลือน
วันที่ชนถูกเจื่อน	ชีฬ้าง
วันที่โลกสะเทือน	แลสลท
เพียงเพือรัฐธรรมนุ์อ้าง	คู่หล้าสยามเนา
เรานั้นลวนรอกควย	บารมี พระนา
ทรงปราบปรามทรี	หมคสิ้น
พระคุณอันเกศ	ไทยทั่ว เขตเอบ
สยามรอกเหลือบวัน	ก็ควยราชา ²

¹สุจิตต์ วงษ์เทศ "อาเศียรวาท คล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม 2516" ขาวกรุง 3 : 2 ธันวาคม 2516

²ปลอบขวัญ ทุกชนโรธ (นามแฝง) "บทอาเศียรวาท" ไพบรณียากร 5 : 5
 ธันวาคม 2516

บทร้อยกรองฯ ที่จะนำเสนอเป็นตัวอย่างสุดท้ายนี้ ผู้แต่ง
แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และแสดงความยินดีที่ประเทศไทยเข้าสู่ยุคประชา-
คมไทยอีกครั้ง ดังนี้

เคหะพระบารมีที่ปกเกล้า	ไทยประเทศกลับมีชีวิตใหม่
ผ่านยุคทรรราชย์ชาติเป็นไท	สู่ประชาธิปไตยอันไพศาล
แม่พระองค์มิไฉนทรงประกาศิต	แสนชีวิตในแผ่นดินจะสิ้นสูญ
ประชาราษฎร์จะเป็นทาสทวีกุณ	ปึงอาครุ เคืองเข็ญเป็นนินคร
พระมหากรุณาธิคุณนั้นล้นพ้น	ประชาชนสมสุขเกษมสันต์
สามัคคีคือองค์พระทรงธรรม	พร้อมมอบกายถวายชีวันเป็นราชพลี ¹

2.4 การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

เนื้อหาสาระที่ปรากฏในบทร้อยกรองฯ ได้กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ศิลปกรรมทุกรูปแบบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในพระราชูปถัมภ์คือสำนัก	อนุรักษ์ศิลปทุกสมัย
ชาติของเราเก่าแก่มากไคร	อารยธรรมไซ้รับบอกให้รู้ ²

¹ เสวต เปี่ยมพงศ์สานต์ ประชาธิปไตย 5 ธันวาคม 2516 หน้า 1

² สายพร บัณฑิมา "พระครองใจไทยประจามาทุกยาม" สกุลไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นคุณค่าของโบราณวัตถุสถานและ
ศิลปวัฒนธรรมของชาติเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัส คราวเสด็จพระราชดำเนิน
ในโอกาสพิธีวันสถาปนาแห่งชาติเจ้าสามพระยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นอาคารสมัยใหม่หลังหนึ่ง สร้างขึ้นทับลงบนที่ที่เป็นซากโบราณ
สถานในกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏในพระราชดำรัสที่ว่า

การสร้างอาคารสมัยใหม่นี้ คงจะเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้างกันเถียว
แต่เรื่องโบราณสถานนั้น เป็นเกียรติของชาติ
อิฐเก่า ๆ แฉ่นเคี้ยวก็มีค่า ควรช่วยกันรักษาไว้
ถาวรชาติ สุโขทัย อยุธยา และกรุงเทพฯ แล้ว
ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย¹

บทร้อยกรองฯ ชื่อ "5 ธันวาคม" อันเชิญกระแสพระราชดำรัสข้างต้น
นำมาแสดงไว้เพื่อให้เกิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงห่วงใยในโบราณวัตถุ
และศิลปวัฒนธรรมของชาติ เนื้อหาของร้อยกรองบทนี้ ยังกราบบังคมทูล ถึงผลเสียที่อาจจะ
เกิดขึ้นเนื่องจากการสร้างเขื่อนที่จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉพาะเขื่อนน้ำโจน ที่จะทำให้มรดก
ศิลปวัฒนธรรมของชาติถูกทำลายลง ดังข้อความต่อไปนี้

"อิฐเก่าเก่าแฉ่นเคี้ยวมีค่า
หากปลาทขาดไปไหนจะยัง
คือความจากราชดำรัส
ทรงห่วงรากไทยในคงคอง
ด้วยหม้อไหงามแตกแรกสร้าง

สุโขทัยอยุธยาแต่คราหลัง
รัตนโกสินทร์ตั้งสถาพร"
แจ่มชัดใจประชามากอน
จะทุกร้อนอยู่กระนั้นจนปั่นปลาย
ศกราชอย่างไรก็ไม่หาย

¹สุจิตต์ วงษ์เทศ "ก๊วยเกด้าด้วยกระหม่อม-ขอเถระ" ไทยรัฐ 4 ธันวาคม

ให้ป่าปรกรกเรือรักษา
ที่สืบสายไปไต่ถึงยุคหิน
เกิดตายเกิดตายหลายชั่วคน
บัดนี้หายหน้าพระเจ้าข้า
แปรไม่เป็นที่ซากโหลมหึม
กระนี้หรือสมบัติเขมรินทร์
เขื่อนแล้วเขื่อนเอาแรงมือกัน
มรดกวัฒนธรรมถูกทำลาย
สถาปนาของลูกหลานคนไทย
กราบบาทพระพุทธรูปเจ้าข้า
เทิดทูนคำจารึกไว้รำลึก

กินทรายนอนกระดูกบรรพชน
ทำกินกินนี้สักกี่หน
เป็นอดีตมีคมกริยาเรียน
ป่าหิมพานต์เปิดเปลือยเปลี่ยน
สัตว์เป็นศพเจียนจะจบพันธุ์
มีถิ่นเพราะความกึกก้อง
ถึงถิ่นความสร้างไม่หวั่นไหว
โครงกระดูกโบราณทรงร้องไห้
รักษาไม่ไต่ถึงเหยียบย่ำ
คู่อริที่เวทนาจะมากับ
ถอดหัวใจทวยจับถวายพระพร ฯ¹

นอกจากจะทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ศิลปกรรมทุกรูปแบบดังกล่ามาแล้ว
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ยังทรงสนพระทัยในงานศิลปะหลายสาขา อาทิ การถ่ายภาพ
ทางดนตรี และทรงมีพระปรีชาสามารถทางด้านดนตรีเป็นเลิศ โดยทรงพระราชนิพนธ์
เพลงไว้มากถึง 43 เพลง* ด้วยกัน มีบทสร้อยทรงฯ ที่กล่าวถึงพระปรีชาสามารถทางด้าน
ดนตรี ไว้มาก

.....

ว่าจรรีก

ฉีกใจ

ในแผ่นดิน

ดูละปัด

บทเพลง

พระภูมิพล

สว่างแล้ว

ลวรรคส่ง

องค์อุปถัมภ์

¹"5 ธันวาคม" มติชน 1737 : 19 ธันวาคม 2525

*จนถึง พ.ศ. 2525

โน้ตย่อ	การบันทึก	หัวผล
ศิลา	จึงรวม	นอมกน
สุก	ภูมิ	กัณฑารว ¹

2.5 การส่งเสริมการศึกษา

พระราชกรณียกิจในด้านการส่งเสริมการศึกษาให้แก่ประชาชนที่ปรากฏอยู่ในหอสมุดฯ มีกล่าวไว้เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุที่การศึกษาเป็นงานที่รัฐรับผิดชอบอยู่โดยสมบูรณ์ พระราชภารกิจของพระองค์ในคานานี้จึงเป็นเพียงการเสริมงานการศึกษาของรัฐเท่านั้น ในหอสมุดฯ ได้กล่าวถึง "โรงเรียนร่มเกล้า" ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการทหารที่เข้าไปตั้งฐานปฏิบัติการอยู่ในท้องถิ่นชนบททางไกล ได้ร่วมมือกับราษฎร ในท้องที่ก่อสร้างโรงเรียนขึ้น เพื่อให้บุตรหลานของราษฎรได้มีสถานที่เล่าเรียนอย่างเพียงพอ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเฉพาะวัสดุก่อสร้างตามความจำเป็น และแรงงานตลอดจนช่างฝีมือในการก่อสร้าง ให้ฝ่ายทหารและราษฎรร่วมกันเสียสละ แล้วพระราชทานให้รัฐบาลดูแลรับผิดชอบเรื่องการบริหารต่อไป ในหอสมุดฯ ยังกล่าวถึงสาธารณูปการไทย สำหรับเขาวงกตโดยพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" ซึ่งพระราชดำริให้ตั้งโครงการสาธารณูปการไทย สำหรับเขาวงกตขึ้น เพื่อจัดทำหนังสือเผยแพร่วิชาการแขนงต่าง ๆ ที่ควรศึกษาออกเผยแพร่แก่เขาวงกต ดังความว่า

การศึกษาพระเล็งเห็นเป็นเรื่องใหญ่
 เกิดยากไร้สมควรมีที่สั่งสอน
 เกิดโรงเรียน "ร่มเกล้า" มาเกลากลอน
 ทรงอาทรสร้าง "สาธารณูปการไทย"²

¹ ลงา ขารัมภีร์ "สุกคิตติมหาธาธา" เลียงปวงธ 5 ธันวาคม 2519 หน้า 13

² เอกสารการศึกษาเอกชน . 3 : 5 ธันวาคม 2524

3. ความจริงรักภักดีและความห่วงใยของประชาชนที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

กล่าวได้ว่า บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม เกิดขึ้นจากความจงรักภักดี ที่ประชาชนมีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีต่อประชาชนชาวไทย ความนึกเห็นถึงกล่าวปรากฏชัดเจนในบทร้อยกรองฯ ชื่อ "5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" ว่า วันเฉลิมพระชนมพรรษา นับเป็นวาระอันเป็นมงคลที่คนไทยทั้งหลายจักได้แสดงความจงรักภักดี ความนิยมใส่น้ำใจ ที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถึงความว่า

ถึงวาระเฉลิมพระชนมพรรษา
ก็ถึงคราไทยดำแรงสะสม
ซึ่งความรักความภักดีที่ชื่นชม
ถวายบังคมด้วยดวงใจไทยทุกดวง¹

ดังนั้น เนื้อหาส่วนหนึ่งของบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นการแสดงความรู้สึกจงรักภักดี และแสดงความห่วงใยต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการศึกษาเนื้อหาส่วนนี้ ผู้เขียนจะแยกกล่าวเป็น 2 ประเด็น คือ เนื้อหาที่แสดงความจงรักภักดีของประชาชน ที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเนื้อหาที่แสดงความห่วงใยของประชาชนที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังจะได้นำเสนอรายละเอียดแต่ละประเด็นตามลำดับ ดังต่อไปนี้

3.1 ความจริงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เมื่อศึกษาเนื้อหาบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา พบว่า มีการแสดงความรู้สึกจงรักภักดีในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

¹"5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" ฟ้าเมืองไทย 559 : 3 ธันวาคม 2522

3.1.1 การวางพระบรมฉายาลักษณ์

ความจงรักภักดีที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ปรากฏใน
รอยกรองฯ บางบทได้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกและเลื่อมลั่นของผู้แต่ง ที่ยกย่องเทิดทูน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้อย่างสูงสุด เช่น ในรอยกรองชื่อ "ราชสกุล" ได้แสดง
ความกตัญญูว่า การวางพระบรมฉายาลักษณ์ไว้เป็นอันควร และชักชวนให้คนไทยทั้งหลาย
ร่วมกันเชิดชูพระบรมฉายาลักษณ์ให้อยู่ในถิ่นแห่งละล่ง ดังความว่า

พระบรมฉายาลักษณ์ที่หทัยเทิด	จงเชิดชูไว้ไทยทั้งผอง
ถึงที่พระที่นั่งมอญวราเหลียวมอง	ใครขอรองทุกบุญบารุกาย
หากประยงค์กลิ้งเกลื่อนถิ่นถนน	หรือปะปนของทำนุนาใจหาย
ไปรกร่วมกันแนะนำตามอนุบาย	เทิดถวายเหนือเกล้าเหล่านิกร ¹

3.1.2 การถวายชีวิตเป็นราชพลี

มีบทรอยกรองฯ เป็นอันมากได้แสดงความจงรักภักดีด้วยการขอ
ถวายชีวิตเป็นราชพลี ซึ่งการกล่าวปฏิญาณเช่นนี้ เป็นเรื่องยืนยันอย่างแจ่มชัดว่าประชาชน
จงรักภักดีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อย่างสูงสุดจนถึงยอมพลีชีวิตให้พระองค์ ได้ความรู้สึกเช่นนี้
ก็เกิดขึ้นจากความผูกพันอันลึกซึ้งระหว่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับประชาชนชาวไทย
ที่จอมราชวงศ์จักรี ปรามิธ กล่าวไว้ในถ้อยคำ หน้า 5 อย่างน่าจับใจยิ่งว่า

ความผูกพันระหว่างพระเจ้าอยู่หัวกับคนไทยนั้น ถึงขณะนี้มีอยู่มาก
เกินกว่านิยามแห่งความเป็นชาติไทย เกินความมั่งขวัญ เกินกว่า
ความเคารพบูชา แต่เป็นความผูกพันด้วยชีวิต ระหว่างคนไทย
คนหนึ่ง กับคนไทยอีกทุก ๆ คน ในจำนวนราว 40 ล้านคน²

¹ชั้นเชิง สุ่มสุทัศน์ "ราชสกุล" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 20 : 20, 21, 44

พฤษภาคม 2513

²ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช "พระเจ้าอยู่หัว" สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2516 หน้า 5

ในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา กล่าวถึง
การถวายชีวิตเป็นราชพลี ไว้ว่า

(๑) ขอพลีชีวิตเฝ้าองค์สมเด็จพระคุณพระ

นำราบริบุญลาภ-

อัสสัม¹

การถวายชีวิตเป็นราชพลีนั้น เป็นความรู้รักของชาวไทยไม่เลือก
ว่าเป็นชายหรือหญิง ทุกคนพร้อมที่จะปกป้องถวายความจงรักภักดีด้วยชีวิตอยู่ทุกเวลา ถึง
ความ

เลือกเมื่อสยามรัฐนี้

สยามหัวหญิงชายหมาย

จงรักภักดีระบาสาย

จักรกระโจนห้าพัน

นำถวาย

เขานั้น

ด้วยชีพ

หากต้องตากกระโจน ๓²

การยอมสละชีวิตเป็นราชพลีนี้ มิใช่เกิดจากความจงรักภักดีไว้
แต่แรก คำปฏิญาณดังกล่าว ล้วนเกิดจากความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงสืบสละความเกษมสำราญส่วนพระองค์เพื่อประชาชน และประเทศชาติ
อย่างยาก จะหาผู้ใดเสมอเหมือน ความรู้รักเช่นว่านี้ ได้ปรากฏในบทร้อยกรองฯ บทหนึ่ง ดังนี้

¹รพีพร พันธุโรทัย "มหาภูมิพลาลีปราช" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2512 หน้า 1

²บรรกษัย บุนยาน สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2514 หน้า 1

๑) ขามราชบุรีระหมื่น

ครองทุกข์

๖ ทรงสละสุข

รวมควาย

ราชบุรีสุข พระพำนัก

เสริมเสก

จะชกที่วัดพ่าย

ปกป้องบาทบงสุ¹

ด้วยอย่างสุดท้ายนี้ จะขอยกคำประกาศขอถวายชีวิตเป็นราชพิธี
ของกลุ่มลูกเสื่อชาวบ้าน จากนหรือยกรองฯ คือไปนี้

นหรือยกรองฯ ชื่อ "ขอเคอะพระบารมีปกเกล้าฯ" เป็นร้อยกรอง
โดยหนึ่งทีกล่าวเชิญชวนคนไทยทั้งหลายให้ร่วมกันถวายสัตย์ปฏิญาณว่าจะมีความรักมีความสามัคคี
กันทุกคน ทั้งคนอยู่ในลัทธิมาอาชีวะ ตลอดจนมีความเชื่อเพื่อเกื้อกูลกันฉันคนไทย ร่วมทุกข์
ร่วมสุขร่วมแรงใจกัน ทำนุบำรุงชาติ ซึ่งตรงกับพระประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้มีพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณถึงเกล้าฯ ขอนอมเกล้าฯ นอมเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องใน
โอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ถึงความ

มาเคอะมาเหื่อนไทยในวันนี้

ถวายสัตย์ ราชพิธี ตามพระประสงค์

"รัก สามัคคี มีใจตรง

และมั่นคง ในลัทธิ มาอาชีวะ

ทั้งเกื้อกูล อภัยกัน ฉันไทยไทย

ร่วมใจ ร่วมรัฐ ถวายสัตย์จะ

แบ่งทุกข์ แบ่งสุข ทุกวรรณะ"

กราบทาน วันวาระ เฉลิมพระชนม์ ฯ²

¹"อิริราช วันทนา" คุณหญิง 104 : 3 ธันวาคม 2515

²อำนาจ สิงห์แพทย์ "ขอเคอะพระบารมีปกเกล้าฯ" บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2524

ไกรถิกรายหมื่นประมาท
 ฝ่ายประกาศพระบรมม
 ถูกเลือนวามานประกาศกอง
 ดูปลก้องวิวิทย์ของพลี¹

3.1.2 การถวายสัตย์ปฏิญาณ

นพทรย์กรองฯ บางบท แสดงให้เห็นว่า ทนทางหนึ่งที่จะแสดง
 มนต์ชัย กนกเวทิตา และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ ก็คือ การถวายสัตย์ปฏิญาณ ปฏิบัติ
 ประกอบด้วยมาอาชีวะ ตลอดจนทำให้เป็นประโยชน์แก่สังคม เพราะเมื่อทุกคนแต่ละ
 ประกอบความดีเป็นการร่วมกันแล้ว ย่อมจะพาให้สังคมนั้น สงบสุขได้ด้วยกัน และเมื่อ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นดุษฎีสมนาคุณพระราชนิพนธ์

นพทรย์กรองฯ ต่อไปนี้ กล่าวถวายสัตย์ปฏิญาณแทนชาวไทยทั้ง
 นพทรย์ฯ จะขอทำความดีตามรอยพระยุคลบาท ถวายเป็นราชดึกการะในวันเฉลิมพระชนม-
 พันธ์ฯ ถึงความดี

เนื่องวาระเฉลิมชนมมงคลศรี
 รอดทำดีน้อมถวายไม่วายวัน
 เหล่าข้าบาททั้งหลายถวายสัตย์
 ตามรอยบาทพระยุคลองค์, จ้านงใจ

ข้าพชนิเวศน์ไทยเชกษัต
 เป็นมิ่งขวัญเฉลิมองค์พระทรงชัย
 ณกรุงศรีอยุธยาแห่งใด
 เพื่อพระทัยทรงเกษมปรีดิ์เปรมเทอญ²

¹รัตน หัตถนาทรี "เพลงพวงมาลัยถวายพระพร" เถลิง 5 ธันวาคม หน้า 9, 13

²ชั้นเชิง พุ่มสุทัศน์ "ถวายพระพรอันสัตย์ปฏิญาณ" สยามรัฐ 4 ธันวาคม

3.1.3 การบริจาคโลหิต

การประกอบคุณความดีของประชาชนเพื่อถวายเป็นราชพิธีแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษานั้น มีหลายประการ ประการหนึ่งที่นาสรรเสริญ คือ ประชาชนได้ร่วมกันบริจาคโลหิตให้แก่สถานกาชาด และโรงพยาบาลต่าง ๆ นับเนื่องกันมาเมื่อเวลาหลายสิบปี พระราชกรณียะเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา คือ "พระครองใจไทยประจามาทุกยาม" ได้กล่าวถึงการบริจาคโลหิตเป็นราชพิธี กล่าวเปรียบเทียบกับว่า ในบางศึกสงคราม คนไทยยอมเสียสละเลือดเนื้อเพื่อปกป้องชาติให้ถึงชายธงบดโค่นละโลหิตเพื่อแสดงความจริงรักภักดีไว้ประจักษ์ ดังนี้

เลือกเอาแต่คน มี ดินตาย
ราชพิธีถวายไ้ทุกคน

เลือกจากปลายคม เข็มยัง เข็มขึ้น
โลกยอมยลและประจักษ์ความภักดี¹

3.1.4 การจัดวันพัฒนา

ดังที่กล่าวแล้วว่า การประกอบคุณความดีของประชาชนเพื่อถวายเป็นราชพิธีนั้น มีหลายประการ นอกจากจะมีการบริจาคโลหิตแล้ว รัฐยังขอความร่วมมือจากหน่วยงานและเอกชนต่าง ๆ ตลอดจนประชาชนในราชกิจกันพัฒนามานเมืองให้สะอาดสวยงาม ไม่มอมเกลามอมกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แทนของขวัญอื่น ตามที่ปรากฏในพระราชกรณียะเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ว่า

รัฐจักวัน	พัฒนา	พาราษฎร์รวม
สร้างส่วนรวม	ให้สะอาด	พิลาสไสว
น้อมถวาย	แทนของขวัญ	แก่ท้าวไท
จากดวงใจ	ทวยราษฎร์ที่	ภักดีนิรันดร์ ²

¹สายพร มัทมธนา "พระครองใจไทยประจามาทุกยาม" สกุลไทย 1103 :

8 ธันวาคม 2518

²อุณจิตต์ ธีรพัฒน์ "ทรงพระเจริญ" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2519 หน้า 7

3.2 ความหวังใจของประชาชนที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ความรู้สึกรักหวงใยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ปรากฏในบทอภินิหารในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ได้แก่ ความหวังใจเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประชวร และความหวังใจในเรื่องความผ่องแผ้วของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความรู้สึกถึงความแสดงออกในบทอภินิหารฯ ดังที่จะนำเสนอต่อไปนี้

3.2.1 ความหวังใจเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประชวร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประชวรครั้งใหญ่ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2525 พระอาการครั้งนั้นนับว่ารุนแรงกว่าครั้งใด ประชาชนชาวไทยถึงหลายล้านคนหวังใจในพระอาการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถึงจะขอขม้อความจากลอร์ดมัน "มังกรห้าเล็บ" มาแสดงไว้ ดังนี้

มีพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น ในโลกนี้ ที่เมื่อทรงประชวรใหญ่
ชาวบ้านทั่วทั้งประเทศหวังใจและทุกข์ทรมาน เพราะความรักและรัก
ในหลวงของพวกเขา ถึงขนาดกินไม่ได้ นอนไม่หลับ กระวนกระวาย ไม่
เป็นอันทำงาน รอเพียงว่าพระอาการ . . . คนหลายแสนและอาจจะหลาย
ล้านคน อวดมนต์สวดพร ขอพรคุณพระศรีวิสุทธิวงศ์ให้คุ้มครองปกป้องรักษา
ในหลวงที่รักของเขา หลายแสนและหลายล้านคน ชื่อคือ ก็นใจ ขอนานีสงส์
ผู้สวดภายในหลวงที่รักให้พ้นจากภัยไข้ ไม่มีความระแค้นใด ที่จะมีภัยแก่ปวงชน
ชาวไทยได้เท่ากับเมื่อในหลวงหายจากประชวรใหญ่

บทอภินิหารเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาหลายบท
แสดงความวิตกรักหวงใย อันหาที่พ้นของประชาชนไว้ ดังนี้

มังกรห้าเล็บ (นามแฝง) - "รักในหลวงจงเป็นกนิ" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม

ราชวังนถลงการที่พระนางฟ้า
 กอขลามไถ่ไผ่ทรงระอาการ
 บ้างสวภณศกาวนาหน้าหิ้งพระ
 ไผ่ทรงปลอกรอกพันอันทราย
 อยากเจียมแทน, ป่วยแทน, แม่นสาหัส
 นี้คือปณิธานที่เขียนขง

ไผ่ท้าวหน้าคอยสลับรับข่าวสาร
 หลาบเลือนงานใจหอกถอนนิมิตคลาย
 ยึดธรรมะแปดชุดพูนถวาย
 ไผ่ทรงคลายโรควายในพระองค์
 ห้อมนินหัตถ์กักขัมเจิมทวยประสงค์
 และเป็นเจตน์จำนงความรักก็¹

ความรู้ลึกวิถกห้วงโยเหล่านี้ ผู้แต่งโคลงายทอดลงในบทร้อยกรองา
 โยเนื้อความที่คล้ายกัน บดกลให้เห็นถึงหัวใจอันเปี่ยมล้นด้วยความห้วงโย พระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว ที่ทรงกันของประชาชน ดังนี้

เพียงพระองค์ทรงประจรรราชฎีหวนหา
 คอยเวลาซึ่งจาวเคราะห์ไฉน
 ข้างพุทธหอยระทมกรรมทรวงใน
 เพราะห้วงโยพระอาการที่ผ่านมา²

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเกษมสำราญขึ้น
 พระราชกิจคล้ายความวิถกห้วงโย ดังปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิม-
 พระชนมพรรษา บทหนึ่ง ว่า

¹สุภาพ กลีธจาย แนวหน้า 5 ธันวาคม 2525 หน้า 4

²วนิดา สติทานนท์ "อาภิวาทราชสุคติ" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 9 ธันวาคม

ก่อนอื่นใด	ขอตั้งใจสำรวมจิตอธิษฐาน
ของทรงพระเกษมสำราญ	โรคลภัยผ่านพ้นสิ้นอย่างกลับมา
.....	
ทรงเป็นศูนย์รวมใจไทยทั้งชาติ	ประจักษ์ปรากฏปรากฏให้เห็น
ขาวทรงพระประจักษ์ชวนศรัทธา	กลางช่วงโยยวิตกต่างต่างกัน
จนภาพขาวจากพระราชสำนัก	จากทรงศักดิ์ทรงสร้างทรงสุขสันต์
จึงโองวาทที่อัครคุณานัน	เมื่อพระขวัญสูงองค์พระทรงชัย ¹

3.2.2 ความห่วงใยในเรื่องความปลอดภัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าอยู่หัว

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนถึง 6 ตุลาคม 2519
 ที่วังที่สถำบันพระมหากษัตริย์ถูกทำลายจากกลุ่มผู้ประสงค์ร้ายต่อชาติบ้านเมือง เช่น เมื่อ
 ก่อตั้งขึ้นพระบรมเชษฐาธิราช จากพลเรือนในวาระการดำรงพระยศ ในปี พ.ศ. 2517 เป็นต้น
 ที่สถำบันพระมหากษัตริย์ ถูกเขียนแค้น ถูกถึงลงคำแค้นนี้ ได้มีผู้บันทึกไว้ในหนังสือหรือทรง
 ในปี พ.ศ. 2517 ถึงความว่า

ทั้งระอา ก ล้าง และสงข
 มวอนบุญจะหาพบ ก็เหลือหา
 แก่เฒ่าในองค์พระราชา
 ปราศจากราศีหมองมาของพาน
จะยังมีสำใจในบุญ
ที่บุญคุณแสนดินถิ่นสถาน
 ขอบกิด เขียน หลาม ท้าวมาญ
โปรดอภัยให้ท่านเกิดพระเอย²

¹วนิดา สถิตานนท์ "อาภิรทราชสุคติ" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 9 ธันวาคม 2525

²ประจักษ์รายวัน 5 ธันวาคม 2517 หน้า 1

และ

อันเมืองใดไร้มาริย์เป็นฉัตรแก้ว
อันผู้ใดโกรหมื่นวันเรา

จะเหริศแพรวนางคนนั้นสุดหา
ยากจะหาสุดสิ้นทั้งวันตาย²

บทอรรถกถาเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ชื่อ "ขอ
ขาด ข ประสงค์ใด จงสฤษดิ์ดังวังพระหฤทัย อุดกวางชัย จโย" ได้เขียนเตือน
โดยทั้งประเทศให้สำนึกถึงอันตราย ที่อาจมีมาถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเรียก
ทุกคนให้ช่วยกันร่วมพลังปราบปรามกบฏความสงบของบ้านเมืองให้หมดไป เพื่อจะได้ไม่เกิด
ได้ใคร่อย่างประชาชนมาข้างหน้า เพื่อหาทางมาคบไทยด้วยกัน ดังความว่า

พระบรมเกล้า	เราคราวนี้
แนวโน้มนต์	มากมีภัย
เรามักชอบ	คิดปลอบใจ
ตนเองไว้	ทุกวันนี้
ว่าองค์พระ	เจ้าอยู่หัว
พระคุณทั่ว	อเนกอนันต์
ทรงวางแผน	แสนสำคัญ
ทุกวาระวัน	เพื่อประชา

²วนิดา สติตานนท์ "อาภิรवादมหาราชสดุที" ๑" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6

พ.ศ. 2517

มากมาย	หลายกรณี
จนเป็นที่	เรื่องลือลา
บังเกิดผล	ผู้ลือลา
โกรธจะมา	ก็กริ้วองค์

ดู	คือ	ดู
ดูยาบ		ดูยาบ
อย่าฟังหมาย		กลางพิณสง
งูกินหญ้า ?		เชื่อว่าคง
หลอกในหลอ		วาทรงแอ
ขอไทย		ทั้งประเทศ
กระหนักรเหตุ		อย่าเชื่อนแะ
ไปรกลูกขึ้น		ขึ้นเป็นแพ
อย่าเอาแต่		ลาวนา
ปรามนัก		กวนน้ำขุน
ให้ลูกผู้		ไปกับตา
อย่าให้ใคร- ใจ		ประชา
ชน บังหน้า		ชาวไทย ¹

4. ปัญหาการบังคมทูลความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชน

นอกจากทูลขอเรื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา จะได้เสนอเนื้อหา 3 ประเภท ดังได้กล่าวมาตามลำดับแล้ว ยังมีเนื้อหาอีกประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเด่น และ น่าทึ่งจะได้หยิบยกมากล่าวไว้ให้ครบถ้วน คือ การที่ผู้เจ็บทูลขอเรื่องฯ เขียนเนื้อหา

¹ ประยูร จรรยาวงศ์ "ขอขึ้นกาล ๖ ประสงค์ใด จงสฤษดิ์ถึง หวังพระฤทัย
ภูผาชัย ชโย" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2518 หน้า 5

พระที่เป็นปฏิภาณกราบบังคมทูลให้ทรงทราบถึงความทุกข์เดือดร้อน ที่ประชาชนต้องประสบอยู่ใน
เวลานั้น ตลอดจนได้บันทึกทัศนะของผู้แสร้งมีต่อสภาพสังคมและเหตุการณ์ในช่วงนั้นไว้ ซึ่งผู้อ่าน
สามารถหาหลักฐาน ข้อเท็จจริงมาพิจารณาเปรียบเทียบได้

ปฏิภาณกล่าว ผู้แต่งกล่าวถึงจะขอพระราชทานพระบารมีและพระมหากรุณา-
ธิคุณปกเกล้าปกกระหม่อมให้ทรงคุ้มครอง และอำนวยการสิริสวัสดิ์ พหุโชคเป่าและผ่อนคลายให้พ้น
จากความทุกข์เดือดร้อนโดยพลัน อันเป็นเรื่องราวยืนยันให้ประจักษ์ชัดว่า ประชาชนมีความศรัทธา
เลื่อมใสในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างฉันทน์ ด้วยตระหนักว่า พระองค์จะทรงเป็น
แม่โพธิ์ร่มไทร ให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนโคตรี้ที่สุด บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิม
พระชนมพรรษาที่มีเนื้อหาเป็นปฏิภาณ มีจำนวนทั้งสิ้น 7 บท ซึ่งจะได้นำเสนอรายละเอียดของ
บทร้อยกรองฯ ที่เป็นปฏิภาณแต่ละบท ดังต่อไปนี้

4.1 บทร้อยกรองฯ ชื่อ "ถวายเป็นปฏิภาณหาราช" ผู้แต่งได้บรรจุบทร้อยกรองถวายเป็น
พระพร และถวายเป็นปฏิภาณกราบบังคมทูลถึงความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชนชาวไทย ได้อย่าง
ละเอียดทุก ๆ คำ โดยเลือกใช้คำประพันธ์ถึง 4 ชนิด เพื่อให้เหมาะสมแก่สาระที่นำมาเสนอใน
แต่ละตอนอย่างน่าสนใจยิ่ง เนื้อหาอาจแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนต้น กล่าวเกริ่นนำเรื่อง
บทถวายเป็นปฏิภาณ ตอนที่ 2 กล่าวถวายเป็นพระพรและเทิดพระเกียรติ และตอนสุดท้ายกล่าวถึง
ความทุกข์ยากเดือดร้อนต่าง ๆ ของประชาชน เนื้อหาที่ปรากฏในบทร้อยกรองฯ แต่ละตอน
ดังต่อไปนี้

การเกริ่นนำ แสดงวัตถุประสงค์ว่าจะถวายเป็นปฏิภาณ ดังความว่า

โอมศรีลิตพิศุภฤกษ์	เบิกอักษระขลัง	รุ่งเจริศพลังวิเวก
ข้าจักเศกสำเนา	ถวายเป็นคำปฏิภาณ	เบื้องบาทพิทยะเจ้า
ลำดับวงศ์จักรีที่เก่า	สืบหล้ากรุงสยาม	เนาว์นา ฯ

บทร้อยกรองฯ ในลำดับต่อมา เป็นการถวายเป็นพระพรและเทิดพระเกียรติ

บุปผชาติระภาค ณ พฤษะไพร
 จะเกิดประภีร์และร้อยมลัย วิจิตรพลัน
 ถวายพระผู้เลอโฉมเยศุรย์สวรรค์
 สยามสถิตปรักฤษณ์ ฌ การุณ
 ราชบุรุษประจักษ์และซึ่งมหาธิคุณ
 บิวิบุลย์ลีลหวังจะพึงพระบุญ ฤๅบารมี
 ครั้นประสมอุทิศธรรมชีวี
 ประสงค์ ฌ ไฉนสลับก็ ฎีกาความ ฯ

ตอนต่อมาของร้อยกรองฯ บทเดียวกันนี้ ซึ่งใช้คำประพันธ์ประเภทโคลง
 ภาพ จำนวน 7 บท เป็นคำฎีกาการบังคมทูลถึงความทุกข์ความเดือดร้อนของประชาชนใน
 ต่าง ๆ ที่จะไต่แจจแจงความเดือดร้อนแต่ละด้านไว้โดยละเอียด ดังต่อไปนี้

สาระสำคัญของฎีกาเริ่มด้วยผู้แต่งกล่าวถึงการเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์
 ครั้นอายุครบ 200 ปี ชื่อมวชน ไฉ้ประโคนข้าวพรรณากีรติคุณของบุคคลที่บำเพ็ญประโยชน์
 ชาติ แนะนำโบราณสถานโบราณวัตถุ ตลอดจนชนบประเพณีไว้โดยพิสดาร นับเป็นภาพอดีตที่
 งดงาม ขณะเดียวกัน หนังสือพิมพ์ก็เสนอข่าวร้ายที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองในทุกวัน ซึ่งมี
 ความเด่นดังไม่แพ้กันไว้ด้วย ดังนี้

วรรณวงพพัน	สองร้อยปี	เกิดเฮย
เฉลิมรัตนธานี	เกียรติแก้ว	
ประโคนข้าวคราวดี	ชุกกัน	กล่าวนอ
ทั้งสิ่งชั่วร้ายแล้ว	ฉาวกองคุจกัน	

ในบทต่อ ๆ ไป ผู้แต่งกล่าวถึงสภาพเลวร้ายอันเป็นเหตุแห่งความทุกข์
 ความเดือดร้อน ตลอดจนความอยู่ยงธรรมที่ประชาชนประสบอยู่ในยุคนี้ เริ่มจากระบอบการ-
 ราชที่ไม่เป็นไปตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย กล่าวคือ ยังต้องอาศัยทหารซึ่งมีหน้าที่ใน

การป้องกันประเทศมาเป็นแกนนำที่สำคัญในการบริหารประเทศ ส่วนนักการเมืองทั้งหลายล้วน
ไร้ศีลธรรม ใช้ความสามารถปลุกแพลงคำพูดแสวงหาลาภยศ และผลประโยชน์เพื่อตนเองเป็น
สำคัญ ดังนี้

บุกรุกทะเลหลวง	เกินใคร
มา ! รัฐประหารไทย	จับฉลาก
นักการเมืองทุลฉฉ	สัจจะ
แสวงประโยชน์โดยเล่ห์หลิน	ฉ้อฉลอันเอยศ

ร้อยกรองบทนี้กล่าวถึง ความเดือดร้อนของประชาชน อันเนื่องมาจาก
ภาวะเศรษฐกิจ ที่ถูกผูกขาดไว้เฉพาะกลุ่ม พ่อค้าคนกลางมีอำนาจโกงและกดราคาสินค้า ทำให้
ประชาชนต้องประสบความทุกข์อย่างแสนสาหัส ถึงความโหดร้ายของว่า

เศรษฐกิจผูกขาดไว้	เฉพาะกลุ่ม
สืบทอดเวียงเกาะกุม	กระเดื่องมั่ว
โกงกดราคากุม	โกงพ้อ - ก้าแ
บุกรุกเหยียบเหยียบคอค้า	แถมพ้อไทยทน

ความเดือดร้อนประการต่อมาได้แก่ สภาพบ้านเมืองซึ่งเคลื่อนกลาด้วย
ชนประกอบอาชญากรรม จี้ ปล้น ข่มขืน ฆ่าอย่างหลอโหด ยิ่งกว่านั้นทุกซอกทุกมุมในบ้านเมือง
ได้เต็มไปด้วยสถานเร่ร่อนย์ แหล่งอบายมุข อาทิ สถานบริการหญิงโสเภณี ล้วนเป็นแหล่ง
ฉอเลาะประชาชนให้หมกมุ่นในโลภภัยสุข ถึงความว่า

กลางกรุงเคลื่อนกลาง	พระ
มื่นนอกซึ่งปลน	จามวย
บุกรอกเประอวยามุขปร	เนรอส
สำสอนเสยโสเกศิถาย	คุมเพื่อละเมอกาม

ชนชั้นกรรมาชีพ เช่นกลุ่มผู้ขายของที่ต้องทนทุกข์ทรมานต่อสุทินรนาได้ยิ่ง
โดยต้องทำงานอย่างหนักแลกกับค่าจ้างที่ไม่พอ uly กับแรงงาน และจะไม่เพียงพอเลี้ยงชีพ
ของตนและครอบครัว นับเป็นความเดือดร้อนที่รอความช่วยเหลือเช่นกัน ถึงความว่า

ผู้จนทนทุกข์ซ้ำ	กระหน่ำตี
งานหนักแทบจักหนี	ขึ้นลิ้น
ค่าแรงมี ประทั่งชี-	วิตรอด
หิ้งลูกทั้งเมียลิ้น	กระแจะสู่ประสาจน

ในสภาพเลวร้ายถึงกล่าแล้วนั้น สถานทางศาสนาซึ่งควรเป็นที่พึ่งทาง
ของประชาชน ก็ตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม พระสงฆ์บางกลุ่มมอมเมาประชาชนให้เลื่อมใส
ในเครื่องรางของขลัง มีการบิณฑบาต และการเรียโรสร้างโบสถ์วิหารให้งดงาม ผู้แต่งรู้สึก
พอใจที่วัดรุ่งเรือง แต่ประชาชนมีความยากไร้ ดังนี้

เหลืยามองข้ามรั้ววัด	พระศาสนา
เจ้ากุกกุกโตกวิศกุก	เลวโม
อยากสู่สวรรคฤรงมา	สร้างโบสถ์ กุฏิงาม
ชาววิศสุธาวานไร่	อกโออนาถหนอ

ความเคียดแค้นอีกประการหนึ่งซึ่งกล่าวถึงเป็นเรื่องสุดท้าย คือการที่คนไทยทั้งชาติต้องถูกข่มขู่ความเป็นไทย โดยชาวต่างชาติเข้ามาครอบงำทรัพยากรอันล้ำค่าของชาติไปจากผืนแผ่นดินไทย ดังนี้

ทวยราษฎร์แรงอ่อนล้า	ระโย
ความเป็นไทยถูกข่มขู่	ทางคว
ทรัพยากรฝรังโย	สูบลูก
ขอพึ่งพระบารมีท้าว	บารบเฒ่าคี่สมัย ฯ

ความเคียดแค้นต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ผู้แต่งใคร่ขอพระบารมีเป็นที่พึ่ง ทรงเป็นผู้เดียวในแผ่นดินที่จะบำเพ็ญความเคียดแค้นดังกล่าวได้ ดังปรากฏในชวท้ายของทรงบพิตรว่า

พระเอย .. เหลียวหายก็แล้ว	ก็มีใครจะแลเห็น
มีแต่พระผู้บำเพ็ญ	บุญบารมีพูน
มีแต่ท้าวผู้กับโลก	ค้ำวิโยคเหตุดำดู
ค้ำเพลิงแรงแห่งกองกมล	มละเบื่องทุกข์ปวงไทย ฯ ¹

บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาที่จะนำเสนอในฉบับนี้นั้น แม้จะมีได้เป็นฎีการ้องทุกข์โดยตรง ทั้งชื่อบทร้อยกรองฯ และเนื้อหา เช่น "ฎีกา-ท้าว" แต่ก็ได้แสดงความทุกข์ความเคียดแค้นของประชาชน ในภาวะเหตุการณ์ต่าง ๆ นำเสนอตามลำดับปฏิทิน เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2512 เป็นต้นไป ดังต่อไปนี้

¹ โอง เผยแพร่ความดี (นามแฝง) "ถวายฎีกามหาราช" อาทิตย์สยามใหม่

: 56 - 57 ธันวาคม 2525

4.2 บทร้อยกรองฯ ปี พ.ศ. 2512

บทร้อยกรองฯ ชื่อ "ถวายพระพรชวนสัตย์ปฏิญาณ" มีเนื้อหาที่แสดง
 ของผู้แต่งเกี่ยวกับอาชีพของบุคคล 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคณะรัฐบาลและผู้บริหารบ้านเมือง
 กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่มทหาร กลุ่มตำรวจ และกลุ่มครู ซึ่งมีพฤติกรรมเป็น
 ผู้ทำลายคนอยู่ในขณะนั้น ผู้แต่งชี้แนะให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้ ถวายสัตย์ปฏิญาณว่าจะไม่ประกอบ
 หมายเลวร้ายต่าง ๆ ที่จะสร้างความทุกข์เดือดร้อนแก่ประชาชน ดังได้เคยปฏิบัติมา พร้อมทั้ง
 แสดงความจงรักภักดี สำนึกในระบอบการปกครอง และถวายพระพรชัยมงคล ดังจะได้เสนอ
 ตัวอย่างการถวายสัตย์ฯ ของบุคคล แต่ละกลุ่ม ดังนี้

เหล่าข้าฯ คณะปกครองพลองบาท
 ถิ่นสยามอร่ามรื่นทุกคืนวัน
 ไร้อัลโล, โทสะ, อคติ
 เลิกอำนาจบาใหญ่ เบี่ยงใจพาล
 ข้าพระพุทธเจ้าเหล่า ส.ส.
 เหมือนถูกสนตะพายหมายเงินตรา
 ขอแก้กุลเนื้อน้อมมีนกิจ
 ขอบพิทักษ์เงินหลวงกระทรวงคลัง
 ข้าพระพุทธเจ้าเหล่าทหาร
 จะเป็นรั้วเหล็กกล้ากันพาลา
 นิยมมิให้ใครหยามเขี้ยวความเหี้ยม
 หังการเมืองการบ้าน บานตะไท
 เหล่าข้าฯ ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์
 โจรเล็กใหญ่ โกละ - จะระวัง
 พวกขมเหงเบงขวานขวานตลาด
 เพื่อเติบศักดิ์ศรีตนให้คนลือ

จักให้ราษฎร์ร่มเย็นเป็นสุขสันต์
 มีแต่ธรรมทั่วหน้าสาธุการ
 หังนิธิปฏิวัติรัฐประหาร
 ขอบปฏิญาณถวายสัตย์-จิตติยา..
 จะไม่ขอลายตัวชั่วนักหนา
 ถูกนิเทศ "หน้าหน" เป็นคนกัง
 พลเมืองไม่คิด .. ว่าฉิบหัง
 ไม่เบียดบังถอนทุนทุนประชา..
 เป็นปรากฏการเกษตรศาสนา
 เพื่อรักษาอิสระอธิปไตย
 ว่าเอาเกียรติที่ "เชิงลิ" ใหญ่
 พอเกิดภัยใกล้ตัว .. รั้วแพพัง
 ฉลองบาทมุสิกามาแดหลัง
 ทลายวังรบสู้ให้อยู่มือ
 จะฟันฟากให้ยับ ไม่นับถือ
 ว่าเราคือคนของชาติ - ราษฎร์...

ปวงเหล่าข้าฯ คณะกรรมา
 นอมถวายสัจจะพระภูว
 เรืองแป๊ะเจี๊ยะจ้องรีดกอยกริดเกือ
 เลิกประเิมเกินกำ, กำเสรี

จะทำยอมให้ซื้อสื่อกระฉอน
 จะสั่งสอนกิมพ์ทำแต่กรรมก็
 เอาเลือดเนื้อสารพัดกินบัคสี
 จะมุงมีเมตทาเข้าหากัน...¹

4.3 บทช่วยกรองฯ ปี พ.ศ. 2513

สุริยต์ วงษ์เทศ ได้บันทึกถึงความขัดแย้งระหว่างรัฐบาล* และนักศึกษาไว้
 ในบทช่วยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ในปีนั้น ความขัดแย้งทางความคิดนี้ มี
 ให้กลุ่มนักศึกษาส่วนหนึ่งเห็นว่า ผู้แต่งกล่าวแทนความรู้สึกของนักศึกษากลุ่มนี้ว่า มีความ
 ศรัทธา และจงรักภักดีต่อเบื้องพระยุคลบาทยิ่งชีพ ดังความว่า

ในป่าสูงร่มสนบนภูเขา
 ล้วนหม่นเหินสาวสวบลโมสร
 หลมยุเพื่อภูพระนคร
 หันรอบสิ่งพงในคงเย็น
 ผากมากกราบฝ่าพระบาทธาติสยาม
 ยังเหดคนามจอมไฉนให้เล็งเห็น
 มันคงจงรักภักดีเป็น
 ข้าแผ่นดินเช่นเดียวกับทุกคน
 แสนตึกอีกยักมาหนักหนา
 หม่นสาวเจ้าพระบาลโมสร

¹ชั้นเชิง พุ่มสุทัศน์ "ถวายพระพรชอนสัจย์ปัญญา" สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์

๖ : 4 ธันวาคม 2512

*จอมพลถนอม กิตติขจร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

อาสาเกล้าหาญไวยวธูรอน
 ไม่อาวรณ์ไวยวธูรอน
 อยู่มาอ่านเขียนเรียบเรียงหนังสือ
 ฝึกปรีชาวิสัยเป็นราชกิจ
 มั่นคง จงรัก ถักถี่
 จักวี ราชวงศ์ ทรงชัยเอิบ¹

4.4 บทร้อยกรองฯ ปี พ.ศ. 2514

บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ชื่อ "ถวายพระพร"
 ประกาศความกึกก้องที่หลบหนีเข้าป่าอีกครั้งด้วยความไม่พอใจอย่างรุนแรง ที่จอมพลถนอม
 กิรีจรวงศ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครอง
 ของดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะปฏิวัติทำหน้าที่แทนนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน
 14 ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ กล่าวถึงความรู้สึกอันหวังในระบบการปกครองประเทศ จึง
 เริ่มคิดหนีเข้าป่า และหวังว่าจะกลับคืนมาบ้านเมืองอีกครั้งหนึ่ง ดังข้อความต่อไปนี้

๑) ขณะที่รถถังจอดจังก่า
 ทอแหแหพ่ายอาบแสงกิน
 เขาและป่าแอมพัยกวกักมือเรือก
 ถึงกรรมอำลาพระนคร

ความคิดอ่านก็เหมือนว่าถูกฆ่าสิ้น
 เตรียมบินหน้าพรางจากจร
 ร้องเพรียกในภวังค์สังหาร
 แต่ถ้ามัวมัวมรณะจะกลับมา²

และในบทเดียวกันนี้ ผู้แต่งได้บันทึกถึงพระราชกรณียกิจของพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประชาชนที่จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งก่อให้เกิด
 ความประทับใจ และยังเกิดความเชื่อมั่นว่าที่เมืองไทยดำรงเอกราชได้ตราบดีทุกวันนี้ ด้วยมี

¹สุจิตต์ วงษ์เทศ สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2513 หน้า 1

²บรรทัดชัย บุนปาน "ถวายพระพร" สยามรัฐฉบับพิเศษ 24 : 1 ธันวาคม 2514

ว่าอยู่หัวพระองค์เดียวที่ทรงเชื่อมโยงให้คนไทยทั้งชาติสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
ถึงขอความที่ว่า

๔) บอกลงการกราบกรานพระม่านเกล้า	ความรู้ลึกถึงเกล้าพระเจ้าชา
รุ่งขึ้นชาวพระม่านฟ้า	เสด็จเยี่ยมปวงประชาเมืองปราจีน
ตั้งสติคุมจิตก็คิดไถ่	เมืองไทยยังเป็นไทยอยู่ทุกถิ่น
แม้ถึงกราวความเป็นไทยทองไถ่	ว่าพระเจ้าแผ่นดินเมืองก่เดียว
แผ่นดินนี้ไกรแบ่งแยกก็มิได้	เป็นแดนเดียวตลอดไปสายใยเหนียว
เป็นสายใยสอดคนสมกลมเกลียว	ที่เดียวเกี่ยวจะนันทาลพาลมลาย
เห็นความจริงข้อนี้ปริวิต	นิจนาทิจู ก็เห็ดคหาย
กราบพระนาคาลักษณ์อย่างอาบอาาย	พระภาสายโปรกทรงพระกรุณา ¹

4.5 บทกวีกรองฯ ปี พ.ศ. 2517

ความกึกก้องแห่งการ เมืองระหว่างรัฐบาลและนิสิตนักศึกษาได้ทวีความ
สูงขึ้น จนเกิดเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ดังที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้นหลังจากเหตุการณ์
ผ่านไป สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนกลับหน้ามือเป็นหลังมือ ทำให้
บทกวีกรองฯ ที่เข้าสภานิติการองทุกข์ ศิริมพ์ในหนังสือพิมพ์บ้านเมือง พ.ศ. 2517
ถึงความวุ่นวายต่าง ๆ ที่ปรากฏทุกหัวระแหง ทั่วแผ่นดินไทย อาทิเช่น การเดินขบวน
ของของกลุ่มกรรมกร ชาวนา และแม่กระทั้งพระสงฆ์ยังร่วมเดินขบวนด้วย ผู้แต่งรู้สึกหมก
มุ่นเลื่อมใสศรัทธาในสถาบันที่เคยมองพนับถือ และสภาพความวุ่นวายที่เกิดขึ้น ชวนให้ระแวง
อันตรายอันแฝงเร้นที่คอย ๆ คืบคลานเข้ามาในอนาคต ดังตัวอย่าง

¹ วรรณคดี ขุนแผน "ถวายพระพร" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 24 : 1 ธันวาคม

ขอกระษัตริย์องค์พระบาท
 ประชาชาติประสบความหวัง
 ความวุ่นวายแทรกแซงทุกแห่งไทย
 บัญหาเล็กปัญหาใหญ่ก็ตามมา
 ไม่เคยเห็น ก็เห็น เป็นไปได้
 ล้วนแต่สิ่ง อับอาย พระเจ้าชา
 แม่ผู้ซึ่ง เคยกราบไหว้ เคยบูชา
 ก็เริ่มถึงเวลาไหว้ไม่ลง
 หวันไหว ไหวหวัน พรันจิต
 มีชีวิตเป็นไปอย่างไหลหลง
 เมื่อโครงสร้างสังคมไม่มั่นคง
 หลับตาลง - ก็พบว่า ว่ามีภัย¹

และในร้อยกรองบทเดียวกันนี้ ผู้แต่งได้แสดงความคิดว่า พระบาท
 เสด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จที่ทรงเป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวคนไทยทั้งชาติให้ธำรงความเป็นไท ไว้ได้
 จึงถวายพระพร และขอพระบารมีปกป้องของไทย ตลอดไป ดังความว่า

มีแก่พระองค์เท่านั้น
 ที่ทวยราษฎร์ยึดมั่น ไม่หวั่นไหว
 เป็นหลักค้ำชู เหนี่ยวโน้ม แห้งคางใจ
 ไทยเป็นไท อยู่ได้ จนวันนี้
 จึงกังวลใจ ทุกดวง เป็นบ่วงคล้อง
 รวมแซ่ของ ถวายพระพรศรี
 กราบแทบเบื้อง บุคลบาท พระจักรี
 ขอบารมี ปกป้อง ผองชาวไทย²

¹แหลม ไอเวีย (นามแฝง) บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2517 หน้า 13

4.6 บทร้อยกรองฯ ปี พ.ศ. 2518

ในปี พ.ศ. นี้ ได้มีผู้เสนอบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา
ถวายบังคมทูลถึงภาวะวิกฤตที่ราชบุตรประสม อันเนื่องมาจาก การรุกรานของศัตรูจากภายนอก
ประเทศ และศัตรูภายในบ้านเมือง สังคมเกิดความวุ่นวายแตกแยกเป็นฝ่ายซ้าย ฝ่ายขวา ทั้ง
สองฝ่าย คอยจับจองประหัตประหารกัน ประชาชนต้องเผชิญอันตรายที่ไม่อาจทราบข้อเท็จจริง
ได้ ถึงข้อความตอนหนึ่งที่ว่า

๑ "ไพร่ฟ้าหน้าใส" ในวันนี้
โฉนที่จะปริกีเปรมเกษมสุข
ทั้งถิ่นนอกศึกในกระหน่ำรุก
แก้วาเติมเต็มทุกซอกทุกวัน
๑ สับสนวนววยไม่รู้ได้
"ซ้าย" และ "ขวา" ก็จะต้องแตกหักกัน
จริงหรือแสรังสร้างสถานการณ์กัน
ปวงประชาทั้งนั้น - ที่อันตราย
.....
"อกให้โรยแรงหม่นไหม้
ไร้ทิศทางเป้าหมายเสียขวัญ
หายใจอยู่ได้ในคืนวัน
เพราะพระเป็นมิ่งขวัญ บรรเทา"¹

และในภาวะสับสนเช่นนี้ ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ ดังกล่าว ได้เขียนลหุที
ปะเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอย่างสม่ำเสมอ
ประชาชนถ้วนหน้า ไม่ว่าประเทศไทยจะอยู่ในการปกครองรูปแบบใดก็ตาม ดังความว่า

- ๑) เห็นแก่พระองค์พระทรงฤทธิ์
ทรงบำเพ็ญราชกิจไม่ขาดสาย
เผด็จการสุประชาธิปไตย
พระทรงเป็น "ศูนย์ใจ" ตลอดมา¹

ในบทร้อยกรองฯ ช่วงสุดท้าย ผู้แต่งได้หยิบยกเอาวโรกาสเฉลิมพระชนม-
พรรษา เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเฉลิมสิทธิเสรีภาพของประชาชน
ชาวไทย พร้อมทั้ง เฉลิม "เขาวประชาธิปไตย" และแสดงความจงรักภักดีที่คนไทยทั้งชาติมี
ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังต่อไปนี้

- ๑) วารวันเฉลิมพระชนมพรรษา
เฉลิมองค์อัคราพระมานเฝ้า
เฉลิมสิทธิเสรีแห่งเรา
เฉลิมเขาวประชาธิปไตย

- ๑) ความจงรักภักดีไทยทั้งชาติ
ถวายไถ่ฟ้าพระบาทไม่วั้นไหว
ยังคงกะพัน, ศักดิ์สิทธิ์, เกรียงไกร
เหนือทุกสิ่งอันเป็นไปในแผ่นดิน²

4.7 บทร้อยกรองฯ ปี พ.ศ. 2523

บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ที่มีลักษณะเป็นฎีกา
ฉบับหนึ่ง เขียนขึ้นในปี พ.ศ. 2523 ในหนังสือพิมพ์มติชน ผู้แต่งได้กราบบังคมทูลร้องทุกข์

¹สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2518 หน้า 4

²ก

ความทุกข์ยากของประชาชนที่ลงแรงลงทุนทำมาหากิน แต่ไม่ได้รับผลตอบแทนคุ้มค่า และยัง
ถูกบีบคั้นไถ่ คังความทนหนึ่งที่ว่า

ลงแรงลงกินดินทั้งชีวิต	กระดุกถมจมฉิบชีวิตใหม่
มีเท่าที่เหลือคือเหงื่อไคล	และรางวัลหยาบใจแต่ไร้วิญญาณ
คอกผลสร้างเมืองพระเจ้าข้า	เกิดจนทนเป่เลือกหนาแตกคาน
เป็นเปลือกที่เปราะระเราราน	แหลกเรียบลงหวานเลี้ยงกิน
จนแล้วจนเลาตามตายซาก	ไม่พอแก้กาปากจะกินดิน
เจ็บปวดพระเจ้าข้าน้ำคาริน	น้ำตาไหลจนชินจนใจชา ¹

ผู้แต่งได้พรรณนาความในตอนที่ไปว่า ความทุกข์ยากของประชาชนเช่น
กล่าวมานี้ มีแต่เพียงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้นที่ทรงเล็งเห็น และพระเมตตาธิคุณ
ของ ทำให้ประชาชนออกทนต่อความทุกข์เดือดร้อน และความเหนื่อยยากได้ต่อไป ผู้แต่งตั้ง
ความหวังไว้ว่า อีกวันหนึ่งประชาชนทั้งชาติคงจะมีความสุขเสมอหน้ากัน ดังนี้

เห็นแก่ทุกข์ระทมอมทรวงเล็งเห็น	ที่ร้อนก็เยือกเย็นพระเจ้าข้า
ออกทนอยู่ก็เพราะพระเมตตา	ที่เหนื่อยล้าก็พอปะทะปะทั่ง
ว่าวันหนึ่งคงถึงอนาคต	ที่หมดจกเสมอหน้าเหมือนตาชั่ง
ไม่สูงต่ำโอนเอียงหรือเบี่ยงบัง	ประชาชนอยู่ยังถวายพระพร ²

สรุปได้ว่า เนื้อหาที่เป็นปฏิการทุกข์แต่ละฉบับข้างต้น ผู้แต่งแสดงทัศนะที่
ต่อสภาพสังคมและภาวะเหตุการณ์ที่ประชาชนประสบจนบังเกิดความทุกข์เดือดร้อน และแสดง
พระแทนประชาชนชาวไทยว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงใช้พระปัญญา และพระเมตตา
ที่มี อำนาจวิริยวัตรพิพัฒน์มงคลแก่ประชาชนชาวไทย โค้ดแต่เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น

¹"พินายโก โทตุ มหาราช" มติชน 5 ธันวาคม 2523 หน้าพิเศษ 1

²ก

เมื่อศึกษาเนื้อหาบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา หังหมกแล้ว
ผู้เขียนพบข้อสรุปที่น่าสนใจว่า ความรู้สึกเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ปรากฏในบท
ร้อยกรองนั้น มิใช่เกิดขึ้นเพียงเพราะพระองค์ทรงดำรงอยู่ในฐานะพระมหากษัตริย์ หาก
แต่ประชาชนชาวไทยยกย่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้สูงสุดเหนือสิ่งอื่นใด ก็ด้วยความ
รู้สึกประทับใจในพระราชจริยวัตรอันงดงาม เปี่ยมล้นด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่เอื้ออาทรต่ออาณา
ประชาราษฎร์ พระองค์ทรงอุทิศเวลาเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พสกนิกรอย่างสม่ำเสมอ
ประชาชนชาวไทยล้วนตระหนักและมีความศรัทธาในพระราชกรณียกิจที่ "ทรงทำงานหนัก"
เพื่อประเทศชาติและประชาชนตลอดมา ดังที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิม-
พระชนมพรรษา ชื่อ "ภูมิพลมหาราช" ซึ่งมีเนื้อความสดุดีพระเกียรติคุณ ทั้งแสดงความ
รู้สึกจงรักภักดี และถวายพระพรรวมอยู่ในคำกลอนหนึ่งบท อันมีข้อความที่ประทับใจยิ่งว่า

มีกษัตริย์พระองค์ใดที่ไพบ้าง
ทรงเหนื่อยหนักไปทุกทางเหมือนอย่างท่าน
ถวายแล้ว "ความเข้าใจ" ในทรงธรรม
ทวยราษฎร์นั้น รักพระองค์ ... "ทรงพระเจริญ"¹

ความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ที่ประชาชนมีต่อ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยิ่งทวีขึ้นตามกาลเวลาที่ทรงประกอบพระราชภาระอย่าง
มากมาย ในอันที่จะยังประโยชน์สุขให้บังเกิดขึ้นแก่พสกนิกร นิทยา นาฏยะสุนทร กล่าว
ถึงความรู้สึกผูกพันที่ประชาชนมีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันเกิดจากความสำนึกใน
พระมหากรุณาธิคุณไว้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งขอคัดมาแสดงไว้ที่นี่ ว่า

¹ จันทิมา วัชรภรณ์ "ภูมิพลมหาราช" เกล็นิวส์ 5 ธันวาคม 2526

พระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญตลอดมานั้น เป็นประดุจเมล็ดพืช
ที่หว่านลงในเือนานบุญ ให้กลับงอกงามเจริญเติบโตขึ้น เมื่อ
เมล็ดพืชที่ทรงหว่านนั้นเป็นเมล็ดพืชแห่งความดี ความรักและ
ห่วงใย ผูกพันต่อกัน พืชที่เจริญงอกงามขึ้นจากเือนานบุญนั้น
ก็จะอุดมด้วยความดี ความรัก และห่วงใย ผูกพันต่อกันเช่นนั้น¹

บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ได้มีเนื้อหาที่สะท้อนความคิด
ถึงกล่าวข้างต้น ไว้อย่างแจ่มชัด และจริงใจเช่นกัน ถึงความว่า

ถ้าพระองค์ทรงประทับกับพระที่
ท่ามกลางเหล่าสนมกรมวัง
ถ้าพระองค์อ่อนแอกระอักกระอ่วน
ปานนี้ประเทศไทยคงเปลี่ยนธง
ถ้าพระองค์มิได้รักประชาราษฎร์
พระเสด็จแคนใดใครจะดู
นี่พระองค์ทรงประทับไปทุกถิ่น
ข้ามห้วยธารเหวถ้าจนค้ำลง
แลทางไหนเห็นแต่หน้าประชาราษฎร์
แวจรงรักภักดีเต็มดวงศร

สดับแท้มโนรีแตรสังข์
เมืองสยามหรือจะยังยืนยง
น้ำพระทัยเรรวนเลอะเลือนหลง
จากไทรรงค์เป็นอะไรก็ไม่รู้
ชาวประชาในชาติคงหกลูก
นอกจากหมู่เสนาบริวารพระองค์
กับการคืนแคนไกลไพรระหง
เวลาสร้งเวลาเสวยเลยเวลา
เฝ้าเรียงเคียงชนาชนิกหน้า
ความปรีดาความหวังเต็มดวงใจ¹

1 วรา จันทกุล "5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" ฟ้าเมืองไทย

455 : 1 ธันวาคม 2520

แนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร

"เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" เป็นพระปฐมบรมราชโองการแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหลั่งน้ำทักษิโณทก ทั้งพระราชสัถยาธิษฐาน จะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจปกครองราชอาณาจักรไทย โดยทศพิธราชธรรมจรรยา ฉะนั้น พระบรมราชโองการนี้จึงเป็นเสมือนพระราชบัญญัติ ที่ทรงมอบให้แก่ประชาชนประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงความคำนึงในพระราชภารกิจของพระองค์ที่จะอำนวยประโยชน์สุขให้แก่ปวงชนชาวไทย การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชปณิธานที่จะทรงดำรงพระองค์ ในธรรมของผู้ปกครองประเทศนับแต่วาระแรกที่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ฉะนั้น ย่อมเป็นที่หวังว่าจะทรงเป็นที่พึ่งพำนักอำนวยประโยชน์สุขแก่พสกนิกรถ้วนหน้า และให้ความวัฒนาสถาพรแก่ประเทศชาติสืบไป

ด้วยเหตุที่ผู้เขียนสังเกตพบว่า บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ ธันวาคม ที่นำมาศึกษานั้น ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ จำนวนมากได้สละสิทธิ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่า ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ประเสริฐ ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร และจากพระบรมราชปณิธานดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร ที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ว่า มีสิ่งใดบ้างที่ผู้แต่งสังเกตเห็นและหยิบยกมากล่าวไว้ โดยเหตุที่เนื้อหานี้มีลักษณะเฉพาะที่เด่นและน่าสนใจยิ่ง ผู้เขียนจึงแยกเสนอเนื้อหาที่ตามลำพังไม่น่าไปรวมกับเนื้อหาอื่น ๆ ในบทที่ 3

ก่อนการศึกษาวិเคราะห์แนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตรที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ผู้เขียนขอกล่าวถึงแนวความคิดทั้งสองก่อน พอสังเขป ดังต่อไปนี้

แนวความคิดเรื่องทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร

ทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร คือ แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ปกครองควรปฏิบัติ นับเป็นแนวคิดทางการเมืองไทยที่สำคัญ¹ และสืบทอดมาช้านาน กล่าวคือ แนวคิดนี้เกิดขึ้นภายหลังที่พุทธศาสนาได้แพร่อิทธิพลเข้ามาในดินแดนสุวรรณภูมิ และไทยได้รับความคิดทางพุทธศาสนานี้มาใช้เป็นแนวคิดทางการเมือง นับตั้งแต่สมัยพระมหากษัตริย์สุโขทัยแห่งสุโขทัย ตามหลักฐานที่ปรากฏในไตรภูมิพระร่วง และศิลาจารึกสมัยสุโขทัยหลักต่าง ๆ ตลอดจนวรรณกรรมสมัยอยุธยา มาจนถึงรัตนโกสินทร์ จะมีการกล่าวอ้างถึงทศพิธราชธรรมมาทุกสมัย รวมทั้งหลักฐานต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ มักมีการอ้างถึงทศพิธราชธรรมอยู่เสมอ ทั้งในทางที่เป็นหลักการซึ่งพระมหากษัตริย์ควรยึดถือในการปกครอง และการอธิบายความเสื่อมโทรมของสังคมของอาณาจักร ของระบอบการปกครองว่า มาจากการที่กษัตริย์ได้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากหลักการเช่นนั้น²

สมัยใดก็ตามที่พระมหากษัตริย์ปกครองอาณาจักรให้ร่มเย็นเป็นสุข บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง พระมหากษัตริย์พระองค์นั้นจะได้รับการยกย่องว่า ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม ในสมัยของพระมหากษัตริย์พระองค์ใด ประชาชนได้รับความเดือดร้อนก็มักจะกล่าวกันว่า พระมหากษัตริย์พระองค์นั้นไม่มีทศพิธราชธรรม หรือการที่กษัตริย์ถูกล้มล้างอำนาจโดยพระราชวงศ์หรือขุนนางก็มักอ้างเหตุว่าไม่ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรมเช่นกัน

ทศพิธราชธรรมหรือธรรม 10 ประการ ของราชานั้น คือ ธรรมสำหรับผู้ปกครอง ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เพราะอำนาจเกิดจากในทุกข์ ทางรวมอยู่ที่ผู้ปกครองเพียงคนเดียว หากผู้ปกครองขาดจริยวัตรธรรมแล้ว ผู้ที่อยู่ใต้อำนาจย่อมได้รับความเดือดร้อน ผู้ปกครองที่ดีจึงต้องมีหลักการในการปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมด้วยจริยวัตรธรรมอันจะนำความสุขสงบมาสู่ผู้ที่อยู่ใต้อำนาจ และหลักการหรือแนวคิด

¹ ธีรอนันต์ สมุทวณิช ความคิดทางการเมืองเรื่องธรรมราชาและทศพิธราชธรรม
ในงานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์เกษม อุทยานิน 16 มิถุนายน 2519 หน้า

นั้น คือ ทศพิธราชธรรมนั่นเอง จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรมนี้เกิดขึ้นในระบบ
สมบูรณาญาสิทธิราช โดยยอมรับเป็นหลักในการปฏิบัติพระองค์ตลอดมา โดยเฉพาะพระมหากษัตริย์
แห่งราชวงศ์จักรี ซึ่งทรงตั้งพระราชหฤทัยว่าจะทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรม จึงจะขอ
อัญเชิญพระปฐมบรมราชโองการแห่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระราชพิธีบรม-
ราชาภิเษก มาแสดง ดังนี้

กูรพราหมณ์ บัดนี้เราทรงราชการะ ครองแผ่นดินโดยธรรมสม่ำเสมอ เพื่อ
ประโยชน์เกื้อกูล และสุขแห่งมหาชน เราแน่วแน่ว่าจะไม่ทอดทิ้งหน้าที่ทั้งหลาย กับ
โลกสมบัติเป็นที่พึงจัดการปกครอง รักษาป้องกันอันเป็นธรรมสืบไป ท่าน
ทั้งหลายจงวางใจอยู่ตามสบายเถิด¹

แนวความคิดทางการเมืองอีกประการหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจปกครองของ
กษัตริย์ นอกจากทศพิธราชธรรม คือ จักรวรรคิวัตร ได้แก่ ขอบปฏิบัติสำหรับพระจักรพรรดิ ซึ่ง
เน้นการปฏิบัติส่วนพระองค์ของกษัตริย์ที่พึงมีเพื่อการปกครองผู้อื่น ในคติพุทธศาสนาก็คือว่า
ธรรมคืออำนาจของพระจักรพรรดิ เพราะความเป็นธรรมของพระจักรพรรดิยอมทำให้ประชาชน
เกิดความรักใคร่ศรัทธา และอำนาจที่เกิดจากความรักใคร่ศรัทธาของประชาชน ย่อม
ยิ่งใหญ่กว่าอำนาจอื่น ๆ² ดังนั้น จักรวรรคิวัตรจึงมีลักษณะเป็นหลักทางศีลธรรมของผู้ปกครอง
อีกประการหนึ่งด้วย

ทศพิธราชธรรมและจักรวรรคิวัตร เป็นธรรมที่พระมหากษัตริย์ยอมรับเป็นหลักในการ
ปฏิบัติพระองค์ตลอดมา ในสมัยรัตนโกสินทร์เมื่อมีพิธีบรมราชาภิเษก สมเด็จพระสังฆราชจะ
ทรงเทศนาเรื่องทศพิธราชธรรม ถวายพระมหากษัตริย์พระองค์นั้น และเมื่อพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวง
ชินวราณวงศ์³ วัดบวรนิเวศวิหาร ได้ทรงเทศนาเรื่อง "ทศพิธราชธรรม" ถวายในการ

¹ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช "ธรรมแห่งอริยะ" สยามรัฐ 6 ธันวาคม 2512 หน้า 9

²ทัศนีย์ ลีนสกุล จักรพรรดิราชย์ในคติอินเดีย หน้า 53

³สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราณวงศ์ ทศพิธราชธรรมและหลักพุทธ-

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในวันจันทร์ที่ 8 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 อันมีเนื้อหาโดยสรุป ให้คำร้องพระองค์ในทศพิธราชธรรม 10 ประการ โดยสมำเสมอ ได้แก่ ทาน คือ การให้ สัสดี คือ การตั้งตั้งวรรักษา กาย วาจา ให้สะอาด ปราศจากโทษ บริจาค คือ การบริจาค อาชว คือ ความชั่วตรง มนุส คือ ความอ่อนโยน ทป คือ การกำจัดความเกียจคร้านและความชั่ว อุกุโธ คือ การไม่โกรธ อวิหีสา คือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่นตลอดถึงสัตว์ใต้เท้าทุกขยาภ ฆนติ ความอดทนต่อสิ่งที่ไม่ควรอาวรณ์ อวิโรชน คือ การปฏิบัติไม่ให้ฉีกจากการที่ถูกที่ตรงและดำรงอาการคงที่ ไม่ให้การด้วยอำนาจเงินคิณร้าย ธรรมทั้ง 10 ประการถึงกล่าว ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีบริบูรณ์ในพระองค์ จะเป็นที่ยอมรับว่า ทรงเป็นผู้ปกครองที่ดี เพียบพร้อมด้วยจริยธรรมยังผลให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองพระบาทและอาณาประชาราษฎร์ มีความสามัคคีกันถือรักใคร่ ตั้งใจประกอบภารกิจเต็มสติกำลัง ชื่อสัตย์สุจริตไม่คิดทรยศ ช่วยบำรุงบ้านเมืองให้สมบูรณ์มั่นคงสมดังประสงค์

สมเด็จพระสังฆราช ได้ถวายวิสัชนาเรื่อง จักรวรรดิวัตร ในพระโอวาทานุศาสน์ ในการพระราชพิธีครั้งนั้น ตอนก่อนว่า พระมหากษัตริย์ต้องทรงปกครองประชานโดยอาศัยหลักธรรม คือ เคารพธรรม บูชาธรรม ทรงจัดการรักษาค้ำครองป้องกันด้วยธรรมให้เนื่องในจักรวรรดิวัตร 12 ประการ ดังนี้

1. ควรพระราชทานโอวาทและอนุเคราะห์อันโชน คนภายในพระราชสำนักและทรงอนุเคราะห์คนภายนอก คือ พลกายกองเสนา ด้วยประการต่าง ๆ จนถึงราษฎร ไม่ปล่อยปละละเลย
2. ควรทรงผูกพระราชไมตรีสมานราชสัมพันธ์มิตรกับกษัตริย์ ประธานาธิบดีแห่งประเทศนั้น
3. ควรทรงอนุเคราะห์อนุยัตนตกษัตริย์ คือ พระราชวงศานุวงศ์ ตามควรแก่พระอิสริยยศ
4. ควรทรงเกื้อกูลพราหมณ์คฤหัสถ์และคฤหบดีชน
5. ควรทรงอนุเคราะห์ประชาชนาวนิคมชนบทโดยฐานานุรูป

6. ควรทรงอุปการะสมณพราหมณ์ผู้มีศีลประพฤติชอบ ด้วยพระราชทานไทยธรรม
บริวาร เกื้อกูลแก่ธรรมปฏิบัติ

7. ควรทรงจักรักรักษาฝูงเนื้อและนกด้วยพระราชทานอภัยไม่ให้ใครเบียดเบียนทำ
อันตรายจนเสื่อมสูญพืชพันธุ์

8. ควรทรงห้ามชนทั้งหลายไม่ให้ทำกิจการที่ไม่ประกอบด้วยธรรม ชักนำไปตั้งอยู่
ในกุศลสุจริตส่วนชอบ ประกอบการเลี้ยงชีพโดยทางธรรม

9. ชนโคชักสน ไม่มีทรัพย์พอเลี้ยงชีพโดยสัมมาอาชีพะได้ ควรพระราชทาน
พระราชทรัพย์เจือจานให้เลี้ยงชีพด้วยวิธีอันเหมาะสม ไม่ให้แสวงหาด้วยทุจริต

10. ควรเสด็จเข้าไปใกล้สมณพราหมณ์ ทรงแสดงถึงบุญบาป กุศล อกุศล ให้
ประจักษ์ชัด

11. ควรทรงตั้งวิริยหามจิตไม่ให้เกิดอกรรมราคะในอคมนิยสถานที่ไม่ควรถึง

12. ควรทรงประหารวิสมโลกเจตนา ห้ามจิตมิให้ปรารภนาลาภที่ไม่ควรจะได้

โดยที่ทศพิธราชธรรม 10 ประการ และจักรวรรดิวัตร 12 ประการ ตามที่ได้
กล่าวมาแล้ว ถือเป็นแนวคิทางการเมืองและการปกครองที่สำคัญยิ่งของไทย ดังนั้นสถาบัน
พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นสถาบันสูงสุดของประเทศ จะสามารถปลูกศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชน
ทั้งชาติได้ ย่อมเนื่องมาจากพระราชจริยวัตรของพระมหากษัตริย์เป็นสำคัญ จากประวัติ-
ศาสตร์จะเห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์ที่ไม่ทรงคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติคนไทย จะไม่ถวาย
พระเกียรติ คึงเช่น พระเจ้าเอกทัศ ส่วนพระมหากษัตริย์ที่มุ่งบำเพ็ญพระองค์เพื่อประโยชน์
สุขของประชาชนจะได้รับการสักการศรัทธา อาทิ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระปิยมหาราช และในปัจจุบันแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จะทรงเป็น
พระมหากษัตริย์ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็ยังทรงมีพระราชปณิธานอันแน่ว
แน่ที่จะทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานาประการ เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์อันไพศาลแก่อาณา
ประชาราษฎร์ การที่ทรงมั่นคงอยู่ในคุณธรรมของผู้ปกครองจึงทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงาม
ซึ่งเสริมส่งให้สถาบันพระมหากษัตริย์ ยืนยงอยู่ได้ถาวรระยะเวลาอันยาวนานจวบจนถึงปัจจุบัน
ด้วยความจงรักภักดีและความศรัทธาในพระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเพื่อ

ประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติตลอดมา ด้วยพระจริยวัตรธรรมอันบริบูรณ์

แนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตรที่ปรากฏในมหัศจรรย์

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตรที่ปรากฏในมหัศจรรย์
เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ผู้เขียนพบว่า ผู้แต่งมหัศจรรย์ มีวิธีเขียนเสนอ
แนวคิดทั้ง 2 ไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การสรุปว่าทรงมีทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตรโดยไม่จำแนกองค์ประกอบ
2. จำแนกองค์ประกอบของทศพิธราชธรรม
3. จำแนกเนื้อหาตามความสอดคล้องระหว่างพระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจ
ในทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร

ทั้งนี้จะนำเสนอรายละเอียดทั้ง 3 ลักษณะ ตามลำดับ ดังนี้

1. การสรุปว่าทรงมีทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตรโดยไม่จำแนกองค์ประกอบ
ได้แก่ มหัศจรรย์เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ที่ผู้แต่งเขียนสรุปว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร ในการปฏิบัติพระราชภารกิจเพื่อ
ประเทศชาติ และประชาชน ดังตัวอย่างที่ว่า

ทศพิธราชธรรม

ทศธรรมมาทรงมั่น

บำเพ็ญราชวัตร

คุณานันต์ทรงมุ่ง

จักรวรรดิวัตร

บำรู้งนรากร¹

¹วนิดา สติทานนท์ "ขอถวายพระพรชัยในสมัยมงคลเฉลิมพระชนมพรรษา

วันวาม 2526" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 8 ธันวาคม 2526

และ

ทศพิธราชธรรม คือ อานาจ

ไทยทั้งชาติก็แจ่มแจ้งทุกแห่งหน

เมืองไทยยังไมเขาคาจน

เพราะพระคุณล้นพ้นทรงบำเพ็ญ¹

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น ทั้งสองตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ กล่าวสรุปโดยสรุปชัดเจนว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร ทั้งนี้ ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ มิได้แจกแจงองค์ประกอบของคุณธรรม ข้อใดข้อหนึ่งในทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร มาเสริมในบทร้อยกรองฯ แต่ใช้เนื้อความอื่นเสริมแทน กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 ผู้แต่งได้เขียนบทร้อยกรองสุคติพระเกียรติคุณว่า ทรงบำเพ็ญธรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น อาทิ ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร อันเป็นวัตรปฏิบัติแห่งพระมหากษัตริราชเจ้า โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์อันไพศาลแก่ปวงชน และตัวอย่างที่ 2 ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ แสดงทัศนะว่า ประชาชนทั้งหลายตระหนักอย่างชัดแจ้งว่า การที่ประเทศชาติรอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวงได้ ก็เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม อันแสดงพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นในการปกครองประเทศ

เมื่อสำรวจบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ผู้เขียนพบว่า มีบทร้อยกรองเพียงบทเดียว ดังที่ยกมาเป็นตัวอย่างแรกที่กล่าวถึงจักรวรรดิวัตร นอกจากนั้นจะกล่าวอ้างเฉพาะทศพิธราชธรรม ซึ่งอาจเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า กวีโบราณนิยมเขียนถึงทศพิธราชธรรม ซึ่งอาจเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า กวีโบราณนิยมเขียนถึง ทศพิธราชธรรมไว้มากกว่าจักรวรรดิวัตร และระบอบการปกครองตลอดจนสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้บทบาทของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อประชาชนแปรเปลี่ยนไปด้วย รัฐบาลมีองค์กรอื่น ๆ ทำหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองและการปกครอง ดังนั้น การถือคุณประชาชนโดยถือหลักแนวเรื่องจักรวรรดิวัตร จึงไม่เด่นเท่าการที่พระมหากษัตริย์จะปฏิบัติพระองค์ให้ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม นอกจากสองตัวอย่างข้างต้นแล้ว ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ ได้เสนอแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรม ซึ่งกล่าวสุคติโดยสรุปไว้อีกหลากหลายสำนวน ตามตัวอย่างที่จะนำเสนอ ดังนี้

¹ ขรรค์ชัย บุนปาน สยามรัฐ 5 ธันวาคม 2514 หน้า 1

ตัวอย่างหนึ่ง ผู้แต่งกล่าวรับรองว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปกครองแผ่นดิน โดยทศพิธราชธรรมอย่างเพียบพร้อมตามที่ใดทรงมีพระปฐมบรมราชโองการไว้ และพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญทั้งหลายทั้งปวงได้นำความมาสู่พระบารามบุรี ดังนั้น คนไทยทั้งชาติ จึงขออนุมัติเกล้า ฯ ถวายพระพรในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาปีนี้ ถึงความว่า

<u>ครองแผ่นดินชอบด้วย</u>	<u>อุจดา - รัสโน</u>
<u>โดยทศพิธราชธรรม</u>	<u>เพียบพร้อม</u>
ทรงกอบราชกิจน้า	สุขสู่ พสกนา
ข้าบาทประณทนอม	เกศเกล้าถวายกรา ¹

อีกตัวอย่างหนึ่ง ผู้แต่งแสดงความนึกเห็นว่า ความทุกข์ยากเดือดร้อนลำเค็ญของประชาชนนั้น กลายลงไ้ด้วยทศพิธราชธรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญ ถึงความว่า

พระอาทิตย์ร้อนแรงแสงสาก
หมอกมัวก็มีอาจจะมองเห็น
ทศพิธราชธรรมพระบาม้าเพ็ญ
มองทุกครั้งคลายลำเค็ญทุกข์ครามา²

บางตัวอย่าง ผู้แต่งเปรียบเทียบด้วยโวหารอุปโลกน์ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นที่ให้ความสว่างแก่ชาวไทยทั่วทุกสารทิศ ด้วยทศพิธราชธรรมที่พระองค์พระราชทาน

¹อมรา บุษกร พงษ์นิยเกษม "ฟ้าบุโก โทษ มหาราช 5 ธันวาคม"
กรสาร 36 : 5 ธันวาคม 2523

²"5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" อลนา 166 : 21 พฤศจิกายน 2522

ให้แก้พสกนิกร เป็นผลให้เกิดความสุขโดยทั่วกัน ดังนี้

คือแสงเทียนส่องไทยไปทุกทิศ ทศพิธราชธรรมทรงนำให้
 คืบทุกเมืง น้ำทุกหยด ไหลไป สุขแจ่มใสใต้พระบารมี¹

ยังมีตัวอย่างอีกตอนหนึ่งที่ผู้แต่งกล่าวถึงพระราชนิธิยกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้า-
 อยู่หัว ว่ายิ่งใหญ่สูงส่งเกินกว่าจาริกใด ๆ ทรงเจริญรอยพระบุคลบาทแห่งบุรพกษัตริย์ในพระราชนิ-
 ยม โดยทรงไว้ซึ่งราชธรรม ซึ่งหมายถึงทศพิธราชธรรม และทรงมีน้ำพระทัยเปี่ยมไปด้วย
 เมตตากรุณาธิคุณต่อพสกนิกร ของพระองค์อย่างทั่วถ้วน ได้แก่

กรณียกิจนั้นเกินกว่าคำจาริก
 สูงสุดในความรู้ลึกอันสูงส่ง
 สืบทอดรอยบุคลบาทแห่งราชวงศ์
ถวาย ช ทรงราชธรรมและน้ำพระทัย²

ตัวอย่างสุดท้ายนี้ ผู้แต่งได้ถวายพระสมัญญานามแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า
 ทรงเป็น ทศพิธธรรมมิกมหาราช หรือมหาราชซึ่งทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม และเป็นยืนยันว่าเป็น
 พระสมัญญานามที่ตรงตามความเป็นจริงและเหมาะที่จะน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายไว้เพื่อ
 ถวายถึงพระเกียรติคุณแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา
 โดยพร้อมกองที่ว่า

¹ศรีสุข ทองถาวร "วิษณุโก โทณ ภัทรมหาราช" ขวัญเรือน 144 : 3

ธันวาคม 2519

²อดุล จันทรสักดิ์ แนวหน้า 5 ธันวาคม 2524 หน้า 4

ทศพิธราชธรรม
เนื่องวาระประสูติกาลเวียงผ่านจร

ควรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ประณมกรถวายพระนามจากความจริง¹

2. จำแนกองค์ประกอบของทศพิธราชธรรมไว้อย่างครบถ้วน ได้แก่การแสดงแนวความคิดเรื่องทศพิธราชธรรมในบทร้อยกรองเนื่องวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา โดยผู้แต่งแจกแจงองค์ประกอบที่เป็นคุณธรรม ทั้ง 10 ประการ ไปตามลำดับตั้งแต่ต้นจนจบ บทร้อยกรองฯ ที่เสนอแนวคิดในลักษณะนี้มีปรากฏเพียง 1 บท แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทโคลงสี่สุภาพ มีความยาวทั้งสิ้นจำนวน 13 บท

บทร้อยกรองฯ นี้ ผู้แต่งเน้นให้เห็นว่า ทศพิธราชธรรมเป็นพระราชจริยวัตร และพระราชภารกิจ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิบัติโดยสม่ำเสมอเพื่อเอื้อประโยชน์สุขแก่ประเทศชาติและประชาชน ผู้แต่งเริ่มบทร้อยกรองฯ ด้วยความนำ 2 บท มีเนื้อความว่า ร่มน้อมเกล้าถวายอภิวาทน์ด้วยความชื่นชม และขอแต่งโคลงเทิดพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยนำทศพิธราชธรรมมาแยกกล่าวทีละองค์ประกอบอย่างละเอียด ทั้งนี้เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเลิศล้ำ และเป็นທີ່ประทับใจพสกนิกรเป็นอย่างยิ่ง โคลง 2 บทนั้น ได้แก่

๑ ประณตภูวนาถน้อม
เปรมประโมทย์ค่างมาน
ขอเกษะฯ เสด็จขาน
เทิดพระคุณชเรศย์

ศิริกราน
บัดนี้
คำโคลง
นำเหล่าเลอสรวง

¹ "เป็นศูนย์ พลังรัก สามัคคี และแบบอย่างความดีนี้วันคร" ขวัญเรือน 264 : 9

๑) บำบวงนักขัตตรวัน	โสมขวัญ
แจ่งทศพิชราชธรรม	ทบถวน
พระบริสุทธิคุณอนันต์	แนบจิต
จรมุจรีสจรียวัตรถวน	เลิกล้ออักษร

ในรอบกรอนาบทเกี่ยวกันนี้ ผู้แต่งได้ลำดับองค์ประกอบของทศพิชราชธรรมไว้
 ที่จะขอ พร้อมทั้งยกพระราชนิพนธ์กิจแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสวยในแต่ละองค์ประกอบ
 เช่น เมื่อกล่าวถึงการให้ทาน ผู้แต่งอ้าง สหกรณ์การเกษตร ที่หุบกระพง ประกอบ เป็นต้น
 โลกที่ทศพิชราชธรรมมีองค์ประกอบ 10 ประการ ได้แก่ ทานี สีสั บริจจาคิ อารขวิ
 เทหวิ คปิ อุกโกธิ อวิหิสา วัณติ และอวิโรชนิ ผู้แต่งจึงได้จำแนกองค์ประกอบ
 แต่ละชนิด ของทศพิชราชธรรมตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1 ทานี (ทาน)

อาพรทวยราชฎีป้อง	ปจรรร โลงแธ
สังคหัตถุสสร	สฤษฏีเอื้อ
สหกรณ์เกษตรปรนบัน	สงเคราะห์
"หุบกระพง" พระเกื้อ	ก่อให้เกิดสุขสันต์

2 สีสั (ศีล)

สมาทานศีลวัตรเฝ้า	ไฝ่ศรัท ขาแล
อเนกเนกขัมมามีวัค	ขเขศเกล้า
นบสงฆ์สืบสมบัติ	แสวงบม หทัยนอ
ยิ่งพระจักรพรรดิแก้ว	ถองถวนธรรมกวีล

3 บริจาคี (บริจาค)

องค์เรนทร์พำนุกเบื้อง	ทางบุญ
แผ่บุญปการพูน	เนื่องพร้อม
พลีจตุปัจจัยจน	บริจาค
กฤษณาทูสินธม	แนบไต่บาทบงสุ

4 อาขุขิ (ความซื่อตรง)

อำรงสุจริตทั้ง	ไตรทวาร
ผองบุคคณัฆมาน	เบิกฟ้า
พิศุทธิ์พิมลมาน	มาโนชญ์
คราพระเอือนโอรธำ	อรรธซึ่งสัญาณ

5 มพหวิ (ความอ่อนโยน)

ภูบาลล้าเลิศหล้า	แหล่งไผ่
บรรโสมรณภวกรรมไฉ	เสด็จทัน
ลคองคแนบสนิทใน	ทุกขสุข ราชภวนา
มหากฤษณากฤษณ	แหล่งน้ำตาคลอ

6 ทปี (ความประพฤติกตมะ)

ข้อชิตยวัตรเรือง	หลาดประการ
เพ่งพิริยะตามวาร	มิเว้น
กลสุขนิกรกาล	โดยคมะ
ทุกขเทวนไทยห่างเว้น	แผ่จร้อนรอนสลาย

7 อุกุโธ (ความไม่โกรธ)

พระคลาหสังโยชนถวน	ทุกสถาน
ราชนิเวศน์โพธิสมภาร	จิตแน่ว
ฉำฉานกุญชรสาธิต	ทิพย์หลัง
ยลพระพักตร์เพริศแพร้ว	ราชนิเวศน์สุราธรรม

8 อวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียนผู้อื่น)

ฉมจีนวิจิตร	หิงสา
วามนิเวศน์นา	แนบใกล้
เต็มถิ่นพระเมตตา	เต็มต่อ
พรหมเทพดาเต็มใจ	เหินห่างกัน

9 ขนฺติ (ความอดทน)

ขนฺติบารเมศน์	องคนรา ธิปเส
พระประกาศกฤทธา	ไม่แพ้
จตุรวิตรพระเคหา	เชิดเกียรติ
พระปฏิสัมภิทาเร้า	โรจนกัวยปฏิภาณ

10 อวิโรชนิ (ความไม่ประพฤตินิคธรรม)

พระณานเถลาประพฤติกพร้อม	พรหมจรรย์
พินิจแนวมโนธรรม	ถองถวน
นิตินาสาศาสตร์สร	สืบเนื่อง
บุรณแบบชิตทิเบศลวน	โลกของสรรพเสริญ

เมื่อจบการจำแนกองค์ประกอบของทศพิธราชธรรมแล้ว ผู้แต่งได้อัญเชิญคุณพระศรี-
 กัณทรีย์ คลันกาลให้ทรงมีกฤษฎาภินิหารป็นยง มีพระชนมายุยืนนาน ปกแผ่อำนวยความสุข
 เกษมแก่อาณาประชาราษฎร เพื่อให้ทรงครองราชย์ถึงความสมบูรณ์พูนสุขทั่วพระราชอาณาจักร
 ธิไป ถึงความถวายพระพรในบทสุดท้ายว่า

อัญเชิญไกรรัตนเชื้อ
 พระกฤดาธิการคง
 พระชนม์ยืนยืนยง
 เกลิงฉัตรเฉลิมแหล่งหล้า

อวยองค์
 ฟ้า
 เย็นกิริะ ราชฎ์แล
 โลกวันรมณีย์ (โสคติ เทอญ)¹

การเขียนเทิดพระเกียรติท่านองนี้ ได้เคยปรากฏมาแล้วในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ
 โยธาทวีตแล้ว อาทิ ลิลิตตะเลงพ่าย ซึ่งพรรณนาถึงทศพิธราชธรรมแต่ละราชธรรมไป
 ตามลำดับ ตลอดจนสรรเสริญสมเด็จพระนเรศวรมหาราชว่าทรงบำเพ็ญจักรวรรดิวัตรครบถ้วน
 12 ประการ เป็นต้น ก่อนเสนอบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาที่จำ-
 แนกองค์ประกอบของทศพิธราชธรรม ตามที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้น หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
 ได้เขียนคำนำไว้ว่า "ขอเทิดพระเกียรติถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะที่
 พระองค์ทรงเป็นองค์พระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ในทศพิธราชธรรมอำนวยประโยชน์สุขแก่มวลปวงชน"²
 จากคำนำดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้แต่งและคณะผู้จัดทำหนังสือเห็นพ้องต้องกันว่า
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทศพิธราชธรรม ควรแก่การสกุติพระเกียรติอย่างแท้จริง

¹พลาท นพพรรค์ เดลินิวส์ 5 ธันวาคม 2521 หน้า 4

²ดู

3. จำแนกเนื้อหาตามความสอดคล้องระหว่างพระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจกับทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร

ได้เก็บหรือกรอกรองเนื้อหาในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาที่ผู้แต่งกล่าวถึงพระราชจริยวัตร และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งของทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร เนื่องจากเมื่อผู้เขียนนำหรือกรอกรองเนื้อหาในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ทุกอันมาศึกษา ผู้เขียนได้พบหรือกรอกรองที่กล่าวถึงพระราชจริยวัตร และพระราชกรณียกิจซึ่งตรงกับองค์ประกอบบางข้อของทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร และเมื่อได้รวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้เขียนได้พบว่า เมื่อรวมเนื้อหาที่กล่าวถึงพระราชจริยวัตร และพระราชกรณียกิจที่ตรงกับองค์ประกอบบางประการนั้นแล้ว สามารถจำแนกพระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจอันสอดคล้องกับองค์ประกอบของทศพิธราชธรรมได้ครบถ้วนทั้ง 10 ประการ ส่วนองค์ประกอบของจักรวรรดิวัตรสามารถจำแนกได้ 9 ประการจากองค์ประกอบทั้งสิ้น 12 ประการ การที่ผู้แต่งหรือกรอกรองฯ จำนวนมาก ซึ่งต่างเพศ ต่างวัย ต่างอาชีพ มีความเห็นพ้องต้องกันเช่นนี้ เป็นเครื่องยืนยันได้อย่างดียิ่งกว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพยายามปฏิบัติพระราชภารกิจสมตามพระราชปฏิญาณในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก จนเป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนชาวไทยทั้งปวง ดังจะได้นำเสนอรายละเอียดโดยจะกล่าวถึงทศพิธราชธรรม เป็นอันดับแรกและจากนั้นจะกล่าวถึงจักรวรรดิวัตรเป็นอันดับต่อไป ดังนี้

3.1 จำแนกเนื้อหาตามความสอดคล้องระหว่างพระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจกับทศพิธราชธรรม

ผู้แต่งหรือกรอกรองเนื้อหาในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ได้กล่าวถึงพระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามที่ผู้แต่งแต่ละคนจะประทับใจ ซึ่งพระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจทั้งหลายที่ปรากฏในหรือกรอกรองฯ นั้น มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของทศพิธราชธรรมครบถ้วนทั้ง 10 ประการ โดยมีเนื้อหาบางส่วนสอดคล้องกันไปตามทัศนะของผู้แต่งทั้งหลาย ดังรายละเอียดซึ่งจะนำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

3.1.1 ทาน ราชธรรมข้อนี้ คือการให้

ไต่แกพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข
ประชาราษฎร์ เป็นการให้ทั้งในทางกำลังวัตถุสิ่งของ การให้ทางกำลังสติปัญญา และการให้
ทางกำลังกาย กำลังใจ ดังตัวอย่างบทร้อยกรองฯ ที่บันทึกการเสด็จพระราชดำเนินไป
พระราชทานกำลังใจและบำรุงขวัญทหาร และตำรวจชายแดน โดยมีไต่ทรงห้วนเกรงภยันตราย
ใด ๆ ถึงความว่า

พระอุทิศวรกายเพื่อทวยราษฎร์
เสด็จสู่แนวหน้ากล้าประจัญ

พระปิตุสสามารถมีหาวคหวั่น
พระเปรียบขวัญของทวยราษฎร์-
ทั่วชาติไทย¹

บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ไต่บันทึกว่า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไต่พระราชทานความช่วยเหลือแก่ราษฎร ผู้ประสบความทุกข์เดือด
ร้อนทั่วหน้า เช่น การพระราชทานที่ดินเพื่อให้เป็นที่ทำมาหากินของพสกนิกรที่ยากไร้ และ
เสด็จเยี่ยมเยียนพระราชทานสิ่งของเครื่องใช้แก่ทหารเป็นนิจ ไต่แก

ขณะใดไทยประชาประสบทุกข์
ขณะใดราษฎรไร้ที่ทำไร้นา
ขณะใดทุกข์ภัยสู่ทหารหาญ
เสด็จเยี่ยมกวยพระองค์เป็นอาจิน

พระประมุขเสด็จช่วยโดยทั่วหน้า
พระเมตตาพระราชทานที่ทำกิน
ก็พระราชทานสิ่งของของทอหวั่น
ภูมินทร์เปี่ยมล้นน้ำพระทัย²

¹อุทัย นุศรี "สกุคิมหาราชา 5 ธันวาคม 2519" สกุลไทย 1155 : 7 ธันวาคม

²อภิสิทธิ์ นรินทร์กุล "สกุคิมหาราชา" ข่าวกรุง 3 : 15 ธันวาคม 2518

ตัวอย่างอีกบทหนึ่ง ได้แจกแจงพระราชกรณียกิจใน "การให้" ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ได้แก่ การเสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วแผ่นดินสยาม เพื่อทรงบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ได้พระราชทานความช่วยเหลือโดยยกฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น และพระราชทานความช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัย ถึงความที่ว่า

พระราชกรณียกิจอัน	มุ่งประโยชน์สรรพ
แก่อาณาประชาราษฎร	
บำบัดทุกข์บำรุงสุขอาทร	แก่ไทยนาคร
ทั่วทุกเขตคามสยามไฉ	
ทรงหาวิธีทางให้	ราษฎรพ้นโศภณภัย
จากความอดอยากยากจน	
พ้นจากเจ็บป่วยทุกข์ทน	พ้นจากเหตุสนธิ
จากความไม่รู้นานา ¹	

3.1.2 ศิล ราชธรรมข้อนี้ คือ การสำรวมในศีล

ได้แก่การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งมั่นในศีลและทรงรักษาศีลโดยสมบูรณ์ บทร้อยกรองว่า ปรากฏข้อความที่สอดคล้องกับราชธรรม ข้อนี้ ไว้ดังนี้

¹"ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยนิตรังค" แนวหน้าฉบับพิเศษ 5 ธันวาคม 2524

ทั้งสะอาค สว่าง และ สงบ
 มวลมนุษย์จะหาพบก็เหลือหา
 แค้นพบในองค์พระราชา
 ปราศจากคราคร่ำมองมาพองพาน¹

อีกตัวอย่างหนึ่งได้กล่าวถึง พระราชกฤตย์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เต็มเปี่ยมทั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ตลอดจนกาลเวลา ดังต่อไปนี้

คำทรงธรรมะนำประจำวันทศกาล
 เพื่อชาติและศาสน์ขาน อุโฆษ²

บทร่ายกรองฯ ที่นำเสนอเป็นตัวอย่างต่อไปนี้ ผู้แต่งได้ใช้โวหารอุปมาเพื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ทรงปฏิบัติพระองค์ตั้งมั่นในธรรมะหลายประการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อาทิ พรหมวิหาร 4 ดังความว่า

¹ ประชาชาติ 5 ธันวาคม 2517 หน้า 1

² พยงค์ นุชพันธุ์ "ทรงพระเจริญ" สตรีสาร 36 : 5 ธันวาคม 2524

ทรงศีลบริสุทธิด้วย	จตุพรหม วิหารแอ
ทรงพระชัตติยารมณ์	เลิศแล้ว
ทรงธรรมเจดพระสยม	ภูวนาถ
ทรงพระกรุณาแน่น	หนึ่งเพียง กรุณา ¹

3.1.3 บริจา ราชธรรมอันนี้ คือ การบริจาทรัพย์เพื่อการกุศลและ
อำนวยการประโยชน์สุขแก่ราษฎร

บทร้อยกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ได้กล่าวถึง
พระราชกรณียกิจในการพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อการศึกษา และการศาสนา
ไว้ดังนี้

ประจักษ์ประจักษ์เฝ้า	แผนภู - ขเรศแล
พระราชกุศลกรณีย์	เกริกหล้า
การศึกษาศาสนาตรี	ตราตรัส
พระกรุณาจลนฟ้า	และคิน ²

นอกจากจะทรงบริจาทรัพย์เพื่อการศึกษา และการศาสนาแล้ว
ยังพระราชทานที่ดินให้เกษตรกรมีที่ทำกิน ตลอดจนพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในการ
ศึกษาพยาบาลประชาชนที่เจ็บไข้ ดังปรากฏในบทร้อยกรองฯ ที่ว่า

¹"พินายโก โหตุ มหาราชา" สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2523 หน้าพิเศษ 1

²พ. รตนำพน "5 ธันวาคมมาศ" สตรีสาร 35 : 23 ธันวาคม 2519

เรื่องทำมาหากินถิ่นอาศัย	เรื่องเจ็บไข้ป่วยเจ็บเป็นปัญหา
เรื่องที่เราเรียนผู้เยาว์ เสด็จมาบัญชา	เรื่องน้ำท่วมน้ำท่าทางกันดาร
จากทรัพย์สินส่วนพระองค์ทรงเริ่มต้น	ทรงคิดค้นหนทางสร้างประสาน
แก่สาเหตุปัญหานานาประการ	ให้รัฐบาลรับต่อได้พอดี ¹

3.1.4 อาชว ราชธรรมข้อนี้ คือ ความซื่อตรง

ไต่แต่ การวางพระองค์อย่างสุจริตเที่ยงตรงต่อพระองค์เอง ต่อพระราชภารกิจ และต่อแผ่นดิน มหราชอาณาจักรเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ไต่แสดง ราชธรรมข้อนี้ไว้อย่างชัดเจน ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงซื่อตรงต่อพระราชปณิธาน ที่ได้พระราชทานไว้เป็นพระปฐมบรมราชโองการ ดังต่อไปนี้

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

<u>ที่มั่นคงทรงคุณไม่เสื่อมคลาย</u>	<u>เป็นข้อความศักดิ์สิทธิ์นี้มีทศนัย</u>
<u>เพื่อประโยชน์อาณาประชาราษฎร์</u>	<u>เสมอทันเสมอปลายทุกเดือนปี</u>
<u>บำบัดทุกข์บำรุงสุขประชาชี</u>	<u>ทรงยอวงบาทเยือนไปในทุกที่</u>
	<u>พระเมตตาบารมีเป็นศรีเมือง¹</u>

และ

<u>ข จักทรงครองแผ่นดินนี้โดยธรรม</u>	<u>ราษฎรจักจำเริญความนานนันทนา</u>
<u>นี้ก็นานแสนนานผ่านพารา</u>	<u>ข ยังทรงปกประชานี้โดยธรรม²</u>

¹วนิดา สติถานนท์ "อาศิรวาทมหาราชสดุดี" ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา
อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 8 ธันวาคม 2524

²"พินธุโยโก โททุ มหาราช" กุลสตรี 214 : 9 ธันวาคม 2522

ในบทร้อยกรองฯ ยังได้บันทึกถึงพระราชกรณียกิจอันแสดงว่า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือทรงสุจริตต่อประชาชนของพระองค์ มิได้ทรงทอดทิ้งละเลย
หากแต่ทรงอยู่เคียงข้างร่วมทุกข์ร่วมสุขกับพลนิกร ของพระองค์ตลอดมา กังต้วอย่างต่อไปนี้

ทรงสละเสวยสุข
มธุรทุกข์ร่วมผองไพร่
กรำแดดฝนเสด็จเยือน
ป่าดงเลื่อนนิทรทวนไพร่
ราษฎรเดือดร้อนไม่ทอดทิ้ง
ทรงช่วยจริงเร่งรีบเร็วไว
พวงเจ้าเอ๋ยมาลัย
พระจอมใจเหนือเกล้าเราเอย¹

นอกจากนี้ ในบทร้อยกรองฯ ยังได้บันทึกถึงพระราชภารกิจ ที่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือปฏิบัติเพื่อประเทศชาติ และเพื่อพลนิกร โดยสุจริต
เพียงทรงเสมอมา กังความที่ว่า

ผู้ทรงใช้ธรรมเป็นอำนาจ	ผู้ทรงนำชาติเดินด้วยธรรม
ผู้ทรงนำคุณประโยชน์มหาศาล	ผู้ทรงนำความเจริญอเนกประการมาสู่
มิได้ทรงประทับเสวยสำราญ	มิได้ทรงขี้นามพระราชทรัพย์
มิได้ทรงนั่งนอนในทุกข์	มิได้ทรงทอดทิ้งไทยทุกข์
เห็นดีเห็นชอบพระราชภารกิจแห่งชน	ทรงพระราชดำเนินไปทุกหัวระแหง

.....
 ลำบากยิ่งแห่งองค์พระมหากษัตริย์ อันหามิไค้ในปฐพีมีว่าที่ใด

ด้วยเดชพระบารมีแห่งพระองค์นั้นแล ขอจงทรงพระเจริญ ฯ¹

3.1.5 มีทวะ ราชธรรมข้อนี้ คือ ความอ่อนโยน

ไค้แก่พระราชจริยวัตรอันนุ่มนวลงดงามของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงปฏิบัติต่อพสกนิกรโดยทั่วหน้าตักเทียมกัน ดังปรากฏว่า มีผู้เขียนพรรณนาความซาบซึ้งประทับใจในพระราชจริยวัตรอันแสดงพระราชธรรมนี้ไว้ เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระพักตร์เปี่ยมล้นด้วยความห่วงใย เชื้ออาทรต่อพสกนิกร ขณะเสด็จพระราชดำเนินเปี่ยมราษฎร ดังนี้

พระราชอิริยาบถกษัตรา

เปี่ยมพระเมตตา

ขณะทรงเปี่ยมราษฎร

พระพักตร์จักทวงอาทร

เป็นภาพราษฎร

ไค้พบไค้เห็นเป็นประจำ²

พระราชอิริยาบถหนึ่งที่จับใจพสกนิกร คือ รอยแย้มพระสรวลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้แกร่งบทร้อยกรองฯ บทหนึ่ง พรรณนาภาพที่ทรงแย้มพระสรวลและน้อมพระองค์ลงรับคอกไม้ที่มีผู้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย พระราชอิริยาบถเช่นนี้ย่อมประทับอยู่ในความทรงจำของผู้ที่ไค้พบเห็น ดังความว่า

¹"จาโน" (นามแฝง) "ลำบากยิ่งแห่งองค์พระมหากษัตริย์ อันหามิไค้ในปฐพีมีว่าที่ใด" บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2522 หน้า 13

²"ทวยราษฎร์รักบาทแม่ บึงด้วยนิศุรงค์" แนวหน้าฉบับพิเศษ 5 ธันวาคม 2524 หน้าพิเศษ ก

และเมื่อ ๖	ทรงทรงองค์	ลงมาใกล้
รับดอกไม้	ดอกหนึ่ง	ซึ่งจางสี
รอยพระสรวล	ที่ทรงยิ้ม	แจ่มใจดี
กับผู้ที่	เห็นภาพ	ซาบซึ้งนั้น ¹

ทุกคราวที่เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานโอกาสให้ราษฎรได้เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิดเสมอกัน ดังปรากฏในบทร่ายกรองว่า

และทุกคราวที่เสด็จเยือนทวยราษฎร์	พระประธานวโรกาสเสมอหน้า
<u>ประทับนั่งกลางกลืนเหงื่อชาวประชา</u>	เป็นภาพแห่งเมตตาให้ชื่นใจ ²

นอกจากนั้นยังพระราชทานความคุ้นเคยใกล้ชิดแก่ราษฎร โดยพระองค์ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับผู้มาเข้าเฝ้า โดยไม่ถือพระองค์ ดังนี้

<u>มิได้ถือพระองค์ว่าทรงศักดิ์</u>	<u>เสด็จหักท้าวกันทางहरษา</u>
<u>แต่พระคุณอันเกล้าชาวประชา</u>	<u>เป็นภาพแห่งเมตตาให้ชื่นใจ³</u>

¹ จันทิมา วัชรภรณ์ "ของทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน" เคลวินวิสต์ 5 ธันวาคม 2522 หน้า 1

² สุภาพ คล้ายขยา แนวหน้า 5 ธันวาคม 2525 หน้า 4

³ วณิกา สติคานนท์ "บรมราชมิ่งคลาภิเษกฯ" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6
ธันวาคม 2518

3.1.6 ทปะ ราชธรรมข้อนี้ คือ การเผากิเลสเครื่องเศร้าหมอง

ได้แก่ การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยึดมั่นในแนวทางแห่งพระศาสนา และในอีกความหมายหนึ่ง ทปะ คือความเพียร ได้แก่การกำจัดความเกียจคร้านและความชั่ว ทรงมีความเพียรในการริเริ่มกิจการต่าง ๆ เพื่ออำนวยประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน ทั้งปรากฏพระราชภารกิจที่พระองค์ทรงปฏิบัติ เอาชนะอุปสรรคข้อขัดข้องด้วยพระราชธรรมความเพียรไว้ ได้แก่

ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจด้านสร้างสรรค์	ทางมุกมันไปทุกแห่งแสวงหา
เพื่อหยิบยื่นประโยชน์ไปรคเมตตา	ให้ประชาชนทุกทุกถิ่นไทย
<u>กอบกู้ด้วยพระวิริยะอุตสาหะ</u>	<u>ไม่เลิกล้มมองข้ามตามแก้ไข</u>
ให้ไทยปลอดพ้นจากทมิฬ	<u>พระเหนือยากเพียงไรไม่ปรารภ¹</u>

3.1.7 อโภช ราชธรรมข้อนี้ คือ ความไม่ไ่พรช

ได้แก่ การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีน้ำพระทัยอันบริสุทธิ์ สะอาด เปี่ยมด้วยพระเมตตาธิคุณ และพระกรุณาธิคุณ แม้มีเหตุการณ์ให้ระคายเคืองพระบุคคลบาทก็ทรงมีพระอาการสงบนิ่ง ในบทร่ายกรองเนื้อในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ปรากฏพระราชจริยวัตรธรรมนี้ อ่างไว้เพียงหนึ่งบท ว่า

พระเป็นเช่นนิกร	และสาครสะอาดใส
สอนสั่งทั้งอภิ	<u>ด้วยพระทัยเปี่ยมเมตตา²</u>

¹ขลิษฐ์ ขลารักษ์ "5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" ฟ้าเมืองไทย 611 :

3 ธันวาคม 2523

²พระเป็นเช่นนิกร และสาครสะอาดใส" ขวัญเรือน 240 : 7 ธันวาคม 2524

3.1.8 อวิหิงสา ราชธรรมข้อนี้ คือ ความไม่เบียดเบียน

ได้แก่ การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงระมัดระวังมิให้พสกนิกรได้รับความลำบากเดือดร้อน อันเกี่ยวเนื่องจากพระองค์เอง หรือจากพระราชกิจที่ทรงปฏิบัติ ดังความที่ปรากฏในพร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ซึ่งแสดงราชธรรมนี้ไว้อย่างชัดเจน ดังต่อไปนี้

อีสานแห่งแลงพรกรรม	เสด็จพระราชดำ-
เนินเยี่ยมราษฎรภาคอีสาน	
สองสี่เก้าแปดพุทธกาล	ครั้งแรก ช ประทาน
พระราชสงเคราะห์ประชา	
ญาแลงปูนกลบพารา	ผู้รับจึงหา
น้ำราศทางเสด็จคำนิน	
ทรงพรามมิทรงเมืองเมิน	ทรงเห็นเหตุเกิน
อีสานชาคน้ำกินไซ้	
เชิญกระแสดพระราชาไว้ไป	สงวนน้ำนั้นไว้
ราษฎรไค้ดื่มไร้ทั่วกัน ¹	

3.1.9 ขันติ ราชธรรมข้อนี้ คือ ความอดทน

ได้แก่ การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งมั่นอยู่ในขันติ-ธรรม ทรงอดกลั้นต่อกิเลส ไม่ว่าจะเบ็น โลภะ โทสะ โมหะ ตลอดจนทรงอดทนต่อทุกข์เวทนาเดือดร้อนต่าง ๆ เพื่อให้ทรงสามารถปฏิบัติพระราชภารกิจน้อยใหญ่ สำเร็จจุลวงไปได้ ดังเนื้อความที่กล่าวสรุปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ว่า

¹"ทวยราษฎรรักบาทแม่ บึงควบนิศุรงค์" แนวหน้าฉบับพิเศษ 5 ธันวาคม 2524

พระแบกทุกข์โศกอยู่เต็มตื่น
โอ . . . มิเคยรับสั่งสักครั้งคำ

ทั้งยามตื่นยามบรรทมโหมกระหน่ำ
มีแก่น้ำพระทัยไหลลงดิน¹

ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทรงตรากตรำพระวรกายเป็นนอย่างยิ่ง แต่ก็มีเคยไค้ทรงทอดอวย บท ร้อยกรองฯ ไค้บันทึกพระราชกรณียกิจอันก่อปรกัวย ชันติธรรมนี้ ไ่วว่า

พระเสด็จแคนชลสดลมารค
เสด็จขึ้นภูศรีขรินทร

ทรงลำบากกายอยู่ฤๅทอดอน
เสด็จลงพระนครทวารัก²

และ

นี่พระองค์ทรงประทับไปทุกถิ่น
ข้ามห้วยธารเหวถ้ำจนคำลง

กั้นการคืนแดนไกลไ้พระหง
เวลาสรงเวลาเสวยเลยเวลา³

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชหฤทัยมั่นในอันที่ จะปฏิบัติพระราชภารกิจต่าง ๆ ไ้จุลวงไปโดยไม่ทรงคำนึงถึงความสุขส่วนพระองค์ พระชันติ- ธรรมนี้ ปรากฏชัดแจ้งอีกครั้งหนึ่ง ในคราวนำท่วมกรุงเทพ เมื่อ ปี พ.ศ. 2526 พระองค์ทรง ทิศตามการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด ทั้ง ๆ ที่ขณะนั้นยังมีไค้ทรงหายจาก อาการพระประชวร คังความว่า

¹คมธรรม สำนักแห่งแผ่นดิน "ทรงพระเจริญ" เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2523
หน้า 5

²สู่นาคท 91 : 1 ธันวาคม 2525

³วรา จันทกุล "5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" ฟ้าเมืองไทย 455 : 3
ธันวาคม 2520

พระเพ็งคล้ายโรคซ่อน
 สู้ภัยพระวรกายเป็น
 เตาตามทุกวันคืน
 หวงราษฎร์รอนทั่วธานี

แจ้งขึ้น
 ย่างธานี
 คอยสลับ
 คึงรอนพระองค์เอง¹

3.1.10 อวิโรธนะ ราชธรรม ข้อนี้ คือ ความไม่ประพฤตินิคประเพณี และคึงมันอยู่ในความยุติธรรม

ได้แก่ การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคึงมันอยู่ใน อดิธิประเพณี ทรงคึงมันในความเป็นชาติไทย และทรงชำระรักษาความยุติธรรมอย่างเคร่งครัด คึงปรากฏในพร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ว่า

พระเจดีย์ตรึงเกล้าจวสยาม

พระทรงความเป็น "ไทย" ให้ปรากฏ

พระสืบราชย์ครองไทยเกรียงไกรยศ

พระเพ็ญทศราชธรรมนำสุขปอง²

ผู้แต่งพร้อยกรองฯ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคึงมันอยู่ในความบริสุทธิ์ยุติธรรม ทั้งในฐานะที่ทรงดำรงตำแหน่งองค์ พระประมุขของชาติ และในฐานะที่ทรงดำรงตำแหน่งอัครศาสนูปถัมภก ชาวไทยทั้งหลายล้วน ได้รับพระมหากรุณาธิคุณทั่วถ้วนหน้ากัน คึงตัวอย่าง

¹อาร์กัย คคณาท "อาเศียรวาท" ที.อาร์. 6 : 6 ธันวาคม 2526

²ถวัลย์ นวลลักษณะ "จีฉายุโก โทตุ มหาราช" ดาวสยาม 5 ธันวาคม 2524

(๑) พระเสด็จทุกเขตคาม
ทรงความพิสุทธิบุญธรรม¹

แคนป่าอาราม

และ

เป็นองค์ศาสนูปถัมภก
พระพิสุทธิบุญธรรมทุกท่านอง

ทุกศาสนิกยงไว้ไผ่สนอง
มิให้หมองผู้พึงพระบารมี²

ยามใดที่ประเทศชาติเกิดปัญหาความขัดแย้ง คนในชาติแตก
แยกเป็นกลุ่มเป็นฝ่าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงวางพระองค์เป็นกลาง ดำรงความ
ยุติธรรมเป็นหลักให้ชาวไทยตลอดมา ถึงความว่า

ในระหว่างความสับสนทุกชั้นทุก
ทรงเป็นหลักพำนักใจไทยทั้งหล้า
การแบ่งแยกก็หยุด เพราะพระเมตตา
ไม่เลือกว่า ชนชั้นใด ไ้บาทบงสุ³

3.2 จำแนกเนื้อหาตามความสอดคล้องระหว่างพระราชจริยวัตรและพระราช-
กรณียกิจกับจักรวรรดิวัตร

ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ได้กล่าวถึง
พระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันสอดคล้องกับองค์

¹ส. เชื้อหอม "ภัทรมหาราชอาศิรวาท" กุลสตรี 226 : 3 ธันวาคม 2514

²ชั้นเชิง พุ่มสุทัศน์ "ราชสุคติ" สยามรัฐฉบับคำพิวิจารณ์ 24 : 21, 44

ธันวาคม 2513

³บ้านเมืองฉบับพิเศษ 5 ธันวาคม 2523 หน้า 13

ประกอบของจักรวรรดิวัตรซึ่งหมายถึง ข้อประพจน์ปฏิบัติสำหรับพระจักรพรรดิ มี 12 ประการ เมื่อผู้เขียนศึกษาข้อมูลทั้งหมดแล้ว พบว่า ผู้แต่งบทร้อยกรองฯ กล่าวถึงพระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจสอดคล้องกับ องค์ประกอบของจักรวรรดิวัตร จำนวน 9 องค์ประกอบ ไม่ปรากฏเนื้อหาที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของจักรวรรดิวัตร จำนวน 3 องค์ประกอบ เนื้อหาของบทร้อยกรองฯ ที่ปรากฏว่า สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องจักรวรรดิวัตรนั้น มีจำนวนมากน้อยไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนะและความประทับใจของผู้แต่งแต่ละคน ทั้งรายละเอียดซึ่งจะนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

3.2.1 การอนุเคราะห์คนภายในราชสำนักและคนภายนอกให้มีความสุข
บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา กล่าวถึง พระราชกรณียกิจในการอนุเคราะห์คนไทยทั้งปวงโดยทั่วหน้ากัน ดังความว่า

เป็นที่รู้วาทรงศักดิ์รักพลก
ทั้งในเมือง นอกเมือง เรืองไกลไกล

ทรงหิบบกปัญหาพาแก้ไข
ให้คนไทยพ้นทุกข์ที่เคยทน¹

การอนุเคราะห์ตามจักรวรรดิวัตรข้อนี้ นอกจากประชาชน ทั่วราชอาณาจักรแล้ว ยังหมายถึง "พลภายในกองเสนา" อันได้แก่ ข้าราชการทหาร ตำรวจ อาสาสมัครรักษาดินแดน ตลอดจนลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งในบทร้อยกรองฯ กล่าวถึงไว้ ดังนี้

ทั้ง อ.ส. ตำรวจและทหาร
ทุกคนล้วนได้รับพระกรุณา

ลูกเสือชาวบ้านงานอาสา
ปลุกใจกล้าป้องกันแผ่นดินไทย²

วนิกา สติทานนท์ "อาศิรวาทราชสดุดีฯ" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 9 ธันวาคม

2525

²ขวัญเรือน 93 : 3 ธันวาคม 2518

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ
นานัปการเพื่ออนุเคราะห์พวงชนให้อยู่ดีมีสุข ทั้งที่ปรากฏในบทร้อยกรองฯ ซึ่งกล่าว
อ้างไว้แล้วเป็นอันมาก ในที่นี้จึงขอสรุปพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญตามแนวคิดเรื่องจักรวรรดิ-
จักร ในข้อแรกนี้ ด้วยบทร้อยกรองฯ ชื่อ "พิณายุโก โทณู มหาราชฯ" ดังต่อไปนี้

เป็นบุญของไทยโคผาน	เป็นคุณสมภาร	เป็นเหตุพิเศษอัศจรรย์
จึงมีศรีรักษัตริย์ทรงธรรม	ทรงคุณอนันต์	ทรงปกพสกสภาราษฎ
ทรงป้องกันกองภัยพาล	ทรงแนะนำการ	ทรงเริ่มและเสริมกิจกรรม
ฝนหลวงแพพหฺหลวงทรงนำ	สหกรณ์การท	โครงการไร่นาสาธิต
"โรงเรียนสวนกุฎิก"	"โคนมสวนจิตร"	ทั้งผลิตทั้งจักพัฒนา
ปฏิรูปที่ดินเกิมนมา	ชาคการนำพา	จึงโปรดให้จัดแจงการ
ทั้งหลายหมื่นไรพระราชทาน	เพื่อสู่ไพศาล	เพื่อผ่อนคลายร้อนบางเบา
โครงการพัฒนาชาวเขา	โครงการเพื่อเขาวชน	จะฝึกฝีมือ
โรงเรียนร่มเกล้าเล้าลือ	ชุดคลองก็คือ	ชุดทุกซ์เพื่อสุขชุมชน ¹

3.2.2 การผูกไมตรีกับประเทศอื่น

ในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา กล่าวถึง
การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ อย่างเป็นทางการ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้า-
อยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในช่วง พ.ศ. 2502 ถึง พ.ศ. 2510 อัน
เป็นการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียง
เกียรติคุณของประเทศไทยให้ปรากฏยังนานาประเทศ ถึงความว่า

¹วนิกา สติทานนท์ "พิณายุโก โทณู มหาราชฯ" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6

แมก้างประเทศเซตซันธ
ลีอรัณเกริกไกรโลกา¹

ทรงเชื่อมสัมพันธ์

และ

เสด็จออกนอกราชอาณาจักร
เผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้นันต์
ผู้เคยเหยียดหยามไทยสมัยก่อน
จึงได้สละสันต์ช่วยบรรเทา

เพื่อประเวศผูกมิตรให้ชิดมั่น
ทั่วโลกพลันตระหนักรู้จักเรา
กลับอวรณ์เป็นมิตรนิคกว่าเก่า
คลายร้อนเรารุ่งเรืองเกรียกเป็นกเป็นกัน²

3.2.3 การอนุเคราะห์พระราชวงศานุวงศ์

จักรวรรดิวัตรครั้งนี้ ปรากฏในบทร่ายกรองเนื่องในวโรกาส
เฉลิมพระชนมพรรษาเพียงบทเดียว ที่ไต่บันทึกลงถึงการสถาปนา สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ
เจ้าฟ้าวิราลงกรณ์ฯ ให้ทรงดำรงพระยศเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร
เมื่อปี พ.ศ. 2515 ดังความว่า

๑ วิราลงกรณ์เชื้อ
พระโอรสอัคร
รัชทายาทคง
บอกล้ำยศสยามไพร

ชาญพงศ์
ทศไท
เคียงบาท
จวบฟ้าแลดิน บารมี³

¹ส. เชื้อหอม "ภัทรมหาราชอาศิรพาห" กุศลสาร 226 : 3 ธันวาคม 2514

²ชั้นเชิง พุ่มสุทัศน์ "ราชสกุล" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 24 : 21,44 ธันวาคม

³"อิริราชวันทนา" คุณหญิง 104 : 3 ธันวาคม 2515

3.2.4 ควรแก้กฎพรหมณีกฎหัตถิ

จักรวรรดิวัตรข้อนี้ ไม่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา อาจเป็นเพราะสภาพสังคม การเมือง การปกครอง ที่เปลี่ยนแปลงไป และด้วยเหตุที่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านแล้วแต่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของผุยยากไร้ในประเทศ ผู้แต่งจึงมิได้ประทับใจที่จะกล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่สอดคล้องกับจักรวรรดิวัตรข้อนี้ ไว้ในบทร้อยกรองฯ

3.2.5 ควรอนุเคราะห์ประชาชนในชนบท

พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันสกลกล้องกับจักรวรรดิวัตรข้อนี้ มีปรากฏในบทร้อยกรองฯ เป็นจำนวนมาก ดังได้นำเสนอมาแล้วในเนื้อหาที่ว่าด้วยพระราชกรณียกิจในด้านการเกษตรและการบำเพ็ญทุกขบารุงสุขราษฎร ตลอดจนในจักรวรรดิวัตรข้อแรก ดังนั้นในที่นี้จะขอยกตัวอย่างที่แสดงถึงพระราชกรณียกิจเพื่ออนุเคราะห์ประชาชนในชนบทพอสังเขป ดังนี้

ผู้แต่งกล่าวถึงการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎรตามจังหวัดชายแดนต่าง ๆ เพื่อพระราชทานความช่วยเหลือราษฎรที่ประสบความทุกข์ยากเหล่านั้น จึงความว่า

๑) ชายแดนแสนลำเค็ญ
ไกรศับแคนฮับจน

ทรงบำเพ็ญเป็นกุศล
พระเมตตาเอื้ออาทร¹

การพระราชทานความช่วยเหลือที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ปรับปรุงให้ทำการเกษตรเพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น เป็นผลให้ชาวไร่ชาวนายังชีพอยู่ได้สมควรแก่ฐานะ การพระราชทานพระบรมราชนุเคราะห์ ดังกล่าว ได้แก่

¹อิทธิเทพ รอดพึ่งพา "ร่มเกล้าเฝ้าไทย" สยามอนงค์ 40 : ไม่มีเลขหน้า

พฤษภาคม 2522

พระทรงสร้างทางเกษตรสังเกศสาร
ชลประทานยิ่งใหญ่ให้ความหวัง
ทรงพิชไรไค้เป็นอยู่สุขประดัง
เพื่ออียังชาวชนบทไม่อดตาย¹

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปณิธานมั่นคงในอันที่
จะบำบัดทุกข์ บำรุงสุขอาณาประชาราษฎร์ทั่วทุกถิ่นไทย พระองค์ทรงตรากตราพระวรกาย
เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนพสกนิกร ทั่วทรงห่วงใย และควบนำพระราชหฤทัย จะพระ-
ราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ ถึงความว่า

ทุกแห่งหนตำบลไหน ในแผ่นดิน
ทั่วทุกถิ่น ช เล็ก ๆ พระประสงค
จะโอบอุ้มคนไทยในไพรพวง
พณลำบากทุกข์ปาง . . . ทรงห่วงใย²

3.2.6 ควรอุปการะสมณพราหมณ์ผู้มีศีล

บทร่ายกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา กล่าวถึง
พระราชภารกิจอันสอดคล้องกับจักรวรรดิวัตรข้อนี้ไว้ โดยกล่าวสรุปว่า ทรงอุปการะการศาสนา
และในตัวอย่างต่อไปได้ขยายความว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินถวาย
น้ำพระกรสูนทุกปีเป็นประจำ ดังนี้

¹"พิมพ์โก โทฤ มหาราช" เคลิมิเรอร์ 5 ธันวาคม 2523 หน้า 4

²บรรณพ ณะเรื่อง "พิมพ์โก โทฤ มหาราช" ควาสยาม 5 ธันวาคม 2525

๑) ประกาศราชการ
ประจักษ์การ

จสัมฤทธิ์เสมอมา
พระศาสน์เรื่องและเพื่องผู้¹

และ

๑) พระเสด็จถวายพระกรุณา
อารามบอมบรามละออก
๑) ชื่อเครื่องทรงตลอดเกล้า
ทุกทุกป้าเพ็ญเป็นประจำ

หมอนรินทร์พิสวาทพระศาสนา
พระพุทธานองบุกพุทธรธรรม
พระจักราชูปถัมภ์
นำทางสว่างไสวไทยทั้งปวง²

3.2.7 ควรจรรักษ์รักษาปูชนียวัตถุ และสัตว์ทั้งหลายมิให้สูญพันธุ์

บทอรรถกถาเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา กล่าวถึง
พระราชกรณียกิจทางด้านการเกษตร เกี่ยวกับการปลูกข้าว โดยกล่าวถึงการบำรุงรักษา โกล
พระปิ่น และปลา ไก่ดังต่อไปนี้

ทรงส่งเสด็จคันเกษตร
เทียมอารยชน
อีกโคกระบือดี
พระองค์ทรงห่วงใย

ให้ประเทศเจริญทัน
กัญแจกพันธุ์พืช, ใบไม้
ธ ทรงพลี เพื่อชาวไทย
เหมือนนิคาเมคคาเรา³

¹ อุทัย แสงหิขิต "ภูมิพลสยามินทรารัตนสุคติ" สกุลไทย 1416 : 29 ธันวาคม

² สุอนาคท 91 : 1 ธันวาคม 2525

³ มุขมา ท่าพระจันทร์ ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2519 หน้า 5

และ

๑ ไฉนา	สารพัด	พันธุ์พืช
ที่มี	กระจำ	จับวิถี
ท่าน	ฝ่ายกัน	วารี
<u>มีจนา</u>	<u>มากมี</u>	<u>มีนั้น</u> ¹

3.2.8 ควรห้ามรณทั้งหลายมิให้ประทุษณิคมธรรมและชักนำตัวอย่าง

ให้อยู่ในกุศลสุจริต

ในบทร้อยกรองฯ กล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่สอดคล้องกับจักรวรรดิวัตรธรรมอันนี้ไว้เพียงเล็กน้อย ดังตัวอย่างที่จะนำเสนอลำดับต่อไปจากนี้ ผู้แต่งบันทึกถึงพระราชกรณียกิจที่ทรงนำแนวทางให้พสกนิกรตั้งมั่นอยู่ในธรรมแห่งพระศาสนา ทรงนำสังคมสู่ความยุติธรรม อันเป็นผลให้ประเทศชาติประสบความเจริญรุ่งเรือง ดังความว่า

นำพสกผู้แสงแห่งพระศาสน์
นำสังคมแสงจุกยุติธรรม

นำชนชาติใจดีจำพาขึ้นฉนำ
พระคุณล้ำเลิศล้วนทุกมวลชน²

¹ กนกวรรณ พัฒนกำจร "กัมมัฏธีรเบญจกถา ปกเทศ กลติกรรม" เสียงปวงชน-ฉบับพิเศษ 5 ธันวาคม 2523 หน้า 23

² อุทัย นุศรี "สดุคีมหาราชา 5 ธันวาคม 2520" สกุลไทย 1207 : 17
ธันวาคม 2520

3.2.9 ควรให้การอุปการะเจือจานคนจนให้เลี้ยงชีพด้วยวิธีอันเหมาะสม
เพื่อมิให้ประกอบกิจการทุจริตอันเป็นภัยต่อสังคม

บทร่ายกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา กล่าวถึง
 พระราชมารดา อันทอดคล้องกับจักรวรรดิวัตรข้อนี้ไว้ ได้แก่ โครงการตามพระราชดำริต่าง ๆ
 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑ คำขวัญโครงการประสานผล

เพื่อปวงชนพ้นทุกข์เป็นสุข

พ้นโรคภัยไข้ชุกทุกซอกหัว

เป็นผู้มีอนามัยทั้งใจกาย

พ้นจากความไม่รู้อย่างเขลา

ไกร้เท่าทันจริง สิ่งทั้งหลาย

รู้ประโยชน์โทษทันทันคราย

รู้เป้าหมายที่ดีของชีวิต

พ้นจากความยากจนและหนี้ทุกซอก

ไม่อาจถูกเงยหน้าหาทรัพย์สิน

จนทนทางทำมาที่หาถิ่น

ไม่มีถิ่นมีทางพอสร้างตน

โครงการหลวงหลายอย่าง ๑ สร้างสรรค์

สารพันเพื่อขจัดความอิดออด

ให้ความรู้หลายแบบอย่างแบบผล

เพื่อปวงชนตามถนัดจะพัฒนา

วนิดา สถิตานนท์ "โคโค ๒ ประสงค์จงสถิตย์" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 8

ธันวาคม 2522

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะทรงช่วยเหลือ ให้ราษฎรสามารถประกอบอาชีพ ช่วยเหลือตนเองได้ ดังจะเห็นได้จากโครงการต่าง ๆ ดังที่อ้างแล้ว บทอัยกรองฯ ที่จะยกมาเป็นตัวอย่างต่อไปนี้ ได้แสดงพระราชประสงค์ดังกล่าวไว้ว่า

ตราพระองค์ทรงงานด้านสร้างสรรค์
เพื่อหนีบยื่นประโยชน์ไปรคเมตตา

ทรงบุกขึ้นไปทุกแห่งแสวงหา
ให้ประชาตลกทุกถิ่นไทย

.....
เพียงแต่ให้อาณาประชาราษฎร์
ใช้เหงื่อหยกรกพื้นอย่างชื่นชม

.....
มีโอกาศสร้างทนจนเหมาะสม
ควรได้สมปรารถนาอันยิ่ง¹

3.2.10 การเข้าใกล้สมณพราหมณ์เพื่อศึกษา บัญ บาบ กุศล อกุศล
ให้ประจักษ์ชัด

บทอัยกรองเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ปราบกฎ
เนื้อหาที่สอดคล้องกับจักรวรรดิวัตรธรรมข้อนี้คือเพียงบทเดียว โดยกล่าวถึงพระราชจริยวัตร
ที่ทรงมีพระราชศรัทธา ในพระพุทธศาสนา ทรงศึกษาธรรม ทรงรักษาศีล อย่างเคร่งครัด
ดังนี้

สมาทานศีลวัตรเฝ้า
อเนกเนกชั้นบารมีชัด
นบสงฆ์สืบสมบัติ
ยิ่งพระจักรพรรดิแก้ว

ไผ่ศรัทธาแล
ชโยกเกล้า
แสงบม หทัยนอ
ถองถวนธรรมถวิล²

¹ชลีย์ ชลารักษ์ "5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" ฟ้าเมืองไทย 611 : 3

5 ธันวาคม 2523

²พสพ นพพรรค์ เคลินิวส์ 5 ธันวาคม 2521 หน้า 4

3.2.11 ควรห้ามจิตไม่ให้ต้องการไปในที่ที่พระมหากษัตริย์ไม่ควรเสด็จ

บทพร้องกรองเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา เกือบทั้งหมด จะกล่าวสรรเสริญพระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง บิดชอบปฏิบัติ อันสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรมทั้ง 10 ประการ และจักรวรรดิวัตร บางประการ ดังที่ได้เสนอมานี้แล้วตามลำดับ โดยมีบทพร้องกรองฯ เพียงบทเดียว ที่กล่าวสรุปดี โดยสรุปว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง "เว้น" การปฏิบัติในสิ่งที่พระมหากษัตริย์ ไม่ควรปฏิบัติ ซึ่งผู้แต่งสรรเสริญว่า เป็นคุณธรรมอันยิ่งใหญ่ เพราะเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยากยิ่ง ดังความต่อไปนี้

ทรงบำเพ็ญคุณจักรวัตรและเว้น
ล้วนแต่เป็นศักดิ์และสิ่งอันยิ่งใหญ่
คือพลังแผ่นดินเมืองไทย
เนิ่นนานไปถึงเจริญเนิ่นนานมา¹

3.2.12 ควรด้วยความโลภมิให้ปรารถนาสิ่งที่พระมหากษัตริย์ไม่ควรจะได้

จักรวรรดิวัตรข้อนี้ ไม่ปรากฏว่ามีผู้แต่งบทพร้องกรองเนื่องใน โอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา คนใดกล่าวอ้างไว้ นอกจากบทที่กล่าวถึงในข้อ 3.2.11 ดัง อ้างแล้วข้างต้น แม้จะมีใครมีผู้ใดเขียนไว้ชัดเจน แต่ข้อความต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทพร้องกรองฯ ดังที่ได้นำเสนอเป็นจำนวนมากแล้วนั้น ล้วนสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงวางพระองค์ไว้ในที่ควรแก่การเคารพสักการะ ควรค่าแก่การดำรงอยู่ในสถาบันสูงสุดของ ชาติ การพระราชทานกำลังพระวรกาย กำลังพระปัญญา และกำลังพระราชทรัพย์ ด้วยความ ก่อสร้างของอาณาประชาราษฎร์ ย่อมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นชัดแจ้งว่า ทรงสามารถกับความโลภ และความปรารถนาสิ่งที่พระมหากษัตริย์ไม่ควรจะได้ ได้อย่างแท้จริง

¹ "5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา ขอทรงพระเจริญ" หน้าเมืองไทย 350 : 3

เมื่อศึกษาหรือกรองเนื้อในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา
ทั้งหมดแล้ว ผู้เขียนได้พบข้อสรุปที่สำคัญว่า แนวคิดเรื่อง ทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร
ที่ปรากฏนั้น เป็นเรื่องพิสูจน์อย่างประจักษ์แจ้งชัดว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
ตระหนักดีว่า ในฐานะที่ทรงเป็นพระประมุขของชาติ การจะทรงนำชาติให้เจริญวัฒนาถาวร
คงความเป็นชาติไทยที่ดี ย่อมเนื่องมาจาก จริยวัตรธรรมที่เปี่ยมบริบูรณ์แห่งพระมหากษัตริย์
จึงทรงตั้งพระราชปฏิธานที่จะพระราชทานความสุขและใช้ประโยชน์แก่พสกนิกรไทยถ้วนหน้า
โดยทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานาประการอย่างทั้งนี้ในทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร
ด้วยพระราชหฤทัยที่เข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว เพื่อให้บรรลุถึงพระราชปฏิธานในพระปฐมบรมราช-
โองการที่ว่า "เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"
พระราชจริยวัตรธรรมที่ทรงปฏิบัติ ปรากฏแก่สายตาของอาณาประชาราษฎรอย่างเสมอต้นเสมอ
ปลาย จนประจักษ์ในน้ำพระราชหฤทัยว่า ทรงรักประเทศชาติและประชาชนเหนือสิ่งอื่นใด ทรง
เอื้ออาทรบำเพ็ญทุกขบำรุงสุข พสกนิกรถ้วนหน้า ด้วยพระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณล้นพ้น
ผู้แต่งหรือกรองเนื้อในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา จึงทรงเขียนเพื่อพระเกียรติว่าทรงเป็น
พระมหากษัตริย์ที่มั่นในทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร และในหรือกรองฯ บางบท ผู้แต่ง
ถวายพระราชสมัญญานามว่า "ทศพิศวรมิกรมหาราช"¹ หรือ พระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ ซึ่ง
เพียบพร้อมด้วยทศพิศวรธรรม

ในหนังสือ ก.ป.ร. เฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2520
เนื่องในมหามงคลสมัย พระชนมายุ 50 พรรษา ได้อ้างคัมภีร์ทางพุทธศาสนาที่กล่าวถึงสถานะ
และหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ว่า

¹"เป็นศูนย์พลังรักสามัคคี และแบบอย่างความดีในันคร" ขวัญเรือน 264 : 9

ราชา มุขี มุขีฐาน

พระราชเป็นประมุขของพระราชน

ราชา วิษณุ มุขีฐาน

พระราชเป็นเครื่องราชูปถัมภ์แคว้น

ปุตตะกัม วิษ ราชาโม มุขี รกขณตุ สัพพทา

พระราชจงรักษาทะราชนันท์ ให้เหมือนบิดารักษาบุตรทุกเมื่อ¹

จากคัมภีร์ศาสนาถึงมาว่า แสดงว่า ความเป็นบิภคณของ
ประชาชาติทั้งปวง และความสงบสุขร่มเย็นของประชาชน ย่อมเนื่องมาจากการที่พระมหากษัตริย์
ผู้เป็นประมุขทรงปกครองรักษาเอื้ออาทรต่อประชาราษฎร์ ด้วยน้ำพระทัยอันบริสุทธิ์ และถึงพร้อมด้วย
จริยวัตรธรรมอันพระมหากษัตริย์พึงยึดถือปฏิบัติ และด้วยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
ตั้งมั่นในทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตรตามโบราณราชประเพณี สืบมาโดยสม่ำเสมอ นับแต่
เถลิงถวัลยราชสมบัติ ผู้แทนทวยราษฎร์ทั้งในวโรวาระเฉลิมพระชนมพรรษาจำนวนมาก ซึ่ง
ต่างเพศ ต่างวัย ต่างอาชีพ และต่างพื้นภูมิการศึกษา จึงต่างเขียนสัจดีพระเกียรติว่า ทรง
เป็นพระมหากษัตริย์ที่เพียบพร้อมด้วยธรรม และวัตรปฏิบัติวิริยการยกย่องอย่างสูงสุด ด้วย
ทรงคุณธรรมล้ำเลิศเสมอด้วยราชาในอุดมคติ ดังข้อพระโอษฐ์ต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอมาแล้ว
โดยละเอียด

¹สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี "พระผู้ทรงทศพิธราชธรรม" ก.ป.ร. เฉลิม-
พระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2520 เนื่องในมหามงคลสมัยพระชนมายุ 50 พรรษา
ไม่มีเลขหน้า

สรุปการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวិเคราะห์ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์หัตถ์กรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม โดยเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสาร ระหว่าง พ.ศ. 2512 ถึง พ.ศ. 2526 จำนวน 330 บท การศึกษาวิเคราะห์ใช้วิธีจัดเอกสาร ข้อมูลที่ใช่เป็นข้อมูลชั้นต้นและชั้นรองประกอบกัน และเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

จุดมุ่งหมายในการศึกษาวิเคราะห์

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หัตถ์กรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ในด้านรูปแบบ การใช้โวหาร และวิธีการนำเสนอ
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในหัตถ์กรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม
3. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตรที่ปรากฏในหัตถ์กรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบรูปแบบ การใช้โวหาร และวิธีการนำเสนอของหัตถ์กรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม
2. ทำให้ทราบเนื้อหาสาระที่ปรากฏในหัตถ์กรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม

3. ทำให้ทราบถึงพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตร ของพระบาทสมเด็จพระเจ้า-
อยู่หัวที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ว่ามีความ
สอดคล้องกับแนวคิด อุดมคติ ของการปกครอง ด้วยระบิราชาธรรม และจักรวรรดิวัตร

4. ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันและศิรัยที่มีต่อชาติ และประชาชนชาวไทย

ผลของการศึกษาวิเคราะห์บทร้อยกรองเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
5 ธันวาคม สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

รูปแบบคำประพันธ์ การใช้โวหาร และวิธีการนำเสนอ บทร้อยกรองเนื่องในโอกาสวัน
เฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม

รูปแบบคำประพันธ์

รูปแบบคำประพันธ์ที่ใช้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ใช้รูปแบบคำประพันธ์เดี่ยวจำนวน 314 บท และใช้รูปแบบ
คำประพันธ์ผสม จำนวน 26 บท รูปแบบคำประพันธ์เดี่ยวที่ใช้ในบทร้อยกรองเนื่องในโอกาส-
วันเฉลิมพระชนมพรรษา มีครบทุกชนิด ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย รูปแบบ
คำประพันธ์เดี่ยวที่นิยมใช้มากที่สุด คือ กลอน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 189 บท และรูปแบบที่
ใช้น้อยที่สุด คือ ร่ายสุภาพ โดยนำมาใช้แต่งเพียง 2 บท นอกจากนี้ยังปรากฏรูปแบบคำ
ประพันธ์เดี่ยวชนิดใหม่ จำนวน 2 รูปแบบ คือ รูปแบบคำประพันธ์ประเภทฉันท์ ได้แก่
ฉันท์ 14 ชื่อ ภูมิพลอดุลยเดชฉันท์ และรูปแบบคำประพันธ์ประเภทโคลงชื่อ โคลงสี่คันทสุภาพ

การใช้รูปแบบคำประพันธ์ผสมนั้น ผู้เขียนพบว่า นอกจากผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องใน
วโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา จะแต่งทวีสลิลและกาพย์ห่อโคลง ซึ่งเป็นรูปแบบคำประพันธ์
ผสม ที่มีมาแต่โบราณแล้ว ยังมีการนำคำประพันธ์เดี่ยวมาแต่งร่วมกันหลายลักษณะ ตาม
ความคิดสร้างสรรค์ของผู้แต่งแต่ละคน เช่น ใช้โคลงสี่สุภาพแต่งร่วมกับกาพย์ฉบัง หรือใช้
ร่ายแต่งร่วมกับฉันท์ และโคลงสี่สุภาพ เป็นต้น รูปแบบคำประพันธ์เดี่ยวที่นำมาแต่งร่วมกันนั้น
ใช้รูปแบบคำประพันธ์เดี่ยวตั้งแต่ 2 ชนิดถึง 5 ชนิด

การที่ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา นิยมใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทกลอนมากที่สุดนั้น ผู้เขียนคิดว่า น่าจะเป็นเพราะ รูปแบบคำประพันธ์ชนิดนี้มีจำนวนคำ สี่ล้าจังหวะ เอื้อแก่การเขียนเนื้อหาพรรณนาเรื่องราว และความรู้สึกได้มากกว่าและรวดเร็วกว่าคำประพันธ์ประเภทอื่น ๆ ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาส่วนใหญ่จึงเลือกใช้กลอน เพื่อให้สามารถเสนอเนื้อหาได้ใจผู้แต่งอีกประการหนึ่ง ลักษณะบังคับของกลอนไม่ยุ่งยากเท่ารูปแบบคำประพันธ์ประเภทโคลงและฉันท์ จึงเหมาะที่จะเลือกใช้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เพื่อให้ทันเวลาที่พิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสาร ซึ่งจะเป็นสื่อสารมวลชนที่มีขั้นตอนการผลิตเร่งรีบประเภทหนึ่ง ส่วนการที่ผู้แต่งใช้รูปแบบคำประพันธ์หลากหลายมาใช้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษานั้น แสดงให้เห็นว่า ผู้แต่งพยายามคิดหารูปแบบคำประพันธ์ใหม่ ๆ มาใช้ในการแต่งเป็นพิเศษ อันเนื่องถึงความประณีตที่ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พยายามสร้างสรรค์ผลงานให้มีคุณค่าสูงเหมาะแก่วโรกาสอันเป็นมิ่งมงคลเช่นนี้

การใช้โวหาร

ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา นิยมใช้โวหารมาเป็นสื่อในการถ่ายทอดกระแสสำนึกที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มากเป็นพิเศษ อาจกล่าวได้ว่า บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษายุคหนึ่ง จะมีการใช้โวหารประเภทใดประเภทหนึ่งเสมอ โวหารที่พบในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ที่นำมาศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 10 โวหาร ได้แก่ นามนัย อุปลักษณะ อุปมา อติพจน์ ปฏิรูปพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ สมพจน์ อุทาหรณ์ และสัญลักษณ์ โวหารต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ผู้เขียนพบว่า ผู้แต่งใช้ตามที่วิโวราลงเคยใช้กันคือ ๆ มาส่วนหนึ่ง เช่น การใช้โวหารนามนัย แทนพระนามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า "เจ้าข้าง" ซึ่งเป็นคำที่ปรากฏในวรรณคดีสมัยอยุธยา เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งได้ประดิษฐ์การสร้างสรรค์โวหารใหม่ ๆ ขึ้นใช้ เพื่อให้เหมาะสมกับพระคุณลักษณะแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และให้

สอดคล้องกับพระราชนิพนธ์กิจที่ทรงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ดังเช่น ใ้โหวหารนาคินัย ว่า "คีตมหาราช" และ "พระมหากษัตริย์เกษม" การใช้โหวหารประเภทต่าง ๆ ในบท ร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา นั้น นอกจากจะสร้างสุนทรีรสให้ผู้อ่าน เกิดความเพลิดเพลินประทับใจในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาแล้ว ยังให้ ภาพรวมของความคิดของผู้แต่งทั้งหลายว่า มีความเคารพเทิดทูนและจงรักภักดีต่อพระบาท- สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างสูงยิ่งอีกด้วย

วิธีการนำเสนอ

วิธีการนำเสนอ หรือวิธีการถ่ายทอดเรื่องราวความคิดของผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่อง- ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา มายังผู้อ่าน มี 2 วิธี ได้แก่ การนำเสนอด้วยวิธีลำดับ ความตรงไปตรงมา และการนำเสนอด้วยวิธีสร้างเรื่อง

การนำเสนอด้วยวิธีลำดับความตรงไปตรงมา เป็นวิธีที่ผู้แต่งบทร้อยกรอง เนื่องใน วโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา นิยมใช้มากที่สุด จำนวนบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวัน เฉลิมพระชนมพรรษา ที่นำเสนอด้วยวิธีนี้มีทั้งสิ้นถึง 325 บท

การนำเสนอด้วยวิธีสร้างเรื่อง ได้แก่การนำเสนอที่ผู้แต่งใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อเสนอสารให้เป็นที่ประทับใจผู้อ่าน อาทิ การเล่าเรื่อง การเขียนจดหมาย การเขียน บทสัมภาษณ์ เป็นต้น บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาที่นำเสนอด้วยวิธี นี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 5 บท

แม้ว่าผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา จะเลือกนำเสนอ ด้วยวิธีลำดับความตรงไปตรงมามากกว่าวิธีการสร้างเรื่อง แต่การนำเสนอด้วยวิธีสร้างเรื่อง ก็เป็นการนำเสนอที่เด่นและน่าสนใจ ขวนอ่าน ขวนติดตาม ทั้งยังสามารถสื่อความรู้สึก สะท้อนอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความจงรักภักดี ได้ลึกซึ้งกว่าวิธีการนำเสนอแบบตรงไป ตรงมา นับเป็นประติมากรรมสร้างสรรค์ที่ควรแก่การยกย่องอย่างยิ่ง

เนื้อหาที่ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

เนื้อหาของบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ เนื้อหาเกี่ยวกับการถวายพระพร เนื้อหาเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ เนื้อหาเกี่ยวกับความจงรักภักดี และความห่วงใยของประชาชนที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีการงานบังคมทูลความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชน

เนื้อหาที่เกี่ยวกับการถวายพระพรนั้น ส่วนใหญ่ผู้แต่งจะเขียนบทถวายพระพร ตามธรรมเนียมนิยมที่กวีโบราณเคยใช้ และมักถวายพระพรด้วยเนื้อความที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งมีหลากหลายลักษณะซึ่งผู้เขียนนำมาเสนอไว้เพียง 10 ลักษณะ เช่น การถวายพระพรให้ทรงพระเกษมสำราญ การถวายพระพรให้ทรงมีพระชนมายุยิ่งยืนนาน การถวายพระพรให้ทรงมีพระเกียรติยศจรัสฉาย เป็นต้น เมื่อผู้เขียนได้ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับการถวายพระพรทั้งหมดแล้ว พบว่า บทถวายพระพรที่ผู้แต่งเลือกสรรมาใช้ล้วนเป็นไปเพื่อกลลิลิวิสัศคีพัฒนาสังคมแก่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของการแต่งบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

เนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจตามที่ถูกแต่งอ้างไว้ในบทร้อยกรองเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ประกอบด้วย พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎร ทหาร และตำรวจ พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพของราษฎรโดยเฉพาะด้านการเกษตร พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการบำเพ็ญทุกขกฐนช่วยเหลือราษฎร พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษา ด้วยเหตุที่บทร้อยกรองเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาเป็นบทร้อยกรองที่แต่งขึ้นในวาระพิเศษเพียงปีละหนึ่งครั้ง อีกทั้งผู้แต่งส่วนใหญ่นิยมแต่งเป็นบทร้อยกรองขนาดสั้น ความยาวประมาณ 2 - 9 บท ดังนั้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจจึงมักพรรณนาถึงพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ที่ทรงปฏิบัติในแต่ละปี โดยไม่ระบุวัน เวลา สถานที่ และเหตุการณ์อย่างชัดเจน เนื้อหาที่นำมาศึกษาและเสนอไว้จึงปรากฏเป็นภาพรวมของพระราชกรณียกิจว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรเป็นอเนกประการ ทั้งในภาวะบ้านเมืองปกติและในภาวะบ้านเมืองวิกฤต

เนื้อหาที่เกี่ยวกับความจงรักภักดีและความห่วงใยที่ประชาชนมีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น เป็นเนื้อหาที่แสดงความรู้สึกอันละเอียดอ่อนของผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยแสดงความจงรักภักดีไว้ในลักษณะต่าง ๆ อาทิ การถวายชีวิตเป็นราชพลี การถวายสัตย์ปฏิญาณว่าจะตั้งใจมั่นปฏิบัติ ปฏิบัติชอบ ตามรอยพระยุคลบาท เป็นต้น ส่วนความห่วงใยที่ประชาชนมีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ได้แสดงความห่วงใยในคราวที่ทรงพระประชวร ปี พ.ศ. 2525 และความห่วงใยในเรื่องความปลอดภัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื้อหากังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกผูกพันแน่นแฟ้นที่คนไทยมีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างแจ่มชัดที่สุด

เนื้อหาที่น่าสนใจอีกข้อหนึ่งเป็นลำดับสุดท้าย ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวกับปฏิการบมังกมทูลความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชน ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวน 7 บท น่าสังเกตว่า เนื้อหานี้ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2512 จนถึง ปี พ.ศ. 2525 โดยผู้แต่งมักแสดงเนื้อหาถึงกล่าวสอกระทออยู่ในบทถวายพระพรในยามที่บ้านเมืองประสบปัญหาทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ หรือสภาพสังคมเสื่อมโทรมลงด้วยเหตุต่าง ๆ เช่น บทถวายพระพรที่มีเนื้อหาเป็นปฏิการบมังกมทูลความคับแค้นใจของหนุ่มสาวที่ต้องทนอยู่ในอำนาจเผด็จการของรัฐบาลในช่วงปี พ.ศ. 2513-2514 เป็นต้น ซึ่งความคิดขัดแย้งนี้เอง เป็นชนวนที่ทำให้เกิดเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ขึ้น เมื่อผู้เขียนศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับปฏิการบมังกมทูลความเดือดร้อนของประชาชนทั้ง 7 บทแล้ว พบว่า ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา มีความรู้สึกร่วมกันว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือที่พึ่งเดียวที่ประชาชนวางใจ และเชื่อมั่นว่าพระองค์จะทรงปกแผพระบารมีบรรเทาความเดือดร้อนทั้งปวงลงได้

เนื้อหาทั้ง 4 ประเภท ดังกล่าวแล้วนั้น ผู้แต่งนำเสนอในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อถวายพระพร และเพื่อเฉลิมพระเกียรติอันเป็นเครื่องแสดงความจงรักภักดีที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา และเมื่อผู้เขียนศึกษาเนื้อหาโดยละเอียดแล้วได้พบข้อสรุปว่า ผู้แต่ง

บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา แสดงความกตัญญูต่อกันว่า ความจงรักภักดีและความยกย่องเทิดทูนที่ประชาชนมีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นั้น เกิดจากความประทับใจในพระราชจริยวัตร และเกิดจากความศรัทธา ในพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นต่อพสกนิกรเป็นประการสำคัญ

แนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร

โดยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระปฐมบรมราชโองการที่จะ "ปกครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" และผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ก็ได้แต่งบทร้อยกรองสรรเสริญพระเกียรติว่า ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร ในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาจึงปรากฏแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตรในลักษณะต่าง ๆ 3 ลักษณะ ดังนี้

การสรุปว่าทรงมีทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตรโดยไม่จำแนกองค์ประกอบ

ลักษณะเช่นนี้ผู้แต่งเขียนสรุปว่าทรงไว้ซึ่งพระราชมรรทังสองประเภท โดยมีได้จำแนกองค์ประกอบย่อยของทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร เช่น " ข หวีวิธธรรม บำเพ็ญราชวัตร จักรวรรดิวัตร " หรือ " ทศพิธราชธรรมพระบำเพ็ญ มองทุกคร้ง-กลายล้ำเลิศทุกครามา " เป็นต้น

จำแนกองค์ประกอบของทศพิธราชธรรม

ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เขียนสรรเสริญพระเกียรติว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรม ทั้ง 10 ประการ โดยจำแนกองค์ประกอบซึ่งได้แก่ราชธรรมทั้ง 10 ประการไปตามลำดับ ลักษณะการเสนอแนวคิดเช่นนี้ปรากฏในบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เพียง 1 บท และกล่าวเฉพาะแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรมเท่านั้น

จำแนกเนื้อหาตามความสอดคล้องระหว่างพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกา กับ
ทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร

เมื่อผู้เขียนศึกษาเนื้อหาที่กล่าวถึง พระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกา ที่ปรากฏในบทroyongเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ผู้เขียนพบว่า เนื้อหาคงกล่าวมีความสอดคล้องกับทศพิธราชธรรมทั้ง 10 ประการ และสอดคล้องกับจักรวรรดิวัตร 9 ประการ จากราชธรรมทั้งหมด 12 ประการ การที่ผู้แต่งบทroyongเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา จำนวนมากมีความเห็นพ้องกันว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงพระองค์อยู่ในทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร เช่นนี้ ย่อมเป็นเครื่องยืนยันว่าการที่ประชาชนชาวไทยยกย่องเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้สูงสุดเหนือสิ่งอื่นใดก็ด้วยพระองค์ทรงคุณธรรมล้ำเลิศตามแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร ทั้งเช่นที่ผู้ปกครองในอุดมคติพึงยึดถือปฏิบัติ

การศึกษาวิเคราะห์บทroyongเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษารั้งนี้เห็นผู้เขียนขอเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ผลการศึกษามีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชาวรรณกรรมปัจจุบัน และวิชาวรรณคดีสุคติ ทั้งจะได้แยกกล่าวโดยละเอียดที่ละคำกัน ดังนี้

เกี่ยวกับการศึกษาวิชาวรรณกรรมปัจจุบัน พบว่า บทroyongเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา นิยมใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทกลอนมากที่สุด และนิยมแต่งให้มีความยาวอยู่ในระหว่าง 1 - 6 บท ทั้งยังได้เริ่มนำกลอนเปล่ามาแต่งมหาวายพระพรและบทเฉลิมพระเกียรติ ภาษาที่ใช้นิยมใช้คำเรียบง่าย แต่แสดงถึงความจริงใจของผู้แต่ง เช่น

พระแบกทุกข์เหวอยู่เต็มต้น
ไอ้มีเคยรับสั่ง .. สักครั้งคำ

หรือ

มีในหลวงชาติใดที่ไหนบ้าง
เป็นกษัตริย์แต่ทรากร่างงานล้ำเคี้ยว

ทั้งยามตื่นยามบรรทมไหมกระหน่ำ
มีแต่น้ำพระทัยไหลลงดิน

ประกอบกิจการกว้างอย่างที่เห็น
โลกทั้งโลกหยิบประเคนไปรำลือ

การใช้ถ้อยคำภาษาเรียบง่ายดังกล่าวนั้น ผู้แต่งสามารถเรียบเรียงถ้อยคำพรรณนาความรู้สึกประทับใจได้อย่างซาบซึ้ง ทั้งยังสร้างสรรค์โวหารประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เกิดภาพที่แจ่มชัดและลึกซึ้งขึ้นในใจของผู้อ่าน โดยมีความถี่ถ้วนเหมาะสมกับบุคคลสมัยและพระคุณลักษณะแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น ใช้โวหารอุปมาอุปไมยกล่าวเปรียบพระมหากษัตริย์คุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า

ข คือ เชื้อนเมคตามหาศาล

ก้นสายธารกระแสนทุกข์ทุกอย่างไค้

คือชลประทานทองของไทย

ทศพระกรุณาไปทุกทิศทุกทาง

ในคำนำเสนอนั้น ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาบางคนได้นำกลวิธีของร้อยแก้วมาใช้กับร้อยกรอง กล่าวคือ นำวิธีการนำเสนอของนวนิยายและเรื่องสั้นมาใช้ในการแต่งบทร้อยกรอง เช่น ใช้วิธีการสร้างเรื่อง การเขียนจดหมาย และการสัมภาษณ์ เป็นต้น ซึ่งงานสร้างสรรค์ดังกล่าว นับเป็นก้าวใหม่อีกก้าวหนึ่งของการนำเสนอ บทร้อยกรองปัจจุบันโดยเฉพาะบทร้อยกรองซึ่งเป็นวรรณกรรมสุกตุน่าสนใจ น่าติดตามดูว่าจะมีพัฒนาการไปได้ไกลเพียงใด และในลักษณะใดบ้าง

ประโยชน์ที่จะได้ในการศึกษาวิชาวรรณคดีสุกตุนั้น ผู้เขียนพบว่า บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นวรรณกรรมที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกชื่นชม และความรู้สึกยกย่องเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย ดังรายละเอียดที่ได้เสนอไว้แล้วในบทที่ 3 แต่สิ่งที่น่าสังเกตบางประการ คือ พระราชกรณียกิจที่ผู้แต่งนำมาเขียนเทิดพระเกียรติจะมีเนื้อหาแตกต่างไปจากพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ที่กวีได้เคยแต่งสุกตุนำในอดีต ทั้งนี้เนื่องจากสภาพสังคมและการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งนั้น ผู้แต่งมุ่งจะเสนอเหตุการณ์ปัจจุบันตามข้อเท็จจริง มิได้พรรณนาไปตามธรรมเนียมที่

กวีโบราณกล่าวอ้างไว้ในวรรณคดีแบบฉบับ ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในความคิด
คำนึงของผู้แต่งทั้งหลาย จึงมิใช่สมมุติเทพหรือเทวราชา หากแต่ทรงดำรงฐานะปुरुชนผู้ทรง
ล้ำเลิศด้วยคุณธรรมแห่งผู้ปกครองในอุดมคติ พระองค์ทรงเพียบพร้อมมั่นคงอยู่ในทศพิธราช-
ธรรมและจักรวรรดิวัตร

อนึ่ง นอกจากผู้แต่งบางคนจะมีจุดมุ่งหมายในการแต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาส-
เฉลิมพระชนมพรรษา เพื่อถวายพระพรและเฉลิมพระเกียรติแล้ว ยังมีจุดมุ่งหมายอื่นแทรกอยู่
ด้วย อาทิ การเสนอฎีกากราบบังคมทูลความทุกข์ ความเดือดร้อนของประชาชน อันแสดง
ว่า ผู้แต่งได้แสดงเจตจำนงอย่างเด่นชัดว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นที่พึ่ง
ที่ประชาชนวางใจ และเชื่อมั่นว่าจะทรงชดเชยปัดเป่าผ่อนคลายความทุกข์เดือดร้อนทั้งปวงได้
ด้วยพระเมตตาบารมี

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษามหรรอกรองปัจจุบันที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และ วารสาร
ที่เสนอสาระอื่น ๆ อาทิ การเมือง การปกครอง การศึกษา สภาพสังคม เป็นต้น
2. น่าจะได้มีการศึกษาจุดมุ่งหมายอื่น ๆ นอกจากการเฉลิมพระเกียรติที่แทรกอยู่
ในบทสกุติที่แต่งในบุคสมัยต่าง ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้ง
ในด้านการธุรกิจ การเมือง และการปกครอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

เอกสารชั้นต้น

หนังสือพิมพ์

"กษัตริย์ เกษกร ปกเกล้า กลักรม" เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2522 หน้า 23

"กุดกานต์" (นามแฝง) บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2516 หน้า 1

กุดทรัพย์ เกษแม่นกิจ "ภูมิพลมหาราช" บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2524 หน้า 1

ขรรค์ชัย บุนปาน สยามรัฐ 5 ธันวาคม 2514 หน้า 1

"ขอจงทรงพระเจริญ" สยามรัฐ 5 ธันวาคม 2523 หน้าพิเศษ 4

"ความคิดของยาย" มาตุภูมิรายวันฉบับพิเศษ 5 ธันวาคม 2526 หน้า 9

กึก จินตาคู "5 ธันวาคมรำลึก" เถลิงนิวส์ 5 ธันวาคม 2521 หน้า 7

จันทิมา วัชรภรณ์ "ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน" เถลิงนิวส์ 5 ธันวาคม 2522
หน้า 1

_____ "ภูมิพลมหาราช" เถลิงนิวส์ 5 ธันวาคม 2526 หน้า 1

"จาโน" (นามแฝง) "ล่าบากยิ่งแห่งองค์พระมหากษัตริย์ อันหามิไคในปฐมมิว่าทีไค"
บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2522 หน้า 13

"จิตโสมนัส" (นามแฝง) "พระบารมีปกเกล้าเหล่าชาวไทย" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม
2519 หน้า 7

เฉลิมจิตร คเนจร, ม.ล. "ทรงพระเจริญ" เถลิงใหม่ 5 ธันวาคม 2519 หน้า 1

ชั้นเชิง พุ่มสุทัศน์ "บรรพเบืองยุคบาท" ข่าวสยาม 5 ธันวาคม 2518 หน้า 1

_____ "ทรงพระเจริญ" ตะวันสยาม 5 ธันวาคม 2520 หน้า 1

"ที่ชายโก โทคุ มหาราช" ข่าวสยาม 5 ธันวาคม 2525 หน้า 9

"ที่ชายโก โทคุ มหาราช" มกชน 5 ธันวาคม 2523 หน้าพิเศษ 1

"ที่ชายโก โทคุ มหาราช" สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2523 หน้าพิเศษ 1

"ที่ชายโก โทคุ มหาราช" เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2526 หน้า 12

กะวันสยาม 5 ธันวาคม 2522 หน้า 15

ถวัลย์ นวลลักษณ์ "ศิษย์โก โทคุ มหาราช" ดาวสยาม 5 ธันวาคม 2524
หน้า 4

_____ "ภูมิพลมหาราชเสวยราช" กะวันสยาม 5 ธันวาคม 2521 หน้า 5

_____ "ภูมิพลมหาราชเสวยราช" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2521 หน้า 9

ถวัลย์ มงคลรัตน์ "จักรวาลเสวยราช" ดาวสยาม 4 ธันวาคม 2516 หน้า 2

_____ "ปณฺธาสพรราชาเสวยราช เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาห้าสิบล้าน"
ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2520 หน้า 5

_____ "อาเสวยราช" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2521 หน้า 1

"ทรงพระเจริญ" เคลินิวส์ 5 ธันวาคม 2520 หน้า 12

"ทรงพระเจริญ" เคลินิวส์ 5 ธันวาคม 2523 หน้า 15

"ทรงพระเจริญ" เคลินิวส์ 5 ธันวาคม 2524 หน้า 11

"ทรงพระเจริญ" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2526 หน้า 11

"ทรงพระเจริญ" เศรษฐกิจการเมือง 5 ธันวาคม 2526 หน้า 4

"ทรงพระเจริญ" เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2522 หน้า 7

"ทรงพระเจริญ" เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2523 หน้า 5

ทวนชน คำมีศรี "5 ธันวาคมมหาราช" แนวหน้า 5 ธันวาคม 2524 หน้า 13

"ทวยราษฎร์รักบาทมัย บึงก้วยบึงทุ่งค" แนวหน้าฉบับพิเศษ 5 ธันวาคม 2524

หน้าพิเศษ 1

ทวีสิทธิ์ ประครองศิลป์ "มหาราชอาเสวยราช" ข่าวกะวัน 5 ธันวาคม 2524 หน้า 3

ธมมาสาโร ภิกขุ "ศิษย์โก โทคุ มหาราช" บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2520

หน้า 1

ธัญญา ธัญญามาศ "ทรงพระเจริญ" เคลิมิเอร์ 5 ธันวาคม 2524 หน้า 4

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ "ขอจงทรงพระเจริญ" เคลินิวส์ 5 ธันวาคม 2517 หน้า 4

แนวหน้า 5 ธันวาคม 2523 หน้า 6

แนวหน้า 5 ธันวาคม 2524 หน้า 9

แนวหน้า 5 ธันวาคม 2525 หน้า 1

บ้านเมืองฉบับพิเศษ 5 ธันวาคม 2523 หน้า 13

บริบูรณ์ จันทร์เพ็ญ เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2521 หน้าพิเศษ

บุษบา ท่าพระจันทร์ (นามแฝง) ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2519 หน้า 5

ประกอบ สีวาระวิโรจน์ "มหาราชอาศิรวาท" บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2523 หน้า 1

ประชาชาติ 5 ธันวาคม 2517 หน้า 1

ประยูร จรรย์วาท "ขอบันดาล ช ประสงค์โค จงสถิตย์ก้อง หวังพระฤทัย กุ-

ถวายชัย ชโย" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2518 หน้า 5

ปรียาภรณ์ หนูสนั่น "เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" ไทยรัฐ

5 ธันวาคม 2522 หน้า 7

พยุทศ สกฤตศักดิ์ "เฉลิมพระชนมอภิวาท" บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2526 หน้า 1

พลาท นพพรรค์ เกลินิวส์ 5 ธันวาคม 2521 หน้า 4

เฟื่อง วิเชียรชม "ภักธมหาราชาศิรวาท" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2525

หน้าพิเศษ ก.

"ภ.ป.ร. ทรงพระเจริญ" เกลินิวส์ 5 ธันวาคม 2514 หน้า 5

มติชน 5 ธันวาคม 2521 หน้า 1

มรดก มงคล เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2520 หน้า 9

"มองศิลป์ในแง่ดี" เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2519 หน้า 13

มังกรท่าเลียบ (นามแฝง) "รักในหลวงจงเป็นคนดี" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2526 หน้า 3

มาตุภูมิ 4 ธันวาคม 2525 หน้าพิเศษ 7

รพีพร พันธุโรทัย "มหาภูมิพลดาเศียรพาท" ไทยรัฐ ธันวาคม 2512 หน้า 1

_____ "ดาเศียรพาท มหาภูมิพลราชสฤติ" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2513 หน้า 1

รัตน พัทฒนาศิริ "เพลงพวงมาลัยถวายพระพร" เกลินิวส์ 5 ธันวาคม 2520 หน้า 9

เวียงชัย คุลยไพศาล " '5 ธันวาคม' วันบิคาณัทรกรรมของชาวไทย" เกลินิวส์

5 ธันวาคม 2523 หน้า 13

- ศรีวิชัย ทรงสุวรรณ "ภ.ป.ร. ทรงพระเจริญ" เคลวินส์ 5 ธันวาคม 2514 หน้า 5
- ศิริพงษ์ จันทนหอม "ถวายพระพร" สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2519 หน้า 1
- สง่า อารัมภ์ "สกุติศัมหาราชา" เสียงปวงชน 5 ธันวาคม 2519 หน้า 13
- สยามรัฐ 5 ธันวาคม 2514 หน้า 8 - 9
- สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2517 หน้า 17
- สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2518 หน้า 4
- สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2519 หน้า 17
- สยามรัฐ 5 ธันวาคม 2520 หน้า 16
- สำเริง ภูมิพันธ์ "ทิมายุโก โทกุ ปรมิณทรมาหาราชา" ดาวสยาม 5 ธันวาคม 2518 หน้า 3
- ลีคิงส์ และฐานวิศ สนิทานนท์ "ทรงพระเจริญ" เศรษฐกิจการเมือง 5 ธันวาคม 2526 หน้า 4
- สุจิตต์ วงษ์เทศ "ควยเกล้าควยกระหม่อม - ขอเคชะ" ไทยรัฐ 4 ธันวาคม 2512 หน้า 13
- สุจิตต์ วงษ์เทศ และ ชรรค์ชัย บุนปาน ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2515 หน้าพิเศษ 3
- สุจิตต์ วงษ์เทศ สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2513 หน้า 1
- สุวณธ์ จงตระกูล "ทรงพระเจริญ" บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2524 หน้า 1
- สุภาพ คลีขจวบ "ทิมายุโก โทกุ มหาราชา" แนวหน้าฉบับพิเศษ 5 ธันวาคม 2523 หน้าพิเศษ 1
- _____ แนวหน้า โดย จักร เจริญ (นามแฝง) 5 ธันวาคม 2523 หน้า 1
- _____ แนวหน้า 5 ธันวาคม 2525 หน้า 4
- _____ แนวหน้า 5 ธันวาคม 2526 หน้า 1
- สุระ จันทร์ศรีขวลา ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2526 หน้า 11
- เสวก เปี่ยมพงศ์สานต์ ประชาธิปไตย 5 ธันวาคม 2516 หน้า 1
- ไสว โชคมั่งมี "ทรงพระเจริญ" สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2518 หน้า 1

- "5 ธันวาคมหาราช" เศรษฐกิจบ้านเมือง 5 ธันวาคม 2526 หน้า 1
 แหลม ไสเวย์ (นามแฝง) บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2517 หน้า 13
 อุดม จันทศักดิ์ "เฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" บ้านเมือง
 5 ธันวาคม 2516 หน้า 6
 _____ แนวหน้า 5 ธันวาคม 2524 หน้า 4
 _____ บ้านเมือง 5 ธันวาคม 2521 หน้า 13
 บรรณงค์ ทรายันทรวงศ์ "เฉลิมพระเกียรติ" สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2518 หน้า 21
 อ. ราชศิริ (นามแฝง) สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2521 หน้า 5
 อาทร สังฆะวัณนะ สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2512 หน้า 15
 อำนาจ สิงห์แพทย์ "รักในหลวง - ห่วงในหลวง - ชีวิตนี้ยกให้ในหลวง" บ้านเมือง
 5 ธันวาคม 2524 หน้า 13
 อุ่นจิต ธีระปถัมภ์ "ทรงพระเจริญ" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2519 หน้า 7

นิตยสาร วารสาร

- การศึกษาเอกชน 3 : 5 ธันวาคม 2522
 กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ "ศิษย์โก โทคุ มหาราช" สกุลไทย โดย กุลทรัพย์ รุ่งฤดี
 (นามแฝง) 1520 : 1 ธันวาคม 2526
 _____ "อาเคียวราท" สกุลไทย โดย กุลทรัพย์ รุ่งฤดี (นามแฝง) 1416 : 3
 2524
 ขรรค์ชัย บุนปาน "ถวายพระพร" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 24 : 1 ธันวาคม 2524
ขวัญเรือน 93 : 3 ธันวาคม 2518
 จันทิมา วัชรภรณ์ "มหาราชของชาติไทย" เคลิเมนต์วันจันทร์ 0083 : 7 ธันวาคม
 2524
 จินตนา ปิ่นเฉลียว "ศิษย์โก โทคุ มหาราช" กานดา 15 : 3 ธันวาคม 2526
 เฉลิมจิตร. คเนจร, ม.ล. "สยามินทรราช" เคลิเมนต์ 5 ธันวาคม 2518 หน้า 1

"เฉลิมพระชนมพรรษา" ข้อห้า 12 : 2 ธันวาคม 2524

"เฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2523" สดนา 190 : 21 พฤศจิกายน 2523

ชลีย์ ชลารักษ์ "5 ธันวาคม ทรงพระเจริญ ยิ่งยืนนาน" ฟ้าเมืองไทย 664 : 1
ธันวาคม 2524

_____ "5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" ฟ้าเมืองไทย 611 : 3 ธันวาคม
2523

ชั้นเชิง พุ่มสุทัศน์ "ถวายพระพรชอนสัคย์ปฐญาณา" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 23 : 4
ธันวาคม 2512

_____ "ราชสุคติ" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 24 : 20, 21, 24 ธันวาคม 2513

"ที่ชาบูโก โทคุ พระภัทรมหาราช" ขวัญเรือน 24 : 11 ธันวาคม 2513

"ที่ชาบูโก โทคุ มหาราช" กุลสตรี 214 : 9 ธันวาคม 2522

"ที่ชาบูโก โทคุ มหาราช" ขวัญเรือน 288 : 2 ธันวาคม 2526

โถง เมฆความดี (นามแฝง) "ถวายฎีกามหาราช" สยามใหม่ 56 : 56 - 57
ธันวาคม 2525

"ทรงพระเจริญ" คุณหญิง 92 : 16 ธันวาคม 2514

ทวีสุข ทองถาวร "ที่ชาบูโก โทคุ ภัทรมหาราช" ขวัญเรือน 144 : 3 ธันวาคม

_____ "ที่ชาบูโก โทคุ มหาราช" ขวัญเรือน 73 : 3 ธันวาคม 2517

_____ "ที่ชาบูโก โทคุ มหาราช" ขวัญเรือน 216 : 7 ธันวาคม 2523

ทวีสุข ทองถาวร "เย็นศิระประชาไทย" ขวัญเรือน 144 : 3 ธันวาคม 2520

เทพย์ สาริกบุตร "ที่ชาบูโก โทคุ มหาราชภูมิพล" รัฐสภาสาร 1 : 1 ธันวาคม
2514

ธวัชชัย บัวคดี "๖ เจ้าผู้ครองแคว้น เสด็จแคนทุกแห่งหน" ข้าราชการ 12 : หน้าปกใน
ธันวาคม 2521

ธัญญา วิเศษแพทยา "เย็นศิระเพราะพระบริบาล" สตรีสาร 36 : 21 ธันวาคม 2521

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เมืองโบราณ 1 : 6 ธันวาคม 2523 - มีนาคม 2524

ปลอมขวัญ ทุกชนโรธ (นามแฝง) "บทอาศิรวาท" ไปรษณียากร 5 : 5 ธันวาคม

2516

"เป็นศูนย์ พลึงรัก สามัคคี และแบบอย่างความดีในวินคร" ขวัญเรือน 264 : 9 ธันวาคม

2525

พยนต์ นุชพันธุ์ "ทรงพระเจริญ" สตรีสาร 36 : 5 ธันวาคม 2524

พ. รตนำพน "5 ธันวาคมมาสด" สตรีสาร 35 : 23 ธันวาคม 2519

พรสวรรค์ สุวรรณธาดา "อาศิรวาท" สกุลไทย 1416 : 29 ธันวาคม 2524

"พระเป็นเช่นนิกร และสาครสะอาดใส" ขวัญเรือน 240 : 7 ธันวาคม 2524

"พอลวง" สตรีสาร 37 : 14 ธันวาคม 2526

พุดศรี เจริญพงษ์ "จีฉายโก โทตุ มหาราช" ข้อฟ้า 12 : 3 ธันวาคม 2523

ไพรินทร์ พันขวงศ์ "ห้าธันวาคมหาราช อาศิรวาทสุคติ" เคล็ดเมลวันจันทร์ 0040 : 1

พฤศจิกายน 2523

มติชนสุดสัปดาห์ 2101 : 21 ธันวาคม 2526

ละออ โรจน์สุพจน์ "ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน" สตรีสาร 35 : 41 ธันวาคม 2518

วรา จันทกุล "5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" ฟ้าเมืองไทย 455 : 3 ธันวาคม

2520

วนิดา สถิตานนท์ "ขอถวายพระพรชัยในสมัยมงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2526"

อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 8 ธันวาคม 2526

_____ "คำถวายพระพรเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2514"

อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6 ธันวาคม 2514

_____ "เฉลิมพระเกียรติในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 8

2523

_____ "จีฉายโก โทตุ มหาราช" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6 ธันวาคม 2520

_____ "โค โค ข ประสงค์ จงสฤษดิ์" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 8 ธันวาคม 2522

วนิกา สถิตานนท์ "บรมราชมิ่งคลาภิฐา" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6 ธันวาคม 2518

_____ "อาศิรวาทมหาราชสุตฺตีย์" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6 ธันวาคม 2517

_____ "อาศิรวาทมหาราชสุตฺตีย์" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 6 ธันวาคม 2519

_____ "อาศิรวาทมหาราชสุตฺตีย์ ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 5 ธันวาคม 2524" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 8 ธันวาคม 2524

_____ "อาศิรวาทราชสุตฺตีย์" อนุสาร อ.ส.ท. 5 : 9 ธันวาคม 2525

ส. เชื้อหอม "ภัทรมหาราชอาศิรวาท" กุลสตรี 226 : 3 ธันวาคม 2514

สมมาศ ม่วงใหญ่ "เย็นศิริเพราะพระบริบาล" สกุลไทย 947 : 36 ธันวาคม 2515

สมาน นฤมิทญาณ "โคลงเทิดพระเกียรติ วันเฉลิมพระชนมพรรษา" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 24 : 1 ธันวาคม 2526

สวาสดี กระโยมกุล ข้อฟ้า 12 : 3, 4, 5 ธันวาคม 2524

สายพร บัณฑะ "พระครองใจไทยประชามาทุกยาม" สกุลไทย 1103 : 6 - 8 ธันวาคม 2518

สุขเกษม นรสิงห์ "อาศิรวาท สมเด็จพระภัทรมหาราช" กุลสตรี 238 : 24 ธันวาคม 2523

_____ "อาเศียรพาท พระบาทสมเด็จพระภัทรมหาราช" กุลสตรี 284 : 24 ธันวาคม 2525

_____ "ดั่งกนิยม" สตรีสาร 35 : 23 ธันวาคม 2515

_____ "อาเศียรพาท คล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม 2516" ข่าวกรุง 3 : 2 ธันวาคม 2516

สุทิน ทิพย์พิมล "จีณาบุโก โหตุ มหาราช" สตรีสาร 36 : 29 ธันวาคม 2522

อุณนาค 91 : หนารองปกหลัง ธันวาคม 2525

อุณนาค 39 : 2 ธันวาคม 2524

เสาร์วัน จะนุ "5 ธันวาคม ร่มเกล้าฯ ชาวไทย" สตรีสาร 36 : 5 ธันวาคม 2525

ศิริพงษ์ จันทน์หอม "ถวายพระพรเนื่องในวาระวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 23 : 17 ธันวาคม 2519

_____ "ถวายพระพรเนื่องในวาระเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว-
ภูมิพลอดุลยเดชฯ 5 ธันวาคม 2516" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 24 : 19 ธันวาคม

2516

_____ "พืชมายุโก โทตุ มหาราชฯ" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 24 : 17 ธันวาคม

2515

_____ "พระเจ้าอยู่หัวของเราชาวไทย" ข่าวกรุง 3 : 10 ธันวาคม 2519

ศุภร บุนนาค "คำรำลึกพระบารมีปกเกล้าฯ สมัยเฉลิม 5 ธันวาคม 2513"

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 24 : 20, 24 ธันวาคม 2513

"5 ธันวาคม" มติชน 1737 : 19 ธันวาคม 2525

"5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา ขอทรงพระเจริญ" ฟ้าเมืองไทย 350 : 3

ธันวาคม 2518

"5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" ฟ้าเมืองไทย 559 : 3 ธันวาคม 2522

"5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษา" ลลนา 166 : 21 พฤศจิกายน 2522

"อิทธิราช วันทนา" คุณหญิง 104 : 3 ธันวาคม 2515

อภิสิทธิ์ นรินทรกุล "สฤคิมหาราชฯ" ข่าวกรุง 3 : 15 ธันวาคม 2518

อมรา บุษกร พจน์ย์เกษม "พืชมายุโก โทตุ มหาราชฯ 5 ธันวาคม" สตรีสาร 36 :

5 ธันวาคม 2523

อังคาร กัลยาณพงศ์ "อัญชลี" ลลนา 23 : 32 ธันวาคม 2516

อาร์กัม คคณาท "อาเศียรวาท" ที.อาร์ 6 : 6 ธันวาคม 2526

อิทธิเทพ รอดหึงผา "ชีษายุก โหตุ มหาราชา" สามอนงค์ 16 : 32 ธันวาคม 2521

_____ "ร่มเกล้าเผ่าไทย" สามอนงค์ 40 : ไม่มีเลขหน้า ธันวาคม 2522

อุทัย บุศรี "สดุดีมหาราชา 5 ธันวาคม 2519" สกุลไทย 1155 : 7 ธันวาคม 2519

_____ "สดุดี มหาราชา 5 ธันวาคม 2520" สกุลไทย 1207 : 17 ธันวาคม 2520

อุทัย แสงหิจิกร "ภูมิพลสยามินทรราชธิราชสดุดี" สกุลไทย 1416 : 29 ธันวาคม 2524

เอกสารรับรอง

กาญจนา ธรรมเมธี วิเคราะห์วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

(พ.ศ. 2325 - 2411) ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2519, 211 หน้า อัดสำเนา

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, สโมสร พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พิมพ์ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเนื่องในวันรัชดาภิเษก 9 มิถุนายน 2514 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2514 ไม่มีเลขหน้า

กุลฉาบ นิลลิเกมาส วรรณกรรมไทย รามคำแหง 2519, 208 หน้า

_____ วรรณคดีวิจารณ์ รามคำแหง 2521, 149 หน้า

"คำถวายพระพรเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา" กรุงเทพ ฯ - เกลียว 30 ธันวาคม 2463 หน้า 10

"คำถวายพระพรชัยในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาแห่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ฯ พุทธศักราช 2473" เจริญกรุง 8 พุทธศักราช 2473 หน้าภาพพิเศษ

"คำถวายพระพรไชยมงคล ในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา" สยาม (สยามออบ-เซอร์เวอร์) 31 ธันวาคม 2462 หน้า 2

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "ธรรมแห่งอริยะ" สยามรัฐ 6 ธันวาคม 2512 หน้า 9

_____ "ปัญหาประจำวัน" สยามรัฐ 16 พฤศจิกายน 2504 หน้า 5

_____ "พระเจ้าอยู่หัว" สยามรัฐ 4 ธันวาคม 2516 หน้า 5

"จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ พระราชพิธีสิบสองเดือน เล่ม 3 องค์การ-
คำของคุรุสภา 2506, 209 หน้า

ชลธิรา กลักร้อง "สุนทรียภาพในลิลิตพระลอ" วรรณคดีของปวงชน หน้า 72 - 112

ฝ่ายวิชาการองค์การบริหารสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517

ชัยอนันต์ สมุทวณิช ความคิดทางการเมืองเรื่องธรรมราชา และทศพิธราชธรรม หน้า

130 - 158 พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์เกษม อุทยาน

16 มิถุนายน 2519 โรงพิมพ์สมาคมสังคมนักคิดแห่งประเทศไทย 2519

ทัศนีย์ ลีนสุข จักรวรรดิราชย์ในคติอินเดีย วิทยานิพนธ์ อ.ม. แผนกวิชาภาษาตะวันออก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 216 หน้า อักษรย่อ

นายกรัฐมนตรี, สำนัก โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการตามพระราชดำริ พิมพ์เนื่องใน

วโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาพระชนมายุครบ 50 พรรษา พุทธศักราช 2518

โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี 2518, 149 หน้า ภาพประกอบ

นายกรัฐมนตรี, สำนัก "พระผู้ทรงทศพิธราชธรรม" เฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม

2520 เนื่องในมหามงคลสมัย พระชนมายุ 50 พรรษา โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการ

คณะรัฐมนตรี 2520 ไม่มีเลขหน้า

"พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา" สยามรัฐฉบับพิเศษเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2525

หน้าพิเศษ 5, 7

มังกรห้าเล็บ (นามแฝง) "รักในหลวงจงเป็นคนดี" ไทยรัฐ 5 ธันวาคม 2526 หน้า 3
 ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 อักษรเจริญทัศน์ 2525,
 930 หน้า

ราชเลขาธิการ, สำนัก พระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์กับประชาชน พิมพ์เป็น
 ที่ระลึกเนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พุทธศักราช 2525 โรงพิมพ์
 ชวนพิมพ์ 2525, 286 หน้า ภาพประกอบ

พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม - กันยายน พิมพ์ในงานเฉลิมพระชนม-
 พรรษา วันที่ 5 ธันวาคม ม.ป.ป. 2511 - 2512 ... 13 เล่ม ไม่มีเลขหน้า
 ภาพประกอบ

สมุดภาพเหตุการณ์สำคัญของกรุงรัตนโกสินทร์ พิมพ์เนื่องในโอกาสสมโภชกรุง-
 รัตนโกสินทร์ 200 ปี พุทธศักราช 2525 หน้า 145 โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ 2525
 วงศ์ เขาวนงศ์ บทอาศรัยวาทราชสุคติ เนื่องในมหามงคลสมัยพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก
วันพุธที่ 9 มิถุนายน 2514 โรงพิมพ์พระจันทร์ 2514, 38 หน้า

วชิรญาณวงศ์, สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวง ทศพิศราชธรรมและหลักพระพุทธศาสนา
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิมพ์ถวายสมเด็จพระญาณสังวร เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศ-
 วิหาร ในการฉลองชนมายุครบ 60 ปี, 3 ตุลาคม 2516 โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
 2516, 258 หน้า

วชิรญาณ, หอพระสมุด ชุมนุมตำรากลอน ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ หน้า 285 องค์การ-
 ราชบัณฑิตยสถาน 2504

วิภา กงกะนันทน์ วรรณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร 2521, 191 หน้า

สมลักษณ์ โตสกุล "พระมหากษัตริย์คุณต่อประชาชน" พระมหากษัตริย์คุณต่อประชาชน"
พระมหากษัตริย์คุณต่อประชาชนและพระราชกรณียกิจใน 25 ปี ที่ระลึกพระราชพิธีฉลอง-
 สิริราชสมบัติครบ 25 ปี รัชกาลที่ 9 มิถุนายน 2514 โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี
 2514, 222 หน้า

สตรีนักธุรกิจ และวิชาชีพแห่งประเทศไทย, สมาคม "สุขเพราะไฟฟ้าสุขสมบูรณ์"

กราวดวอยบ้งคม รัชดาภิเษกสมโภช 9 มิถุนายน 2514 หน้า 37 สมาคมสตรีนักธุรกิจ
และวิชาชีพแห่งประเทศไทย 2514

เสถียร สุภโสภณ "สถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย" เดลิมีเอร์ 5 ธันวาคม 2523
หน้า 9

สยามรัฐ 15 ตุลาคม 2516 หน้า 7

ลีทชา พินิจกุล และคนอื่น ๆ การเขียน รวมคำแห่ง 2517, 200 หน้า

โหราธิบดี, พระ จันทามณีกับบันทึกเรื่องหนังสือจันทามณี และจันทามณี ฉบับพระเจ้าบรมโกศ
หน้า 68 - 69 ศิลปบรรณาการ 2504

อัสนี พลจันทร์ ศิลปการแห่งกาพย์กลอน หน้า 52 - 53 โดย ศรีอินทราวุธ (นามแฝง)
ไทยศึกษา 2521

New Standard Encyclopedia, Chicago, Standard Education
Society, Inc. 5 r F - 90, 1963

วิเคราะห์บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม

บทคัดย่อ

ของ

พันทิพา สังข์เจริญ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2528

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์บทร้อยกรองเนื่องใน-
วโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ระหว่าง พ.ศ. 2512 ถึง พ.ศ. 2526
ในคำรูปแบบคำประพันธ์ โวหาร วิธีการนำเสนอ เนื้อหา และแนวคิดเรื่องทศพิธ-
ราชธรรม และจักรวรรดิวัตร

ผลของการศึกษาวิเคราะห์ ปรากฏว่า ผู้แต่งบทร้อยกรองเนื่องในวโรกาส-
วันเฉลิมพระชนมพรรษา ใ้รู้รูปแบบคำประพันธ์ทุกประเภทที่ปรากฏในฉันทลักษณ์ ทั้งรูปแบบ
คำประพันธ์เดี่ยว และรูปแบบคำประพันธ์ผสม นอกจากนี้ผู้แต่งยังสร้างสรรค์รูปแบบ
คำประพันธ์ทั้งเดี่ยวและผสมชนิดใหม่ขึ้นอีกด้วย ผู้แต่งสามารถเลือกสรรโวหารประเภท
ต่าง ๆ มาใช้พรรณนาเปรียบเทียบพระคุณลักษณะแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดจน
ถึงถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด และจงรักภักดีให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ เกิดความซาบซึ้ง
ประทับใจได้อย่างดียิ่ง ผู้แต่งส่วนมากใช้วิธีการนำเสนอแบบลำดับความตรงไปตรงมา
แต่ผู้แต่งบางคนก็ได้พยายามสร้างสรรค์บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ให้มีลักษณะเด่น น่าสนใจ โดยดัดแปลงนำเสนอมุมวิธีสร้างเรื่อง

บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ
กับการถวายพระพร พระราชกรณียกิจ ความจงรักภักดี และความห่วงใย และมีการ
กราบทูลความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชน ส่วนแนวคิดเรื่องทศพิธราชธรรม และ
จักรวรรดิวัตรนั้น ผู้แต่งเขียนขึ้นจากความประทับใจในพระปฐมบรมราชโองการ และต่าง
มีทัศนะพ้องต้องกันว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงคุณ-
ประเสริฐ ดังเช่นผู้ปกครองประเทศในอุดมคติ โดยทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจและ
พระราชจริยวัตรที่สอดคล้องกับพระราชนิพนธ์ในพระปฐมบรมราชโองการอย่างสม่ำเสมอ

AN ANALYSIS OF VERSE ON THE KING'S BIRTHDAY,
DECEMBER, THE FIFTH

AN ABSTRACT

BY

PANTIPA SANGCHAREAN

Presented in partial fulfilment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
February 1985

The basic aim of this thesis was to analyze the form, figure of speech, presentation and theme of the Tenfold Moral Principles of the Sovereign and the Emperor's Twelve Moral Principles written in verse during 1969 - 1983 to commemorate the King's Birthday.

The results were as followed: all forms of poetry in prosody and its adapted forms were employed, the appropriate kinds of figure of speech were used to describe His Majesty the king's characters and expressing the Thai people's esteem and loyalty for the King and literary devices were effectively selected to express the deepest appreciation for the King's esteemed dedication to the benefits of the Thai nation. In view of the presentation, most poets directly offered thier blessings and their highly respect to the King's activities. Among these poetic pieces some were --- outstanding due to their presentation.

The content of the verse was about various kinds of blessings, The King's activities, the nation's loyalty to and concern for the King, and petitions appealing to the King about the people's problems. In view of the theme on the Tenfold Moral Principles of the Sovereign and the Emperor's Twelve Moral Principles, all the poets, inspired by the deep appreciation of His Majesty's first command on his Coronation Day, agreed that His Majesty's behaviors and performance of his duties were always in accordance with his determination in the first command. Therefore, they regarded him as the ideal monarch who reigned the kingdom with righteousness for the prosperity of the Thai people.